Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Talmud gadol ...

[2,3] : Mishnayot mi-seder moed im perush ... Mosheh bar Mayymon

Francofurti Ad Oderam: Gottschalckius, [5]457 [1697]

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843

Band (Druck) Freier Zugang PUBLIC DOMAIN

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn779449843/phys_0001
DFG

תורת ה' תמימה

I. II.

101 1.2.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0002
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0003
DFG

E 8, M 81 (2)

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0004
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0005
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0006
DFG

לששון ולשמחה ולמעדים טובים

משניות מסדר מועד עם פירוש הרב הגדול

מרנא ורבנא רבינו משה בר מיימון ז׳ל

בשכת ובסדר **ואכלת** ושבעת וברכת את ה׳ אלהיך

וי״ש שב״ר בפעולתו הנץ כיסו סרוח והקיון פרכס ומכסיכהד ישישבר בערמן סנ״ל אלברשוח שהיל וכיסו כל מכשירי הוצאת פדסום :

נדפס פה ק׳ק **פרנקפורט דאדרה**

פתח ומשלת לדוכנו הדוכס הגדול היוזחם מיזוד המסולל והדיר פרידרין השליסי קורפירשט זו כליסיכארג ירוס הודו ויתנשל מלכותו מעלה תמן :

ע״י מיתשעלות והשתדלות החדון יוכן קריסטוף כעקמן לקטר ופרופעסר בפרנקפורט לאדרה :

נדליקט לאור לפן הרן מיכל נחטעלק :

MISNAIOT SEDER MOED,

Opus in quo de festis agitur. Etiam recognitum, et ut reliqua Volumina approbatum.

FRANCOFURTI AD ODERAM,
TYPIS MICHAELIS GOTTSCHALCKII.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0007
DFG

אמר המעתיק

הח לכם נגינת המן — שגגו משה בן עמכם
לך זה היום משה הוציא — אותם לגיבול פריה עם רם
הרחה נפלאות אדת אל — הוא הגביר על כל הורם
פנה דרך לתלמידים — הדרך יפצון חור הורם
גם החכמים יספו לקח — הוהירם הגיה לורם
חכמת טוחותיו ואמת — תם יפיעו טלי תורם
ולכל דעב ולכל נמת — נתן להם די מחסורם
הקים משכן כלו זהב — טהור מחכיהו תרם
נרק לכם ולכום מלכות — לך כגדי הטיב לה פרם
הורחות כתבו עטיו — וספקות לרוח זרם
התיה מתים תוך כור גלות — על עצמותם נפך עורם
הביא כהם רוח דעת — ועליהם עור בינה קרם
בו כל לחים יד יבתוב לחל — כו מודרים יפליטו כדרם
בן יקריבו זבחי תודה — בו יעמדו על מזמרם
כל לחים כחבר תעיב ידו — מחוברותיו יפתו סברם
חלב כליות חטה לקחו — חנם לך לא נתנו מכרם
חבוריו הסבילו רכיס — עד למרום יעל זכרם
המם יחוו חיי עולם — לחרי מות משם גבורם
מרחוק יחירו כתיב — מדן נשמע קול כנורם
לחרי סנוי כהם תמיך — מה יש לך יומם זכרם
יזכו לחסות תחת כנפי — שדי כי הוא מגן עזרם

אברך

חת ה׳ חזר יעגני: חק לילות יסרוני כליתי ובכשרי
לחזיק חותיתי: חותיתי חלה חזר חת בקרבי
מספרי ככור מלכותו ויוס לי׳ירוחו מעב לחבכותיו:
חבכותיו העושים חת כל מלאכת הקדש לימים שש בשבת ועשרים
חותיותיו: חותיתיו מקקן כרפן במפרך תכמתו וכחס כרש עולמו ויסד
חשיותיו: חשיותיו תכן מלין ותלס על כלי מה וכרוח פיו עמדו על
מתכונתם כעשר חמרותיו: חמרותיו לחמרות טהורות כבסף מוזקק ובדק
כל חרחותיו: חרחותיו חרחות יושר ובכלין ופקודיו וכרוכיו ולפניו
ומלחכיו רחצו כריחותיו: כריחותיו נכונה על כנס ומסלות כוכביו סלולו
להשביע טוב חדוניה עליהן ולהריק להם טלי כרכותיו: כרכותיו חרעיפו
על חרץ לח לחים ומדבר ניה ובבניו ובקעותיו: בקעותיו והריו הגמיחו
מוכח דשא ועץ עושה פרי בגזעותיו ומעם ורמש ותיתו חרץ לחיניקם
חת התנינים הגדולים בחומן גדולותיו: גדולותיו הדשה בקעות הימים
ושוחט ליס תוקו והרחות הכשם לזוליע לבני חדם גבורותיו: גבורותיו
לח יכלכלוס שבעה שחקים ומחכיתם והחרץ ושבע גבולותיו: גבולותיו
הכינם וכחבחרם נטע גנו ויסד שם חת ה׳ זל לחסו בפל לליותיו: לליותיו
וכנפיו יסוכוהו ויגו עליו לשם ע בקולו ולשמו חשמרתו ולשקוד על ללתותיו:
ללתותיו הבית בלא תלותו בקבלו דבר כרגן חפציר חלקו מחמחות
דכרותיו: דכרותיו קדמו חת עד חבדון תשכל ונפש לבוש לחת ולח
שחר מחמרתו ועוה הליכותיו: הליכותיו נחמסו ולבו יקבץ חון לו ולשונו
תשכב הותיו: הותיו חלמוהו עד לחין מרע ורבו עשבונם ותמו הכחותיו:
הכחותיו ותיין כמתו כבור שחון ולו ולורעו הרבה הריסותיו: הריסותיו
גדר כשוכו חל חל ויורנו חי וזה דרך יסכן חור כרכי למעותיו ומיותיו:
המיותיו שמע שפותיך יל בתשובה בקבל שבים ויעתר לכרי תחנותיו
ושירותיו: ושירותיו ומנחתו שיבה ונפלת לו מחט זחו ומקקק תמיכתו כלבו
ויתו: ויתו רופח נחתן תשועת ע למי לתועה מדרך השכל ושב מולוכותיו:
מולוכותיו הסבוכ כגולל תסדיו ועוחק מחשבותיו ומותיו: ומותיו עמקו
ומעיו המו לומע ידיד ומכתובי כלבבי חימי בספר זכרוכותיו: זכרוכותיו
נקדמו לפניו ולמענן עשה כיום הזה להחיות עם רב קדם על זרועותיו:
זרועותיו נפשום על כנפי כשרים ולמענו מחה כעב מטאותיו: מטאותיו
הגביר כגולל חסדו עד עת לודים והעיר רחתיו ותניותיו: תניותיו
ונחומיו עומדים מימינו ומשמחלו להללים תיללותיו: תיללותיו לם
ושם שוטף ושרין נדקה וכובע ישועה בגדי חליפותיו: חליפותיו חליפות
ובכח וכל שלטי הגבורי על חומותיו: חומותיו הפקיד עליה שומרי גבוה
מעל גבוה ותמיד לח יחשו מהגיד תמוזותיו: תמוזותיו מקבל ס וה מזם
ושמי ושמי הסמי כספלו טיוותיו: טיוותיו מוקות מוסנו שבעה כשבעה
ועץ הדעת נטוע בלב יפיל כפיו ותחתיו: טוחותיו פוחדות לל הלם
טוכו שחתים בעבודתו ותן קלס לטובותיו: טובותיו יפיקון לל מעבדיו
ורכב שהים רבותים חלפי שנחן מכתר יצירותיו וכספו ויתלוותיו: יתלוותיו
ומוקקי ומעמודיו וכריחיו ורן ותל ומרכ ידותיו: ידותיו עומדים בחמרו
וכוכבים ומולות כגחונו נחלו וכוך ומינם כום ישועותיו: ישועותיו ישמיעו
גלגלי וכולו כמכתם על חרץ החיים ומרכ יסודותיו: יסודותיו מרבעתם

הקדמה

נהיו כגורות כגורות ותנח עליהם רוחו וכחותיו: כחותיו מוקם ערכים
וקו יו׳ יחליפו כח המחזיקים כשוליו וככפותיו: כפותיו מלחות מסד
פרשם למסך על עם כחר לנחלה לו להקריב אין ותעלומ׳ כליותיו: כליותיו
כלו ומעיו המו הערת נקר׳ לכח כהיכלי מלך ולמזבותיו: למזבותיו ובית נכחתי
הוכח מקוטר ממור ואהלו׳ לחבר חת החחל בקרסיו ולולחותיו: לולחותיו
קשר בקב על קיימת ולות כרית קדם חל נערן כשור להקותיו: להקותיו
ומלחכיו לח זכו בעיניו ולגיד כחתן הנחיל דתו ונתן שכי ליחותיו: ליחותיו
כתובי מעני עבריהם וברחית לחור חנכו וכשלם עשרה מדותיו: מדותיו
וכרי הכרו׳ להם הודיעו לשום לבו שחרי ומשפטיו ומצותיו: מצותיו כלם
נתנו מרעה חחד ומהם יפיק נגו יולו בשתיו יפוצו מעיכותיו: מעיכותיו
מעיניו הישוע להשקו פשמ׳ לדברו ומי זה יחלל קנת מפלחותיו: מפלחותיו
מפלח חת תמיס לעיס ובהם יסד חרן על מכוניה וכנה בשמים מעלותיו:
מעלותיו גדולו׳ עד חין חקר וספר וספר׳ לח יוכל לספר קנת מלחכותיו:
מלחכיתיו ומעבי דרוש לכל חפציה ומחד עמקו מחשביתיו: מחשבותיו
נבהו כנבוה שמים על החרן: החרן כרדתו על הסר להקדים ומה יפו
מעני מרכביתיו: מרכבותיו חרכשתם היונחות מכ׳ שני הסר׳ והבנות
קדם רגזו וחלו ומלחכיו ואחנותיו: מחנותיו חדרו ושמ׳ נטעו ולרן רעב
מדהר׳ חבירו וקול מבהלותיו: מבהלותיו שמעתי ונסתי לקולם ועמדתי
מרחוק מרעיד ואתוך הסם שמעתי לחמרי טוע ועבר מדברותיו: מדברותיו
הנחמני נפש עמי על לבי גזכרון להעבי והחתו להסיר נתיכותיו: נתיכותיו
שלבים ושתי לבבני וחומי חיים תפתח בשמעם קול המון נפלחותיו:
נפלחותיו ותתי לבבני לשום סגולה ואותו הסתרתי לשמוע: לשמוע
ולעשות דברי נבואתיו: נבואתיו הסמיעני כתתי הסר הביחני חדרי
כשקי: מכם קדותיו: כם קדותיו נפקות חף הרחמן ושוכע שמחות חת פניו
וכיום נו חף חת נעימותיו: נעימותיו טעם טעמתי ויחורו עיני כדב׳ תבונ׳
ותין ערכו ושלי כליכותיו: כליכותיו ותורתו חרוכ׳ מכי חרץ ורחבה מני יס
וכה כגלו תגלומותיו ונגפנו סודותיו: סודותיו גלה לבן בית ול חגילי בני
ישרחל זקניו ונבחיו ועשר ספירותיו: ספירותיו נפנו כלב להגל מפח יקום
להס כחל מסערותיו: סערותיו יהולו על רחש רשעי ותוסכיו כעז הסער
יחסו בגלו קנאו בספעותיו: ספעותיו הרעיפו כדק על סעפיהם במרחות
בחור לילה ונגלה לחס שתן מסת חותיו: מסתותיו חספו מספר ומסבר
הללת כחדם ונתן סמפתח על שכם נוגרי עדותיו: עדותיו ופקודין לחרו
וספרו כניהם חת בניה ילמדן להודיע בניהי עלילותיו: עלילותיו נתכנו
להשפיל בחים עדי חרץ ולהרי לתנין מעפרותיו: מעפרותיו לכון לשוכני
כתי חחר וקדם להם עליותיו: עליותיו מסקה מסס להמית ולהוליח לחם
ועבד מעבודותיו: עבודותיו מסר יעב יגלי כל יום חתהלך כתוחו ומחרי
תימיו דרך היוכלו בעיק בוחותיו: עקבותיו מודעו למחוקי כבריתו ומתמכ
לקול פעולותיו: פעולותיו פעולו חמת וכח שחב לבי ועל כבודי ותרכב
פחרותיו: פחרותיו יפחדו פרין וימחקו כף בעת יקבנו נדחי ישרחל ויהודם
ופליטותיו: פליטותיו יפשעו חלם חלל ובני חוץ ורחם פרעותיו: פרעותיו
יפרעו ויסוב נקם לבניו ולתיק חחרו חלין דבריו חתי בעת חתי בעתיתיו: פתיתיו
מחנו עם ותלפו רקת ומחם וחם חתיו נטיפותיו: נטיפותיו יעלה כחפו
עם המוכ נעופל בבחן בגלותיו וחם יפנם תהלותיו ובקותיו: בקותיו
יכיע ועזוזו יסיד בסרעותי נפלחות כימי חחת עתו מחכדים על בכחותיו:
נכחותיו יכוכן בסיר ויפרחו כדבש חת שרשו מכל ערוותיו: ערוותיו
יסבח ולח תוכרנה עוד וגלותו יפלח ויבנה עירו בתכונתו וכבל ערוותיו:
ערוותיו ומוכיחו ומוכיחו יכונן ויפת לחכיו בפתוחי חותם קדם יחסר יחס
יקבן קהלותיו: קהלותיו ירוטו כתוככי ירושלם ומוכלים ומותים וחובבי על
מהרת הקדם וקדושותיו: קדושותיו יפלטו עתו ובהניו יפלו כף בין
הלולם והמוכח וכפר מהרן לחת בשר על קרבותיו: קרבותיו ידובבו מחיב
וכחיב וכטוב לבב יזו מדמים על קירותיו: קירותיו ירבו ורבבי יחתקו לה
ויחבכו מבניו ורבפותיו: רבפותיו ועפרותיו נעמו להם ולביריה ייחלו בניו
רפו זותיו: רפותותיו רפחות לנפשותם ודבריו ונחומיו הם מרוכותיו
ודטוותיו: דטוותיו מבחו לבשבי לב התליחו מן שלפו ורבבותיו: רבבותיו
מודים ומשתחוים לים לים ממקומו ממליכים חותו בשמים וכחרן וכחרבע
רוחותיו: רוחותיו ברוח כרוח פיו ויעמדו חרבעתם וכתן חומר מביחין
רוכי רבבותיו: רבבותיו מתנים עמו נכספי לבח שעריו וחצרותיו לחזות שיו
וחילמיו ושמחותיו: שמחותיו יתכו כלכל ובפוך ירבין לבבו ויסיס דמעתו
נכחרו ויסמע קול שחגותיו: שחגותיו יתכו כמים מיום שבתו חשוחו חנו
מדשיו ומועדיו ושבתותיו: שבתותיו ויוכלו ושמטיו כמחו תרבה חרץ
ומכין תתן חשוחותיו ותבו שבותיו: שבותיו תכנם ומעטן קדוש תשקף
לתת לח חלותיו: חלותיו וזומו תפיק על חר נפש: מדרש כל שבותיו:
שבותיו פשו תמו מן בלהות בשמעו חיה חלהיך ותקף חמותיו: חמותיו
בפית בחירתו כמחז יתקדשו וכליל יחלוף הלילים ועבדיהם ורוח הטומחה
תבושותיו: תולדותיו יהבל לנגח ולדור דורים ויפרע תבושותיו:

תבונותיו וקציריו ילכדו עם מבית יעקב ויבא עד קצו ותכונתיו : תכונותיו
וכוריו יתיך חוט מנוע יסי ויכתי כתר לו לעמו והוד תעודותיו : תעודותיו
יצור ויתחוש תורתו בלמודי המחכים ישעיו ויוסף ליוסף מספריס תהלותיו :
תהלותיו ישמיענו וירוממו בעיר הקדש וישלחם מורה נדק ויורנו מדרכיו
ויודיענו את חקי אלהים ואת תורותיו : תורותיו אתיס זו שמעתי תורה
שבכתב ותורה שבעל פה קבלנוה על יד נחמן ביתיו מיד אל יד ומפה אל פה
כלנו כאיש אחד חברים : חין בחס נפתל ועקש עור וחרם ונכבה דבריהם
דברי אלהים חיים : חתיס למנאיהם ולכל בשרו מרפא לאחד השומעין ואחד
לומדין והמשמרין לשמן ושלח לשמן מהיר במלאכתו ומתרפא לבו בטוח
בו שלח יוקן ושלח יתעלף והמתו תפסוק ומחדוי הבי והפקם יתרפ וכאחם
הייתי בימי חרפי בעוד אלוה עלי אהלי וזכרו עם לבבי ועם פי כימי אלוה
ידרשני טרם אקר ויענני : יענני אמתי קדשו מעונו בגבורות יצע ימינו כל
מלכי ארץ יעבדוני : כל גוים ישמרוני על כל ה והזרישני : את
ברכ אבי אברה בכל כנפיו יחופפני : על מי מנחות ינהלני : ויהי כאשר תמו
כל אבשי המלחמה : ותתיתי נפלה החומ ותפל עליך חנך ותימה : וקומת
הכרוב גלת וגולתה הגולה והכוחרת : תמו אתי נדק ותהי אחת נעדרת :
פסו לחמוני : החמונים עלי תולע ומחר חציך נבר תמים הגלת יהודה כלה
הגלת אלמ : נתנו רוזני לחץ וסולת בחמאני רזון : ואנלי רז נוחלו נפשו
גם נביאיה לא מצאו חזון : לא ידעו הבין ולא הגי ולא בקשו על בקשות : היו
כמשפחות האדמ ועמי החרבות : תשתפכנה אכני קדש בראש כל חוצות :
לטומ הלבנות : ואפילו העיני והבבות ; וכאשר ימיהם ושניהם בגלות יען
תרכו : והומני אמצנו : ולף הסס ואחתו עליהם נתכו : וגלית עצם הגלות
התלבכו : והרוחות כאלוהות משכו : וניריס עליהם נהפכו : קנה קנאו
בעם הקדש ותהו ויניחו את פניהם להשכית לעמו שמו ותורתו לאמרו כלכ
כיום יאר ישכפו כל מועדי אל נבטל מהם תורה ומצות מילה וציצית ותפלין
שמטה ויובל : ודיני עבד ואמה וסדר נחלות ואיש אשר לא יהיה לו גואל :
וחוקי מעשרו וקרבנו והשור והכבש והמשקיל והשוש : וזבות לבות ומעמד
הר סיני אשר ממנו ינאה שנאה ליסראל : למען נהיה עמהם : לעבוד את
אלהיהם : וכאשר רחם הסס : אשר הוא קנף מעט והם עזרו לרעה : אז
הפליא עצות מרחוק להפר עצתם ולסכל דעתם : כדכתיב מפר אותות
בדיס זכר חסדו ואמונתו לבית יסראל ויגם לם ברחמיו : יחל בכאשרו נחומיו
לאחנו ולאחן תורתו שהוא עץ חייס לכלתי הזול לעיני העמיס ויער את רוח
הסדרים והזכים אנשי חכמים ונבונים להפיח בני בשמיס : לדוק על נמת
עלי אורותיהם : לכתוב על לוח ולחקק בספר לאחרים לאת נותנים לאחרי
ספר מיוסדים על אבני שיש טהור בתדרים מסולאים : באשכר הפנינים
וכפו מסולאים : כאשר קבלו חיש מפי חיש מפי מסה רבינו רבן של כל
הנביאים כלם וכרם לא ימוש מפיהם ולא נכחד כולם כתבו מרועה אחד
ובכל דור ודור הקים עליהם רועה נאמן נביא או חכם מהיר או חומן לאחר
מחזה שדי יחזה ויודע דעת עליון מבין מסל וחיזה וסוד ודמיון להלבים
בני לאמונים וכחיריו בני יעקב ובזבוז מעיל נדקתו וכנדי ישבו כדי שלא תשכח
תורה מפי זרעו וכאשר היה לכם רחב בפתחו של אולם : ודבר מהם לא
נכחד וכל דו לא נעלם : כתבו דבריהם כרמזים סתומים חותם בתוך חותם
אתומים כסדר המשניות וכגמרא רמזים ורשומים עד שנתקיימו כמו דברי
יעשיה הנביא עליו השלום ותהי לכם חזות הכל וגו ועדין היתה בלב כל
הקה יוקדת וקושיא במקומ עומד עד שקמו דור אחר דור הגאונים ואחרי
המעשה : אשר היו לנו לגזר מעון ומחסה : לאחל לשכעה ולמכסה : חברו
חבורים והבינו הגמרא והקדוש : הבינוה לרבים והשכילוה : בחרו להם
שבה ברורה : ערוכה בכל ושמורה : ועליהם נאמר והמשכילים יזהירו
כאור הרקיע ומצדקי הרבים וגומר וכל אחד ואחד לקח לו דרך ושטה :
דרכו אחו ומדרך אחת לא הטה : ואיש אשר בלבבו וכתבו פרש ואחר
נכתר לאחרי דורו ומיושבו למען ירוץ קורא בו וכל אחד ואחד כתב מה שקבל
מרבו ומה שהשיג לפי שכלו איש כתתנת יפו כאשר נתן לו : וגם האיש משה הרס נמו"ל גדול תאר לעטרת נבי ולכבוד נתן
הסס בלבו מלא והשכיל בכל ספר ושון : לימתו אימת נדק ולא אימ רזון :
לא הניח תורה ומצוה שלא ידד לעמק ונגלו לו נפוני : ושלא כריסו מעדני :
אבר חבורים גדולים : חזון ותקר ותקן מצלים הואר עיני חכמים : ונתן למו
בין העומדים מהלכים : הגדיל לעשות עמנו בחתק לשונו ועניבו ונועם
אמרי ומעניו : באשר הגדול מצנה תורה החשוקה : הוא המיסר כל עקוב
ומסיר כל מכשל ופוקה : ואת המורה לנדקה וספר המצות אחת אחת
חשובות אמרותיו אמרות טהורות ומחליפות מרוכבות ופי לגמרא ואחרי
היחוד וכאה מאמריס וכאה שעוריס בעניני התורה והחכמה ועניני אחרי
והיה כבוא משה ההלכה יסיר את המסוה ויגלה וידבר אל בני ישראל את אשר
יצוה אפר והעמיק והוציא לאות הגנוזות : הואיל משה באר את התורה
הזאת : ובכללם ואבחרם פירוש המצות שעשה לשתא סדרי פרשה בלשון
הגרי בלשון נת עד אחר וכונתו היתה להבינו לאחבי לורו במשכותיו כי היו

רגילין בלאותו הלשון והשין כי והוא שמר מצות חכמים ול שאמרו לעול ילמד
אדם לתלמידו דרך קצרה והוא ענינו אמר בחברת תחיית המתים וה הלשון
אילו היה אפשר לי לעשות הגמרא כלו בפר אחד לא הייתי מעשה אותו בשני
פרקים ומי יתן שלא היה מקצר כל כך כי לקוצר דעתנו בהרבה מקומות
יעמדו בפנינו מימיו ואם הם מתוקים וגלולים ולא נוכל לעבור אלא בטורח
גדול ועם הפירוש הנוכר הוא פירוש נאה ומשובח מכל הפירושים שעמדנו
עליהם לא היה כאחנו לפנינו ולאחרינו תהי משכרתנו שלם מעם ה אלהי ישרל :
ויהי היו ויעבר עלינו היום אחד ולן ונכבד שתו ר שמחה ורוס הודו ואברת
פתוחה בידו לקחה מתוק ומלית ערבה : סמן ושמחה ומנח בה : כתוב
בה חיל חכמי נבוני רומי מנילי וגדוליה חילי הארץ גודרי כל פרץ : מגיבי
חמה בגזרי נעם וחרץ : העומדי על תלון כל הארץ עומדו על העתק סדר
זרעי מזה התבור וכאשר טעמו אחדיו ומעניו ולון ערכו וענייניו ערבו להם
מדבש ונפת נופים : החכמים הוסיפו לקיו והתאוו חיל העיפים : וכל עוד
הספר בידם לא זרו מתאותם : ונו לה על החברים תשוקתם : ויאמרו מי
יעבר לנו אל עבר היס ויקחם אלינו וכשבע מסם ונעשם עטרה להתגדל בהם
ומם נקרא הנכבד הנוכר ויאמר הנני למלאות שחלתכם ולעשות
נקמתכם : מעופה כדרור חולי אחניה לכם מנוס : חולי יקרא ה לקראתי
ויוליכני בדרך נכוחה : ועל ידי תנמר המנוח ותוריד עוז מכטח : חו רפתה
רוחם ונתנו לו אחוזה : ולישורים היתה תורה ושמחה : ויסע לדרך פעמיו
בים ובישבה עד הגיעו אל העיר ההולה היא עשיר הגדולה כלילת יופי תמה
לם ביסראל ושלימה בתורה ובמעשים : ובנדבת לבב וד חסים בעוזר
ובנכסים : היא עיר כרכלונה המעטירה ויבא בית החכם הגדול הנניף
הטהור הרחם והגולה והכותרת לצון הזהב והחדרת אלופנו מהלפנו רבי
שלמה אחרת ינח הוא היים אשר ינח טבעו בכל החרנו ושמעו הולך בכל
המדינות הסס יתמיל הדרו והודו ישמרהו ויחייהו ויגילהו מפח ויקח וישלהו
היים לאמר מה תבקש וכאשר הודיעו את שאלתו והעמידו על אחרתו הסיב
ומה לעשות לך כי הספרים אינם מצויים אצלנו ומיומינו לא הרגלנו ללמוד
לצון הגרי ולא רגל על לשוננו כי לצון הקדש נטה שפריר בכל מרן הכבי :
ולא יהל סם ערבי ומאכלותנו הקדושים לא נאכלוהו נאול : כי אין להמיר
טוב בדע וקדש בחול : אבל מיענך נא עגה ושלם לעליון נדרך ולך למלכות
אחרנו אולי תמצא חפצך והוא ואחריס הרי ישרל כתבו בשולי כתבו
מוריעים ומני לעוררו ולהחזיק בידו על הדבר : ויהי כהגיעו הנה במדינת
ווס קק ונעמדו על כתבו וקיניהו וחכמיהו נבהלו ונחפזו שיעו רגזו ויאמרו
למלאת שחלתו אי אפשר כי אין הספרים הנדרשים בידינו מנוים ועוד כי
דוב הגרו לא יתנהו השב רוחנו כל שכן ליישב הדעת ולהעמיק הרי גדולים
כאלה ושמח לבובד העול ולקובר הדעת נפוך דברי אלהים חיים ומנחנו עון
ופן יקרנו מחמר האומר ואם לא אמרו על זה קינוין המעתיק הרים ולא
ידעו ונומר ולפשרו בלא כלום אי אפשר כי מצות המלך עלינו ומלאכת
שמים היא ואם נעשות אלא נחלץ חושי ונעשה ונחנו את ה תמנת ידנו
ולא מנחנו כי אם סדר מועד וסדר נשים ועל האחרים נזלו וקניניו פני תכניו
הגדולים אשר נסרקו סטה ישמרם נורם להעתיק וינוו את יוסף לאמר חוך
לא כגבר חלניך לעשות מצות גבירנו הגדולים אלופנו מסוכלים : ואני
הגעיר בבית אבי יוסף בן רבי יצחק נבית בן אלופלא רבתי אמתי למלאת
מצות גבירי אלופי ומחמרם ולהעתיק הסדר הזה סדר מועד שמתי מנחתי
וכו נפלו חבלי כיד אלהי הטובה עלי ומחת החל מבחן כבודו בהחל מועד :
וידי דליס וכוזליס סועד : ומחזיק כל לב וחל ורועד : מבחל העזר והסמך
והוא יסמכני ויעזרנו בזה וכיוצא בזה לעולם ועד : אמנם לפי הגרחה אלינו
מן ההעתקות שעמדנו עליהם שהעתיקו בחכמות רבות עמודי עולם גבירי
הלשון יודעין ומתתן כי בכתה מקומות היה אפשר לנם להסתיע דבריהם
ולהבין כוונתם ולכוון כונת המחבר יותר מזה שלא עשו אלא שנברר
קולמוסיהם ונמתק לשונם אחר הלשון שממנו היו מעתיקים ונראה כאילו
הוא דבר טבעי במעתיקים והכניעני לעת הזאת נתברר לי בנסיון כי כן
הדבר לפי שאחבתי ולשוני וקולמוסי הי נמשכין אחר לשון הגרי ומפני
זה טעיתי במקומות בכנויים ושאר ענינים ואין בזה תמה כי אפילו בתורה
גופה כמה מלות מהופכות זרות על שלא מבאו להם המדקדקים טעם
שלא שמרו נגררו אחר המלות הקדומות להם : על כן אחני מתחזק לפני כל
עומד על הספר הזה להעביר שגיאותי ולכפר חטאתי ולתקן מהם מה מצא
מטעיות ויתלם בקונר דעתי או בסבה שזכרתי נוספת על כמה מניעות
מבדי העולם ותלאותיו ומונאותיו או בספר שהעתקתי ממנו כי אין
בארצנו וולתו לבדו להגיה ממנו ומה שהוא יודע ומפורסם כי זה הגדול
מנהגו לערב בספריו שאבר בלשון הגרי לשון הגמרא שמה או שתים
וכשהגעתי לאותן המקומות לא שניתי בהן אפילו אות אחת אף על פי שהיה
נראה לי כי קצת היו צריכין מעט תקון לקצור הענין כי אין נקצר לשון
עברי בערבי כמו עברי בעברי או כוולתו מן הלשונות
ועתה אחל בהעתקה בעזרת הסס

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0009
DFG

פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת שבת

יציאות

השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ד' בחוץ כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב ובעל הבית פטור פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכנים בעל הבית חייב והעני פטור פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתוכה או שנתן לתוכה והוציא שניהם פטורין פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכ' או שנתן לתוכה והכנים שניהם פטורין:

קודם שתתחיל בפירוש המקדימות שהלמד צריך לעמוד עליהם ומו יתבארו ענייני זאת המסכתא וחסר לחברים והם שני המקומות בהיכי השבת ארבעה והם הנקראים רשויות שבת אחד מהם נקרא רשות הרבים והוא מקום שידרכו בו כל העם כלם ובתנאי שיהיה בלי קורי ושיהיה רחבו שם עשרה אמה או יותר ובלתי יהיה תוך לתי' או חומת מדינה כי המדינה בשיהיה מוקפת חומה ולתוכיה נעולו שיהא רשות הרבים אבל יש לה לדינין עוד נבאר בס"ד ממסכ' עירובין ומובלם כי רשות הרבים הוא כמו המלכורות והיערים והרבים המפולשין להם והבתי ר"י והוא במקום שאין דורכין בו רבים והוא שיהיה גבהו עשרה טפחים ורחבו ארבעה טפחים ורחבו ארבעה טפחים או יותר על הלו השעורים אבל אם היה פחות מהלו השעורי ברוח מן הרוחות הלשה אינו ר"י ואין חלוק בין שיהיה עמוד עשוי בשעת החרן בזה השעור או תפירה נחרן שיהיה לה תורך ורוחב ועומק כשאר התנינו או מקום מוקף בארבעה כתלים כמו הבתים והסיורין הכל יקרא ר"י ובתנאי שיהיה גובה הכתלים עשרה טפחים כמו שבארנו ושחלל ביניהם ל' על ל' או יותר והשלישי הוא הנקרא כרמלית והוא המקום שאר לא נשלמו בו תנאי רשות הרבים ולא ר"י ונדרו כשאר תורי והוא כי כל מקום שיהיה בו ל' טפחים בתורך ול' טפחים ברוחב או יותר ובגבהו עשרה טפחים הוא כרמלית בין יהיה תפירה בחרן או עמוד עומד על שטח החרן כל שהו אלא אם יהיה העמוד עגול ט' טפחים בגאומו או יקרא רשות הרבים כי בני אדם יניחו עליהם חפציהם ויסתיישנו בו בשאם מעשות על כתפיהם אבל אם הוא פחות מט' טפחים עד שלש הוא כרמלית ובן אם הוא יותר מתשעה עד עשרה אם הגיע לעשרה טפחים או יהיה ר"י לפי שבשלמו בו תנאיו ואם הוא גם כן פחות מאלשה טפחים הוא רשות הרבים לפי שהעקר תלינו בכל התורה כל פחות מאלשה כלבוד דמי אבל זה בתנאי שיהיה במקום ארבעה טפחים תורך וארבעה טפחים רחב לפי שהעקר תלינו בין כרמלית פחותה מארבעה וגם כן המקומות שיש להם אלשה כתלים והרוח הרביעית ממול רשות הרבים והם כרמלית ובתנאי שיהיה בו ל' על ל' והרביעי מקום פטור והוא בכל מקום שיהיה גבהו יותר מאלשה טפחים ואפילו עד לרקיע ורחבו ל' טפחים פחות רוחב שעורם וגבהו מאלשה טפחים עד לרקיע הרי זה מקום פטור ואין הפרש בכאן בין שיהיה עמוד עשוי על שטח החרן או תפירה בחרן יהיה בהם זה השיעור אלא אם היה בגובה העמוד ט' טפחים בפחות שהוא רשות הרבים מן הטעם שאמרנו ואלא בחום לארבעה ולרחבו: ודיני אלו הרשויות כך הם כ"ו ורשות הרבים מיוחדת מאחד מהם לחתר בשבת יתחייב סקילה אם הוא מזיד או חטאת אם הוא שוגג לפי שהיא מלאכה מכלל תכות מלאכות כמו שנבאר ומי שיוציא מאחד מהם לכרמלית או מכרמלית לאחד מהם יתחייב מלקות אם הוא מזיד ואם הוא שוגג חיבו קרבן לפי שאין בכל המכות שיש לנו

מכור יתחייב בה משוגג מלקות אלא שפחה חרופה בלבד שהוא לוקה לפעלו על השגגה כאשר נבאר במקומו אבל מקום פטור מותר להוציא ממנו לכל אחד מהב' רשויות ומהם אלו והוא מותר להתחיל ולכך נקרא מקום פטור ומפני זה נקרית כרמלית לדמותו כאשה התלמנה שאינה בתולה ולא בעולת בעל כמו כן אלו הרשויות אינם רשות הרבים ולא נשלמו בהם תנאי רשות היחיד ויהיה חמתת הפם כאלו כרמלית ודע כי כל יציאה היא גם כן הכנסה נהיקש אל המקום שהוציאו אלו החפץ וכל הכנסה היא כן יציאה בהיקש אל המקום שהוציאו ממנו החפץ אלא שהכתוב השמיענו לקרות שלשול הדבר מרשות היחיד לרשות הרבים הוצאה ושקירת דבר מרשות הרבים לרשות היחיד הכנסה ועל זה המנהג יאמרו מכנים ומוציא בכל זה הענין ודע כי בכל מקום שאמרו בזו המסכתא פנים ותוך רשאים בזה רשות היחיד ורשות הרבים וכל מה שאמרו בו חייב הוא שקילה אם הוא מזיד או קרבן חטאת אם הוא שוגג וכל מה שאמרו בו פטור בזאת הדבר שיהיה ממשפטי השבת רוצה לומר פטור מן המיתה ויתחייב מלקות בכרת אם הוא מזיד אלא בשלשה ידועות שאמר שהם פטור על דרך שתוק הלשון ואף על פי שהוא מותר ועוד נעורר עליהם כשנזכרם ומפני מה לא אמר הענין ובעל הבית ולא אמר איש אחד עומד ברשות הרבים ואיש אחד עומד ברשות היחיד זה היה לאחוז דרך קצרה לפי שהיה נדרך לומר האיש העומד ברשות הרבים במקום שאמרו ענין אם כן תוכה לנו אלה אחת כל הענין כמו שיזכרו אלות ומה שאיננו להתחיל בדין ההוצאה מרשות לרשות ואם היה מעניה בסוף אבות מלאכות רוצה לומר המוציא מרשות לרשות לפי שזאת המלאכה היא נמצאת תדיר וכבר יכשלו בני אדם על הדרך לפי שאינם נזהרים בה לכלו ושעם שני ללמדינו שהיא מלאכה אף על פי שהגדלה ממנה היא מלאכה על כן הקדימה להזהיר עליה לפי שהיא מדרש אתיא כמו שיתבאר והטעם שהגדיכו לומר יציאות השבת ולא אמר הכנסות השבת כי כל יציאה היא הכנסה כאשר בארנו ועוד כי אחז דרך המקרא כי המוציא מרשות לרשות למדנו מתוך מדברי ה' יתברך שאמר אים ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא למדנו כי הבאתם מה שהיו מביאים תקרא מלאכה והיו מביאים מאליהם למחר לויה והיה מרשות היחיד לרשות הרבים והיא הוצאה כמו שבארנו ולפיכך אמר יציאת שבת ואם תקשה ותאמר מפני מה נאסרה ההכנסה מאחר שלא למדנו מן המקרא אלא ההוצאה זאת הקושיא בבר הקשוה בגמרא ואמרו מכדי גמרא הוא מה לי הכנסה מה לי הוצאה ענין גמרא בכאן הוא לבר תורה עליו הסברא לפי שענין הכנסה והוצאה אחד כאשר בארנו זאת מה שהיינו להקדימו בזה המקום ואני עתה אתחיל לפרש ואומר:

שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ד' בחוץ רוצה בזה שהם שני מינים הכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד והוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים ויהיו בלשה הב' מינים ס' חלקים ל' תלויות בלשה העומד ברשות הרבים וד' תלויות בלשה העומד ברשות היחיד והוא ענין אמרם ל' בפנים וארבע בחוץ והארבע מינים התלויים בבעל הבית נתייר בשתים מהם ופטור בשתים וגם כן הארבעה התלויות בעני כפי לשון המשנה העקרי שנבנית זאת המשנה עליהם שלשה וכשתדעם ותבינם תדע מאיזה דבר דנו על בעל הבית פעם חייב ופעם פטור וכמו כן העני האחד מהם כי לא יתחייב אדם מיתה אם הוא מזיד או חטאת אם הוא שוגג אלא על הוצאתו מרשות לרשות ויניחנו ברשות היחיד או להפך אבל אם עקר מרשות היחיד ולא הניח ברשות הרבים או הניח ולא עקר פטור הוא והעיקר השני כי בשיתחיל אדם מלאכה בשבת ולא גמר אותה הראשון היתה מלאכתו גמורה שניהם פטורים לפי שהמלאכה נגמרה משניהם ולא עשה אחד מהם מעשה גמור והו מה שאמר הגמרא יחיד העושה אותה חייב שניהם פטורין והרמיזה על זה מאמר הש' ית' בעשותה אחת ואמרו העושה את כולה ולא העושה מקצתה והלמיון על זה אם כתב שמעון ג' ניסן השבת וכתב ראובן ב' לחן על פי שנגמר הש' משניהם יחד והו שתי חותיות והוא שיעור הכותב לחן על פי כן שניהם פטורין והעיקר הראשון כי לא יתחייב העוקר מרשו' והניח ברשות אחר עד שיעקור ממקום שיהיה בו ל' על ל' ויניח גם כן במקום שיהיה בו ל' על ל' או למעלה מזה כי מה שהוא פחות מזה השיעור לא יניחו בו החפצים המונחים ולא יתקיימו אלא מפני

יהיו

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0011
DFG

אומר כיוצא בו בשאומר לא יאכל הזב עם הזבה לפי שזה הדין יצא מענין המסכתא ובשאומר לא ישב אדם לפני הספר והסתוך לו ממה שחזינו מענין השבת זה הוא מפני טעם והטעם הוא כי לא ישב אדם ושאר השאומר כולו בכולם אנו מוצאין הכנסת שזה עת כתו לא יצא התייט בשחטו אנו מוצאין בו גם כן הכנסת עת אכל לא יאכל הזב עם הזבה אין למוד בו הכנסת עת ולפיכך אמר כיוצא בו ענינו שזה דומה לזה למיון בלי מוקי ופנים מחדשים והוא כי לא ישב אדם וכו׳ ולא קדמו דבר מן הענין שיאמר בו כיוצא בו אכל לא יאכל הזב עם הזבה קדמהו דבר מן הענין לפיכך אמרו שיאמר בו כיוצא בו ופירוש לנקרו יקוב והיה מלה עברי נחש לא יבקר בין טוב לרע לא יבקר הכהן :

ב״ש אומרים אין שורין דיו וסממנים וכרשינים אלא כדי שישורו מבעוד יום וב״ה מתירין:

שורין יהוב והיו שם לדבר שכותבים בו ואמרו בכהן שורין דיו ענינו שלא יצרו עירוב בשמיני הדיו ושם הוא שם לזיוף עיקר שיהיה שמיני העקריס וכלשון רבים בשמנין וכרשינין הכוסמת לפי שבתחילה שורין אותה ואחר כך מתכלין אותה לשורים :

ב״ש אומרים אין נותנין אונין של פשתן לתוך התנור אלא כדי שיהבילו מבעוד יום ולא את הצמר ליורה אלא כדי שיקלוש העין וב״ה מתירין:

אונין ערת המטוה שיהבילו בכדי שיעלה מהם ההבל ושם האור בלשון חכמים הבל וכן מנהג מנשלי המטוה להתם התורים ולהשליך בהם מטוה הפשתים אחר שריתו במים וחפר ויכשוהו בכבדים עד שיתלבן ויורה קדרת נכבא ואין מודיס בזה ב״ה אלא בשני תנאים האחד שתהיה יורה עקורה ולא תהיה תחתיה אם שמא יתחה בנחלים והשני שתהיה היורה טוחה כלומר פיה סתום גזרה שמא יניע הבבא בשבת ופירוש לקלוש את העין שיקבל את הגוון והשגיון שיתחיל להשבע :

ב״ש אומרים אין פורשין מצודות חיה ועופות ודגים אלא כדי שיצודו מבעוד יום וב״ה מתירין:

וה הפירוש מוכן בענינו :

בית שמאי אומרים אין מוכרין לנכרי ואין טוענין עמו ואין מגביהין עליו אלא כדי שיגיע למקום קרוב ובית הלל מתירין :

טוענין עמו הגבהת המשא עמו ע״ג הבהמה ומגביהין עליו הגבת המשא על גבו ובענין מקום קרוב שיגיע הנכרי לביתו ומקום ישיבתו קודם הכנסת שבת ובית הלל אומרים כדי שיגיע מפתח ביתו בלבד :

בית שמאי אומרים אין נותנין עורות לעבדן ולא כלים לכובס נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום ובכולן בית הלל מתירים עם השמש :

שבזן מענד העורות וכובס הוא מכבס וריעות בגדי פשתן ונקרא בלשון חכמים קנר וגם כן בלשון ערבי קנ״ר :

אמר רשב״ג נוהגי היו בית אבא שהיו נותנין כלי לבן לכובס נכרי ג׳ ימים קודם לשבת ושוין אלו ואלו שטוענין קורת בית הבד ועגולי הגת :

הבגדים הלבנים הם נזרקין בכוס יותר מן הבגדים הצבועים לפי הבגדים הצבועים מותר להתיס לכובס ותפילו ערב שבת ותפילו להבן שמעון בן גמליאל ואין הלכה כמותו אלא בית הלל שהתירו לתת ליוה בגד שיהיה לכובס עם השמש ובלבד שיפסוק עמו הזכר וקורות בית הבד היו קורת

הבל והענין כי מכן הגת יוריד לותו על הזתים ויניחו לותו נסחטין ומתמצין כל השבת וגם כן יסבבו החבלים על הענבים הדרוכים כדי שיתמצו ויוזבו כל השבת וענגל שם כל הבר עגול אנלס ומותר לעשות כל זה עם מבבה :

אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום אין נותנין פת לתנור עם חשבה ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום ר׳ אליעזר אומר כדי שיקרום התחתון שלה :

חררה חלה יקרמו פניה כלומר שקרמו וקפאו פני החררה שהם כלפי לויך התנור ורבי אליעזר סבר כי אפילו לא נשאר מן היום אלא כדי שיקרמו פניה הדבקים בתחם התנור שהם קופאים קודם מן הפנים שהם כלפי לויך התנור ומן הלבה כר׳ אליעזר ואמרו כדי שיהיו רמון לאכילה לף על פי שלא נשלם בשולם :

משלשלין את הפסח בתנור עם חשבה ומאחזין את האור במדורת בית המוקד ובגבולין כדי שתאחוז ה״אור ברובן רבי יהודה אומר בפחמין כל שהוא :

משלשלין תולין עם חזיכה כשיחול לרבעה עשר בניסן ערב שבת ולא נגזור שמא יתתה בנחלים כדי למהר הבשול כי בני חבורה זריזין הן ופי׳ מחזירין את האור מדליקין או מבערין והעקר מחזיק את האור ומדורה כמו יוקדה או יקוד ובית המוקד מפורש במסכת תמיד והיה לבסוף כדיו קורין לותה בית המוקד והיתה שם מדורת עם בוערת תמיד ולפיכך נקראת לותה לבסוף בית המוקד והנורך מליה כי ידוע בקבלה שהי מפשר בלי הבערת אם על המוכח בכל יום ולף על פי שהיה שם אם מן השמים והוא ממרם מצוה להניח אם מן הסדיוט והיתרו להדליק האש נרשבי העניס בלותה מדורה עם חשבה ולא נזוס שיצלח ידו לדחות את העניס לגבי האש כדי שתגמור הבערתם כיון שנכנסה שבת ולא נגמרה הבערתן לפי שהכהני׳ וריזים הן לכל בשאר מקומות אין עושין מדורה אלא בכדי שיצת האור בדוכן וכן ממרו כדי שיצת האור בדוכן קודם הכנסת שבת ויולע זה בשתהא שלהבת עולה מאליה מבלי סיוע ונפיחה והבאת עניס דקין תחתיה ומן הלכה כל יהודה שאמר שיאחו האש בראשי הפחמין עם חשבה ואינו נרין לדוכן :

פרק שני

במה מדליקין ובמה אין מדליקין אין מדליקין לא בלכש ולא בחוסן ולא בכלך ולא בפתילת האידן ולא בפתילת המדבר ולא בירוקה שעל פני המים ולא בזפת ולא בשעוה ולא בשמן קיק ולא בשמן שרפה ולא באליה ולא בחלב נחום ה״מדי אומר מדליקין בחלב מבושל וחכמים אומרים אחד מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו׳:

לכם הנמר המתהוה בפתילן האחרי מוסן הפשתן שאינו מנופץ וכלך הוא השמי פתילת האידן כמין נמר המתהוה במיני הצמר פתילת המדבר עלי עשב שגולין אותן ומדליקין בהם ירוקה שעל פני המים כמין נמר המתהוה בגדי הספינות בשמדריכין ימים נמים וכאשר השלים המשפש בפתילות שאסור להדליק בהם בליל שבת התחיל לזכור השמנים שאסור להדליק בהם בליל שבת זפת ידוע שעוה ב״כ ידוע והוא הלונג שמן קיק הם זרעוני עשב שמנים ונקדחים בערבי כרו״ע והשמן הזה הוא עב ביותר שמן שריפה הוא שמן תרומה שנטמאה ונקראה כן לפי שאינה מותרת באכילה ואינו רשוי אלא לשריפה כאשר בארנו במסכת תרומות בפרק לאחרון וטע׳ אסור ההלקה בגלו הפתילות הוא לפי שהם מינו מוזג בהן וכמו כן אלו השמנים אינם נמשכים אחר הפתילה המשכה יפה ובכן יהיה אור הכר חלוש ותשוך ויניחנו ויצא וזה אסור לפי שהעקר אצלינו הדלקת נר בשבת מצוה ונעשה אסור שמן שריפה הוא ביום טוב אחל להיות ערב שבת והדלקת

והדלקת הנר הוא לינה אלא מנעול וכוס כמנה שורף שמן שריפה כ"ט והוא אסור כי אין מותר לצרוך קדשים שנתמיבו שריפה משום טומאה או משום דבר אחר כ"ט לפי שלא התיר הכתוב כ"ט אלא לוכל נפש בלבד ומשר והנותר ממנו עד בקר בלם תשרפו ואמרו בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפה רונה לומר שיצרף מיתרת ל"ט לא כ"ט והלכה כחכמים ולשון התוספתא כל אלו שאמרנו אין מדליקין בהם בשבת אבל עושין מהן מדורי בשבת בין להשתמש לאורה בין על גבי קרקע בין על גבי מנורה ולא אסור אלא לעשות פתילה לנר:

אין מדליקין בשמן שרפה כ"ט רבי ישמעאל אומר אין מדליקין בעיטרן מפני כבוד השבת וחכמים מתירין בכל השמנים בשמן שומשמין בשמן אגוזים בשמן צנונות בשמן דגים בשמן פקועות בעטרן ובנפט רבי טרפון אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד:

כבר נתרנו הטעם מפני מה אסרו הדלקת שמן שריפה כ"ט עטרן ידוע והוא יונא מן העץ שיוצ ממנו הזפת ואסרו אותו מפני שריחו רע ושומשמין ידוע והוא זרע דק שתוך ושמן אגוזים נם כן ידוע ונם כן צנונות פקועות בלשון ערבי עלק"ם ועלק"ם בלשון ערבי לענה נפט הוא ממין זפת שלא שהוא לבן והלכה כחכמים שלא נשני שמנים שאסור להדליק בהם בשבת האחד שמן שרפת וזה למעלתו שאין יפוך ממנו ואסור לנו למעט דבר מן השמן שנבר לפי שהוא מק"ב ושן בניו והעקר מבניו נרם בבוי אסור ושמן השני הוא הנפט הלבן שאסור להדליק בו מפני שהוא עף ושורף ולפיכך יבדל ממנו וינא:

בל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן וכל היוצא מן העץ אין מטמא טומאת אהלים אלא פשתן: פתילת הבגד שקפלה ולא הבהבה ר' אליעזר אומר טמאה ואין מדליקין בה רבי עקיבא אומר טהורה ומדליקין בה:

טומאת אהלי הוא שיטמא האהל עצמו במת שמת בתוכו ואמר הם יתברך והוה על האהל ואמרו חפשים לומר על האהל שהוא טמא במת ואין כל אהל מטמא במת כי אם יהיה האהל מעצים או מאבנים או בגוי מטיט הינו מטמא אבל מטמא האהל אם הוא מדבר מרוב או מעורות כמו שיתבאר בפרק כ"ו ממסכת כלים כי אין לנו דבר יוצא מן העץ ומטמא כאהלי האהל המת אלא הפתילים בלבד וידענו זה ממאמרו בטומאת מת והזה על הטמא ואמר במשכן ויפרש את האהל על המשכן וכבר ידעת כי אהל המשכן היה מיריעות פשתים וירישות שער תרושות ומעורות וכל זה לשון תורה וקרישת הפשתים עץ הוא לשון תורה באמרם ותטמנם בפשתי העץ ופירוש קפלה גדלה וכי הבהבה תרבה באש ועוד יתבאר לך בפרק כ"ו ממסכת כלים כי הבגד כשיש בו שלשה מטבעות על ג' מטבעות או יותר על זה שהוא מטמא במת וכמו כן מטמא בנגעים ואם הוא פחות מג' מטבעות על ג' מטבעות הוא טהור ואינו מטמא בשום דבר ממיני הטומאות וזו החתיכה של בגד שקפלה ועשה ממנה פתילה שבה נחלקו בכאן היא ג' מטבעות על ג' מטבעות מצומצמות וכשקפל זה הבגד ועשה ממנו פתילה רבי אליעזר אומר כי אותו הקפול לא מסר ממנה דבר והוא מטמא בנגעים ובמת כמות שהיתה קודם הקפול ורבי עקיבא סובר כי אותו הקפול הפסידה ובטלה מתורת כלי ולפיכך הינה מטמא בנגעים ולא במת וטעם המחלוקת שביניהם בהדלקת הפתילה המוכרת בשבת הוא גזירת ל"ט שמא להיות ערב שבת וטעם מחלוקתם להדליק בה כ"ט שמא להיות ערב שבת כי העקר אצלינו כי שריפת הכלים כ"ט מותר ושריפת שבדי כלים אסור לפי שאין מוקצה בשבת יתבאר במסכת בילה אם לא עקר לאחר כי הדלקת הנר בשבתות ו"ט נדיך קודם שילוקים להבהב קצתם כ"ל מן הפתילות ואז ילוק אותם כי בזה שהבהב יהיו הנרות יותר ולפיכך יאמר רבי אליעזר האומר שהוא כלי כי כשיפרוק קצתם יהיו שברי כלים ואין מדליקין בשברי כלים ורבי עקיבא האומר שהוא כלי היא אצלו עץ בעלמא וכשמדליק אותה עץ בעלמא הוא מדליק כי הקפול בטלה ואין הלכה כרבי אליעזר:

לא יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה על פי הנר בשביל שתהא מנטפת אפילו היא של חרס

ורבי יהודה מתיר אבל אם חברה היוצר מתחילה מותר מפני שהוא כלי אחד: לא ימלא אדם את הקערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת ורבי יהודה מתיר:

שפופרת של ביצה קליפה של ביצה רונה לומר הקליפה הפנימונה הקשה והטעם שאסרו חכמים אלו הפלשה דברים ר"ל שפופרת של ביצה ושל חרס ונקערה גזירה שמא יסתפק מאותו השמן לסוך בו ויהיה מכבה ורבי יהודה התיר זה לפי שהוא עושה זה המעשה לפני החכמים ולא הקשו על מעשיו ולפיכך משב כי היה מותר לעשותו לכתחילה ולפיכך לא מנעוהו מזה ולא היה הדבר כן אבל מה שהתקנו לפי שלא היה אפשר לו לשלו ידו לשמן הנר כי אם היו רואים אותו ובטול טעם האסור באותו המעשה ולפי כך לא הקשו עליו ומה שהניח לתנא שיחמיענו מחלוקתם בשלשה דברים לפי שלא מספיק לנו ידיעת המחלוקת בכתת מכן אלא בכולן הפלשה כי אילו השמיענו המחלוקת בשפופרת של ביצה בלבד היינו אומרים כי שפופרת ביצה יותר אפשר לאדם להסתפק משמנה וכה נחלקו החכמים אבל שאר כל שאר דברים לא נחלקו ואילו השמיענו המחלוקת בשאר דברים היינו אומרים בשפופרת של ביצה בלבד שהוא מטונף ומלוח ואין לחלק בשאר כלי חרס ואילו השמיענו המחלוקת בשפופרת של ביצה אסור ואילו השמיענו המחלוקת בשלשתן היה יכול לומר כי אין ביניהן ובין הנרות חבור פתילה אסור על כן הודיענו שהן מולקין בכולן והלכה כחכמים:

המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני נכרים מפני לסטים מפני רוח רעה ואם בשביל החולה שישן פטור כחם על הנר כחם על השמן כחם על הפתילה חייב ורבי יוסי פוטר בכולן חוץ מן הפתילה מפני שהיא עושה פחם:

רוח רעה קורמין לכל מיני החולין הנקרא בערבי מלקו"ניה כי הם מזיקין החולי הנזכר שיברח החולי ויבטל מן הטבע הלסוס המסוגל לכאב ירמה חסור לו כשיתחבר עם בני אדם וישתעשע ותנוח נפשו בחבר ובהתבודדו בעת השתוממו והדבר הזה כמצא הרבה בבעלי המלות ושעור זאת המסכת כך מפני נכרים מפני לסטים מפני רוח רעה פטור ואם בשביל החולה שיון מותר ומפני זה אמר פטור במקום מותר לפי שהדין נפוף המשנה חייב ולא יתכן שיהא מדין מותר לדין חייב וזה החולה הוא חולה שיש בו סכנ' ובתנאי שלי אפשר לקוניה ליקוים אחר לו להסתיר האור ממנו ואמרו כחם על הנר כחם על השמן כחם על הפתילה חייב רבי יוסי פוטר בכולן חוץ מן הפתילה מה שאמר חייב הוא לפי דעת רבי יהודה שהוא אומר מלאכה שאינה נריכה לגופה חייב עליה ולפיכך יאמר שהוא חייב לפי שלא היתה כוונתו בכבוי הנר אלא שלא יפרוק חרס הנר או שלא יכלה השמן ורבי יוסי אומר מלאכה שאינה נריכה לגופה פטור עליה ולפי כך הוא פוטר נכולן חוץ מן הפתילה ובתנאי שיכוין להנהב מה שנפרף ממנה כדי שתתיר יפה כשילקנה פעם שנית ואז תהיה מלאכה שנריכה לגופה ואין הלכה כר' יוסי:

על ג' עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר: ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר ספק חשכה ספק אין חשכה אין מעשרין את הוודאי ואין מטבילין את הכלים ואין מדליקין את הנרות אבל מעשרין את הדמאי ומערבין ושומנין את החמין

הודאי הוא הטבל והוא דבר שאינו מעושר ולא הושלמו ממנו חק מתקי ס' ודמאי הוא הדבר המסופק אם הוציאו ממנו המעשר או לא הוציאו וכבר קדמו אלו הדינין כולם בפ"ק דמאי בפ"ב דתרומות בפ"ב ממס' תרומו כי אסור להוציא תרומות ומעשרות ולא הטבלת כלים בשבת ועוד יתבאר זה וטעמו במסכת ביצה ולפיכך אסור לעשות כן בין השמשות לפי שהוא ספק וזהו שקורין לתתו בכאן ספק תביכה ספק ניצה תביכה וזהו הערוב שאמר שמותר לעשותו בין השמשות הוא ערובי תבשילין מבל עירובי תחומין אסור לעשותו בשעת הספק אלא מבעוד יום לפי שהינו יותר חמור כשאר בבאי

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0013
DFG

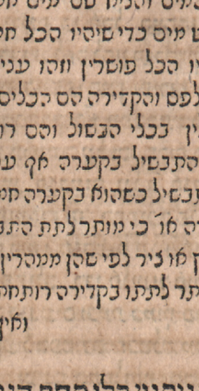
בעידונין והתירו כמו כן טמיכת החמין ושוח המים החמין כין השמשות כי לא אסרו השמיכה בשבת עצמו כל שכן כין השמשות אלא משום גזירה כשאר גזירות לפניה ותכלית הגזירה בשבת מכל כין השמשות לא ודע כי מחר כיאת השמש עד שירלה כוכב אחד מן הכוכבים הגדולים כגדולה נקרא יום ושירלה כוכב אחד עד שירלו שניה הוא נס כן יום מצירלו שניה עד שירלו שלשה הוא זמן כין השמשות וכשירלו שלשה הוא לילה כלי ספק והעיקר למעשה כי כין השמשות ספק ועוד יתכארו אלו הדינין:

פרק שלישי

כירה שהסיקוה כקש ובגבבא נותנין עליה תבשיל כנפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר כית שמאי אוסרים חמין אכל לא חבשיל וכית הלל אומרים חמין ותבשיל כית שמאי אומרים נוטלין אכל לא מחזירין וכית הלל אומר אף מחזירין: תנור שהסיקוהו כקש ובגבבא לא יתן כין מתוכו כין מעל גביו כופח שהסיקוהו כקש ובגבבא הרי זה ככירים כנפת ובעצי הרי הוא כתנור:

נותנין עליה כ"ל נותנין מערב שכת ויצאר כו על מחר כ"ש מתירין להשמות על הכירה המוכרת חמין ותבשיל וכ"ש אומרים חמין כלכד כית הלל אומרי מתירין כשכת על גבי גרופה וקטומה או על גבי כירה שהוסקה כקש או כגבבא וכית שמאי אומר אין מתירין כלל ומה שאמרו כ"ש מתירין כתנאי שלא תוכח הקדירה על דכר שלא שתהיה כאויר עד שיספק מיחה וימזוג ומה שאמרו כית הלל שאסור להשות התבשיל על גבי כירה שלא הוסקה כקש וכגבבא או שתהיה גרופה וקטומה הוא שהתבשיל שאמרנו שמתבשל תני גמולו לפי שנאמר גזירה שמא יחתה כגחלים לגמור כשולו אכל אם לא נתבשל כלל על שנתיישכו מבשולו על הנקר או אם לא יגמור כשולו על שאינו צריך לאם והאם הוא מפסיד אותו מותר להשותו על גבי הגחלי ואינו צריך להוכיר האם והוא שאמרם על שיגרוף וגם אינו צריך להזיז דכן על גבי גחלים כלי שיעשו והוא שאמרם על שיתן את האפר וזו היא שקורין אותה קטומה תרגום דכן קיטמא והוא האפר וכשהתבשיל בשיל ולא כשיל יעשו כו כשעת השמיטה לכד מי שכגון כשר או ירק ויהא מותר להשותו על גבי גחלים מפני שהוא מסיח דעתו וקש הוא התכן וגבבא וכל השדות וגפת פסולת הזיתים הנשאר אחר סחיטתן ונוצת שמן וכופח הוא שעשו אותה כופח אחת ויותר מעט הכירה והכירה מקום בנוי כחרס כדי לשפות כו שתי קדירות ויתנו האש תחת שתי הקדירות ככירה אחד וכופח הוא כמו כן כנוי כחרס והוא מקום שמשפתי כו קדירה אחת ונותנין האש תחתיה ולכן יקל חכמים הכופח יותר מן הכירה לפי שהאש מתחלק תחת שתי הקדירות ככירה:

וזו היא הצורה

אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ולא יפקיעו בסודרי ור' יוסי מתיר ולא יטמינה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה:

שהאש שכלי שיעמו כו המים והוא נעשה מנחשת או ברזל ברזל ותשאר האש תחת שיורידו מן האש ופירוש תתגלגל שתתרכך הענין שתתבשל קצת בשול וסודר שם הכגד וקנקן סודרים וכשיהיה הסודר שם והוא לשאם לא תתגלגל כו הביצה ולא חלק ר' יוסי כסודר שהוא כאסור נצלות כו לפי שהכל יודעים כתולדות הלור שהוא לאסור לכל המחלוקת כאש שהוא כשאם רכגן לוסרים לותו כדי שלא יתגלגל כתולדות הלור ורבי יוסי לינו יודע כוחת הגזיר וכמו כן לינו חולק רבי יוסי כשול ולפנק הדרכי כי הוא לאסור להטמין שם הביצה לכשל ולא מפני שהוחמה שן השאם אלא מפני טלטול הטפר שהוא לאסר לדברי הכל ואין הלכה כדכרי יוסי:

מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סלון של צונן לתוך

אמה של חמין אמרו להן חכמים אם כשבת כחמין שהוחמו כשבת אסורין כרחיצה ובשתיה כ"ט כחמין שהוחמו כ"ט אסורים כרחיצה ומותרין כשתייה: פוליאר הגרוף שותין היממנו כשבת אנטיכי אף על פי שגרופה אין שותין ממנה:

סלון גדול ענול יהיה עשוי ממרס או מעופרת או זוללת וחמי טבריא ידועים כי היו מימיהם כולם מרחצאות חמים כיבשה ואחת מהם סוקת המים שמושכים ממנו כסלונות והיו מותן הסלונות מצוקות כימי המרחצאות ומתמלאות והיו המים הנמשכים דרך מותן הסלונות חמים ונתנו חכמים מותן המים כשבת כחתין שהוחמו כשבת שהן מותרין כשתיה ולרחוץ כהם לפילו מכר קטן מתיכרי הגוף ויום טוב כחמין שהוחמו כיום טוב שהן מותרין כשתיה וכרחיצת פניו ידיו ורגליו ואסור לרחוץ כהן כלגופו ומ"ש כי חמין שהוחמו מערב שבת הם מותרין כשבת לרחוץ כהן פניו ידיו ורגליו וכמו כן חמין שהוחמו מערב יום טוב הן מותרין כיום טוב לרחוץ כהן כל גופו ומוליך הוא כלי מכחצת ידליקו כתוכו כדם וכ"ש חומרים חמין כלכד כית הלל אומרי וכפי הדם תיעל מכחוץ וממלאין אותה מים וכשמסירין הדם מן המוליך כערב שבת הם מותרין אותן המים לשתותן כשבת ומפי כן חמין ומנטיכי כשמסירי הדם מאותן הכלי שים הם המים החמין כשבת ויתמיד חומו וכלילו הדם תחתיו כשבת והן חמין שהוחמו כשבת ומסורין כשתיה כאשר הוא הענין אלינו ומוליך הוא כלי שהוא כו כדי שלדדיו כלכד הם הקמיצות המנטיכי שולין הן החמין והלכה כחכמים:

ומנטיכי זו היא צורתה

המיחם שפיגהו לא יתן לתוכו צונן כשביל שיחמו אכל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן: האילפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן חבלין אכל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר:

לינו רואה כאמרו פנהו שלא הניח בו כלל מן המים אבל רואה לומר שאפר מן המים והניח שם מים חמין ולפיכך אסור לו להוסיף על אותן המים מעט מים כדי שיהיו הכל חמין אבל יכול להוסיף עליהם מים מרובין על מ"ו הכל פושרין וזהו ענין אמר אבל נותן לתוכן כום כדי להפשירן והאילפס והקדירה הם הכלים שאנו מזמינין כהם התבשיל להתבשל ואסור לתת תבלין ככלי הבשול ושם רותחין לפי שהתבלין מתבשלין כהם אבל כתן התבשיל כקערה אף על פי שפוח רותח מותר לתת כה התבלין לפי שהתבשיל כשהות כקערה תמיותו חפר ולינו מבשל מה שאנו מזמינין בו ורבי יהודה אומר כי מותר לתת התבלין כקדרה רותחת אלא שם יש כאותה קדרה חומץ או ציר לפי שאין ממהרין הבשול וכל זה כתבלין אבל אלא הכל מודים שמותר לתתו כקדירה רותחת כי המלח לינו מתבשל עד שיסלוט האש עליו ואין הלכה כרבי יהודה:

אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן ואם נתנה מבעוד יום מותר ואין ניאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן: מטלטלין נר חדש אבל לא ישן רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת: נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה:

הטעם שנעשירו חסרו נתינ כלי לקבל בו שמן כשכ' כי אותו שמן המנטף מן הנר אסור ליהנות ממנו כשכת לפי שאינו מן המוכן כי כבר הקצ' אותו להדלק ונעשה אותו מוקצ' ונאסר טלטול הכלי מפני אותו השמן שיש בו שהוא אסור לטלטלו

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0014
DFG

לטלטלו לפי שהוא מוקצה והעקר מנלנו אין מבטלין כלי מהיכנו בשבת וטעם איסור טלטול גר יען לפי שהוא מלוכלך וזה יקרא מוקצה מחמת מיאוס וד שמעון היו חושש למין ממיני המוקצה ולפיכך יתיר כל הגרות מלבד הגרות הלולקות גזירה שמא יכבה והפתילה מותר מנלנו לטלטלה מע"פ שהיה איסור קודם לכן ואין הלכה כמותו דגר שהדליקו בו בשבת כי העקר מנלנו כי כל מה שהוקצה בין השמשות והיו מותר לטלטלו בלותו בשעה שאסור לטלטלו בשבת והוא ממרס מנו דאתקצ"ח אי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא ושאר הגרות דיכם כרבי שמעון לפי שמעקרנו בשבת כרבי שמעון שהוא אומר אין מוקצה ואמרס נותני כלי תחת הגר לקבל ניצוצות הוא בשבת כי אותן ניצוצות אינן מצויות עד שיאסור טלטול הכלי בשבילם והוא ממרס ניצוצות אין בהם ממש ואסרו לתת בו מיס ומפי בערב שבת וכל שכן בשבת לפי שממהר כבוי הניצוצות והעקר גרס בבוי אסור כאשר הודעתיך:

פרק רביעי

במה טומנין ובמה אין טומנין אין טומנין לא בגפת ולא בזבל לא במלח ולא בסיד ולא בחול בין לחי בין יבשי לא בתבן ולא בגזי ולא בעמוכים ולא בעשבים בזמן שהן לחי אבל טומנין בהן כשהן יבשין: טומנין בכסורת ובפירות בבנפי יונה ובנסור של חרשי ובנעורת של פשתן דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה:

גפת כבר בארנו שהוא פסולת הזתים שנת מתחת קורת בית הבד לחר שינת מענו הזמן וכן פסולת השומשמין וסיד ידוע וזבל קליפי העגבים ומרבכי הם הגרעינין והן הנשאר מן העגבי לחר דריכתן וסחיטתן בגתות ומוכין הוא הצמר הבלוי הכנדים ודומיהן שממלאין בו הכרי והכסתו חולת ואמרו בזמן שהם לחים הוא רוטב הנעשין בלבד לבל תחזר על הכל ר"ל תבן וגבן ומוכי ועשבין והיו רוטב באמרו לחי שיהיו שרויים במי לבל רוטב שיהיה בהם לחלוחית טבעית זיתבן להיות זה בצמר לם יהיה מבין יריכות הצאן ומן השמוך לחליה כי יש שם לחלוח טבעי ונעורת שם הלבר העופל מן הפשתי כשמנפצין לותו ונסורו של חרשי הוא שקם הקל העופל מן הטען כשמגרדין לותו בגרדה וזה הוא שאומר ר' יהודי הנעור ואין לכל יהודה ושעם איסור הטמנה בתבשיל בלנו הלבדים המנויים לפי שהן מוסיפי בחמימו הלבר הטמון בהן ובשולו והלבדי שהזכירו בהם ההטמנה הם המחזיקין לותו הטמון בחמימותו כאשר הוא בלי תוספת ודע כי זאת ההטמנה שהוא מלבר הם שאסרוה בלבדים והזכירה בלבדים כמו שהזכיר היה ערב שבת לבל ביום השבת לא התירו הטמנת לבר הם לבל ישמין בשבת התבשיל הקר בלבד כאשר יתבאר בזה הפרק והדעת היה מחייב שתהיה ההטמנה בשבת בלבר שהיו מוסיף מותרת והם הלבדים שאמרה שמצנה טומנין בהם מותר לבל אסרו גזירה שמא ישמין בגרון והוא הפסר הם לפי שהוא היו מוסיף ואסרנו ההטמנה בפסר הם מפנדנו שתהיה בם נחלת הם קטנה ובעת שמניעים הפסר יחתה בנחלים ולפיכך לא התירו ההטמנה בשבת ואפילו בלבר שהיו מוסיף גזירת רמץ ורמץ גזירה שמא יחתה בנחלי ואולי תקש בעקר שהוא מנלנו אין גוזרין גזירה לגזירה והוא שיגזרו ב"ד לבר בשעה מן השמות ואחר כך יבוא ויגזור גזירה לותה גזירה זה הלבר היום עושי לבל אם יהיו שתי הגזירות בשעה אחת הרשו בידם והוא לבר בשעה תמיד והוא ענין אמרי כולה תדע גזירה היא ר"ל כי מי שגזר זאת הגזירה רלה שלא תתקיים זאת הגזירה שלא בגזרה אחר תחזק ותסמוך אותה ולפיכך גזר שתי הגזירות יחד ודע כמו כן כי הלבדים שלא התירו בהם ההטמנה ושם המנויין בכאן לא התירו ההטמנה בהן לפי ערב שבת והסברא תחייב שתהיה ההטמנה בהם מותרת ולפי בשבת לפי שלא אסרו בשבת תוספ החמום או החמום מתחלתו שלא בתולדו האש ושלו היום מתולדות האש לבל אסרו אותם בשב גזירה שמא ירחיק ויאמר האומר פשו שהוא מותר תוספת החמום בהטמנה כך הוא מותר על גבי האש ויבא לידי חמום על גבי האש בשבת על כן אסרו ההטמנ בשבת בלבר המוסיף ולפיכך מבעוד יום להרתקה יתירה והתירו בה ההטמנה בין השמש שהוא התר ספק תשכה בין בלבר המוסיף בי בלבר שהיו מוסיף

וכזה הדע לא נאמר גזירה שמא יטמין בריחן וירחיק לפי שאתם קדירו בין השמשות רותחות הן מבערב שבת כי היו אסור לנו להוסיף בשבת הלא תראה כי התבשיל שלא נגמר בשולו מותר להשהותו על האש כדי שיתבשל כל הלילה כאשר בארנו בפרק שלפני זה אבל אסרו זה גזירה שמא יטמין בלבר המוסיף מערב שבת והרתיח הקדירה אחר בית השבת כמה שיעורר החום ויצטרך לנעו הקדר מפני הרתיח עד שתנוח רתיחתה ואחר כך יחזור אל הקדרה מה שהוציא ממנה ונמצא טומן בלבר המוסיף בשב אבל בין השמשו מותר להטמין בלבר המוסיף כי הקדרה כיון שנגמרה רתיחתה לא תרתיח אחר כן וכשיבא בין השמשות כבר נגמרה רתיחת כל הקדרות וזהו אמר בברייתא הטעם בזה הענין שתם קדירות בין השמשות רותחות הן הכא מתבאר לן מזה כי לבר המוסיף והם הלבדים המנויי שלין טומנין בהם ר"ל אין טומנין בהם מבעוד יום אבל בין השמשות מותר מן הטעם שאמרנו ולבר שהיו מוסיף טומנין בו בכל עת בין בין השמשות בין מבעוד יום ואינו אסור אלא בשבת בלבד כמו שבארנו הכא מתבאר ענין זה ספר בלור יפה ואתה תעיין בו ותשמור אלו הדינין כי לא מתבאר מן הגמרא אלא לאחר העיון המדוקדק במקומות מפורדים:

טומנין בשלחין ומטלטלין אות בניזי צמר ואין מטלטלי אות כיצד הוא עושה נוער את הכיסוי והן נופלו רבי אליעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול ואינו יכול להחזיר וחכמי אומרי נוטל ומחזיר: לא כמהו מבעוד יום לא יכסנו משתחשך בסהו ונתגלה מות לכסותו במלא את הקיתון ונותן לתחת הכר או תחת הכסת:

שלחין עשוית תרגום והפשיט את העולה ושלח נגיזי צמר ידוע והוא לשון רכי והמפרד גו כתוך לו גזה ואמרו אין מטלטלין לותם זה בפלא ייחדן להטמנה אבל אם הזמינ לטמון בהם מותר לטלטלן נותן את הכסות הוא שיתן על פי הקדירה תחיכת בגד ואחר כך יתן על לותה התחיכה הגזות ואמרו יטול הבגד שעל פי הקדירה ויפלו הגזו שעליו זה הוא טלטול מן הצד והוא מותר והכל מודים כי כשיתנה כדר מובא הדברים שטומנין בהם שאסור להחזיר החמין לתוכו מובא ועל דרך הזמין אומר כי מי שהטמין קדירה בתבן וכשהסיר הקדירה נהרס המקום ותרפה התבן אסור לו להשיב הקדירה לתוכו שתבן כי מקומו נפסד ורפה ותצטרך הקדרה לעשו לעצמה מקום בתבן כשתחזיר לותה ונמצא כמי שטומן בשבת ואין מחלוקת זה אבל המחלוקת כי ר' אלעזר בן עזריה רואה כי הוא חייב להשמר ולהזהר בשעת נטילת הקדירה מן הקופה שטמין בה כדי שלא יפסיד מקום הקדרה ויחזיר לותה לאחר הריסות המקום ולפיכך יאמר יושנה מקום הקופה ויטה לותה כדי שלא יפסד מקום הקדרה כשיוציא ולזו יגלה לותה חוניתוה וחכמי לא הצריכוהו לזה אבל יאמרי יטול כדרכו ויחזיר ומפ נתקלקל גומא לא יחזיר ואמרם לא נכסהו מבעוד יום לא יכסנו משתחשך כדי שלא יטמין בשבת מן הטעם שזכרנו ואמרם ממלא את הקיתון ונותן תחת הכר ר"ל בשבת כי הטמנת מים בשבת על זו הדרך מותר וכר בגד שלא מוכין לו נוגה וכיוצא בו מזמינין לותו תר הרשם כאשר שוכב וכסת מלותו המין שלא שהוא גדול יותר והלכה כחכמים:

פרק חמישי

במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה יוצאה הגמל באפסר ונאקה בחטם ולובדקי בפרומביא וסוס בשיר וכל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר ומזין עליהן וטובלין במקומן:

אפסר הוא חבל שקושרין על פיות הגמלי וחטם הוא טס של ברזל שקושרין אותו על הלחיים וכלשון עברי פס את פחי הזהב ומה שדקדק בנחק לכתב לפי שיש חוקה יותר ותצטרך שמיר מעולה ולובדקי הוא מין מן החמורים שלנו

שאינן למודים והוא שיכוני בין חמור הכר ובין חמור היסוב ופרומבית הוא רסן של ברזל ועיר הוא המתג ועניין חמרו יוכלין בעיר ומשכיס בעיר שיוכלות הבהמות בעלי העיר וכליהן כרוכין על גופיהן ומשכי בעיר בי הוא מותר למשכן במתג שלהן ומותן עליהן ר"ל על גופי המתגין כשנטמאו בהלל המת וחמר וטובלי במקוואות בתגאי שלא יהיו חלקי גופם המתגים לחוקו קנת על קנת ויהיה הריוח ביניהם מעט כדי שלא יעשו חניכה ודע כי העקר מצליהו כי כל מה שהוא מתכשיטי הבהמות מינו מקבל טומאה כאשר נבאר במסכת כלים ומה שאין כן מין העיר וכיוצא בו מקבל טומאה לפי שהוא מכלי העלם בשעת הריכוב לפי שהוא מקיף בה הבהמה והוא ממשמשי העלם לפיכך מקבל טומאה:

חמור יוצא במרדעת קשורה לו זכרי יוצאין לבובין רחלו יוצאות באחוזות בבולות וכבונות העזים יוצאו צרורות רבי יוסי אוסר בבולן חוץ מן הרחלין הכבונות רבי יהודה אומר עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא לחלב:

מה שאמר קשורה לו ר"ל מעשה שכל שם עבר עליו המרדע לסוף נפל כו בשבת ולבוסים הוא שקושרין עיניו על מיברי הזכרים מן הזכרים כדי שלא יעלו על הנקיבות ולא יתעברו ואחוזה שקושרי שיתי הנקבו על גביהן כדי שיעלו הזכרים עליהם בתוך ויתעברו וכבולות הפך זה והוא שיקשרו שיתיהן כרגליהן כדי שלא יעלו עליהן הזכרי וכבונו פי שמורו והיא שיכרכו בגד על גמרן כדי שלא יתלכלך בחלב ושיתר בלחלוחיתו ורכותו ויעשה זה ככבשו בלבד לפי שגמרן יותר רך מגמר הזכרים וצרורות קשורות הפדיס כדי שלא יוסף מהם החלב וחלק רבי יהודה על זה ואמר כי מסיר להוציאן צרורות לחלב ר"ל שתהיה הכוונה בקשירת הפדיס כדי שיתקבץ החלב ולא יזוב כדי שיהלבו מהם הרבה מבל מותר להוציאן צרורות ליבש הכוונה ליבש החלב מן הפדיס כלל והלכה כרבי יוסי ואין הלכה כרבי יהודה:

ובמה אינה יוצאה לא יצא גמל במטולטלת לא עקוד ולא רגול וכן שאר כל הבהמו לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך אבל מכנים חבלי לתוך ידו וימשוך ובלבד שלא יכרוך:

מטולטלת מתיכת בגד קשורה בזנב הבהמה לסימן לו לסנולה לסוס דבר ועקוד קשור היד והרגל יחד וכגול הוא שיכפפו היד על הזרוע ויקשרו אותו והרכה עושין זה בגמלים ולא יקשור גמלים זה בזה וימשוך ואפי היו קשורין מערב שבת כדי שלא ירבה במי שעולין למקוס שוק הבהמות ואמרו ובלבד שלא יכרוך רוכה בו שלא יקשור ויכריך והא דתניא שאמר ובלבד שלא יכרוך מינו תלוי בשבת בלבד אלא בשבת וכשאר ימים כי הטעם משום כלאים וזה כי כשהחבלים שמכניסים בהם הבהמה הם מקנתם ומקנתם פשתים וקנתם גמי או יהיה מסוך לו שיקשור ויכרוך ויכסה אותם בהם ומה שהיתר בשאר חבלי בשבת בתגאי שלא יהיו רחבי החבלי תלויין ונופלין מתחת ידו למרן טפח או יותר כדי שלא ירבה במי שנושא מכלים תלויים מידו:

אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לוולא בזוג אע"פ שהוא פקוק ולא בסולם שבצוארו ולא ברצוע שברגלו ואין התרנגולין יוצאין בחוטין ולא ברצוע שברגליהם ואין הזכרים יוצאין בענלה שתחת האליה שלהן ואין הרחלים יוצאות חנונות ואין הענל יוצא בנימין ולא פרה בעור הקופר ולא ברצוע שבין קרניה פרתו של רבי אליעזר בן עזרי היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים:

בזמן שאינה קשורה לו מערב שבת כאשר בארנו קודם זה וזוג פעמו ותולין זוגו בגזיר בהמה כדי שישמע קולה בעת מהוכתה ומסיר להוציאה בזוג שקושרה כמי שמוציאה לפוק ופקוק הוא שמלאין הפעמון בצמר או בצמר

פרק ששי

במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה ולא תטבול בהן עד שתרפם ולא בטוטפת ולא בסנבוטין בזמן שאינן תפורין ולא בכבול לר"ה ולא בעיר של זהב ולא בקטלא ולא בנזמי ולא בטבעי שאין עליה חוהם ולא במחט שאינה נקובה ואם יצאת אינה חייבת חטאת:

מה שאמר לא תטבול בהם עד שתרפם הוא טעם מיסור יציאתם בחוטין בשבת לפי שנפוש שתנטרך לטבילה בשבת ותסיר אותם מעל ראשה ומשכח כדי שלא יהיו חוצצין ותעכירם ארבע אמות ברשות הרבים כי אלו החוטין הם על פרשם מבל חוטי הנותר אותר לטבול בהם ולפיכך תנא בהם בשבת וטוטפת הוא בין יקשרו אותו על המצח מלמעלה לחוץ וסנבוטין נקראים בלשון חכמים לחייס והם ממיני התכשיט ונתלין מן הבין ועל הלדעים ועל הלחייס ולפיכך נקרא לחייס ואמרו בזמקהן תפורין רוצה לומר תפורין בטוטפת וכבול תתיכה של בגד כמו מנופת שקושרין אותה על המצח ונותנין הבין עליה כדי שלא יזיק הבין במצח והוא בפני עצמו וזולת הבין תכשיט יתמרו לרשות הרבים הוא משמש לכל מה שזכר כי נועם לסירים גו דק שמע יפלו ברשות הרבים ותטלם ותביא בידה ועיר של זהב כליל של זהב על גורת ירושלם והיתה מנלם תכשיט וקטלא מונקת וסיא חוטא שעורכין בה גרגרי זהב וקושרין אותה על הצוואר בדוחק כחלס התונק את עצמו ולפיכך נקראת מונקת ובלשון ערבי מכל"קה ואמרו מינה תיובת חטאת לפי שטבעת שזין עליה אותם יש בה קנקת תכשיט אף על פי שאינם מתכשיטי הבשים לגמרי ומחט שאינה נקובה אפשר שתתלכלך בה הטפה שער רחמה ולפיכך הוא ממיני תכשיטים ולפיכך מינה תיובת חטאת:

לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ולא בחפילין ולא בקמיע בזמן שאינו מן המוכחה ולא בשריון ולא בקסדר ולא בפגפיי ואם יצא אינו חייב חטאת:

סנדל מסומר מסומר במסמרים ובלבד שיהיו עשויין לחזק וטעם מיסורו כי כוחן גדול מן הגדות היו מתקנין לתפילה וקרית שמע במערות ושמעו קול המון וסברו שמא הרגישו בהם האויבי לתקון זה את זה ודרסו זה את זה בחוטין הסנדלים המסומרים ומתו מהם רבי ולפיכך אסרו לנעול בסנדל מסומר בשבת ויו"ט לפי שהם ימי כינוס וכנופיא ואם יש ברגלו מכה יכול בסנדל יחיד ברגלו הבריאה ויסמרם מותחה סמוך על התותר וחבר המתותר

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0016
DFG

המתוקר כמנהג כילו אמר מלדס מומחה ומומחה היא שנבחן וכתנסה ג׳ פעמים וכתחזרת בו הסכנין ויהיה הלים מומחה כשירדת בקמיע שלו שלשה פעמים שרין קשקשים וקסרת כוכב של ברזל מניפים מלבוש של ברזל יתכשה בו המלדס בשעת המלחמה כדי שלא יכו אותו ויפול:

לא תצא אשה בשחט הנקובה ולא בטבעת שיש עליו חותם ולא בכוליאר ולא בכובלת ולא בצלוחית של פלייטון ואם יצתה חייבת חטאת דברי רבי מאיר וחכמים פוטרין בכובלת ובצלוחית של פלייטון:

כאשר השלים לזכור הלכרים שאם יצא באחד מהם לא יתחייב חטאת לדברי הכל כתחיל לזכור הלכרים שאם יצא באחד מהם יתחייב חטאת ומפני מה לא דקדק בזה המין הרחשון וכוליאר כמו טבעת שמסבב הרשם כולו ובלשון חכמים קורין אותו מכבנת וכובלת כלי קטן מכסף או זהב וכותבין בו מגיפי טוקה יתעלמו בה הגשים ופול ויטן המור הוא המוסק והדומה לו ממיני הבושם והלכה כחכמים:

לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת ולא בחרים ולא באלה ולא ברומח ואם יצא חייב חטאת ר׳ אליעזר אומר תכשיטין הן לו וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי שנא׳ וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה בירית טהורה ויוצאין בה בשבת כבלים טמאין ואין יוצאין בהן בשבת:

תרים הוא המגן ואלה נשה מעץ ואין בין המגן והאלה אלא שהמגן תכניתו כמו מסולם ואלה תכניתו עגולה ושניהם מעץ בירית מצפדה בעור כבלים עכשיו בצורת האצפדה וסיו מטילין בניהם שלשלאות והיו מתקשטי בהלו הכבלים הכתולת כדי שלא יפקעו פסיעה גסה ויניח להן היוק בכתולין ומה שאמר טהורי ומטמא מינו נכלל בדיני שבת אבל אמר זה מפני שהזכיר בהן כלים והודיענו דין אחר והוא כי הטבעתן אינו מקבלין טומאה לפי שאין בכלי מתכת שיש לו פה בפני עצמו והכלים מקבלין טומאה לפי שכל הכלים שיש להם פה מיוחד ועוד יתבארו אלו הטעמים במסכת כלים ופירוש תכשיטי עדיה ואלה ונזמי פירושו לפי מקומו והוא הפך הבגד כלומר רוע וכיעור והלכה כחכמים:

יוצאה אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חבירתה בין משל בהמה ובטוטפ׳ ובסנבוטין בזמן שהן תפורין בכבול ובפיאה נפרית לחצר במוך שבאזנה ובמוך שבסנדלה ומוך שהתקינה לנדתה בפילפל ובגרגיר מלח וכל דבר שתתן לתוך פיה ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת ואם נפל לא תחזיר שן תותבת ושן של זהב ר׳ מתיר וחכמים אוסרים:

חוטי שער הם החוטים הנעשים משער כי אין ענין כענין חוטי צמר וחוטי פשתן המוכרי בהשם הפרק כי חוטי שער אפי׳ קשרן על מנת קשר מהודק אינה חוננת לפי שהמים נכנסי׳ בהם ולפי שאותר לטבול בהם אותר לנאת בהשבת כאשר בארנו בהשם הפרק והלו השמיענו שלא היינו אומר שלא יתקשט לה אותר לאבל על תכשיטה שהן מחוסרין לה ושמ׳ יש לה לתכשיטה בהשה חולי הנקרא חולי האועל והוא מריטת השער וכיוצא בה אסור ושלו השמיענו של תכשיטה היינו אומרי של תכשיטה שהוא ממינה אותר לאבל בשל בהמה שאינה ממינה אסור על כן השמיענו שהכל אותר ופשה נכרית כמו מנשעת ידענו כי שער נשה והרכה ותשים אותו השה על השה דרך ערמי כדי שתתקשט בשער ומוך מעט מאד מנאר גפן ודומיהם ובמוך שהתקינו לנדת לפי נשתמש בה שלא יהיה קשור לפי שאם נפל לא תטלנו ולא תכניאנו מפני מיחושיה לאבל מוך שבאזנה ושבעקיבה לא תצא בה עד

שיהיה קשור קשר מהודק כאזן או בעקב ואם שתתן השם כשיה פלפל או מלח והדומין להם הוא להעביר ריח הפה אם יש בה וזוהמת או ריח רע ואין תותבת הוא אלא נכרי שנותנת השם כשיה במקום שנה שנפל לה דרך ערמי ויתחזק בלחינת השנים השחרי ואין של זהב הוא שיהיה אין מצניע מצוה במרחיצו ותעשה מכסה מזהב בעורת לותו השן ותרכיבהו על להסתיר מומה ורבי לומר שכיון שיש המעכ׳ הוא להסתיר מומה שלא תעקר לותו להרחות לחכרותי וחכמים לומרים שתעקור ותניח בר׳ ולפיכך לסוד לנחת בו והלכה כחכמים:

יוצאה בסלע שעל הציניות רבנות קטנות יוצאות בחוטין ואפי׳ בקיסמין שבאזניהם ערביות יוצאות רעולות ומריות פרופות וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה:

ציניות הלי הנקרא בערבי סלע׳ וחכמים קורין לותו עץ שהוא קל הקטע גומא שיכנסו בה קנוי הכשר עד שיכם ובשאר יונא למקן ממי שקטעו ילו או רגלו ולא כוונו התוך ואמרו טמא עכשיו שהוא מקבל טומאה אפילו טומאת מדרס לפי שהיא כלי קבול כאשר נבאר בסכת כלים טומאת מדרס הוא כי כל מה שהוא רחוי למשכב ומושב בשבתן כובד הוא עליו נטמא ואפילו יהיה בין הוא והמושב דברים ביניהם מפסיקים וכיוצא בו ועוד התבאר זאת הטומאה מסלם בסכת וכיס ולפי שזכר הקב והוא הרגל שיעשה הקיטע וזכר מסעדיו שהוא אותר לנאת בהם בשבת לפי שהן קיימות וחזקות ושיכול להכנם בהן לעזרה ואינו דרך הבזיון כמו הסנדל והמנעל שהוא אסור להכנם בהן להר הבית כולו כאשר בארנו בסוף ברכות דבר גם כן על המוכות של בסף לותם כפף שיהיה ואמרו שהן מקבלות טומאה ומצורות אלו המסעדים שהיו ידועים מלסם יודע אתיזה טעם לא יצא בהם בשבת והוא לרוב הפרק מן הרגל והחולך בהן ירחה כאילו הוא מוליכן על גורדן מקשמ׳ כמו מכעל מעץ ולפי שהיו רחויין למשכב ומושב ולא תקבל הטליכה בהם אין מקבלין טומאת מדרס ועוד יתבארו אלו הפקרים בולם בסכת כלים והלכה כר׳ יוסי:

הבנים

הבנים יוצאין בקשרים ובני מלכים בזוגין וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה :

אלו הקשרים נתבארו בגמרא והוא כי הס וכרו כי הבן הקטן כשים לו מהכה רעה בתכיו ולא יוכל הנער לעזוב את תכיו ויצוד עליו להיזק שהוא לנוקק שרוך נעלו הימיני ויקשרנו לו בזרועו השמאלית ויועיל לו כשגדל ואלו הן קשים ואמרו וכל אדם חוזר להתיר לבני מלכים שיצאו בזגין :

יוצאין בביצת החרגול ובשן שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אף בהול אסור משום דרכי האמורי :

חרגול הין תגב את החרגול למיתה וזה יועיל לחולי עצבי הירכי כשגולה ושן של שועל יעשה לצוי ומי שיקח הן של שועל מי ויתלה אותו על מי שחלך שנתו תקיצו ואם לנוקק מצועל את יעשה להפך וכמו כן יומו בעלי שגולות כי כשיוקח מכמר מעץ הצלוב ויתלה אותו על גרגרת מי שים כו קלקת שליטית יועיל לו והלכה כרבי יוסי כי הינקר אחלנו כל שים כו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי ועל זה לא אמר הכתוב ולא תלכו בחוקות הגוים :

פרק שביעי

כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת היודע עיקר שבת ועשרה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת היודע שהוא שבת ועשרה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה ומלאכה העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת :

מפני זה אמר כלל גדול מפני היות שבת עונש חמור מאחר שנענש לפי שהוא בשקילה ואמרם כל השוכח עיקר שבת רוצה לומר ואפילו היתה לו ידיעה קודם לכן ומלת שוכח תורם על זה והוא שיהיה כי הפס יתעלה נזה לבני ישראל באסור מלאכה בשבת והוא מאמין כי זה היום שהוא עושה בו מלאכה הוא שבת ולפיכך חייבו אלא קרבן אחד לפי שאין לו אלא שגגה אחת בעקר התורה אבל אם ידע כי הפס יתברך אסר המלאכה בשבי והוא מוסב כי זה היום חייבו שבת חייב קרבן אחד על כל שבת ושבת כי שגגה אחת היא ליום כולו אבל כשידע כי היום שבת והמלאכה בו אסור אבל חייבו יודע אם זה שהוא עושה היא מלאכה ויתאסר או לאו אבל אחשב שהיה חייבו מלאכה וחייבו יודע שהיא בכרת אלא שחשב שהוא במלקות הרי חייב קרבן על כל מלאכה ומלאכה כי שגגה היא בכל מלאכה ומלאכה ואמרו מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת הוא שיעשה בשגגה אב מלאכות עם תולדותיו הנקראות תולדות חייבו אלא אחת אחת ודרך משל אמר כי הטוחן חטים בשגגה שהוא אב מלאכות מלאכות ואחר כן יסור עין באסור לקבל הנסורת אלו ויטחון אחכה על מתכת לקחת טחינתה וכל זה בהעלם אחד חייבו אלא אחת כי אחת הנסורת ואחת הטחינה תולדות טוחן הן :

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת הזורע והחורש והקוצר והמעמר הדש והזורה הבורר הטוחן והמרקד והלש והאופה הגוזז את הצמר המלבנו והמנפצו והצובעו והטווה והמיסך ורה עושרה שתי בתי נירין והאורג שני חוטין והפוצע שני חוטין הקושר והמתיר והתופר שתי תפירות הקורע על מנת לתפור ב תפירות הצד צבי השוחטו והמפשיטו המולחו והמעבד את עורו והמחקו והמחתכו הכותב שתי אותיות והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיו הבונה והסותר המכבה והמבעיר המכה בפטיש המוציא מרשות לרשות הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת :

מעמר הוא הנודם הצמרים הקשורים אחת על אחת ועמיר שם המגודה מן החטה והשעורה חולתם מכל מה שיקצרו בני אדם בורר הוא מי שמנקה בורר הגבנים והגרורות ודומיהם מן הזרע מרקד הוא המנפה את הקמח להפריש ממורסנו מבפנו בשבט כשם חובטו והמסיק הוא המוסק את הזתי והיא ההסכה נגזר מן המסכה הנסוכה ובתי נירין הן חוטין תלויין קנתם בקנתם והוא מי מן הארינ ובהם יאחזו האורג ושם הנירי ועצמ יפורסם על האורגי והמולחו רוצה לומר המולח העור והמעבדו הנותנו בעבור והמוחקו הגוזר השער ממנו והמחתכו מי שיחתוך העור וסותר כמו הורס והמכה בפטיש פטיש כלים שמשתמשין בו הנגרים ומומחי כרזל ונחשת והוא ידוע וכפטיש יפונן סלע ומכה בפטיש לפי כשע נמר מלאכה כאחר עושין המכין בפטישין כי מנהגם להכות הכאות על ענם הסדן בשעת ההכאה ולפיכך כל תקון מלאכה והשלמתה כמו המירוט והחכוך ומיני היפוי כולם תולדות מכה בפטיש והוא לומרם כל מי שדאות בזה נמר מלאכה מי משוש מכה בפטיש ואלו החבות כולם דמיונות והוא כי לומרם קו הוא שחבות מלאכות וכמו כן כל התולם נמת מחובר לארץ כשכונתו בותו כגר שתולם כמי שתורה תלויים הן בונה ענבים הן חובט זתים כל אחד מאלו המלאכות לא נאמר בהם שהן תולדות קונר אבל הוא קונר ממש כאשר לא נאמר במי שחבט כבם או שור שהוא תולדות הפותח או כמי שכבל תבזיל מן התבלין שהוא תולדת התופח אבל הוא תופח בעצמו מכל התולד שתקח ענין אותם המלאכה המניח בחבות בלנד וכאיזה מקום שתמצא אותו הענין הוא תולדה לאותו הלזה המשל על זה לומרנו כי הטוחן הוא מחבות מלאכות וענין הטחינה הוא כתיתת החלק הגדול ועשייתו חלקים קטנים ולפיכך מתוך הירקות בשבת או נסירת עץ לקבל הנסורת אלו הן טחינת שפיית מתיכת מתכת לקחת טחינתו או כריתת עצי לסריפה כל זה תולדת טוחן וכמו כן ענין הכסול הוא רפיון הענבי הקשי ולפיכך כל מי שיתיך דבר מן המתכות או יחם אותם הוא תולדת תופח אע שחימו מדלוק אם וחימו מבעיר אותה אלא שנמצאו בהתכ בחם נוסף עד שיתיתכ ועל זה הדרך תקח בסנדרה כי ענין האריגה קבון החלקים הנפרדים ודבוק והכנסת קנתם בקנתם וענין העבוד חוזק הדברי הרכים כדי שלא יפסלו במהרה והכן זה הענין ושמרהו וזכור אותו תמיד כשתרצה מלאכה מן המלאכות תעיין תולדת מיזם מה היא ולא יתערב עליך המעשה שהוא חב מן החבות עם התולדה כאשר כתרתי לך ואמרם המולחו והמעבדו חיבה אחי מלאכות כי מלאכת העור הוא מיני העבוד וזכר אותו למתך כי המליחה עבוד והשלים מכין התשעה ושלשים במלאכת השרטוט ופשע התגר בזבירתם בשעת הכתיבה וזה אות מעניני הכותב ואמרם ארבעים חסר אח וכך מכאם להשמיענו כי מי שעשה אותם כלן בשגגה אח בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת והתנאי שתהיה השגגה במלאכה כמו שנתבארנו בתחילת הפרק וכאילו אמר כי אלו המלאכות הנזכר בהן כלן בהעלם אחד יהיו ארבעים חטאות אחת אחת ואמרו אחר שמנאם אלו אבות אלו המניות לכל בשעשה אב שחייב בשתי חטאות אלא על שתים מאלו המניות לכל בשעשה אב ותולדתו חייב אלא אחת וכמו כן בשעשה תולדות הרבה אלא שהן כולן תולדות אב אחד חייב אלא אחת חטאת אחד ומה שאמר ובכל ארבעי חסר אחת לדברי רבי יהודה שהוא מוסכם שוכח ומזדמן מלאכות ושוכח הוא המכה בשבט או בקנה על השתי כשימשך על מנוד האורגים כדי להפריד החוטין ומזדמן הוא המפריד החוטין בידו בשעת האריגה וחכמי אומרי אלו המלאכות ודומיהם הם כולם תולדות מיסך ואורג כאשר כתרנו קודם לכן וכל אלו האבות שמנה מפני זה קראם אבות כמו שהיה שימשון בשעשה המשכן שוכר אותן הכתוב בשם מלאכה וכל הדבר שנתלה אם הדומה באחד מהן יקרא תולדה כמו שתתלקנו :

ועוד כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חייב עליו חטאת וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשב אינו חייב אלא המצניעו : כשר להצניעו כלומר רחוי להצניעו ולשמרו ויש בו תועלת ולא יפסד כשיגיע זמן הצניעה

ומצניעו כמוהו ל כי מנהג בני אדם להצניע כי יש דברי אוכל הן מצניעין אותן הן בשמרין ולא הן כפסדין אבל אין מצניעין אותן ואין משמרי אותן מרוב מציאות כאותו המקום ופיתותן שם וכאן יכול זה להביר אלו הצניעין כל מי שהוציא מאותן הדברים והסחורות בשבת השעור שנאמר חייב ואם אותו הדבר חסר אלו שני דברים שלא יהיה רווי להצניעו ואין מצניעין אותן בני אדם וכ"ש זה והצניעו אותו שהצניעו בלבד הוא חייב על הוצאתו ושאר בני אדם פטורין:

המוציא תבן כמלא פי פרה עצרה כמלא פי גמל עמיר כמלא פי טלה עשבים כמלא פי גדי עלי שום ועלי בצלים לחים כגרוגרת יבשי כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: המוציא אוכלים כגרוגרת חייב ומצטרפין זה עם זה מפני ששוו בשיעוריהן חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן וסובן ומורסנן רבי יהודה אומר חוץ מקליפי ערשים שמתבשלות עמהן:

ענה הוא תבן הקטני כגון הפול והפולני והתירמוסין ודומיה מן הזרעים קליפיהן קליפה העליונה הדומה לעור הבהמה גרעיניהן הם הגרעינין הקטנין שהן בתוך הפרי עוקצין הן אותן העוקצין שהפרי תלוי בהן בגליניהן כגון עוקצי התאנים והענבים והאפרסקים והתרוגים וזולתם וסובן הוא הסובין שלהן והוא הקמח הבינוני ומורסן הוא המורסן שלהן והיא הקליפה העליונה העבה היוצא בנפה תחילה וכשאר אמ' כי האוכלי כלם מצטרפין קנתם אל קנתם ושיעורם להוציא שבת כגרוגרת והיא תאנה אחת בינוני ואין האוכלים מהן שוים להן קליפה ומהן שוים להן גרעינה ועוקצין וסובין והודיע כי לא יחשב הדבר אלו הדברים עם האוכל ומה שמצטברין בגרוגרת הוא מן האוכל הברור המבורר מכל מיני אלו הפסולת כולם ואמר ר' יהודה כי הדברים כלבד מצטרפין אותן בקליפה הדקה שעליה לפי שהוא מתבשל שלם בקליפתן ויאכל עמו וכמו כן סברתו כפולין הרטובי לפי שהוא נאכל בקליפתו הפמיך אל האוכל ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק שמיני

המוציא יין כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיע דבש כדי ליתן על הכתי שמן כדי לסוך אבר קטן מים כדי לשוף בהם את הקילור ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית רבי שמעון אומר כולן ברביעית ולא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן:

הכוס שראוי עליו הוא המקום הוא פוס של ברכה ושעורו רביעית וכבר פירשנו פעמים כי שעור רביעית מצטרפים על מצטרפים על רוס מצטרי ומצטרי מצטרפים ומומס מצטרפים וכל התולות בגודל שהוא הכוהן בלשון העברי וסיו מוזגין יינם תלק אחד יין ושלשה תלקים מים אם כן יהיה מזיג הכוס רובע רביעית היין שלהן וגמיעה הוא כדי בליעה אחת אם הוא תלב בהמה טהורה שהוא לשון לסתיה אבל תלב בהמה טמאה שעורו להוציא שבת כדי לכחול עין אחת וכתיב הוא וכתיב הוא קנה המכה ורוצה לומר לפי המכה והקנון כתיב וכבר קדם פירושו ואמרו אבר קטן רוצה לומר אבר קטן של אדם כן יומו והאבר הקטן שבאדם הוא מצטרף קטנה שברגל לסוף את הקלורין שיעורם אם נפסס לעין הקרקע בערבי שיחוף והוא במימי הילור בלבד שהן יפי לעינן אבל שאר המיחות שעורן כדי לרחוץ פני של מדוכה ושופכין הדברים המצטברין כלם רוצה לומר הגדרים והם המשקין כלם ואין הלכה כרבי שמעון:

המוצי חבל כדי לעשות אזן לקופה גמי כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה רבי יהודה אומר כדי ליטול ממנו מידה

מנעל לקטן נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין והמוציא קשר מוכסין חייב נייר מחוק כדי לכרוך על צלוחית קטנה של פליטון:

גמי הוא הגומה ובעברי תיבת גמע תלאי כמו נתת יד שיתלה ממנו ונפה ידועה והיא דקת הנקבים וכברה היא שנקביה רחבים יותר וקשר מוכסין הוא הסימן שכותבין לוקחי הסחורה ובעלי המכס להודיע כי זה פרע מה שנתחייב ושיעורן שתי אותיות וקרוי אותן קשר כמו שקורין לבני דורינו הרשמים והכוונ שמחשבין בהן הפנקסין עק"ר אלר"ו ומי בלשון ערבי קש הרומז ונייר ידוע ונייר מחוק שטר של נייר שנתבטל ואין מוציאין בו תגר ופליטון מה דרור והוא המוסק ואין הלכה כרבי יהודה:

עור כדי לעשות קמיע דוכסוסטום כדי לכתוב מזוזה קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילי שחיא שמע ישרא דיו כדי לכתוב בו אותיות כחול כדי לכחול עין אחת:

לעשות בו קמיע לכסות בו קמיע וקלף ידוע ועל הקלף יכתבו התפילין וזה הלכה למשה מסיני ופרשיות תפילין מרבעה קלף לי והיה כי יביאך שמג והיה אם שמוע וכבר זכרנו כי הדוכוס הוא העשוי:

דבק כדי ליתן בראש השפשף זפת וגפרית כדי לעשות נקב שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן חרסית כדי לעשות פי כור של צורפי זהב רבי יהודה אומר כדי לעשות פיטפוט סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב סיד כדי לסוד קטנה שבבנו ר' יהודה אומר כדי לעשות כלכול ר' נחמיה אומר כדי לסוד אנדיפי:

דבק הוא דבר עשוי כדי שידבק בו כל הנוגע בו ידבק בו ונכנסת הוא הגמי שמרתיכים נותנין הדבק קושרין אותה בקנה ומכניסין לאותה בקיני העופות ומוציאין הקפרוסין וחרסית טיט החכמה והוא ידוע לכל הרופאים פי כור שפת הכיר שמתיכי בו והוא שם עברי בחכמת בכור עוני פיטפוט רגל הכור כי עומדין לו רגליס כשהוא גדול ובמשנת כליס פיטפוטי כירה נורפי"ה בלע"ז והוא עברי ואתנה לנורף סובי ידוע וכן יעשו הצורפי יעליבו הסובין על פני הכור כעת ההתכה וסיד הוא עברי וסרת אותם נסיל והוא נעשה מלבנים שרופות והיה מנהג למשוח בו הנערות על כל בשרם כמו מלכוש וכיתם להניח להם הנדות ולמהר הכנרות ולהנעים בשר כלכול הנדעי ואנדיפי המתח ואין הלכה כרבי יהודה ולא כרבי נחמיה:

אדמה כחותם המרצופין דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כחותם האיגרות זבל וחול הדק כדי לזבל קלח של כרוב דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כריש חול הגס כדי ליתן על מלא כף סיד קנה כדי לעשות קולמוס ואם היה עבה או מרוסס כדי לבשל בו ביצה קלה שבבצים טרופה ונתונה באילפס:

אדמה טיט אדום יעשו ממנו חותמות על הסתום שמשימין בהם המיחים תמוגם הנקרלין מרצופין וכמו כן יעשו מהן חותמות על הכתבים וקלח עבייתו שרש וכרים כרתי ופלתי תניר ותל תחניר וחול גם החול העבה עבה שיהי עגם הקנקנים על שלח יהיה רשוי לכתוב ואמרו קלח רוצה לומר ממהרת להתבטל והיא כיצת התרנגול ופירוש טרופה מעורב רוצה לומר שמערבין אותה בשמן ומנענעין אותה הטוב ומפני זה היא ממהרת להתבטל ואל תדמה כי מכלל השעור הוא שיחס בו בלי הבשול פמו המרחצת לו המחבת כי אינו אלא שעור שם שקולין מביצת התרנגול שעור גרוגרות וזהו אמרם כגרוגרת מביצה קלה ותהיה התלפס הוחמה כבר מחוס בינוני ואין הלכה כרבי עקיבא:

עכם

עצם כדי לעשות תרוד רבי יהודה אומר כדי לעשות ממנו חף זכוכי כדי לגרו בו ראש הכרכר צרור או אבן כדי לזרוק בעוף רבי אליעזר בר יעקב אומר כדי לזרוק בבהמה:

תרוד כף הרופאים קטן ועוד קורין אותו תרוד והרבה עושין אותו מנחלת וכף של מסיני מפתח העין וכרכר ידוע ונלע"ז טורטי"ר והוא הכיסוד:

חרס כדי ליתן בין פצים לחברו דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כדי לחתוה בו את האור רבי יוסי אומר כדי לקבל בו רביעית א"ר מאיר אף על פי שאין ראוי לדבר זכר לדבר לא ימצא במביתו חרס לחתות אש מיקוד אמר לו רבי יוסי משם ראיה ולחשוף מים מגבא:

פצים חני לבוכה כשים חלל כין חצאי לבנה וימלאו אותו החלל בחרסים ותכניס דקות והלכה כרבי יוסי:

פרק תשיעי

אמר רבי עקיב מניין לע"א שמטמא במשא כנדה שנ' תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף ע"א מטמאה במשא

טומאת מגע היא כי מי שנוגע בכר שהוא תטמא במגע תפילו שלא נגע בו שלא שיהיה בינו לבינו דבר מבדיל כיון שהיה כובד אותו הדבר הטמא עליו טמאו ונתחלת סדר טהרות יבאר הדברים שמטמאין במגע ומה שאינו מטמאין ומה מזכור הרחיק כלם ורבי עקיבא סובר כי מי שנוגע בעבודת הלילים נטמא אפי' היתה בקופה וכיוצ' בה וחכמים אומרים אינה מטמאה שלא במגע והנוגע בה בעצמו הוא נטמא והרחיק שהני רבי עקיבא שהיא מטמאה במגע מלותה רחיה עצמה אומרי חכמי שהיא לא תטמא לחברים והוא אמרם לקציית רחמנא לנדה שהיא מטמאה לחברים וכיוצא שהנדה ורגלה כשהן קטועין הינן מטמאין משום נדה כמו כן חלק מצורת עבודת הלילים הינה מטמאה שלא כולה היא המטמאה במגע בשרץ שאינו מטמא שלא במגע כאשר נבאר בתחלת הלכות טהרות והמשילה הכתוב לשרץ נאמרו שקץ תשקצו ותעב תתעבנו כי חרס הוא וטעם מה שהלכו חכמים בטומאת עבודת הלילים לקולא לפי שהיא מדרבנן והעקר שנלמוד כי כל מה שהוא מדרבנן וכוכל להקל או להחמיר שנלך בו להקל והלכה כחכמים:

מניין לספינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים: מניין לערוגה שהיא טהורה שנאמר בתוכרה זרעונין ד' על ד' רוחות הערוגה ואחת באמצע שנאמר כי כארץ תוציץ צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה:

רחיתו מאמרו בלב ים שהיא כמו היס וכאשר היס אינו מטמא כמו כן כל מה שבתוכו אינו מטמא ותפילו היתה ספינה של חרס ותפילו טעונה בייבשה והורידוה ליס וערובה שהה על שפה טפחים ככר כאמרוהו בפרק שלישי מכלאי ואני אזכיר לך ממנו בכאן מעט מזער כפי דרכנו זה והוא כי אנחנו נרגילים שיהיה בין כל זריעה וזריעה רוחק טפח ומחצה כדי שלא יתערבו משום כלאים אלא אם תהיה זרעית כגד זרעית או כגד כלאי מקום וזריעה שניה או לא נצטרך להרחיק ביניהן כי הגבלת הזרעית ידוע הגבלתם וכבר ביארנו בכלאים גודל הרבה ואני מגייר לך בכאן מתת כדי שיתבאר ענין

פרק תשיעי שבת

וזאת היא הצורה

זאת ההלכה ואיך יזרע אדם ממשה זרעים ולחייתן ממלת זירועיה שהיא מורה על הרבוי ואינו רוצה אלא כי מסמכת חלוש כמו סימן וכשתלכה לדעת דיני ערוגה תעיין דבריו בחמישי בכלאים והוא כולו דבר אחד ואינו לרבי עקיבא בלבד:

מניין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי שתהא טמא שנאמר והיו נכונים לשלשת ימים מניין שמרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים מניין שקושרין לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

ממה שהזהיר על משכב האשה קודם מתן תורה בשלשה ימים רמיז כי כח פולט מן האשה שכבת זרע תוך שלשה ימים לבעילתה שהיא נטמאת בשכבת זרע ומה הפילה השכבת זרע לאחר שלשה ימים הרי היא טהורה לפי שלותה שכבת זרע כגר נפסדה ולא תטמא בה ופסק ההלכה כי פולטת בשליבי טהורה ועוד נתבאר זה בפרק שלישי ממקואות ומתמרן בהיותם כותבים רמיז כי היום השלישי קשה למהול כי הלחות ניגרו ויורדו ומתוך משם תכורה וירבו המכלובות ומפני זה התירו לרחצו ביום חמישי בשבת ותפילו הוחמו בשבת לפי שהוא משכב שבת נפשות ונורת תבונת המעשה בשעיר המשתלח עוד נתבאר לותו בפרק שני מתסכת יומא:

מניין לסיכה שהיא כשתיית ב"ה אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנ' ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו:

מין רוצה נאמרו כשהיה שיהיה חייב עליה כרת כמו שהוא חייב על השתיה אבל הכונה שהוא לאסור כמו השתיה ויתחייב עליה מלקות כמו שנבאר בתסכת יומא:

המוצ' עצים כדי לבשל ביצה קלה תבלין כדי לתבל ביצה קלה ומצטרפין זה עם זה קליפי רמונים איסטיס ופואה כדי לצבוע בהן בגד קטן פי שבכה טי רגלים נתר וגורית קמוליא ואשלג כדי לכבס בגד קטן פי שבכה ר' יהודה אומר כדי להעביר את הכתם:

כבר נתרגו כי ביצה קלה היא ביצת תרנגולת ותבלין בשמים כמו הפלפלין והזנגביל והלבנתן וקדה ודומיהן וכולן מצטרפין זה עם זה לפי שפעולתן אחת איסטיס כ"ל בלעז ערבי והוא דבר שנוכעין בו כעין הקיבי ופואה בערבי אלפ"ה והם שרשי עשב תדומים נוכעין בה תרוס שכבה נוצע הרחם שעושין כמין נין על המצח או על הרחם נתר וגורית וקומיהה ותשלג כלם לבדיס הרוחצים בחוק ומלבנים ושמותם בערבי יד"ע כתם הוא כתם הדם הנמצא בבגד והוא בספק אם הוא דם נדה או לא ורוחצים אותו בשבעה לבדיס ממרקין ומלבנים ומכלכם אלו הסרבעה כאשר נבאר בנדה ומין הלבה כרבי יהודה:

פלפלת כל שהו ועטרן כל שהו מיני בשמים ומיני מתכות כל שהן מאבני המזבח ומעפר המזבח מקק ספרים ומקק מטפחותיהם כל שהו שמצניעים אותן לגונזן רבי יהודה אומר אף המוציא ממשמשי ע"א כל שהו שנ' לא ידבק בידך מאומה מן החרם:

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0020
DFG

עשרון ירוש וכלשון ערבי קטר"ן ומיני מתכות הם כלי מתכות שעושקין בהן הבשמים לפי שהם דברים קשים וחזקים ואפילו דבר קטן מהם הוא רואים שעשה מאבו דרכן ודומה לו ומקל הוא הדבר הכלי שבתוכם ולא נשתכח אלא רוחם והוא מלה עברית אתם ימקו ורבי יהודה לומר מתחר שהמעט ממשמשי אלילי תוים זין לו ורמוי להסירו הרבי הוא חייב כשהוציאו מהם כל שהוא לפי שהוא חשוב ומין הלכה כר' יהודה:

המוציא קופרת הרוכלין אע"פ שיש בהם מינין הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת זרעוני גינה פחות מכגרוגרת ר' יהודה בן בתירה אומ' חמשה זרע קישואין שנים זרע דילועין שני' זרע פול המצרי שנים חגב חי טהור כל שהוא מת כגרוגרת ציפורת כרמי' בין חיה בין מתה כל שהוא שמצניעין אותה לרפואה רבי יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא שמצניעים אותו לקטן לשחוק בו:

מכלין הבשמים זרעוני גינה הם הזרעים שאינם נאכלים כמו זרע הלפפונות והכלים והלפתות ודומיהם ומי שהוציא מאחד מאלו קדוב לגרוגרת הוא חייב ורבי יהודה בן בתירה מולק על זה ואומר שאפילו לא הוציא אלא מלא חופן של זה ומלא חופן של זה הרי זה מצטרף ואפילו מלא חופן מכל אחד ואחד מהם גרגרים בלבד הרי זה חייב ונסתלקו דברי רבי יהודה בן בתירה ואחר כן התחיל תלמי' שני והוא דברי הכל ואמר כי מי שהוציא מזרע הקשואים או מהלועין או הפול המצרי שני גרגרים שהוא חייב וענין אמרו מצטרף מי כל שהוא רוצה לומר אפילו הם קטן כיותר ואין הלכה כרבי יהודה בן בתירה ולא כרבי יהודה:

פרק עשירי

המצניע לזרע ולדוגמא ולרפואה והוציאו בשבת חייב בכל שהו וכל אדם אין חייב עליו אלא כשיעור וחזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו:

שיעור זה של המשנה הוא זה המצניע קודם השבת לזרע ולדוגמא ולרפואה ושכח ולא הצניע והוציאו בשבת אותם חייב עליו כל שהוא שעל דעת כן הרשות הוציאו וכאלו בשלמה כוונתו והוציא אותו דבר שהצניע לאותה הדעה או אותם כאלו פרשתי פשיט' לו שלמה מחשבתו ואחר כך כשהוציאו אם הכניסו אחר כן היה יכול לומר לו כיון שלבו לבזבז אני ומפני זה כשבזבז והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו וכבר קדם זכר השעורין כלם ופירוש דוגמת מצל ודמיון דומה לומ' שהצניע אותו דבר להשלותו לעין:

המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה בין שחזר והוציאן בין שהוציאן אחר פטור מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת קופה שהיא מליאה פירות ונתנה על איסקופה החיצונה אע"פ שרוב הפירות מבחוץ פטור עד שיוציא את כל הקופה:

איסקופה נקראת המשקוף התחתון מאסקופי הבתי והליונין וולתם כמו שקורין המשקוף העליון מסקוף ואסקופה היא מנטבה והיא לפני משקוף פתחי הבתים ונקראת חיצונה לפי שהיא לצד הרשות הרבים וזאת האסקופה שמדבר בה בזאת ההלכה היא כרמלית וכבר קדמו מדברי הברייתא ודיניה בתוספתא ופי' בבת אחת בעשר אחת לפי שהיא נקראת אלמלא מלא המשתקת דבר מרשות הרבים לרשות היחיד או מרשות היחיד לרשות הרבים אם לא יהיה כדיוקם רשות לחודה כאשר נתבונן העקר בתוספתא דברינו בזאת המסכתא:

המוציא בין ביטינו בין בשמאלו בתוך חיקו או על כתיפו חייב שכן משאבני קרת כלאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו

פרק עשירי שבת ח

באזנו ובשערו ובפונדתו ופיה למטה בין פונדתו לחלוקו ובשפת חלוקו במעלו בסנדלו פטור שלא הוציא כדרך המוציאין:

הוכחת בני קהת לגרון היתה בכתף וקרלה הם יתכרך עבודה שנאמר כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו לאחר ידו פירוש על גב ידו מרפקו כך נקרא בערבי מרפק והוא הפרק השמעני מן הורוע תפונדתו הוא בגד הזויה והוא בגד גר יבדם לאותו האדם דבק לבזרו וכו מקומות תפוריס תלוליס כמו תריטין ומצניע שם האדם מה שהוא רוצה שלוכם עליו בגדו הנקרא חלוק וכאשר יספך תפונדתו מלמטה למעלה יצוד פתיחת אותן התריטין למטה ויעול מה שבתוכם מדבר שים לו כובד כלי ספק שפת תלוקו שפת בגדו התחתונה:

המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור לאחריו ובא לו לפניו חייב באטרת אטרו האשרה החוגרת בסינר בין מלפניה ובין מלאחריה חייבת שכן ראוי להיות חוזר רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין:

סינר חגור וכאזר תתלה דבר בסינר שלה בין מלפניה בין מלאחרי' חייבת לפי שהוא כובד כלומ' חוזר ומקבלין פתקין הם שלוקחים הכתבי והחגרו רוצה לומר שלותי המלך הרגלים כלומר הדברים כי מתנין אלו הפתקין בעצים תלוליס בגורת קנה תלול ותולין אותן בגוחריהן רבי יהודה אומר כי זה הקנה החלול הוא כובד בגוחרו וחוזר מצד אל צד כלומר לפניו ולאחריו ומין הלכה כרבי יהודה:

המוציא ככר לרשו' הרבי' חייב הוציאוהו שנים פטורין לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים חייבין ורבי שמעון פוטר:

השמיענו כאן ההלכה העקר שהקדמנו בראש פרק רבעון מזמת המסכתא והוא כי המלאכה כשהיא גומרין אותה שהן פטורין העושה את כלו ולא העושה מקצתה ורבי שמעון אומר אפילו לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים פטורין ומין הלכה כרבי שמעון:

המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי שאפילו לו את החי במטה חייב ובן בזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ חייב ורבי שמעון פוטר:

העקר שלנו כי כזית מן המת ומן הנבלה וכעדשה מן השרץ המטמא כפי טומאת מינו ופחות מזה הכשעור מינו מטמא ועוד יתבארו עקרים אלו במקומם ושעם ר' שמעון כי הוא רואה כי מין כזית המוני דבר מן הדברים שאחרים בכזית המוניה אלו הנזכרים אבל כזיתו הפרט הטומאה אם כן תהיה הוכחתו מלמה שאינה נריכה לנופה שהוא פטור עליה וחכמים רואין כי מין הפרט בין המוניה דבר מאלו הטומאות ובין המוניה דבר אחר ודע כי העקר שלנו הוא מוצא את עצמו ולפיכך המוניה אדם אי מינו מצאוי אבל אם היה כפות הוא מצאוי לדברי הכל אבל בהמה חיה ועוף על פי שהם חיים מצאוי הם לדעת חכמים ומין הלכה כרבי שמעון:

הנושל צפורניו זו בזו או בשיניו ובן שערו ובן שפמו ובן זקנו וכן הגודלות וכן הכותלת וכן הפוקסת רבי אליעזר מחייב

וחכמים

וחכמים אוסרין משום שבות: התולש מעציץ נקוב חייב
ושאינו נקוב פטור ורבי שמעון פוטר בזה ובזה:

וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו רוב לומ' מי שנטל שן בידו מעצמו כמו בפרקין
בזה הוא המחלוקת שנינו לכל מי שנטל אחת מהם בחספרים חייב לו
מכלי הגלוח כיון שנטל שתי שערות יתחייב לרבי הכל וכמו כן אם עשה
בזה לומ' אחד אפילו בידו שהו' חייב ודע כי שער הראש כשיספק או בתלש
רובו ונשתיר תלוי מן הראש נמצער אותו מותר לגלחיתו בידו בשב' וגולת
היא האשם היודעת לגלל השער ולעשותו עגות ופוקסת היא הנותנ' שער
על הנדעים והיא ממין גדילת השער וכוחלת היא הנותנת בעין כחל ורבי
אליעז' אומ' כי כל אלו תולדות כי גודלת תולדת בוסם וכוחלת תולדת כותב
וחכמים אומרים כי ענין גדלת השער היו שערי בין ועניני הבוהל היו ענין
הכתיבה והעקר מצלמו עניין נקוב הרי הוא כחרס ושעור הנקב כדי שורש
קטן וכבר כתבנו זה בפרק תרומת המקוה ורבי שמעון היו סובר
שיהיה כחרס לענין שיתחייב סקילה ואין הלכה כר' שמעון והלכ' כחכמים:

פרק אחד עשר

הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים מרשות הרבים
לרשות היחיד חייב מרשות היחיד לרה"י ורשו'
הרבים באמצע רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרין:

דע כי רשות הרבים מגיע עד עשרה טפחים ולמעלה מעשר טפחו' רשות
הרבים הוא מקום פטור והמחלוקת שנינו הוא כי הזורק דבר מרשות היחיד
לרשות הרבים ועבר על רשות הרבים רבי עקיבא אומר כי אם עבר מותו
החפץ שזרק על אויר רשות הרבים בתוך עשרה שהוא כחילו נח ורבנן אינן
אומרים כן אבל אם זרק למעלה מעשרה אפילו רבי עקיבא פוטר והלכה
כחכמים:

כיצד שתי גזוזטראות זו כנגד זו בר"ה המושיט והזורק מזו
לזו פטור היו שתיהן בדיוטא אחת המושיט חייב והזורק
פטור שכך היתה עבודת הלוים שתי עגלות זו אחר זו
בר"ה מושיטין הקרשים מזו לזו אבל לא זורקין: חוליות
הבור והסלע שהן גבוהי עשרה ורחבן ארבע הנוטל מהן
והנותן על גבן חייב פחות מכן פטור:

כגוזטריות גזוזטראות והוא כנין מעגנים יונח מן הכותל ולחוץ בעליות על
רשות הרבים ועושין אותו כדי להרחיב העליה והיו תורין הגזוזטרא רשות
היחיד גמור ובבר הקדמנו זכירת מצריך וכשהיתה אותה הגזוזטר' יונקת
לרשות הרבי' אפי הכי והגזוזטרא אחר אינה רשות הרבים נחשבת
ורשות היחיד מכאן ורשות היחיד מכאן כדיוט אחת שיהיו שתיהם כאחד
בעליה אחת השחתת נמשכ' אחר חברתה ורשות הרבים ביניהם
המושיט חייב כי כן היתי עבודת הלוים כאשר יתבאר והזורק
פטור כמו שאומרים חכמים כי זורק מרשות היחיד לרשות היחי'
ורשות הרבים נחשבת פטור
והדין הי' כמו כן במושיט לולי שהי' עבוד' בשתיהן כאחד כמשכן וכל המלאכו'
מששכן גמרינן להו ודע כי אומרם המושיט חייב ואפי' למעלה מעשרה לפי
שהלו' למעלה מעשרה היו מושיטין ואחר כך חזר לבאר היך היתה עבודת
הלוים ואמרו שתי עגלות א"ת זו מושיטין את הקרשים מזו לזו כי העגלות
היו נוסעין עליהם הקרשים וכל
אחת מהלו העגלות היו רשות

וזו היא הצורה

וזו היא הצורה

פרק אחד עשר

הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים מרשות הרבים
לרשות היחיד חייב מרשות היחיד לרה"י ורשו'
הרבים באמצע רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרין:

דע כי רשות הרבים מגיע עד עשרה טפחים ולמעלה מעשר' טפחו' רשות
הרבים הוא מקום פטור והמחלוקת שנינו הוא כי הזורק דבר מרשות היחיד
לרשות הרבים ועבר על רשות הרבים רבי עקיבא אומר כי אם עבר מותו
החפץ שזרק על אויר רשות הרבים בתוך עשרה שהוא כחילו נח ורבנן אינן
אומרים כן אבל אם זרק למעלה מעשרה אפילו רבי עקיבא פוטר והלכה
כחכמים:

כיצד שתי גזוזטראות זו כנגד זו בר"ה המושיט והזורק מזו
לזו פטור היו שתיהן בדיוטא אחת המושיט חייב והזורק
פטור שכך היתה עבודת הלוים שתי עגלות זו אחר זו
בר"ה מושיטין הקרשים מזו לזו אבל לא זורקין: חוליות
הבור והסלע שהן גבוהי עשרה ורחבן ארבע הנוטל מהן
והנותן על גבן חייב פחות מכן פטור:

הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים כזורק
באויר למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ הזורק בארץ
ארבע אמות חייב: זרק לתוך ד' אמו' ונתגלגל חוץ לד'
אמות פטור חוץ לד' אמות ונתגלגל לתוך ד' אמות חייב:

כבר בארנו בתחלת זה הפרק כי למעלה מעשרה טפחים ברשות הרבים
נקו' פטור הוא וכן למטה מעשרה בארץ והעקר הגלינו כי המעביר מרבע
אמות ברשו' הרבים חייב ואמרו כזורק בארץ רוצה לומ' שהוא חייב ונתגלגל
שיהיה לותו הדבר שזרק נדחק בכותל כמו הטיט שמתן אם הכתל ודומה לו
אם כמדומה מן המקום שהוא עומד בו בעמידה ברשות הרבים לאותו דבר
שדחק בכותל לאחר שנדמה קו בכותל יוצר שינה מן המקום שזרק מאלו
ברשות הרבים לאותו הדבר שדחק ואם יהיה באותו קו ברבע אמות ובוה
אותו הדבר שדחק בכותל עשרה טפחים או פחות אז יהיה חייב לפי שזרק
מתחילת ברבע לסוף ברבע ברשות הרבים ואמרו פטור באותו שזרק
לתוך ברבע אמות ונתגלגל חוץ לברבע אמות מבואר ביותר לפי שהוא
לא נתכוון לזריקה של איסור שאמרו בהפך זה חייב בחצי שיעור חוץ
לברבע אמות ואפילו ומן מועט מאד אם לא נח כלל פטור:

הזורק בים ארב' אמו' פטור אם היה רקקים ורשות הרבי'
מהלכ' בו הזורק לתוכו ד' אמות חייב וכמה הוא רקקים
פחות מעשרה טפחים רקקים ורשות הרבים מהלכת בו
הזורק בתוכו ארבע אמות חייב:

היס היא כרמלית ופירוש רקק מים מעת המים ושנינו אמרו רשות הרבים
מהלכת בו בתוכו שיהיו בני אדם מהלכין בו וכשיהיה בעומק אותו רקק'
טפחים או יותר אינה נחשבת מרשו' הרבים לפי שהיא מלוק רשות לעצמה
כמו שנתבאר פעמים ומה שכפל מהלכת בו פעמים ללמדך לפי שמהלכין
בו רגיל בדחוק ועיקר כי העקר הגלנו הלוך על ידי הדחק שמיה הלוך ומה
שכפל רקק מים שני פעמים ללמדך אפילו היה רחבו ארבע אמות כיון שים
בגבהו פחות מעשרה טפחים רשות הרבים נחשוב אותו כיון שמהלכין בו
רבים וכשיהיה בעומק זה הרקק עשרה טפחים אפילו היה ברחבו פחות
מארבע טפחים שבני אדם יכולין לעברו במהירות לא יחשב ברשות הרבים
והשוה כזה ימות החמה וימות הגשמים:

הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים ומן הים לספינה ומן
הספינה לים ומן הספינה לחבירתה פטור ספינה
קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו אפי' קשורות אף על פי
שמוקפות אין מטלטלין מזו לזו:

כבר בארנו כי היס כרמלית ואמרו קשורות מטלטלין מזו לזו אחר עשיית
הערוב לפי שהן כמו שתי הנחות ומוקפות הוא שיהיה כיוצא כלום מהינה
איריעות וכיוצא בהם:

הזורק ונזכר לאחר שיצתה מידו קלטה אחר קלטה כלב
או שנשתנ' פטור זרק לעשו' חבור' בין באדם ובין בבהמה
ונזכר עד שלא נעשית חבורה פטור זה הכלל כל חייבי
חטאות

חטאות אינן חייבין עד שתהא תחילתן וסופן שגגה תחלתן שגגה וסופן זדון תחלתן זדון וסופן שגגה פטורין עד שתהא תחילתן וסופן שגגה :

כשתדקדק בשלוחת המשנה תמצא בה קושי והוא כי הוא לומר כשנזכר שהוא חטור ואחר כך קלטו אחר לאותו דבר שורק שהוא פטור ואם לא קלטו אחר אלא שנפל לארץ יהי חייב והא אחר שנזכר ואחר כך לומר כל חייבי חטאות לינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה ושארא נמרא כך הזורק ונזכר לאחר שיצאת מידו או שלא נזכר וקלטה אחר או קלטה כלב או נשרפה פטור הא נחה חייב חטאת כמה דכרים לומרים כשחזר ושכח אבל לא חזר ושכח פטור שכל חייבי חטאות לינן חייבין עד שתהא תחילתן וסופן שגגה :

פרק שנים עשר

הבונה כמה יבנה ויהא חייב הבונה כל שהוא והמסתת והמכה בפטיש ובמעצד דקודח כל שהוא חייב זה הכלל כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת חייב רשב"ג אומר אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה חייב מפני שהוא כמתקן מלאכה :

מסתת הוא החרס המיישר המלבן ומחליק לותה בכלי חידוד חצלו ואת המלאכה היא תולדת המכה בפטיש ומעצד כלי לומנות ידוע חרס כרוב וקודח הנוקב והיא תולדת המכה בפטיש ורבן שמעון בן גמליאל סובר כי המכה בקורנס על הסדן לא על פי עלת הכה על שום דבר מהדברים שהוא רוצה לתקנן או להחליקן שהוא חייב ובתנאי שתהיה הכאה בשעת מלאכה לפי שכך עושין הנפחין והם חרשי הנחושת פעמים רבות יבו על הנחושת הרבות הרבה ועל הסדן הכלה או שתים כדילו לותה הרבה מתקנ לותן הרבות כולן ואין הלכה כמותו :

החורש כל שהוא המנכש והמקרסם והמזרד כל שהוא חייב המלקט עצי אם לתקן כל שהן אם להיסק כדי לבשל ביצה קלה המלקט עשבי אם לתקן כל שהוא אם לבהמה כמלא פי הגדי :

מנכש הוא החופר סביב בעקרי הגפנים והשמחים והוא ממלאכות העבודה והיא החריסה שוס מקרסם הוא הקוטע ידקות הכורת מהם מה שעלה על פני הארץ ומזרד הכורת ענפי האילנות והמקרסם והמזרד בשהוא מתכוין לתועלתו כמה שכרת הוא מלאכות הקונר ואם נתכוין לתקן הצמח כדי שילכו ויגדלו כאשר יעשו בזמורות הנפנים הוא זורע וענין לאמרו לתקן לתקן הארץ לחריסה ואם היתה כוונתו כלקט העניש לשורפן או לאסיפת העצים לגדשן ולהאילנות לבהמתן נקרא מעמר :

הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו בין משם אחד בין משתי שמות בין משני שמניות בכל לשון חייב א"ר יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם שכך היו כותבין על קרשי המשכן לידע איזו בן זוגו א"ר מצינו שם קטן משם גדול שם משמעון ומשמואל נח מנחור דן מרניאל גד מגדיאל :

פתרס בין בימינו בין בשמאלו רוצה לומר אי שהוא מצתא בשתי ידיו והם קורין לותו סולט בשתי ידיו אבל שאר בני אדם הינם נקראת כתיבה אלא כתיבת ימין אבל כתיבת שמאל הינו אלא רושם לא כותב שמניות הוא לשון דכיש על שמיון והם שמינים כמו שכותבין בני אדם ס' סיורה על אחד וכ' סיורה על שנים בכל לשון ובכל כתיבה ור' יוסי אומר כי כותב שתי לותיות הינו חייב משום כותב אלא משום רושם ורושם אינו אלא מלאכת מלאכות כיון

שהיה במשכן כי קרשי המשכן היו עשרים אמה נפון ועשרים אמה דרום ושמנה אמה מערב ותכלית מה שהיו מונין שם עשרים והיו כותבי על הקרש הראשון בגדו התחי ו' ועל הקרש השני כ' וכך היו עושין עד הקרש האחרון שהיו כותבין עליו כ' וכיון שכן הוא כמו שאמרנו מי שכתב בקרש אחד ו' וה שתי לותיות וכשם עד הי"ט חייב משום רושם ותועלת היותו משום כותב או משום רושם כי לדעת האומר משום כותב יתחייב על שתי לותיות כשכתב בתיבה בשבת בשוגג ואחר כך כתב שתי לותיות בהעלם אחת הינו חייב שם אחת לפי שהיה מלאכה אחת והאומר משום רושם מונה רושם מלאכות מלאכות יתחייב שתים ופירוש כן זה וכן מצינו רושם שהיה בגדו בסדר ואמר רבי יהודה חם נתכוון לכתוב שמעון כיון שכתב שם חייב לפי שגמר שם ואף על פי שם' שם שתומה ואת עתוקה לא נתום אלא הכשון וזה הדבר אמת לפי שלא נתו לכוונתו אלא כגמר מלאכה הראוי להיות נתכו לאורך כגד מעשרים אמה בשבת אלא יהי' חייב עד שיגמור שעשרים אמה ויאריך כל השבת ויהיה פטור זה שקר שלא מצינו שבני מזרח יתחייב מפני שכוונתו להשלי' תריעת הכגד וכזה תדון בכל המלאכות ואין הלכה כרבי יוסי :

הכותב שתי אותיות בהעלם אחד חייב כתב בדיו בסם בסיקרא בקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא רוש' על שני כותלי זויות ועל שני לוחי פינקס והן נהגין זה עם זה חייב הכותב על בשרו חייב המסרט על בשרו רבי אליעזר מחייב חטאת וחכמים פוטרין :

דיו ידוע כותב על הספר בדיו וסם סם העקר היוה עיקר יהיה ורבונו נכתן עקר נובע סיקר' נם כן ידוע והוא כמו מכן שנובע נכע מדוס קומום מין עפר ונבעו שחור ובערבי מלו' קנקנתום ממי' הקומום וכן נקרא בערבי קלקנתום כל דבר שהוא רושם רונה לומר שיתקיי' דבומו פנקס ספר רונה לומר תעזון הסופרים נהגין נקרין מן והגית בו רונה לומר שתהיה הלות כנגד הלות השניה ואמרו מסרט על בשרו הוא סיכתוב בסריטה על עצם בשרו ואפילו פוגיה דס הינו חייב חטאת לדעת רבי יהושע לפי שאין דרך כתיבה בכך והלכה כרבי יוסי :

כתב במשקין במי פירות באבק דרכים באבק הסופרים ובכל דבר שאינו מתקיים פטור לאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפיקו כתב אות אחת בסמוך לכתב וכתב על גבי כתב נתכוון לכתוב חי"ת וכתב ב' יין אחד בארץ ואח' בקור' כתב על ב' כותלי הבית על שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור כתב אות אחת נוטריקון רבי יהושע בן בתירא מחייב וחכמים פוטרין :

לאחד בארץ ולאחד בקוריה רוצה לומר כתב לות אחת בארץ ואחת בקוריה ונוטריקון הוא שיכתוב לות אחת מרחק המלה ויכון מלותו לות כל המלה כמו שיכתוב ק' וינקוד עליה ויהיה רמז על קרבן או יכתוב מ' ויהיה רמז על מעשר ויכון ממנו זה כפי מה שהסכימו מנשי כוף לאחד או מנשי מדינה לאחת רבי יהושע בן בתירא לומר כיון שסכל מביניס מלות המלה כולה כאילו כתב לותיות הרבה והלכה כחכמים :

הכותב שני אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבי' רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרין :

סכונה בזאת ההלכה כי העושה קצת מן המלאכה בשעה אחת מיום השבת ולא גמר אותה וגמרה בשעה אחרת והוא שוגג כשתי שעות הלא שנאמר כין שתי השעות כי אותה הקצת שעשה עכר ואחר כך שגג וגמר המלאכה ל"ג לומר מין ידיעה לאחד מיעור ואותה ידיעה הרי היא כאילו לא היתה ולא עשתה רושם כלל ובהעלם אחד עשה המלאכ' כולה ולפיכך הוא חייב חטא'

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0023
DFG

וחכמים אומרים יש ידיעה לחצי שיעור וכנגד קנת המלכה מן הקנים
נידיעה ולפיכך הוא פטור מן הקרבן מכל הוא חייב מכת מרדות על חצי
שיעור כתבר בתרנו כי אמרו פטור זו היא כוונתו כמו שכתבנו אמו כתבנו חצי
שעור במזיד מכל מקום היא שוגג אינו נוקה והלכה כחכמים:

פרק שלשה עשר

רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחילה
ואחת על האריג חייב וחכמי אומרי בין בתחילת
בין בסוף שיעורו שני חוטין:

אחד על האריג הוא שתרג לפילו חוט אחד על אחת מסכת הוא חייב
לרבי רבי אליעזר והלכה כחכמים:

העושה שתי בתי נירין בניירין בקירום בנפה בכברה ובכל
חייב והתופ׳ שתי תפירות והקורע ע״מ לתפור שתי תפירות:

נירין הניר וכבר פירשנו אותו בפרק המצניע וקירום יריעה תרוגה מן
הסיד נפה ידועה וגם כן כברה וזכר בכאן אלו הדברים על דרך מתיבת
השעורים וזכרם בפרק כלל גדול על דרך מנין מלאכות:

הקורע בחמתו ועל מתו וכל המקלקלין פטורין והמקלקל
ע״מ לתקן שיעורו כמתקן:

מקלקל על מנת לתקן הוא לומר כמי שהורס וכונתו לבנות ואמרו הקורע
בחמתו הוא על מתו פטור כשהיו לקרוע על אותו המת ואמרו בחמתו
פטור שכבת החויה היא והלכה הקורע בחמתו או על מת שחייב עליו קריע
חייב והטעם שיהיה הקורע בחמתו ועל מתו חייב מפני שדעתו מתיישבת
ואמונו מתפייס לאותו הקרע והוא דומה למתקן:

שיעור המלבן והמנפץ והצובע והטווה כמלא רחב הסיט
כפול והאורג שני חוטין שיעורו כמלא הסיט:

רוחב הסיט שתת הזרת והוא השיעור הקרוב לדעתי שראיתי בפירים
הסיט והוא הנכון מכלי כשאר בראיתי בפרק שליסי ממסכת ערלה ויהיה
רוחב הסיט כפול שלים הזרת וראיתי לגרסון שהוא בין הגדול והמצוע
כשיפתח ידו כל מה שיוכל האדם וכשילכן מלא מן הנמר וינפץ ממנו או
יצבע ממנו שיעור שיטוה ממנו חוט ויהיה מדרכו רחב הסיט כפול שהו חייב
והמונח לי מפירוש אלו המלות שפירשו הקדמונים כי מלא הסיט הוא שתות
הזרת ומלא רחב הסיט הוא רבוע מה שיראה בין הגדול והמצוע:

ר׳ יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חיים וחכמים
אומרים צפור למגדל וצבי לבית ולחצר ולביברין רשב״ג
אומר לא כל הביברין שוין זה הכלל מחוסר צידה חייב
שאינו מחוסר צידה חייב:

ביבר מקום שמכניסין בו העופות והבהמות והלכה כחכמים כאחד פירש
רבן שמעון בן גמליאל:

צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו שנים פטורין
לא יכול אחד לנעול ונעלו שנים חייבין ורבי שמעון פוטר:

טעם לומר שניהם פטורין כבר קדם בתחילת המסכתא ואין הלכה כרבי
שמעון:

שבת שמנה שרצים פרק יד

ישב האח׳ על הפתח ולא מילאהו ישב השני ומילאהו השני
חייב ישב הראשון על הפתח ומילאהו ובא השני וישב
בצידו אע״פ שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני
פטור הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי
שמור בתוכו:

לומרם פטור בכאן הוא פטור ומותר:

פרק ארבעה עשר

שמנה שרצים האמורים בתורה הצדן והחובל
בהן חייב ושאר שקצים ורמשים החובל בהן
פטור הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור
חיה ועוף שברשותו והצדן פטור והחובל בהן חייב:

לפי כי המובלעות הסיפוסם תבורם היו חייב אלא בשני תנאין האחד שיעשם
תבורה בנפשם היה שים לו עור וגיד ממנו דם או שיהיה הדם נזוב תחת
העור כמו שיזרע מהכלאות האמן וכיוצא בו והתנאי השני הוא שיתכוין
בחותם תבורה שיהנה בחותו דם או בחותו כשר לרפואה או להאכילה
לבהמה אבל אם לא נתכון אלא היזק הבהמה או לצערה הרי הוא מקלקל
וכבר קדם בחמרם כל המקלקלין פטורין וזה הוא ענין אמר המובל בנדיך
לכלבו ומצערו בנדיך לפרנו או יהיה חייב והסורף דבר מן הדברים
ומתכוין לפרנו הוא מבשיר המבוי בכלל מלאכות והמובל וזתכון למה
שאמרנו היה תולדת דם לפי שהוא מפרק אותו דבר ומבדילו מתבירו ואמר
בכאן כי אלו השמנה מינין הנזכרים בתורה לענין הטומאה וכן החובל
והעבבר והנה למוכה והמקה והכה והלטאה והחומט והתנשמת הם כולם
בעלי עור ולפיכך החובל בהם כאלו שהתניעו יהיה חייב שלמים מן הדברים
והרמשים אין להם עור ולפיכך החובל בהם פטור לפי שהוא מתקדם וחוזר
לקדמותו וכמו כן הקולפן פטור חלף הנולד מהם מזכר ומנקבה וכבר
נתבאר במלאכת הרפואות כי העור כשיחבול לא יעוב כמו שהיה לעולם
ולפיכך הוא חייב על כל מה שיש לו עור:

אין עושין הילמי בשבת אבל עושה הוא את מי המלח וטובל
בהן פיתו ונותן לתוך התבשיל אמר רבי יוסי והלא הוא
הילמי בין מרובה ובין מועט ואלו הן מי מלח המותרין נותן
שמן לבתחלה לתוך המים או לתוך המלח:

הילמי הוא המים והמלח ואין בין הילמי ובין מי המלח שהילמי שיעור
גדול ומי מלח שיעור קטן ורבי יוסי מתמיר ואומר לפילו מי מלח ואינו
מתיר אלא כשיפוך שמן על המלח או על המים ואין הלכה כרבי יוסי:

אין אוכלין איזובין בשבת לפי שאינו מאכל בריאי אבל
אוכל הוא את יועזר ושותה אבוב רועה כל האוכלין אוכל
אדם לרפואה וכל המשקי שותה חוץ ממי דקלי וכוס עיקרין
מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וכך
שמן עיקרין שלא לרפואה:

לזוביון הוא בערבי לחטו כרוס ויועזר הוא בערבי פורנ וכיוצא בו ואבוב
רועה בערבי עבחלי ומה שאמרו כל האוכלין אוכל אדם לרפואה עניינו
כי כל דבר שדרכו שאוכלין אותו הכריחו ויוונו בו שהוא אותר לאדם לאכלה
על דרך רפואה כיון שהוא מזון אבל בני אדם בכלל ובארץ יש׳ שבי דקלים
ובניהם מעין מים והשותה מהם ישתל אותו וירפה בני מעים ואלו המים
נקראים מי דקלים ואסור לאדם לשתות אפילו והוא שם משתל בשבת
כלל וכוס העקרין הוא שאמרו העקרין בד בבד ודבין אותן ושותין אותן
בין ומי שהיו זבה ושותה מהם שלש כוסות תתרפא ותני מתוליה ובשאותה
ממנו בעל הירקון כאחד ממיני היין יתרפא ויהיה עקר ולא יוליד ולפיכך
הוא נקרא בוס העיקרין וירוקה שם החולי הנקרא ירקון ובערבי ירקון

לחות העקרי׳ם וגם מתסכנדי׳לה ועצב סרו כערבי עצב׳ שם׳ דור ופירושו עצבה שמחה וכרכוס :

החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל ר׳ הוא כדרכו ואם נתרפא׳נתרפא ר׳ החושש במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך ר׳ הוא את ר׳ השמן ולא שמן ורד בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן שכן דרכ׳ לסוך בחול׳ שמעון אומר כל ישראל בני מלכים ר׳ם :

החושש בשיניו למוק דפיין בשר השני׳ אסור לו לגמע החומץ ולזורקו מפיו אבל מותר לו לגמע ולבלוע והוא אומר׳ לו יגמע ויפלוט אבל מגמע ובולע וגמע כמו מגמע מגזרת הגמיאיני בו והלכה כרבי שמעון ונריך שתהיה לותה המשיחה משתמשין בה בני מדם הרבה :

פרק חמשה עשר

אלו קשרים שחייבין עלי׳ן קשר הגמלין וקשר הספנין וכשם שהוא חייב על קישורן כך ר׳ הוא חייב על ה׳ היתרן׳ מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו :

העקר שתסתוך עליו הוא זה כל קשר שהוא של קיימת חייבין עליו ושאינו של קיימת אין חייבין עליו : אבל אם היה הקשר בלולאות או בחבור קנוות ועניבת כלבד הוא מותר לכתחילה ואם הוא קשר הוא פטור אבל אסור אם הניחו של קיימת ואין הלכה כרבי מאיר :

יש לך קשרים שאין חייבין עליהן כקשר ר׳ הגמלין וכקשר הספנין קושר׳ אשה מפתח חלוק וחוטי סבכה ושל פסיקיא ורצועות מנעל וסנדל ונודות יין ושמן וקדרה של בשר רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תנא : קושרין דלי בפסיקיא אבל לא בחבל רבי יהודה מתיר בכלל אמר רבי יהודה כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו :

זאת המשנה יש לה פיעור וזהו ממרם יש קשר שאינו חייב על קשירתו כמו שהוא חייב על קשר הגמלים והספנים ולא זכר אותו הקשר וסם הקשרים שקושרים כדי שיתקיימו זמן ידוע מן הזמן כמו שקושרין קשר בשתא להניח בו הסום ואחר כך מתיר אותו וחוזר ואומר כי יש סם קשרים הוא מותר לקשרן לכתחילה והתיר׳ל לזכרן ואמר קושרת אסם מפתחי חלוק וסם שפתי הכנד ואפילו יהיה לבגד שתי שפתות וחוטי הסבכ׳ם חוטי הכובע שעל הראש פסיקיא חתיכה של בגד וחבלי האורג מותר לקשור בהם הבהמה לדברי הכל כי כלי האורג כולם חבלים ועשוי וקנים כולם מותר לטלטלן בשבת לפי שהם כשאר כל הכלים והלכה כרבי אליעזר ואין הלכה כרבי מאיר שהתיר לקשור הדלי בחבל :

מקפלין את הכלים אפי׳ ארבע וחמשה פעמים ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת רבי ישמעאל אומר מקפלין את הכלים ומציעין את המטות מי׳ה לשבת וחלבי שבת קריבין בי׳ה׳ר עקיבא אומר לא של שבת קריבין בי׳ה ולא של יום הכפורים קריבין בשבת :

מקפלין בכאן רוצה לומר הכגדים שמנהג בני אדם לקפלן ולהניחן ואמרו בכאן כי זה הקפול יש לו תרגעה תנאים ואז יהיה מותר להתיר קפולו ואלו הן שיהיה המקפל אדם אחד ולא יהיו המקפלי׳ שני׳ ושיהיה המקופל בגד אחד ולא יהיה נכוע אלא בגד ושלא יהיה אצלו בגד אחר להחליף משום כבוד שבת ולפיכך הוא מותר לקפלו ולהתיר קפולו כדי שירגיל כי עתה

פרק ששה עשר

כל כתבי הקדש מצילין אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן ואע״פ שכתובין בכל לשון טעוני גניזה ומפני מה אין קורין בהן מפני ביטול בית המדרש : מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין ואע״פ שיש בתוכן מעות ולר׳ יכן מצילין אותן למבוי שאינו מפולש בן בתירא אומר אף למפולש :

כתבי הקדש שקורין בהם הם הנביאים ושאינן קורין בהם כתובים ורוצה לומר שלא יקרין בהם כל אחד ואחד בביתו כדי שלא יבטל בית המדרש ולא אסרו הקר׳ה בהם אלא בשעת המדרש בלבד ומה שאמרו טעונין גניזה רוצה לומר כשאר ימים כשנקרעו או כלו ואפי׳ הכי אין מצילין אותן אלא אם היו כתובים בכתב אשור ובלשון עברית ותיק כמו כיסוי של עץ וזה כמבוי שקורין מפולש הינו מפולש מכ׳ רוחות כי הוא ל׳׳ה בלי ספק אבל רגה כאמרו מפולש מבד אחד והוא שלא יהיה לו לחי ושאינו מפולש הוא הפתח שיש לו לחי כאשר התבאר בערובין ואין הלכה כבן בתירא :

מצילין מזון ג׳ סעודות הראוי לאדם לאדם הראוי לבהמה לבהמה כיצד נפל׳ר דליקה׳ בלילי שבת מצילין מזון שלש סעודות בשחרית מצילין מזון שני סעודו׳ במנחה מזון סעודה אחת רבי יוסי אומר לעולם מצילים מזון שלש סעודות :

אדם חייב בשלש סעודות בשבת אחת בליל שבת והשניה יום שבת בשחרית והשלישית במנחה ועוד יתבאר כי זאת ההצלה היכה אלא לחצר המעורבת מה שחייבנו שלא נתיר לו להציל כל מה שיוכל לימח אתי לכבויי לפי שהוא נהול על חבוד ממונו וכשנאמר לו אין מצילין אלא שלש סעודות יסכים על חבוד ממונו ולא יקום לכבות האש ואין הלכה כרבי יוסי :

מצילין סל מלא ככרות ואע״פ שיש בו מאה׳ סעודות ועיגול של דבילה וחבית של יין ואומר לאחרי׳ בואו והצילו לכם ואם ר׳ יו פקחין עושין עמו חשבון אחר השבת להיכן מצילין אותן לחצר המעורבת בן בתירא או׳ אף לשאינה מעורבת :

לפי שהסל כלי אחד התירו לו להוציאו כולו אע״פ שיש לו יותר ממזון שלש סעודות ופי׳ שיש פקחין כאשר תגיד לך והוא כי כל מה שהצילו המצילים מן הדליקה הכל הוא להם מן הדין כי מהפקרות קא זכו ואין לכל דבר בהנאת חסידים שחייבים רוניס לקנות לעצמם דבר שחייבו שלהם ואינם רוניס גם כן ליגע עצמם בחנם על כן אמר כי אם היו המצילים פקחין רוצה לומר מתודדין ידעו כי השכר שיקבלו ממנו מאחר השבת חייבו שכר שבת ויהיה אסור שלא שכר עמלם ויהיה מותר ואין הלכה כבן בתירא :

ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים וחוזר ולובש ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו עמי :

השמנה עשר כגדים הן מנו׳ בגמרא זאת האשנה וסם כגד יפשוט אותו על הרצפ ומנפנף וכגד יתכסה בו האדם בכניסתו לבית המרחץ ושני מנעלים וכגד העשה כלומר שהוא דבק לבשרו של אדם וחלוק שעושה בו מלאכתו וחלוק אחר רחב שלובשין אותו על שני הבגדים ובתי השוקי לכסות השוקים ובתי ידים מלבישין אותן על הידים ומציעין עד השחי כי מרגם היתה קרקע

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0025
DFG

ואין מכסין ידיהם תמיד וכסות מחר על הסוקים ורגיל קטן יעטף בו רשב"ז וכתפיו ושני רגליו יתגנב כפס כשהוא רוקן בבית המרחץ ונגד נכבד יכסם מותו על כל בגדיו ומפה יגנב בו ידיו בעת הטבילה וחוזר ואין הלכה כרבי יוסי:

רבי שמעון בן ננס אומר פורסין עור של גדי על גבי שידה תיבה ומגדל שאחז בהן את האור מפני שהוא מחרך ועושין מחיצה בכל הכלי בין מלאי בין ריקני בשביל שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשי מלאין מים לפי שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה:

סילה צורתה ידועה מעלנו והיא תיבה קטנה וגם כן תיבה ידועה ומגדל חומר של עץ ידוע מעלנו ונקרא בערבי מכ"שאר ואמרו מפני שהוא מתריך יולידך תועלת פרישת עור של גדי כי הוא יתחרך ולא יתלכלך ויומנע האש מהגיע אל העץ ורבי שבר גרס כבוי אסור לפילו בשעת נפילת האש ואין הלכה כרבי יוסי:

נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכב מפני שאין שביתתו עליהן אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליהן:

זה מבואר:

כופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחזו בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך א"ר יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת:

העקר מעלנו כי כל צואה לו לכלוך תהיה בניית יציבתו של אדם שמותר להוכילה בשבת לפי שהוא גרף של רעי כי הוא מעלנו מותר לטלטלו בשבת אבל כל מה שאמר בכאן בצואה של תרנגולים כשתהיה בניית שבשול והמלאכה יש לבוף עליה כלי בשקומה גזירה שמא יבנם לשם קטן ויתלכלך בה ולפיכך קרקה צואה של קטן כלומר שיחק בה הקטן ומן החיות הגסות יש מהן שמיוחדות בהכרח כשנוסכות את האדם כמו קנת מיכי הפעבה והנחשים וכלב שוטה אלו כולן מותרין להרגן בשבת כשיזדמן לו ואין כזה מחלוקת כלל וולת אלו מפעלי האדם מחותן שהן נוסכו ולפעמי ממיתות ולפעמים אין ממיתות אבל הם מנערות ומכאיבות ימים אלו ורגמים אם רדפו אחר האדם לנוסכו אותר להרגן ואם אינן רודפות האדם אלא עומדות במקומן יש לבוף עליהם כלי כדי שלא יבאו ואם רצה האדם להרגן ולהרוג בעת הסליקה הרי זה מותר והנד נחש וכיוצא בו בשבת אם אי אותו כדי לנחק בו הרי זה מסור:

נכרי שהדליק את הנר משחמש לאורו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מילא מים להשקות בהמתו משק אחריו ישראל אם בשביל ישראל אסור עשה נכרי כבש לירד בו יורד אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה ועשה נכרי כבש לירד בו וירדו בו ר"ג וזקנים:

אילו השמיענו בלב' היינו אומרים נר לאחד נר למאה ולפיכך אם הדליק בשביל ישראל אחד מים אפילו מלא לעצמו לא ישקה אחד ישראל ואילו השמיענו מלא מים היינו אומרים בזה בלבד אם בשביל ישראל אסור כי לא נחוש שמא ירבה בשתיית המים בשביל ישראל אבל נר אפילו הדליק בשביל ישראל ובשבילו מותר ואמרו בכל מקום מלק שורדין בו

פרק שבעה עשר

כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיה עמהן אף על פי שנתפרקו בשבת שאינן דומין לדלתות הבית לפי שאינן מן המוכן:

אמרו אף על פי שנתפרקו בשבת שיעורו אף על פי שנתפרקו בתול ניטלין בשבת ואין דומין לדלתות הבית שאם נעקרו שאין מטלטלין ומפי נעקרו בשבת לפי שלא חשב לטלטלן ולהניחן ולא נעשו לזה בזה הוא ענין אמרם לפי שאינו מן המוכן:

נוטל אדם קורנס לפצע בו את האגוז וקורדם לחתוך בו את הדבילה מגירה לגור בה את הגבינה מגריפה לגרוף בה את הגרוגרות את הרחת ואת המזלג לתת עליו לקטן את הכוש ואת הכברה לתחוב בו מחט של יד ליטול בו את הקוץ ושל סקאי לפתוח בו את הדלת:

קורנס הפטים וקורדום הגרזן מגריה המשור שמנסרין בו הגריס הען מגריפה מגרפות יעיס רחת לוח יזרו בה החטה וגורתה ידועה מזלג עץ ארוך ורשבו החד מתחלק לשלשה עניס כגורת שנעשות היד יזרו בו התבן מן הזרעים כוש עץ ארוך דק שבו טוות הסנסי והוא הפלך כרכר הוא הכישור שנותנות בפלך בעת הטויה טור"טיר בלעז מחט של יד מחט התפירה ומחמרם ליטול בו את הקוץ יש רחיים שמוכיח מה שנכנס בבשר האדם מן הקוצין והברקנים בשבת וכמו כן מותר לסחוט החבורה כדי שתצא הלחה ממנה אבל לא להרחיב הפה ומחט של סקאין הוא המחט הגדולה שתופרין בה יריעות הסער ואין הנקרמין מקין:

קנה של זתים אם יש קשר בראשו מקבל טומאה ואם לאו אין מקבל טומאה בין כך זבין כך ניטל בשבת:

עושין מקל לתחוב בו את הזתים ומהפכין בו הזתים כשהן בגת ועושין בדרבי קנת לותן המקלות כמו רמון ענול או קשר וכשמהפכין בו הזתים יריומו המקל ויביטו בלותו רמון אם יש בו שמוכית אם לא ידמה כלי קבול ולפיכך מטמא:

רבי יוסי אומר כל הכלים ניטלין חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה: כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך:

מסר הגדול הוא המגרה הגדולה שבה מגררין העץ העבה ויתד של מחרישה ידועה ואמרו לצורך ושלא לצורך רוצה בו בין לצורך גופו בין לצורך מקומו אפילו מחמה לצל וצריך שיהיו לותן הכלים רצויין להשתמש בהם בשבת כמו הסכינין והכפיות והקערות והם נקראי דבר שמלאכתן להתר אבל הכלים שהן דבר שמלאכתן לאסור כמו המדוכות וחרחי מותר לטלטלן לצורך גופן ולצורך מקומן אבל לא מחמה לצל וזה הוא העקר בטלטול שבת וזכור גזל תשבת ואין הלכה כרבי נחמיה:

כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין עמהן ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בהן את פי החבית שברי זכוכית לכסות בהן את פי הפך ר׳ יהודה אומ׳ ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכתן לצוק לתוכן מקפה ושל זכוכית לצוק לתוכן שמן:

ערובה היא קערה ומקפה תבשיל לו מרק קופח והמחלוקת שניהן הוא כשנשברו בשת לכל אחד ואחד אע״פ שלפיל ליכן עושין מעין מלאכתן:

האבן שבקירויה אם ממלאים בה ואינה נופלת ממלאין בה ואם לאו אין ממלאין בה זמורה שהיא קשורה בטפיח ממלאין בה בשבת:

קירויה הוא כלי חרס שמושכין בו מים ותולים ממנו מגן כלי שיכבד וירד לתחתית המים טפיח קומקום קטן והטעם שבשעורו לא התירו לפחות בשבת כשהוא מתוקן ג׳ זירס שמא יתקן ממנו בידו בשבת ויתקנהו לשמוש:

פקק החלון רבי אליעזר אומ׳ בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו:

פקק החלון הוא הפקק שתולין כנגד החלונות כדי שיסתיר חורס ופירוש פקק המסגר כלומר הסגר שסוגרין בו ומה שאמרו חכמים בין כך ובין כך רוצה לומ׳ בין קשור ובין שאינו קשור כיון שהוא מתוקן פוקקין בו והמחלוקת הוא בתוספת בהלי ערבי רבי אליעזר אומר אין מוסיפין בהלי ערבי ואפילו כיום טוב וחכמים אומרים מוסיפין אפל ערבי ואפילו בשבת והלכה כחכמים:

כל כיסוי כלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת אמר רבי יוסי ברא׳ אבכיסוי קרקע אבל בכיסוי כלים בין כך ובין כך ניטלין בשבת:

אין ביניהם מחלוקת כי כסוי הכלים ניטלין בין שיש להן בית אחיזה בין אין להן וכסוי קרקעות אינן ניטלין אלא א״כ היה להם בית אחיזה אבל המחלוקת בכלים המחוברין לקרקע רבי יוסי סבר כי אין הפרש בין מחוברין לאין מחוברין יבטלו כסויהם ולפ על פי שאין להם בית אחיזה וחכמים סוברין שהן כקרקע והלכה כחכמים והוא העקר לאמתי כי כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע:

פרק שמנה עשר

מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחי ומפני בטול בית המדר אבל לא את האוצ׳ מפנין תרומה טהורה ודמאי ומע׳ ראשון שניטלה הרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו והתורמוס היבש מפני שהוא מאכל לעניי אבל לא הטבל ולא מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו ולא את הלוף ולא החרדל רש״בג מתיר בלוף מפני שהוא מאכל עורבין:

מפנין מלא עגרית מן פניתי הבית ואמרו אפילו מרכ׳ ומטה על דרך הרבה כלומ׳ אמר אפילו מנין גדול ובתנאי שלא יפנה תוכו המוכר כולו עד שלא יניח אם שום דבר וזהו ענין אמרו אבל לא את המוכר והטעם בזה כי קרקע המוכר תפור וחרב ונחום שמא יבוא קרקעו בידו והוא אמר דילמא אתי לאשווי גומות ולא התירו זה אלא לדבר מצוה כמו שהמשיל מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש ואם הוצרך אדם לפנות לא יפנה יותר

מלרבעה לו מטה אלא כל אד ואחד מפני לכפסיה והתירו בטלטול התרומה ואפילו היה ישראל כיון שהיה רגיל לכהן ובתנאי שתהיה תרומה טהורה שתהיה רגיל לאכילה וכמו כן הדמאי קונ׳ רגיל לענייש על העקר שהרי אנשי מקילין את הענייש דמאי ואמרו כי מותר להניע מעשר ראשון שנטלה תרומתו ולטלטלו ואינו רוצה במעשר ראשון כשהוציאו כמשפטו ואחר כך הוציאו ממנו מעשר מן המעשר כפי החיוב כי אינו מדבר בהוצאת ראשון שהוציאו ישראל בשבלים קודם שיודע ויהיה דגן ויוציא ממנו התרומה גדולה בחיוב והולינן כי המעשר שהוציאו על זה הדרך לא יתחייב הלוי להוציא ממנו אלא תרומת מעשר בלבד החלק שנשאר עליו אבל חלק תרומה גדולה שיתחייב בה אותו המעשר לא לפי שעותה תרומה היכה אלא על התטה לאחר הדיש והבריה ואמרם מעשר שני והקדש שנפדו שאפילו פדה אותם לעצמו שיתחייב בתוספת חומש כיון שנתן הקרן ונטלטלו אף על פי שנשאר עליו החומש ואמר׳ ולא את הטבל אפילו טבל מדרבנן כשנזרע בעניין שאינו נקוב ואמרם ולא את המעשר ראשון אלא נטלה תרומתו אינו רוצה בו אלא הורס ממנו תרומת מעשר כי זה מבואר אבל אם אלא תרומה גדולה אע״פ שהוציאו תרומת מעשר וזה רמוז וחוכ׳ כשהוציאו המעשר מן הזרע אחר הדיסה והבריה ואפילו הוציאו ממנו תרומה גדולה מקול׳ ואמרם מעשר שני והקדש שלא נפדו רומז בו שלא נפדו כהלכה כגון שיפדה מעשר שני על תתיכה של כסף וזה הפדיון אינו הגון ולא נעשה כהלכתו עד שיפד׳ על כסף מפותח ר״ל מעות מצויינים כמו שאמר הכתוב ונצרת הכסף בידך ואמרו חכמים דבר שיש עליו צורה אע שיפד׳ שיחל להקדש על הקרקע ואין דין הקדש שיפדה אלא כמטלטלין כמו שאמר הכתוב ונתן את הערכך ביום ההוא ואומר שיהיה הדבר הנתן מיד ליד וכבר הקדמנו פירוש אלו הענינים בענינם ובאורם בתוכלית הבאור בפרק שביעי מברכות ונזכנו אלו העקרים במקומות רבים מסדר זרעים ומה שאמרנו בכאן מזה הענין לא היה אלא על דרך הזכרון כאשר הקדמנו ולוקח אין ממיני הבבלים כלי ספק ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן: כופין את הסל לפני האפרוחי כדי שיעלו וירדו תרנגול שברח דוחי אות׳ עד שתכנ׳ מדדי ענלין וסייחין בר״ה אשה מדרה את בנה אר׳ יהודה איתתי בזמן שהו׳ נוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור:

חבילות הם הקנודות זרדים שעפי החלונות שכורתין בשעת הזמיר וכיוצא בו וזהו שהתירו לתת סל לפני התרנגולין ואינו מבטל כלי מהיכנו לפי שהיא היכה עומד׳ עליו וסייח הוא שלא עייר בן לתנות ופי׳ מדדין כמו מסיינין אותו מכהינ׳ בידו והיא מלה עברית מלדה כל שנותי ויותר מבואר מלדם עליה בית אלקיס וכל מקום שאמר רבי יהודה אימתי הוא מפרש דברי חכמים ולפיכך הלכה כרבי יהודה:

אין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין ומילדין את האשה בשבת וקורי לה חכמה ממקו למקום ומחללי עליה את השבת וקושרין את הטיבור רבי יוסי אומר אף חותכין וכל צורכי מילה עושין בשבת:

מילדי הוא מסיכת הולד מן הרחם מסעדין הוא שעוזרין הבהמה בהתרת רגליה ובעורה ונענועה וכיוצא בו בחכמה החשה המקבלת הולד וקולמוס לותה בלשון עברית מילדת ורוצים באמרם ממקום למקום כי אין מצניעין ואין חוששין לחסור תחומין ואמ׳ מחללי עליה את השבת רוצה לומר שעושין לה כל צרכיה מהלקת הבר ושחישה והכשול ושחיקת סממנין לשתות וקשירת השבלים כמה שתתלה עצמה בעת הלידה וחולצת מכל צרכי הכל שום בין לאמרם צריכה אני לו לא תאמר לכל אין מתחילין בחלול שבת עד שתשב על המשבר ויתחיל הדם להיות שותת ומחותה שעה לתשלום שלשה ימים מחללי עליה את השבת בין לאמרם צריכה אני בין לאמרם היכי צריכה ולתשלום שבעה ימים מחללין עליה את השבת גם כן אלא שם לאמרם היכי צריכה ולתשלום שלשי יום לפי לאמרם צריכ׳ אני מחללין עליה את השבת לכל עוסי כל צרכה על ידי נכרי לפי שהיא כמו חולה שאין בו סכנה והטעם שאין עושין חלול שבת לקטנים

קטנים ולא נכריס ולא עמי הארץ כדי שלא יהנו עצמם בחלול שבת ויקל עליהם כי לא ידעו שזה בחלול לא התירו לעשותו אלא מפני הצורך הגדול והכרת אבל עזרין אותו גדולי ישראל ואם היו מולין אותו בזמן הסכנה עזרין כו׳ סכנה אומר לנכרי ועוזרין אומר לנכרי על ידי נכרי וכן אמרו רבי עקיבא עזרין כו׳ סכנה אומר לנכרי ועוזרין אומר תנו קטן שקורין טכור הולך ומביאין אותו אלא מעט עד מוצאי שבת וכורתין אותו ואיזה הלכה אבל כורתין אותו ומקרין אותו ומטיחין עליו אבק הסדס ודומה לו וכורכין אותו בבגדיס וכל זה בשבת ועוד יתבארו דברי מילה בפרק שאחר זה והלכה כרבי יוסי כאשר זכרנו:

פרק תשעה עשר

רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מע״ש מביא בשבת מגולה ובסכנה מכסהו על פי עדים: ועוד אמר רבי אליעזר כורתי עצים לעשות פחמין ולעשו כלי ברזל כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מע״ש אינה דוחה את השבת ושאי אפשר לעשותה מע״ש דוחה את השבת:

מפני זה יביא אותו מגולה לתכוכי מנוס ויכסה אותו בשעת הסכנה על פי עדים כדי שלא יחזרו אותו שהוא מחלל שבת ובשעת בסכנה יביא אותו בשבת אבל דרך גבעות ורבי אליעזר מתיר להביא דרך רשות הרבים ואינם הלכה כי העקר אבלו שבלל שנתן רבי עקיבא אמת ומלה מי שפשר מערב שבת לפי שמצותה בשמיני על כל פנים:

עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצצי׳ ונותנין עליה איספלני׳ וכמון אם לא שחק מ״ע לועס בשיניו ונותן אם לא טרף יין ושמן מע״ש ינתן זה בעצמו וזה בעצמו ואין עושי׳ לה חלוק לכתחיל אבל כורך עליה סמרטוט אם לא התקין מע״ש כורך על אצבעו ומביא אפי׳ מחצר אחרת:

פורעין הוא כאילו אמר קורעין הקרום שעל הערלה אספלנית הוא כמו מקשיח עכה ונקראת בערבי מר סם כמין ירוע לועסו ידוע והוא שמוכל סדם וכותש בשיניו ונותנו בולע סמרטוט בגד בלוי וחלוק הוא סיקוי תתיכה על בגד כדי שתכנס המילה בתוכו הנקב ויכרוך שאר הבגד על האבר ואחר כן אמר שיביא מכית לבית תפילו סם מכלי ערוב וכמו כן יביא מחצר לחברתה והוא ענין אמרם תפילו מחצר לחברת:

מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה ומזלפין עליו ביד אבל לא בכלי רבי אליעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת שנא׳ ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ספק ואנדרוגינוס אי׳ מחללין עליו את השבת ור׳ יהודה מתיר באנדרוגינוס:

אמרו מזלפין הוא מפני הרחיצה שהחזיר עליה כאילו אמר בכאן כיצד מרחיצין את הקטן מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי והזילוף הוא זריקת המים מן כל מקשה וחלק ר׳ אלעזר בן עזריה על זה ואמר כי מותר לרחוץ כל גופו בשבת לפני המילה ולאחר המילה וביום השלישי למילה ואת הרחיצה היתה הרחיצה בחמין ואין הפר׳ בכאן בין חמין שהוחמו מע״ש ובין שהוחמו בשבת לפי שהוא שכחת נפשות והלכה כרבי אלעזר בן עזריה ואין הלכה כרבי יהודה:

מי שהיו לו שתי תינוקו׳ אחד למול אחר השב׳ ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב אחד למול בע״ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע״ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ור׳ יהושע פוטר:

שעקר מצוה מילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת ולפיכך יחייב אותו רבי אליעזר לפי שהוא חושב כל שאינו מקבל שיהיה פטור וכן אמרו לגבי מילה מתקן היום ואם שעבר אותו רבי יהושע לפי שהוא חושב על האחד שהיה חייב להמול בשבת ברשות ואחר הוציא ונתנה שבת לדחות לזה האחד ויש לו לחוש האחד מן הקטנים לא יתחייב על האחר והחלק הראשון שהזכרנו כו׳ רבי יהושע שהוא חייב מטעת זה שלו אינו חייב שלא שקדם ומל בערב שבת אותו שהיה חייב להמול בשבת ואחר כן מל בשבת אותו שהיה חייב להמול מערב שבת אז יהיה חייב לדברי הכל כי לא נתנה שבת לדחות והכן שתדחה השבת בשבילו כבר נמול בערב שבת אבל אם לא קדם ומל בערב שבת ונשארו שניהם ערלים ומל של ערב שבת בשבת הרי זה פטור לדעת ר׳ יהושע שהוציא ונתנה שבת לדחות והלכה כרבי יהושע:

קטן נימול לשמנה לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולשנים עשר לא פחות ולא יותר הא כיצד כדרכו לשמנה נולד לבי׳ השמשות נמול לתשעה בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה יום טוב לאחר שבת נימול לאחד עשר שני ימים טובי׳ של ראש השנה נימול לשנים עשר קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא:

עקרי זאת ההלכה כי כיון השמיטו הוא ספק אם מן היום ספק אם מן הלילה ומילה שלא בזמנה אינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב כי המילה מצות עשה ויש טוב עשה ולא תעשה כי השם הוא נותה לשבות בו והוא אמרו שבתון ומנוח בו מן המלאכה והעקר אצלנו לא תתי עשה ולתי את לא תעשה ועשה ועוד עקר אצלנו כי שני ימים טובים של ראש השנה כלכד שהן קדושה אחת ועוד יתבאר במקומות שהם כיום אחד נתנו וכשתדע אלו העקרים תהיה זאת ההלכה מבוארת ואמרו עד שיבריא חזקה כו׳ שיצא מחלין בכל ותנאר ירידת החולי ויצאר אחר ירידתו שבעה ימים שלמים והם ימי הטהר אז ימול וענין אמרו שלמים שיהיו מעת לעת ודע כי מי שנולד ונסתפק אם נולד בחדש השביעי שהוא כן קיימא או כשמיני חף על פי כי ברוב לא יתקיים ולא יחיה רוב שימול ביום השמיני ובשבת כי אם הוא כן שלקיימא הרי מילתו בשבת חובה ואם הוא נפל לא עשה כלום מי שמל אותו הרי מעיד כמחתך מתיכה של כסף והוא אמרם כסף בעלמא הוא:

אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל:

ציצין הם קצות הבשר החופה רוב הזכר ואמרו החופה את העטרה רובה כו׳ רוב גובה העטר׳ וכל זמן שהוא מתעסק במילה יחתוך בשבת כיצד ציצין המעכבין וכיצד ציצין שאין מעכבין ומנין אמר המילה ומנין לחתוך בשבת אלא ציצין המעכבין בלבד ולזה הענין רמז באמרו בתחלת זה הפרק עושין כל צרכי מילה ואמרו אינו אומר בתרומה אם הוא גדול ובשאר ערל בלא מילה והעקר אצלנו הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה כאשר יתבאר בשמיני מיבמות ובעל בשר חיים שאין רפוי הבשר כי אם מרפין הבשר ולדולו ותליתו ירחה החדם בערל חף על פי שהוא מהול והעקר אצלנו בכל זה שיכוך החדם בשעה שהוא מתקשה אם בחלה מהול מניחין אותו כמות שהוא ואם אינו נרחה מהול חותכין הבשר הסגור עד שירחה מהול כשיתקשה ואמר כאלו לא מל רומה לומר שיהוא ויפרע בשר וחף על פי שאלו הן מן המילה וממה שאמרו תייב להזכירן בכאן שהחדם כשעבר ולא מל את בנו או יליד ביתו ואם עלין ביום השמיני עבר על מצות עשה גדולה ואמורה כי אין בכל המצות כמוה ולא יתכן לו לעולם לשלם זאת המצוה לעולם וזה העון קשה יותר ממי שעבר עליו חג הסוכות ולא עשה סכה או ליל פסח ולא אכל מצה לפי שזה אחר שעבר יום שמיני למילה לא נפטר מזה המצוה אבל הוא מצווה ומוכרח למולו תמיד וכל זמן שלא ימול אותו ויהיה ערל יהיה עובר על מצות עשה שבתורה ומכה וכשימול אותו תסור ממנו זאת העבירה ועשה מצוה וכמו כן כל מי שירחה זה שלו הנעשה לומר בילוד הערל ולא ימול

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0028
DFG

יתול לותו עוב רעל מבות עשם עד שיתול לותן כחלו היה בנו וכשיגדל יולך ויביע לותן תיוב המבות נפטר כל אדם ממילתו ונתחייב הוא לתול לת עצמו מיד וכל זתן שלא יתול עצמו הוא עובר על מבות עשה עד שיתול וכשיתול ולפילו בתחרית ימיו לו עשה מבוה וסר ממנו העון וחס לת והוא ערל לו יהיה מחוייב כרת הנזכר בתורה כמי שלא יתול ולימי יודע בכל המבות מבוה כולת הוסא לומר שלא יתחייב כה מלקו והוא מכשול גדול כדי שיתול הקוטן כתטלו :

פרק עשרים

רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת ב"ט ונותנין לתלויה בשבת וחכמי אומרים אין תולין את המשמרת ביום טוב ואין נותנין לתלויה בשבת אבל נותנין לתלויה ב"ט :

משמרת הוא שק שנותנין בתוכו שמרי היין והיין יורד ממנו זך ונקוי והמשמרת קולטת את השמרים ואסרו חכמים לתלותם בשבת שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול והמסנן שמרים בשבת במשמרת עושה מלאכה שהוא תולדת נורך לו מרקד והלכה כחכמים :

נותנין מים על גבי השמרים בשביל שיצלו ומסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית ונותנין ביצה בטסנית של חרדל ועושין אנומלין בשבת רבי יהודה אומר בשבת בכוס בי"ט בלגין ובמועד בחבית רבי צדוק אומר הכל לפי האורחין :

יצלו כמו יסננו כי הדבר הוה קורהין לותו צלול והוא הפך עכור ומפני כמו צוללין היין בסודר ובתנאי שלא יטה בידו הכלי כדי שיהיה שופך במקום משופע כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ותנאי בכפיפה מצרית שלא תהיה נבובה מתחתית הכלי טפח שלא פחות מזה כדי שלא יעשה לחל ערלי בשבת לפי שהוא אסור כמו שבארנו ובטבי שטורפי ונותנין לותם בדברים העכורי ומכבו לותם ויכלילו העב מן הדק ואנומלין הוא יין וחבש ופילפלין ולגין כד : ומה שאמר רבי צדוק הכל לפי האורחין לפעמים בפני פילוסים האחד מהם כי הוא חלק על רבי יהודה במתניתין ובמועד בחבית ואמרו במועד הכל לפי האורחין ואיפשר שיהיה מאמרו הכל לפי האורחין בין בשבת בין ביום טוב בין במועד והלכה כתנא קמא והוא שישתה מן האנומלין כל מה שירצה :

אין שורין את החילתין בפושרין אבל נותן לתוך החומץ ואין שורין את הברשינין ולא שפין אותן אבל נותן לתוך הכברה או לתוך הטלטלה אין כוברין את התבן בכברה ולא יתננו על גבי מקום גבוה בשביל שירד הטוץ אבל נוטל הוא בכברה ונותן לתוך האבוס :

שורין מלה ידועה חלתית היו משתמשי בו לפי שהיתה תרגם קרא כרשינין הוא זרע הנקרא בערבי כרסנה ובלשון הקדש כסמת ומחכילין אותן לבקר ומפי פירוש כמו מקנחין או ממרחין בין אבל נותן הוא לתוך הכבר והיא מתקנחת שם מעליה כלכלה של כוברין פעולה מן כברה מין התבן הדק הנשאר מקום שתוכסין שם הבהמות אבוס שלהן :

גורפין מלפני הפטם ומסלקן לצדדין מפני הרעי דברי רבי דוסא וחכמים אוסרין נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת :

פטם השור שמשמנים אותו תרגום בריאות עטמותא ורעי כמו רעי וכלשון ערבי כמו נפיעי הבקר וחכמים אוסרים לגרוף מלפני הפטם ולפילו היה המספא בקופ או דומה לה אבל אם היה אבוס קרקע והמספא לפטם אסור הוא לדברי הכל דילמא אתי לאשווי גומות וכמו כן אוסרין סלוק לצדדין אבל נסלק מלפני הבהמה מותר אבל נתנאי שישלק מלפני החמור ויתן

פרק אחד ועשרים

נוטל אדם את בנו והאבן בידו וכלכל והאבן בתוכו ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין רבי יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה :

התירו לטלטל כלכלה ומחצן בתוכה בשלמה תנאים האחד שיהיו בכלכלה פירות אבל אם אין בה פירות נעשית בסיס לדבר האסור ושתנאי השני שיהיו הפירות שדרכן להתלכלך כמו הענבים והתותים והפרישה אבל אם היו לגוזים או שקדים לא לפי שאפשר לנערן מן הסל בחוץ ושתנאי השלישי שתהיה המחצן בנקב מן הסל לשתוש הנקב לפי שהוא תלק מן הסל ומדומע הוא הדבר המעורב מחולין ותרומה ומעט עם התרומה וכבר קדמו משפטי המדומע כולם במסכת תרומות ומשה שקל וזכרו כשנפל תלק לתוך מתרומ' כמיפ תלק חולין צריך להפריש מן הכל שעור התרומה והשאר יהיה מותר כי התרומה העולה בחשבון ומשה ואהר רבי יהודה כי מותר להוציא לותו החלק בשבת ויהיה לותו שהוציא היה התרומה שנפלה בעצמה ולולי זה הלמיון לא יהיה שאר מותר ואין הלכה כרבי יהודה :

האבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת ריתה בין החביות מגביה ומטה על צדה והיא נופלת מעות שעל הכר נוער את הכר והן נופלו היתה עליו לשלשת מקנחה בסמרטוט היתה של עור נותנין עליה מים עד שתפלה :

נוער את הכר והן נופלות זה הוא כשהוא צריך לכר אבל אם הוא צריך למקום הכר נוטל את הכר והמעות עליו ובלבד שם היה שוכח אבל אם הניח המעות ערב שבת על הכר הרי זה פסיס לדבר האסור ואסור לנערו לשלשת לכלוך וטנוף מקנח ילוע כלומר מקנח לותו הטנוף סמרטוט כלוי הנגדיס :

ב"ש אומרים מגביהין מן השלחן עצמות וקליפין וב"ה אומרי' נוטל את הטבל כולה ומנער מעבירי' מלפני השלחן פירורין פחות מכזית ושער של אפונין ושער עדשים מפני שהוא מאכל בהמה ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו וחכמי' אומרי' בין כך ובי' כך ניטל בשבת ואינו מקבל טומאה :

מה שהבאנו בית הלל טלטול הקליפות והעצמות לפי שהן ראויין למאכל הבהמות וטבלא לוח גדול יהיו עליו הסולת כדי שיפלו עליו הפרורי' ושער של אפונים הם קליפות האפונים וספוג ידוע והוא כמו שמר נעשה לתוף היה ושתף המים ומסתפגים בו ובית אחיזה שלו הספוג הנזכר כשיש לו בית אחיזה ואוחזין אותו בו אינו מתענה ולא נסחט כשמסתפגי' בו ואפילו רבי שמעון

שמעון מוסר להסתפג בו כשמין לו בית חזקה לפי שהוא מתענג ומסתפג בהברת וכל לבר שיהי הכרחי מותר בו רבי שמעון לף על פי שאינו מתכוין כי רבי שמעון לומר דבר שאינו מתכוין מותר אלא כשהפעלות המלאכה אפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה כגון הזורק אבן לתוך הפס ונשבר שלא יתכוין לעשות חרוץ כי אפשר לעברו ולא יעשה חרוץ אבל דבר הכרחי לא והוא שאמרו מותר רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות ואומר חכמים כין כך וכין כך הוצה לומר כין שיהיה לו בית חזקה להסתפג בו או לא יהיה לו מותר לטלטלו כשבת והלכה כחכמים:

פרק שנים ועשרים

חבית שנשבר מצילין הימנה מזון שלש סעודות לאחרי באו והצילו לכם ובלבד שלא יספוג אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין ר יהודה או אם לאוכלי היוצא מהן מותר ואם למשקי היוצא מהן אסו חלות דבש שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורי ור אליעז מתיר:

הטעם לפי שאינו רגיל שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחול ואומר רבי יהודה אם לאכילה רוצה הוא כי כשהכניס חותן לפניה היוצא מהן מותר כי לאכילה היא מזומן אותו דבר הוא ממנו ואם הכניס למשקין חותן המשקין אינן מותרין לפי שאין לו רשות לשתות מחותן המשקין בשבת ועקר מחלוקת בזית שמנים הוא בתותים ורמונים לכל ענבים ויתים הכל מודים שהיוצא מהן אסור ושאר פירות מלבד ענבים ויתים ורמונים הכל מודים שהיוצא מהן מותר ואפילו הכניסן למשקין ומחלוקתם בתותים ורמונים כי החכמים דמו אותם לענבים ויתים שדרך בני אדם לעצור אותם כענבים ויתים ור יהודה דן כל מין ומין לעצמו כשאר פירות והלכה כדברי יהודה והלכה כרבי אליעזר:

כל שבא בחמין מערב שבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמי מערב שבת מריחין אותו בחמין בשב חוץ מן המליח חישן ורגים מלוחים קטנים וקוליים האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן:

אמר כי כל מה שנתבשל קודם השבת ואמר כן הוציאו מן הכירק והניחו שמותר להשרותו אלא מדיחין אותו כלב חזק כמלוח ומן הלג דק הקליפה והוא הנקרא קוליים האספנין לפי שלא הדחתן מכשירתן לאכילה ויהיה כמו שנתבשלו בשבת:

שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ואין נוקבי מנופה של חבית דברי רבי יהודה וחכמים מתירין ולא יקבנה מצדה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח אמר ר יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת:

לא יקנח מצדה רוצה לומר מצד הפתית ושעוה הוא הדונג ממרח כלומר מתליק כיוצא בו שיתייב רבי יוחנן מחטאת לזה שנתן שעוה על פי הנקב והלכה כרבי יוסי:

נותני תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המי היפים ברעים בשביל שיצנו ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו מי שנשרו כליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש הגיע לחצר החיצונה שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם:

חולי יעלה על הדעת כי אסור ליתן תבשיל לתוך הבור גזרה שמא ירד הכלי לתתי הבור ותתי לאסווי גומות וגם כן יעלה על הדעת שלא יתן לתוך המים גזירה שמא יטמין בהמן ולכך הודיענו כאן כי מותר לעשותן ואפ הדומה להם ואם הוא מבושר והוא ממרח ואת המים היפים ברעי נשרו כליו נשרו מגזרת משרה ושורין שוטחן לומר שמותר לשטוח בגדיו השרויים בחמה ושוטחן מלה עברית שוטח לגוים משטח חרמיס אבל לא כנגד העם כדי שלא יתשדוהו שרתן בשבת וזה הפתח דחוי וחין היתר לשוטחן כי העקר אצלנו כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור:

הרוחץ במי מערה ובמי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלונטיאו לא יביאם בידו אבל עשרה בני אדם מכתפני באלונטית אחת פניהם ידיהם ורגליהם וכיאין אותן בידן:

ואת הרחיצה היכ אלא במקום שמותר לו לטלטל ממנו לכיתו ומכיתו למקום כמו שיהיה בתוכו או במדינה ויהיה שם ערוב ולא נאסר להסח ר אלא מלילה שמא ישתוט מבגד שמסתפג בו כשנסרה ומן יוצימנו והוא יכם וכשנאמר לו כי אין דרך לסוטית זה הבגד שנסתפג בו ממקו רחיצתו ניחנו שם ולא יהיה לו בין שיהיה יבש או שרוי ומאי כי הפי נסתפק בעשר בדידי והם הנקראים אלונטית כי האלונטית המרונה בלי ספק אין בה מים שיטרח לסחוט אותה ואפילו סחט אותה לא יצא ממנה דבר אף על פי כן לא יביאם בידו גזירה שמא יבא הרחצה ויסחוט אותה ואם הרחיצו רבים בטלה הגזרה לפי שהם מזכירין אלו את אלו ולפיכך יביא הרבים שמסתפגין בו ואפילו הוא שרוי לפי שרבים נסתפגו בו וזאת המשנה דחויה והפסק כי אפילו אחד יביא הרבים שנסתפג בו בידו:

סכין וממשמש בבני מעי אבל לא מתעכל ולא מהגרדי אין יורדין לקורדימא ואין עושין אפיקטוזין ואין מעצבין את הקטן ואין מחזירין את השבר מי שנפרק ידו ורגלו לא יטרפם בצונן אבל רוחץ הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא:

סכין כלומר מוחקין בשמן וממשמשין הוא מגזרת משם משיסיסו ועגינו מעיכה וגרירה כלומר כשמוכרין וגוררין הירים על בשר התמס בחוזק מתעמלין כמו מתינענין והוא מגזרת עמל שיעמול האדם עמלו בונין בו והוא העמל והגיעה מתגרדין מגזרת להתגרד בו וכאן בלשון חכמים מתחככין לפלומה קורדימא כור המים ויש בו תמימות לפי שהמים מכונסין בו והנכנס לשם יוצא והגיעה ביום השבת אסורה אפיקטוזין פירוש פקיעין והיא מלה מורכבת ממלות מרמיות אפיקטוזין עירום הוצאת הלחם מן הכשול רוצה לומר שיקיא הלחם ויוציאנו מן הגיצטומכא קודם שיתעכל ונתנאי ס יסתה שם מקיא וזהו האסור אבל להכניס מעצמו לתוך פיו מותר מעצמן הוא השבת תלויות השדרה וערכיתן וזהו כמו כונה אבל כריכת קולר בבגדים ואפילו אותה ואמרס אין מתזירין את השבר אינה הרלנ"ל כדלעיל פרק שיר אין הרגל:

פרק שלשה ועשרים

שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר לו הלויני וכן האשה מחברת כחברת ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת וכן ערב פסח בירושלם שחל להיות בשבת מניח טליתו אצלו ונוטל את פסחו ועוש עמו חשבון לאחר יום טוב:

לטעם לפסול שיאמר אדם לבניו גזירה שמא יכתוב ויתר הדברים מוכנים ומבוארים:

מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב ומפים עם בניו ועם בני ביתו על השלחן ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא ומטילי חלשי על הקדשי ב"ש אבל לא על המנות:

טעם מה שאסרו למנות מן הכתב גזירה שמא יקח לצרכי שבת שלום בשבת והוא לפסול כי לכך ספרי הנבואות לו פירושים לפסול לקרות בשבת לו כיוס טוב ולפיכך היה מותו הספר בחכמת מן החכמות ומפים פירושו מטיל גורלות וסימנך זאת תאמרנה כך ומפים עם כיתו ועם בני בניו על השלחן בשבת לבל לא עם אחר ובאחר מותר להפיס עם אחר ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה משום קוביא וקוביי שם נופל על כל מיני אחוק שיוסבם עליו שיקח אדם ממון חבירו בהסכמה אותו האחוק כמו הפספסין והנרדיי וזולת מן הדומה להם ואלו מין מן הגורלות והוא שיקבעו דברי שלא ידאם אחד מהם לחברו כמנין הכפתים ויפרוש כל אחד מאותן הכפתים דבר אחד מאותן הדברים ואותן הכפתים לעצמו ויתנו לותם לתוך אחד נכרי שיקח במקרה ויסיח לותם הכפתים תפץ אחד על כל מנה ומנה מחכמת הקדמים ונותל כל אחד ואחד מכתו כפי גורלו והתירו החכמים לעשות זה כי"ט לפי שהזריזות בחכילת קדשים ולטול מהם מנה גדול ויפה מכוח ואף שאמרו לכל לא על המנות ר"ל מנות של חולין שאין מטילין חלבי עליהם כיוס טוב ומלת חלבין מלה עברית תולם על גויס:

לא ישכור פועלים בשבת ולא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים אין מחשבין על התחום לשכור פועלי ולהביא פירות אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו כלל א"א אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו:

הכל מודי כי מותר לאדם שיאמר לחברו שמור לי פירותי שבתחום ושמור לך פירותך שבתחומי וכמו שמותר לגוי חברו בשבילה כך מותר לו שיחשיך לשמו והוא ענין אמר כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו וענין להחשיך על התחום שילך בשבת עד סוף תחום שבת ויש בסוף התחום עד סוף שבת ויעשה דבר פלוני וכבר ידעת כי אסור לומר בשבת הבור והעשה והם שתלות בשום דבר שיעשה אותו לאחר השבת מן הדברים שהן אסורין לעשות בשבת כמו שפירש ואמר ממנו תפנך ודבר דבר וכתוב עשות תפנך ביום קדשי מלבד אם הוא דבר מצוה ויהיה דבור שמיים כגון שיאמר גוי אדם בשדוכי הטערים והטערות ולמוד הכתבים תורה או כתב או מלאכה כי השתלות בשלו הדברים כולם מצוה:

מחשיבי על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להבי לו ארון ותכריכין נכרי שהבי חלילין בשבת לא יספוד בהן ישר אלא אם כן באו ממקום קרוב עשו לו ארון וחפרו לו קבר יקבר בו ישראל ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית:

לפקח פירושו בזה המקום לשתול ולחקור עסקי כמו נרכי מרון תרון עץ תכריכין ידוע והם הבגדים שהמת נקבר המת חלילין כלים חלולין עושין בהם קול ידוע לעורר הבכיה והאבל ואמר ממקום קרוב מתוך המדינה אבל אם לא היו עמו במדינה אסור לעשות אבל כהן גדול שהוא ראשת הרבים ואמנם בארון וקבר אם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית לפרסום הדבר אבל כל בני המדינה וכל מה שהתירו ממה שעשו הנכרים בשבת לינו מותר אלא על שיתתן למוכרי שבת בכלי שיעשה וכן אלו החלילים שע"פ שרגילים שבאו מן המדינה:

עושין כל צורבי המת סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיזו

בו אבר שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל שימתין קושרים את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף וכן קורה שנשברה סומכין אותו בספסל או בארובו המיטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף ואין מעמיין את המת בשבת ולא בחול עם יציאת נפש והמעצים עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים:

כשעושים לאדם מה שתתת המת מן הכנדים כמנה מושל על החול וזה היה כוונתו כאמרו ומטילין אותו על החול לא שיזיזוהו ממקומו ויטילו אותו על מרן כי זה כבר התנה בהריזתו ואמר ובלבד שלא יזיזו בו אבר לפי שהשלום דמת בשבת לסור ומתמכין עצמית העיניים וסתימתם:

פרק ארבעה ועשרים

מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי ואם אין עמו נכרי מניחו על החמור הגיע לחצר החיצונה נוטל את הכלים הניטלין בשבת ושאין ניטלין בשבת מתיר חבלים והשקי נופלין מאיליהם:

התרנו לו שיתן כיסו לנכרי מפני שאדם בהול על ממונו ואי אפשר שיזוכר כיסו ולולי זאת ההתר היה מביא אותו הוא בעצמו ואם שאמרו מניחו על החמור בתנאי שיכיחנו על החמור בשעת הלוכו וכשיעמוד שיטלנו מעליו כדי שלא יעשה הנאה וכשיחזור לילך מזדרו עליו עד שיגיע לפתח ביתו ויטלנו מעליו כשהוא מתהלך ויזרקנו לתוך ביתו כלאחר יד כדי שלא יהיה מוכיח מר"ה לר"י ואם שהטרחנו אותו להניחו על הבהמה כשהיא מתהלכ כדי שלא יהיה מתאר ומתאר הוא הנותן דבר על הבהמה ומניחה אותה לו יכניס אותה כמשהא ויאמר אותה ללכת אע"פ שלא נתן עליה דבר ולפיכך יהיה המשא דבר מועט ופסק ההלכה המחמיר בשבת פטור וכבר הודעתיך כי פטורי שבת פטור לכל אסור ואם אין עמו לא בהמה ולא נכרי הוא עצמו מכיח אותו ויוק בו פחות מארבעה לחמות ואם שאמרו דגיש לחבר הרשומים לינו נקשר כדין הכיס:

מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ובספסי את הכיפין אבל לא את הזרין אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה:

פקישין וזרין הם גלומות עמיר שלש שהפקישין הן קטנות והם משתי שתי והזרין הן גדולות משלשה שלשה ואמרו אבל לא את הזרין ר"ל אין מפספסין את הזרין אבל להתיר התגודות מותר ופי' מפספסין כמו מפרכין והוא שמתכוין לותן בין שתי הידים וכיפין מין מן הפקישין ומרסקין כמו מפתכין ושחת ידוע ובלשון עברי גז לחר גוי המלך ואין הלכה כרבי יהודה:

אין אובסי את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטי ואין ממרי את העגלים אבל מלעיטין ומהלקטין לתרנגולין ונותנין מים למורס אבל לא גובלים ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולים ולפני יוני הרדיסיות:

לנום שם המקום שמושיבי בו בהמה וענין למרס אין מוכסי שלא יהכילנה מזון ימים רבים והוא לשון אמר אין עושין לה לנום בתוך מעיה ודורסין הטירוס הקרוב לנלי שלא ישימו במוקף הגמל על המאכל כדי שיאכל

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0031
DFG

מחתכין את הדילועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן:

מתני׳ הלכה כרבי יהודה:

מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת פוקקין את המאור ומודרין את המטלית ומודרין את המקורה ומעשׂ בימי אביו של רבי צדוק ובימי אבא שאול בן בטנית שפקקו את המאור בטפיח וקשרו את המקירה בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח אם לאו ומבריהם

למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת:

ההפרה שיפר הבעל לו הוא כאחר יתבאר במסכת נדרים ואלה הוא שיתחרט ויאמר לחכם ויתיר לו נדרו וההפרה מותרת בין לצורך שבת בין שלא לצורך שבת אבל שאלה אינה מותרת אלא לצורך שבת ופוקקין את המאור הוא שיסתמו את החלון שממנו תכנס החורה בכלי מן הכלים לתוך לפתחו כנגד תלוי כמו מסך כגר נתפרש דינו בפרק י״ג ומטלית תתיכה על כנגד מודדין אותה לידע אם יש בה שלש טפחים על שלש טפחים ואם יש בה יותר היא מקבלת טומאה כאחר יתבארו אלו הענינות במסכת כלים ואם היא פחותה מזה השיעור אינה מקבלת טומאה וכמו כן ימדדו המקום לידע אם יש שם שיעור מקום והיא תמה על תמה ברוס אלא תמות אם לא וטפיח קיתון מקיל לוח קטן גמי גיגית קערה ועלת וזה המעשה כי כשיש את בניית לחד ויש בין אותו בית ובית לחר חלון אם יש באותו חלון טפח על טפח או יותר נטמא הבית השני כי העקר שנלמוד טפח על טפח מביא את הטומאה כאשר נבאר במקומות במסכת אהלות ובאותו זמן היה בין שני בתים חלון ובאותו חלון קערה של זכוכי כמו שמצוית ונשבר באותו שמצוית שבר וקשרו לוח לחד בעץ וקשרו אותו הלוח בגמי להניח אותו הלוח על מקום השבר הפתוח בשמצוית ולחר כן מדדו הלוח אם היתה בו טפח על טפח יביא את הטומאה ואם הוא פחות אינו מטמא הבית לחר נטומאת האחר ומה שהתרנו מלידע בשבת בתנאי שתהיה מדידה של מנוה וכמו כן קשירה של מנוה ותנאי השני בקשירה שלא תהיה קשירה של קיימת אלא בגמי ודומה לו כאשר המשיל:

סליק פירוש המשניות ממסכת שבת

מסכת עירובין

שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט רבי יהודה אומר אינו צריך והרחב מעשר אמות ימעט ואם יש לוצורת הפתח אע״פ שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט:

רבי יהודה אמר כי שער היכלי המלכים הולי הם גפיהות יותר מעשרים אמה ולפיכך מוכל לעשות בפתח המבוי ערוב כאשר יתבאר לפנים ואפילו היה גבוה יותר מעשרים כל מה שיהיה ותכף קמת אומר כי כשיהיה גובה הקורה העומדת על הפתח המבוי יותר מעשרים אמה אינה נכרת ולא יביטו עליה ולפיכך אחר אם יש בקורה הנתונה בין כותלי המבוי פתוחין ומצויות כמו אותן שעלו קורתין אותן בערבי מקר״ץ והם שקורין אותן החכמים אמלתרת לא יצטרך למעט ואפילו יהיה גובה הקורה המפותחת יותר מעשרים אמה לפי שבני אדם כולם יביטו עליה לרוב תזיבות ויתמת היכר וכמו כן אם יש לה צורת פתח אין צריך למעט ואפילו היה גבוה יותר מעשרים אמה וצורת פתח הוא שני עמודים בגובה ובליבוי ברוחב נטוי על רגשיהם מלמעלה והוא אחד מהם קנה מכאן וקנה מכאן על גביהן וכשנטרך לצורת פתח אינה אלא לא כלבד לא בעירובין ולא בסוכה ויחייב את לדעת כי המבוי לא יהיה גבוה פחות מעשרה טפחים בשום פנים ולא יותר מעשרים אמה אלא באחד מאלו התנאים והם שיהיה לו צורת פתח או אמלתר ולפיכך אם יש גובה קנה מכאן וקנה מכאן עשר טפחים לא נטרך שיהיה קנה על גביהן נוטה כהן אלא אפילו נתרחק מהן יותר מעשרה טפחים כאחד אותו צורת פתח ודע כי כל אמה מהאמות בעירובין וסוכה וכלים היא אמה בינונית רוצה לומר בת שש טפחים וכל מה שנזכר למוד מיוה רוחק שיהיה באחת מאלו השלשה מקומות נתכוין כי לתומר והוא כי אתה תמוד בטפח מצומצם אם יהיה גן תומרת כמו גובה

וצע כי המבואות שאין מעורבין הם כרמלית כשהמבוי פתוח לרשות הרבים כאשר כתבנו בתחילת שבת ואם עשה קורה לזה המבוי והוא עץ גבוה מן הכותל כנגדה המוכר ועוד יתבאר שיעור רחב אותה הקורה רשאי לעשות בו סערוב והוא כרמלית לענין זריקה רובה לומר כי מי שזורק מרשות הרבים על גוף חייב כרת ואם עשה לו לפי יהיה רשות היחיד והזורק לתוכו חייב כי העקר שנלמד קורה משום היכר לפי משום מחיצה ואין הלכה כרבי אליעזר וזה התלמיד המוכר בכאן הוא רבי מאיר ועל שתי הדעות רובה לומר דברי רבי עקיבא או רבי מאיר הלכה בבית הילל:

הקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח וארית חצי לבנה של שלשה טפחי דיה לקור שתהא רחבה טפח כדי לקבל אריח לארכו:

לבנה ילוע והיא מרובעת משלשה טפחים על שלשה טפחים ואמרו היא לקורה שתהא רחבה טפח הוא השלמה למי שחסר כי לפי שבריבה טפחים כריבוע ארי והוא טפח ומחצה השלים זה המאמר ואמר היא לקורה שתהיה רחבה טפח ומחצה כן תהיה טעם זו השלמה ואמר כדי לקבל ארית לארכו רובה לומר שאין לן לרחבה שלש טפח ומחצה שיתקיים עליה ארית שיהיה על תוך הקורה:

רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל אריח יהודה אומר רחבה אף על פי שאין בריאה:

בריאה לקבל ארית שתהיה תוקה לסבול כובד הארית ולא יתשבר ואין הלכה כרבי יהודה:

היתה של קש ושל קנים רואין אותה כאילו היא של טהרת עקומה רואין אותה כאילו היא פשוט עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח:

יש לך לדעת כי יחום שלכסון העגולה של המסבב אות' בלי ידוע ואי אפשר לדבר בו לעולם בלתי ואסרון זו המשבר היא מלתנו בשבת הכת הקרוית בלה הוא בטבעי זה הדבר בלי ידוע ואין במציאותו שיוצב שכל ידוע זה בקרוב וכבר חברו חכמי התשבורת לזה חבורים לידע יחום השלכסון של המסבב בקרוב ודרך המופת בזה הקרוב אחר עליו סומכין חכמי החכמות הלמודיות הוא יחום האחד לשלשה ושביעית וכל עגולה שיהיה בשלכסון שלה חמה יהיה בהיקפה שלש חמות ושביעית בקרוב ולפי זה לא יוצב לעולם שלא בקרוב לקחו שם בחשבון הגדול ואמרו כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רחב טפח וסמכו על זה כמה שהזכרנו שלין מן המדידה בתורה:

לחיין שאמרו גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביי כל שהוא רבי יוסי אומר רחבן שלשה טפחים:

הטעור בזה האומר לחיים שנחלקו בהן רבי שלעזר וחכמים שהאחד אומר לחי אחד יהא לחיים ושניה מוריס כי לחבן ועביין כל שהו וכבר בארנו כי אין הלכה כר' שלעזר שאמר הכשר מבוי לחיי וכמו כן אין הלכה כר' יוסי ואמר גובהו עשרה טפחים לפי שהוא הגבוה הפחות שיש למבוי כמו שזכרנו ולפי שיהיה גובה המבוי עשרים אמה ועשה לחי בגבהו עשרה טפחים לי ו:

בכל עושין לחיין אפילו בדבר שיש בו רוח חיים ורבי יוסי אוסר ומטמא משום גולל ורבי מאיר מטהר וכותבין עליו גיטי נשים ורבי יוסי הגלילי פוסל:

גולל הוא כמוי הקבר כל הנוגע בו יטמא שבעת ימים וזהו מה שאמר תורה וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או בעצם אדם או בקבר

ועוד יתבאר זה בתכלית הבאור במקומו במסכת אהלות ואין הלכה כרבי יוסי ולא כרבי מאיר ולא כרבי יוסי הגלילי:

שיירא שחנתה בבקעה והקיפוה בכלי בהמה ממלפלין בתוכה ובלבד שיהא גדר גבוה עשרה טפחי ולא יהו פירצו יתרו על הבנין כל פירצה שהיא כעשר אמו מותרת מפני שהיא כפתח יתר מכאן אסור:

תרגום שיירת ישמעאלים שיירת ערבאי וכשהוא פרוץ מרובה על העומד בכל התורה כולה אחיכה וכשהוא פרוץ כעומד הוא מחיצה ומותר לטלטל בכולה אלא אם יש בכל אותו הפרוץ פרצה רחבה יתר על עשר אמות כאשר בארנו אחיכה מחיצה לפילו העומד מרובה אבל אם יש שם נורת פחות מי"ט מחיצה לפילו יהיה רחב הפרצה יותר מעשר אמות וזכר אלו העקרים תמיד:

מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה ובלבד שלא יהא בין חבל לחבירו שלשה טפחים שיעור חבלים ועוביין יתר על טז"ח כדי שיהא הכל עשרה טפחים:

זה מבואר כי שיעור מחיצה פשרה טפחים והעקר אצלנו כל פחות משלשה כלבוד דמי וזה מכלל הדברים שאם הלכה למשה מסיני ולפיכך צריך שיהיה בעובי החבלים יותר על שבעת להשלים השלשה שיעורים האמרים בין אבל לכל כלי שיהיה בניהן פחות משלשה:

מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחי בשיירא דברו דברי רבי יהודה וחכמים אומרים לא דברו בשיירא אלא בהוורה: כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה דברי רבי יוסי בר' יהודה וחכמים אומרים אחד משני דברים: ארבעה דברי פטרו במחנה מביאין עצים מכל מקום ופטורין מרחיצת ידים ומדמאי ומלערב:

הזכיר במה שקדם מחיצה של ערב בלי שתי והוא לומר מקיפין בחבלים וזכר כאלין מחיצה של שתי בלי ערב והוא מקיפין בקנים ואחר כן אמר רבי יהודה כי לא התירוה אלא לשיירה והוא שיהיו יתר על קנים ותנא קמא אמר כי אין הפרש בין שיירה ויחי' כל הצריך לעשות מחיצה בשיירה דין שתי לו ערב כמו מקיפין בקנים לו בחבלים וחכמים שאומרים לחד משני דברים לומרי' כי אפילו יחיד במדינה דין לחד משני הדברים בחזה מקום שתהיה המחיצה וממה שאתה חייב לדעת כי כשבאת לדם לחד לן שנים במדבר ועשו מחיצה כאשר זכרנו כי מתניתי המחיצה שלא יהיה בה יותר מביתי שלשים והוא מקום שים במדתו בעת השפוך תמצת שלפיס לחות בחזה תבנית שיהיה והוא שיעור מדת חגר המשכן שהיה תרכו מאה ורחבה חמשים ואם היו שלשה או יותר הם שיירה ויכולין לעשות מחיצה כשיעור הצריך להם ולכליהם ותשמישם ואפילו אם יהיה במדת המקום מילין הרבה ובתנאי שלא יפחת מן המקום שהקיפו בו המחיצה מקום פנוי ויהיה בשנורו בית שלשים זה המחיצה הנזכר בכאן אפילו למלחמת הרשות וכל שכן למלחמת מצוה ואנו מקילין עליהם לפי שהם מתעסקין בצבור לרשות החורבי מביאין עצים מכל מקום ואפילו אם כרתו אותן בשליהן ועשו אותן מחילות אין עליהם עון גזל ופטורין מרחיצת ידים הוא שהם יכולין לאכול בלא נטילת ידים קודם האכילה ואין מטריחים עליהם לבקש מים לכל אחד האכילה ירחצו ידיהם בהכרח לפי שהיא סכנה מפני שהמלח שלהם מזיק לעינים והיה מנהגם לטבול במלח בעת האכילה ולכן ניחוש שלא יגע בידו על עיניו ויזיקם וזהו טעם נטילת ידים אחר האכילה וקרצו אותם מים אחרונים ומדמאי עינינו שהיו רשאין לאכול דמאי והוא דבר שלא הוציאו ממנו החקים שהוא חייב להוציאם כגון תרומת מעשר ומעשר שני וכבר בארנו דמאי ומשפטיו במסכת דמאי ומלערב עינינו שהן רשאין להשתמש באחנותם מאהל אל אהל ופטורין מלעשות עירוב בין האהלים שהם כמו חצירות

מצירות אבל עירובי תחומין תיכין פסס ועוד יתבארו בעירובי תחומין במקומם מזאת המסכתא ואין הלכה כרבי יהודה ולא כרבי יוסי והלכה כחכמים:

פרק שני

עושין פסין לביראו ארבעה דיומדין נראין כשמונ׳ דברי ר׳ יהוד׳ ר׳ אומ׳ שמונ׳ נראין כשני עשר ארבע׳ דיומדי׳ וארבע׳ פשוטי׳ גובה׳ עשר׳ טפחי׳ ורוחבן שש׳ ועוביי׳ כל שהו וביניהן כמלא שתי רבקו׳ של שלש שלש בקר דברי ר׳ מ רבי יהודה אומר של ארבע ארבע קשורות ולא מותרו אחת נכנסת ואחת יוצאה:

דיומדין מלה מורכבת מתתי מלות דיו עמודין ודיו בלשון יוני סנים על כן פירוש המלה סנים ועמודין וכירלות קבון פתר והוא בתר מים הנובע ורבקות קבון דבקה וסס עדת הבקר מגזרת כענלי מרבק ואמרו קשורו ולא מותרו לומר שיהיו קשורות בודאי וכתב הפרש הכיתונים מאד שלים היה הרמז בזיעור מתתים פחות שלים ויהיה רחב מה שבין הפסים לדעת רבי מאיר עשר אמות ולדעת רבי יהודה שלש עשרה אמה ושלים ואין מחלוקת ביניהם מאיר ובין רבי יהודה בין בשים בין הפסים עשר אמות או פחות אין צריך מרבע פשוטין ואם יש בו מרבעה עשר אמות או יותר ביניהן היה צריכה פשוטין והמחלוקת ביניהם בשהוא רחב מה שבין פס ופס מעשר אמות עד מרבעה עשר ואמנם אחת נכנסת ואחת יוצאה כי אי אפשר שתהיה רבקה נכנסת ורבקה יוצאה אלא אם כן ביניהם ריוח וזהו כמו שרומז לומתן עשר אמות שים בין כל שני פסין שיהיו רווחות ולא מצומצמות והלכה כרבי יהודה בשני המאמרים:

ווו היא צורתה

מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה מותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין:

כשהפסין רבים יאמר אלא יהיה ברוחב כל פס ופס שהם טפחים ולא יהיה בין פס ופס יותר מאלא עשרה אמות ואלים והלכה כרבי יהודה כאשר אמרנו בהלכה שלפני זאת:

רבי יהודה אומר עד בית סאתים אמרו לו לא אמרו בית סאתי אלא לגג ולקרפף אבל אם היו דיר או סהר או מוקצ׳ או חצר אפילו בית חמשת בורין אפילו בית עשרה כורין מותר ומותר להרחיק כל שהו ובלבד שירבה בפסין:

רבי יהודה אומר רחוק מצד הבור לפסין שיעור שהיו אלא אמה ושיריים בלבד שהוא שיעור גלא בית סאתים כאשר יתבאר לעניים וקרפף מקום מוקף בגדר ודיר מקום יפסני שם הצאן ושהו בית הבקר וחצר מקום שיגיע מקומה והטעם בזה כי הגגה והקרפף לא הוקף לדירה ובבר

ממדנו כי בית כור הוא כמו שלשים סאה ואמרם מותר להרחיק כל שהו ובלבד שירבה בפסין חוזר על פסי בירלות והוא מה שאמרו חכמים לרבי יהודה לא תאמרו בית סאתים וכו׳ ואין הלכה כרבי יהודה:

רבי יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אינו צריך: אחד בור הרבים ובאר הרבים ובאר היחיד עושין להן פסין אבל לבור היחיד עושין לו מחיצה גבוה י׳ טפחים דברי ר׳ עקיבא רבי יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד ולשאר עושין חגורה גבוה י׳ טפחים:

אם היתה דרך הרבים מפסקת רוצה לומר מפסקת בין הפסין יסלקנה לצדדין רוצה לומר שיהיה הלוך בני אדם חוץ מן הפסין לא בתוכן ובאר הוא מעין מים המובעים ובור הוא הנבנה שיתכנסו שם המים ואין הלכה כרבי יהודה והלכה כרבי יהודה בן בבא וכוה תנאים מיוחדים והוא כי מהמשפטי פסי בירלות שקדם זכרנו מינה נחוצת משום מחיצה אלא כשהבאר בתוך מים חיים ויהיה על רבים ויהיה בתרן ישראל כי זאת הקולא שהקלו בו לא עשו אותו אלא משום עולי רגלים והוא אמרם לא התירו פסי בירלות אלא לבהמות שיהיו עולי רגלים בלבד ועם כל זה אין מותר להשקות בו אלא בהמות שיהיו יכולות לרדת אל הבור אבל האדם אין מותר לו לשתות בו לשתות בין הפסין ושתה אף אם אין מחיצה גבוהה עשרה טפחי אלא אם יהיה הבור רחב כל כך שלא יוכל האדם להרחיק רגלין בגדי הבור וירד ויהיה מותר לו לשתות בין הפסין:

ועוד אמר ר׳ יהודה בן בבא הגיע והקרפף שהן שבעי׳ אמה ושיריים על שבעי׳ אמה ושיריים המוקפ׳ גדר גבוה עשרה טפחים מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא בה שומר או בית דירה או שתהא סמוכה לעיר רבי יהודה אומר אפילו אין בה לא בורושיח ומערה מטלטלין בתוכה ר׳ עקיבא אומר אפי׳ אין בה אחת מכל אלו מטלטלין בתוכ׳ ובלבד שיהא בה שבעים אמה ושיריים על שבעי׳ אמה ושיריים ר׳ אליעזר אומר אם היתה ארבה יתר על רחבה אפי׳ אמה אחת אין מטלטלין בתוכ׳ ר׳ יוסי אומר אפי׳ ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה:

לפי שקדם המאמר לרבי יהודה בן בבא הוסיף ואמר ועוד אמר רבי יהודה בן בבא וכבר ביארנו כי חגר המעכן הוא בית סאתים וכבר ידעת כי חגר המעכן שיעורו הוא בית סאתים אמנם שלשים אמה כי מרכז מקה אמה ורחבו חמשים וכל מקום שתהיה מדת השיעור שלו חמשת שלשים אמה הוא בית סאתים בחיוב צורה שיהיה בין שיהיה עגול או מרובע או מזולתו מן הצורות כבר שיהיה מדתו חמשת שלשים אמה לפי שחמשת שלשים חשבון גלי גדור וגדלו בקרוב שבעים אמה וחמש שביעיות אמה והבר בכאן כזה החשבון כמו שזכרתי לך באמה שקדם ביחוס אלכסון עגולה למחברה כי לא יגיע לעולם לידיעת גדר החשבון שאינו גדול אלא בקרוב ואין זה לחסרון לדעתנו אלא מפני טבע זה החשבון ולפיכך אמרו שבעים ושיריים כי כשתשים אלו השיריים חמש שביעיות כאשר זכרתי לך ותבנה שבעים וחמש שביעיות יהיה החשבון חמשת שלשים וחצי אחד בקרוב וזה תשים השיריים שני שלישים כמו שנוטה לעת הירושלמי תהיה מדת אותו השטח מרובעת שלשים תשקנג ושבע תשיעיות וזה המחלוקת שים בין מאמר ר׳ יהודה בן בבא שאמר שבעים ושיריי וכן מה שאמר רבי עקיבא שאמר בלבד שתהא שבעים ושיריים על שבעים ושיריים מחובר אל המחלוקת שיהיה ביניהם בשומרה ובית דירה כי רבי יהודה בן בבא יקדק החשבון מאד עד שתהיה מדת המרובע בית סאתים שלשים ושש השיריים חמשה שביעיות כאשר זכרנו או מה שהוא יותר קל ממנו ורבי עקיבא יקרב החשבון

החשכן יותר ויפה שיהיו שני שליחים הולכים מזה עד שתים מדת
המרובע קרוב מביא שתים וכן כרחה מדבריהם במקום אחר ומאמר רבי
יהודה אפילו אין בה אלא גוד אסיא ומערה רוכה בו אחד חסה או גוד או
שיח או מערה ונתבאר בתוספתא כי רבי אליעזר סובר אם היה מרכה יותר
על שנים כרחבה אין מטלטלין בתוכה ומחלוקתם במה שאמר לך והוא
כי ר׳ יוסי אומר כי המקום שהוא בית שתים שמדת חמשת אפים אמה כמו
שבארנו אפילו יהיה חרכו כשנים כרחבו עד שיהיה חרכו אמה אמה וכחבה
חמשים אמה כמו חבר המשכן מטלטלין בתוכו ושיהיה כזה השלכסון קרוב
לקי״ב והוא יותר מכפל הרחב ור׳ אליעזר סובר כי לא יפסיק החורק על הרחב
אלא כשיעור שיהיה השלכסון כפל הרחב ויהיה אורך השטח שלש
ושלים תשיעית הרחב חמשים ושלש ושלים אמה והשלכסון אמה ושבעה
וחצי ואלו החשבונות כולם בקירוב ומה שזכרתי לך למעין ואי אפשר
להוציאם בדיוק לפי שהם כולם חשבונות בלי גדורים ולא יהיה לדעת רבי
אליעזר לעולם בחורך בית שתים יותר משלש ושלים תשיעית
אמה ולדעת רבי יוסי יהיה חרכו אמה אמה וזו היא צורת מה שזכרנו לדעת
רבי אליעזר ויהיה שיעור
מאמר רבי אליעזר כך היה
חורך השלכסון יותר על שני
כרחב לפי אמה אין מטלטלין
בתוכה וכל מה שזכרנו אין
הגדירה והוצאת השלכסון
והשיבו הוא קרוב מאד בעיני
היודע בחכמת החשבונות
והתשבורת וקשה מאד ויהיה בו בסומא מי שלא למד כזה הענין והלכה
כרבי עקיבא באמרו אפילו אין בה אחת מכל אלו ולא באמרו שהם שבעים
וזריזים על שבעים וזריזים והלכה כרבי יוסי באמרו אפילו חרכה כשנים
כרחבה כמו שבארנו ומפה שאתה חייב לדעת כי כל מקום שעשו לו גדר
והכוונה היתה לדור בו והוא מה שקורין אותו קרפף שסוקף לדירה אפילו יש
כיוצאתו אלף מיל אותר לטלטל בכולו ומה שהברו לא דברו אלא בגגה
וקרפף שלא הוקף לדירה:

אמר רבי אלעאי שמעתי מרבי אליעזר ואפילו היא כבירה בור וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא ערב ביתו אסור מלהכנים ולהוציא לו אבל להם מותר וכן שמעתי ממנו שיוצאין בעקרבלין בפסח וחזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי:

כבר אמרנו פעמים כי בית כור הוא שלשים בית סאה ואמרו חכמים בכל
מותר בטלתו רשותו לכם שתם וחכמים סוברין כי אפילו בטל רשותו להם
שתם אסור להם להשתמש בכליו אלא אם כן פירש להם שבטל להם רשות
ביתו רומה לומר רשותו בחצר והוא שחצר שלפני הדיורי שהיו מקורה ועול
יתבאר זה במקומו בזולת המסכת׳ ועוד שמעת כי אלם יונח ילי חובתו בפסח
בעקרבלין כשחכלן משוס מרור והוא מכלל הירקות שאלם יונח בהן ילי
חובתו בליל פסח המבוארת בפרק שני מהמסכת פסחים ועקרבלין בלשון
ערבי אלפ׳קרבון והוא מפורסם אצלנו והם עלין בצורת הערל׳ וכל רבי
אלעזרי לכל תלמידי רבי אליעזר שם שמע אחד מהם מרבי אליעזר אחת
מאלו השלשה הלכות שמעת הוא ולא אחת מי שמעת אותן אלא הוא לבדו
ואין אחת מהן הלכה אלא כולן כאחת:

פרק שלישי

בכל מערבין ומשתתפי חוץ מן המים ומן המלח והכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח הנודר מן המזון מותר במלח ובמים מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה סומכוס אומר בחולין ולכהן בבני הפרס רבי יהודה אומר אפי׳ בבני הקברות מפני שיכול לחוץ ולילך ולאבול:

מערבין רוצה לומר עירובי תחומין ועוד יתבארו לקמן בכל עירובי
חצירות יש להן דינין יתבארו בסוף פרק השביעי ומשתתפין הוא שתופי
מבואות והוא שופף אצלי המבוי להשתמש בו מבית לבית כאשר יתבאר
בפרק שמיני ואין לחוש שיהיה דבר מזה הערוב אלא במאכלי והמי והמלח
לוקח מן המזונות לכל הס מוליכין המזון למקומותיו הידועות וכן הין
מערבין ומשתתפין בכאלה שיזעים אלינו בכמיהן ופטרוהו כי שומפי
פסידת המזון המתהוה מהם ויותם בתכלית הרוע לוקח נמנין מן המזונות
ואמרם בכל הוא לשון הבאי והעיקר אצלנו הין למידי מן הכללות ואפילו
במקום שנאמר בהן מזון וכסף מעשר הוא מעשר שני שלזו לקנות בו מאכל
ומשקה בלבד בירושלים והוא מה שאמר הכתוב ונתת בכל אשר תאוה
נפשך ובבר בארנו כל מפעטיו במסכת מעשר שני ואמר הכותב מין המזון
תקנו לותו מן הזן כי הנשבע שלא יאכל מה שיזון לו יפרנם מותר במים
ומלח לפי שאינם זנים כמו שבארנו אבל מי שנשבע שלא יאכל מזון לוקח
אסור עליו אלא מאכלת המינים ועוד יתבארו אלו הדינים בנדרים ולנזיר
ניין ולישראל בתרומה לפי שהם אפילו לוקחיהן רשויות הן
לאכילת זולתו וסומכוס אומר כי אנו נריכין לדבר שהוא רשוי למערב עצמו
כי היין לנזיר רשוי הוא לו כשיהיה נשתל לאכם ויתיר לו נדרו והתרומה
לוקח רשויה לישראל בלותה שבת שיערב בו בשום פנים כי אם נשתל לאכם
והוא הוקיה תועה לוקח תרומה אבל היא טבל והטבל לוקח רשוי לאכילה
ואין מותר לו להוציא ממנו התרומה והמעשרות בשבת כאשר יתבאר
במסכת יום טוב ולפיכך חלק סומכוס בתרומה ולא ניין לנזיר לבהן בבית
הפרס הוא שיהיה הבהן עירובי תחומין שלו בבית הפרס ואנו נריכין
בעירובי תחומין שיוכל המערב להכנס במקום שנתן בו עירובו כדי שיהיה
הוא ועירובו במקום אחד ובית הפרס שלשה מיוחן מבוארין בסוף מסכת
אהלות האחד כשנחרס הקבר בשדה ונתערבו העצמות בעפר והודקו
לפשר לבהן להכנס בחותו המקום ובתנאי שיחפש העפר שהוא הולך עליו
ואחר כן ילך כדי שלא יגע בעצם כשעורה לחון ולאכול הוא שיכול במחינה
עד שיגיע למקום העירוב ויאכלנו שם לא רצה כמו שיכנס בתוכה בלויר
ועקר מחלוקת רבי יהודה ורבנן מה שאמר לך והוא כי הכל מודיס על
האדנעה עקרים • האחד בית הקברות אסור בהנאה • והשני חין מערבין
אלא לדבר מצוה • והשלישי מצות לאו ליהנות ניתנו • והרביעי כי שעת
קניית העירוב הוא בין השמשות • והכל מודיס כי בשעת קניית העירוב
מותר להיות בבית הקברות אף על פי שהיא אסורה בהנאה כי זה העירוב
מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו ורבי יהודה אומר כי מעת שיקנה אלם
עירוב הינו מקפיד אם נשתה אותו דבר שערבו או אבד אחר כך ולפיכך
הוא מותר אצלו שיקנה עירוב בבית הקברות ורבנן אומרי כי אלם הוא
שיאמר לו אותו דבר שערב בו לאוכלו כשיבקש לו ואפילו אחר קניית
העירוב ולפיכך הינו מותר אצלם להניחו בבית הקברות לפי שהיא אסורה
בהנאה ואין מותר לו להנניב אם דבר ואין אם מצוה כי המצוה היא בשעת
קניית העירוב ויתבאר לך מזה כי לא על הכהן לבדו אסרו חכמים הנאת
העירוב בבית הקברות אלא על ישראל גם כן ואין הלכה כסומכוס ולא כרבי
יהודה:

מערבין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו והכהני׳ בחל אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו: השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן או ביד מי שאינו מודה בעירוב אינו עירוב ואם אמר לאחר לקבלו ממנו הריזה עירוב:

תומר כי יכול אדם לערב בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני
והקדש שנפדו וזה מבואר ואמר עוד אבל לא בטבל גם זה מבואר והתעוכב
בבל אחת מהם ופירושו על הפני שזכרנו בסכת ברכו ושבת תנקש אותה
לשם ושלח עירו ביד חרש הוא שיאלח עירובו עמו להניעו לסוף שלפי אמה
והמאמ׳ בכאן הינו שלא בעירובי תחומין אבל עירובי חצירו׳ די לו׳ בקני׳
כאשר יתבאר ומי שהינו מוד׳ בעירו׳ והוא הכותי והצדוקי שהיו מודי׳ בעירוב
אם שלחו ביד אחד משלו הפסולי להניע לידם כשר וכשם שיניע למו׳ שלפים
אמה הרי זה מותר ונתנאי שירחה לאותו הפסול כשהניעו ליד הגוים כשר:

נתנו

נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב
למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב נתנו בבור אפילו
עמוק מאה אמה עירובו עירוב : נתנו בראש הקנה או
בראש הקונדס בזמן שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה מאה
אמה הרי זה עירוב : נתנו במגדל ואבר המפתח הרי זה
עירוב רבי אליעזר אומר אם אינו יודע שהמפתח במקומו
אינו עירוב :

זאת המשנה צריכה לעקריס מפני שקדמו ומפני שלא תביאם
בכאן לתוספת ביאור ושם העקריס כי רשויות שבת ארבעה רשות הרבים
ורשות היחיד כרמלית ומקום פטור וכבר גדרנו אותם בראש מסכת שבת
וזכרנו כי המוציא מכרמלית לרשות הרבים או לרשו׳ היחיד חייב מיתה
אבל הוא אסור משו׳ שבו׳ ומ׳ כי שעת קניי׳ העירו׳ היא בין השמשות ומפני
כי רבי סובר כי דבר שהוא מפני לא גזרו עליו בין השמשות ומפני
כי אסור להשתמש בחילן מפני שבות ומפני כי כשיערב אדם עירובי
תחומין יצטרך שיהיה הוא ועירובו במקום אחד רובא לואר שיוכל לאכול
עירובו במקום שנתכון לשבות בו ומפני שמרו בתחילת זאת המשנה נתנו
בחילן הוא נתנו שיהיה בחילן מרבעה טפחים על מרבעה טפחים או
יותר ויהיה מתכוין לשבות ברשות הרבים אם נתן העירוב בזה החילן
למעלה מעשרה יהיה העירוב ברשות היחיד והוא ברשות הרבים ולפיכך
אין עירובו עירוב לפי שאי אפשר לו ליקח עירובו בין השמשות ולהוציאו
למקום שכיתה ואם נתנו למטה מעשרה יהיה העירוב בכרמלית ויוכל
להוציאו בין השמשות לרשות הרבים לפי שהוא מפני שבות ואף על פי
שהוא משתמש בחילן הרי זה מותר בין השמשות לדעת רבי ואלו ההלכות
כולם הם לרבי ועוד אמרו נתנו בבור והוא שיהיה הבור כרמלית ומקום
שכיתתו ברשות הרבים וקונטס הוא שבט דק יעשו ממנו הרמחים ושם
הרומ׳ קונדס וקונטס הכל אחד לפי שהקנה והקונטס דקין ואין בהן ארבעה
על ארבעה הוא מקום פטור ולפיכך כשנתכוין לשבות ברשות הרבים ונתן
שם עירובו אפילו למעל׳ ממאה אמה הרי זה ערוב מפני שהוא יכול להוריד
ואפילו בשבת אלא הכריח רבי בכאן שיהיה הקונטס והקנה תלושין
ונעוצי׳ ולא יהיה מחובר לקרקע אף על פי שהוא בין השמשות שהוא שעת
קניית העירוב ומותר להשתמש בחותם בחותם שעשה נזירה שאם יקטוס
נזירה שיש יתרון לותו קנה והוא מחובר לקרקע והוא אסור סקילה מפני
שיתערב לו בקנה התלוש ממקום שמיחתו שהוא מותר לחתכו וכמו כן
הקונדס ומגדל הוא ארגז שמותנין שם הבגדים וכשיש שם חותן או מטעול
שאי אפשר להתיר אותו המגדל אלא בשפתח או בפסיקת אותן החותן
ואלו שפתח אומר תנה קמ׳ כי הוא יכול לפסוק החותן בסכין ולאוניא
העירוב ואין בו אסור סקילה לפי שהוא מקלקל באותו התחוך ולפיכך
עירובו עירוב ורבי אליעזר סובר כי אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו
ואסור לטלטל הסכין כדי לפסוק החותן אלא לתוך המאכל ולפיכך אי
אפשר לאוניא העירוב אלא בשפתח ומפני זה אמר שם אינו יודע שהמפתח
במקומו אינו עירוב והלכה כרבי שאמר דבר שהוא מפ׳ שבות בין השמשות
לא גזרו במקום מצוה ואין הלכה כרבי אליעזר :

נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל או נשרף או תרומה
ונטמא מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה הרי זה עירוב
אם ספק ר״מ׳ יהודה אומרים הרי זה חמר גמל׳ יוסי ור׳
שמעון אומרים ספק עירוב כשר א״ר יוסי אבטולמוס העיד
משום חמשה זקנים על ספק עירוב שכשר :

נתגלגל חוץ וכו׳ עד כאן כבר ידעת כי המאמר בלו ההלכות כולם הינו
לא בעירובי תחומין וידעת כי שעת קניית העירוב בין השמשות וכשיגיע
שעת בין השמשות והעירוב מצוי רחוי לאכילה אין שולין עליו אם נאבד לאחר
כך ודע כי כשיניח אדם עירובו בחיוב מקום שיניחנו כי יש לו ארבע אמות
במקום עירובו והאמצע בארבע אמות ואמרם נתגלגל חוץ לתחום
הוא שיתגלגל ברחוק שתי אמות ממקומו שרוצה שם והוא יהיה חוץ לתחום
ולא יהיה מותר לו להחזירו ופירוש גמל ואמר כי זה הוא כמושך גמל ומשוך

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0036
DFG

רבי אליעזר אומר יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי הראשון למזרח והשני למערב הראשון למערב והשני למזרח עירובי הראשון והשני בבני עירי השני והראשון בבני עירי וחכמים אומרים מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר או מערב לשני ימים או אינו מערב כל עיקר כיצד יעשה טוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ונמצא משתכר בהליכתו ומשתכר בעירובו נאכל בראשון עירובו לראשון ואינו עירוב לשני אמר להם רבי אליעזר מורים אתם לי שהן שתי קדושות:

רבי אליעזר סובר כי שבת ויום טוב שתי קדושות הן וכל אחד מהן מוכחל מתבערו ולפיכך מותר לאדם שיעשה שני עירובי תחומין מערב יום טוב כשחל יום טוב להיות בערב שבת או מערב שבת אם אין יום טוב ביום ראשון ויניח העירוב האחד במזרח והשני במערב ויסמוך על האחד מהם ביום טוב ועל השני בשבת אבל אין יכולין לעשות עירובין בשני ימים שחלו בשני ימים בבני עירו וילך למקום שהן יכולין לילך בו ביום הבורייה בלבד הקבים כולם וחכמים אומרו קדושה אחת הן לפיכך אין לו רשות לערב אלא ברות אחת לשני הימים ומה שאמרו חכמים בכאן בזאת המשנה הם כמו שפירשתי על רבי אליעזר ושטור טענותיהם שהם אומרים לו כך כמו שהאדם אי אפשר לו לערב ביום אחד קצין למזרח וקצין למערב אבל הוא מערב לרוח אחד בלבד או אינו מערב כל עיקר כמו כן בשני ימים יערב לרוח אחת בשני הימים או אינו מערב כל עיקר לפי שהם מוזהרים אותם קדושה אחת לחומרא ומוזהרין אותם קדושה לענין שהוא תיוב לחזור ולהניח עירוב אחד כאשר תרחק בדמיונם והעקר אצלנו מי שערב בשבת בראשון והלה לערב בשבת בשני נריך שיערב באותו העירוב ולפיכך פשוטו וכך לו שזה אי אפשר לו אלא כשיחול יום טוב בערב שבת הוא שאפשר לו שיולין העירוב יום אחד ומחשיך עליו ויניח אותו ויולינו למחר שהוא יום טוב ומחשיך עליו ויאכלנו לפי שהוא שבת ואינו יכול להחזירו ביום טוב למחר שבת אין לו דרך אחרת אלא שיניחנו שם מערב שבת במקום מוכן ויהא שם ערב מוצאי שבת שהוא ליל יום טוב וכשיעבור אותם רבי אליעזר שהם הצריכו לה להחזיר העירוב למחר להם מודים אותם לו שהן שתי קדושות ולולי זה היה מפקיד לו שיחשיך עליו בראשון והן הדין לחומרא כמו שזכרתי לך והלכה כרבי אליעזר בשבתי שהן שתי קדושות ויש לו לעשות כל מה שזכר ומה שחייב אלא נתיר לעשות עירוב ביום טוב לשבת לפי שהעקר אצלנו אין יום טוב מכין לשבת כאשר נבאר במסכת ביצה ולפיכך נערב לשבת מערב יום טוב:

ר׳ יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תעבר מערב אחר׳ שני עירובי ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני בבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי ולא הודו לו חכמים:

יום הסמוך לי״ה אצלם כשאין עושין על פי הראיה והוא יום שלשים מאצלנו כי אם ירחים חידש ליל שלשים יהיה אצלנו מעשרים ותשעה ויהיה אצלנו חסר ואם לא ירחים ליל שלשים יהיה אצלנו משלשים יום ויהיה אצלנו מעובר ויהיה ראש השנה יום אחד ושלשים לאצלנו ואמר רבי יהודה שיעשה יום תשעה ועשרים אצלנו שני ערובין אם ירצה כיון שאינו יודע אם יהיה למחרת ראש השנה או למחרתי מחרתו ואע״פ שירצה ללכת למחר למזרח וליום אחר למערב ויהא בידו תניא אחת שירצה אם ירצה שיהיה ערוב ליום שלשים לרוח אחד וליום אחד ושלשים לרוח אחר או שיהיה עירוב אחד משני הימים לרוח אחת מן הרוחות ויום השני כשני עירי ויש בידו הבריה בכלום לפי שיש בפרק בקדושה והלכה כרבי יהודה בזו ההלכה אבל בזמן הזה בשני ימים טובים של ראש השנה עושין אותו על פי החשבון אסור לחלק בהן שהרי לפי שהן קדושה אחת והעקר אצלנו שהן כיומא אריכתא אבל שאר שני ימים טובים של ראש השנה שעושין אותם על פי הראיה כשיעשו שם עירוב ביום טוב ראשון יהא מותר בהוצאה ובשאר דברים כולם אבל לא בשני ימים טובים של ראש השנה לפי שהן קדושה אחת:

ועוד אמר רבי יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביום טוב ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון ראכל בשני ולא הודו לו חכמים:

העקר אצלנו כי אסור להוציא תרומות ומעשרות ביום טוב ועוד ותבאר זה במקומו ודמיו מאמר רבי יהודה הוא זה שם יש לפניו שני פלין מטבל וירצה על הפל האחד ויקדש אותו ראשון ויאמר ביום טוב ראשון שם היום חול שמותר להוציא בו תרומות ומעשרות זה הפל הראשון תרומה ומעשרות על הפל השני ושם היום קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר שם היום חול זה הפל שעמו שמותר לו לחתמול הוא תרומה ומעשרות על הפל השני ויהיה מותר לאכול הפל השני ושם היום קדש אין בדברי כלום ויהיה מותר לאכול הפל השני ביום טוב שני בהכרח לפי שהם יום טוב שני קדש תנאו ביום ראשון קיים ושם היום הראשון הוא קדש תנאו ביום שני קיים וכמו כן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני על זה הדרך כי אם הראשון קדש והשני חול ותהיה מותרת לאכילה ושם ל״ט שני קדש הראשון חול והחול הוא שהכין לי״ט כאשר התבאר ויתפרש במסכת ביצה וכל זה הוא לפי מה שסבר שהן שתי קדושות וקשמיענו שו השלשה הלבות ללמדך כח סברתו כי הוא יחיד לחתם שתי קדושה לחבין הערוב שאינו עושה אם אלא מלאכה ולענין כלכל ולא יגזור שמא יפריש ממנה תרומה בחתך מן היחים וכן לענין ביצה לא יגזור שמא יחכל נולד ביום טוב והוא אסור כאשר ותבאר בביצה וכבר בארתי לך שהלכה כרבי יהודה בכל הדברים כולם אבל לא בשני ימים טובים של ראש השנה לפי שהן קדושה אחת:

ר׳ דוסא בן הרכינס אומר הרעובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה אומר החליצנו ה׳ אלקינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש ולא הודו לו חכמים:

רבי דוסא כלל זה המאמר שתי דעות האחת שהוא מוכיר על ראש חדש בראש השנה והשני שמתנה בראש השנה ואומר אם היום אם למחר והעקר אצלנו מה שזכרתי לך כי שני ימים טובים של ראש השנה קדושה אחת הן ואין מתנין בהן אלא מוכיר ראש חדש בראש השנה בלבד ואומר אם היום אם למחר ואם אין מוכיר כלום ואין מתנין בהן כלום וכן אם יצא שלא בראשו ושוב בראשו ופרקדים אם מקום והפליגה אם להולך הספינה ביום ודע כי ל׳ עקיבי׳ ור׳ יהוש׳ חלקו על ר״ג ור׳ שמעון בן עזרי׳ בספינה שהיא כגמל שהיא דומה לדיר וקהר אבל ספינה מהלכת ל״ה מותר להלך

פרק רביעי

מי שהוציאוהו נכרי או רוח רעה אין לו אלא׳ אמות ה׳ החזירוהו כאילו לא יצא הוליכוהו לעיר אחרת נתנוהו בדי או בסהר רבן גמליאל ורבי אליעזר בן עזריה אומרים מהלך את כלה רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות: מעשה שבאו מפרנדיסי׳ והפליגה ספינתם בים רבן גמליאל ורבי אליעזר בן עזריה הלכו את כולה רבי יהושע ורבי עקיבא לא זזו מארבע אמות שרצו להחמיר על עצמן:

רוח רעה קורין כל מיזק שאינו בא מיד האדם מליזו כגון אש ומים וכיוצא אלו אדם מזק לתחום ברשותו אין לו אלא ארבע אמות לפילו הוסב אלא ברשותו וכן אם יצא אלא ברשותו ומחוץ לתחום ופרקדים אם מקום והפליגה אם להולך הספינה ביום ודע כי ל׳ עקיבי׳ ור׳ יהוש׳ חלקו על ר״ג ור׳ שמעון בן עזרי׳ בספינה שהיא כגמל שהיא דומה לדיר וקהר אבל ספינה מהלכת ל״ה מותר

להלך

להלך כנגדה ולפיכך אמרו שרצו להתמיר על ענין כי אפילו לדעת מותר להלך כנגדה ושעם מחלוקתם כי לרבי עקיבא ורבי יהושע אומרים אם אתה מתיר לו להלך כדיר וסהר שים לו מחיצות כמו כן יהלך בנקעה אם יונח אם ואינו רשאי ללכת כה אלא ארבע אמות ויאמרו דיר וסהר כדי שלא יתערב דינם בדין נקעה ורבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אינן רואים כזו הנזירה והלכה כרבן גמליאל ורבי שעזר בן עזרי בכל האומר:

פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה אמרו לו לרבן גמליאל מה אנו לירד א׳ להן מותר אתם שכב׳ הייתי מסתבל והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה:

קורין נמל למקום שהספינות נסתרות שם מן הרוח ויונקות משם ליבשה ואמרו הייתי מסתכל כל זה לפי שהי חפץ לדעת מרחק אינו מקום תרנה ממה שיגיעו העין בכלים יעמוד אותן בעלי התשבורות ויוסב זה באומנתו הכריח שהוא בכלי נחשת שמסתכלין בו החומים בכוכבים ונקרא בערבי לנגטר"ל ואינו רוצה להאריך אין יוסב כי זה הדבר נזה הענין ארוך ואפילו באריכות לא יפין זה אלא מי שידע בחכמת התשבורת וידע מה שיתחייב מן היחוס בדמיונות הרומין זה לזה ואיך יבא הגלגל שאינו ידוע כשתדע בלעות אחרות שיהיה להם ענין ומה שיסתתף מחכמת התשבורת לזו החכמה ימנה זה הענין קדוב ואינו צריך לאריכות ודע כי הנמל אינו מוקף מחיצות כי אילו היה מוקף היה מותר לדעת רבן גמליאל ואפילו לא היה בתוך התחום על שלא תשכח כאשר ידעתו מסברתו בדיר וסהר שאומר מהלך את כולה וכן נתבאר בירושלמי:

מי שיצא ברשו׳ ואמרו לו עבר נעש׳ מעש׳ יש לו אלפים אמה לכל רוח אם היה בתוך התחו׳ כאילו לא יצא שכל היוצאים להציל חוזרין למקומן:

רוצה באמרו ברשות כי התורה נתנה רשות לעשות מצוה או להציל מיד הגייס או מן הנהר וכשאומרי׳ לו כבר נעשה המעשה שהיתה יונה לעשותו ים לו להלך ממקומו שהיה כשאמרו לו כבר נעשה המעשה אלפים אמה לכל רוח ואם יש כינו וכין המקום שבת בו פחות מארבעת אלפים אמה ממקומו וכשיהלך אלפים אמה ממקומו כמו שאמרנו יעתר כינו וכין מקום שביתתו פחות מאלפים כבר הגיעו לו תחומו שהיה לו מערב שבת ויש לו להגיע למקום שביתתו ויהלך ממנו אלפים אמה לכל רוח כאשר היה מקודם וזהו ענין אמרם ואם היה בתוך התחום כאילו לא יצא ומה שאמרו שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן אינו דומה לדין שקדם זכרנו אבל הוא דין לאחר שיש בו קולא על מי שיצא ברשות התורה והניח דומה עוד להקל על מי שיצא ברשות וכמו כן מי שיצא להציל נפשות מישראל וזהו ענין אמרם להציל ונתנו להם רשות כלומר למצילין שיחזרו בכלי זיין על שיגיעו למקומן וכן אמרו חוזרין בכלי זיין למקומן:

מי שישב בדרך ועמד וראה והרי הוא ממוך לעיר ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי רבי מאיר ר׳ יהודה אומר יכנס אמר רבי יהודה מעשה היה וכנסו רבי טרפון בלא תחכון:

רבי מאיר אומר כי לפי שלא ידע שהיה קרוב למדינה ושהיה בתוך התחום לא חשב להכנס במדינה ולא קנה שביתה בעיר ולפיכך אין לו ללכת אלא אלפים אמה לכל רוח וילך על המקום שהגיע אליו סוף התחום ואסור לו להלך בכל המדינה רבי יהודה אומר כי הוא אפילו לא חשב על זה כיון שהוא בתוך התחום קנה שביתה בעיר עם תגבי העיר ויכנס ויהלך בכל המדינה וילך חוצה לה אלפים אמה לכל רוח והלכה כרבי יהודה:

מי שישן בדרך ולא ידע שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי רבי יוחנן בן נורי וחכמי׳ אומרים אין לו אלא ארבע אמות רבי אליעזר אומר והוא באמצען דבי יהודה אומר

לאיזה רוח שירצה ילך ומודה רבי יהודה שאם בירך לו שאינו יכול לחזור בו:

ר׳ יוחנן בן נורי אומר בכסי הפקר קונין שביתה במקומן ואין דרך לטלטל אלא אלפים אמה לכל רוח וכמו כן התחם כשאין לו שעת העיר רוצה לומר כשהיה יען הרי הוא בכסי הפקר שאין להם דעת בעלים ויש לו אלפים אמה לכל רוח וחכמים אומרים בכסי הפקר קונין שביתה במקומן אלא מי שזכה בהם וקנה אותן יש לו להוליכם בכל מקום שיש לו ללכת וזהו ענין אמרם הרי הוא כרגלי כל אדם ולפיכך כשהתחם יען בשעת העירוב הוא כמו בכסי הפקר שאין להם דעת לא קנה שביתה ולא יהלך אלא בארבע אמות וכלכך כרבי יוחנן בן נורי בשם שאמר בכסי הפקר שהם כרגלי כל אדם וזה קולא ולקחנו הקולא משתי הדיעות:

היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין ואוכלי באמצע ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן הוא מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורין זה עם זה אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתיהם עם האמצעית היא מותרת עמהן והם מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו:

זו המשנה כוללת שבת ויום טוב והוא כי התחם בשבת מותר לו להטלטל בארבע אמות בלבד וכאן מדבר כשארבע המתוך לשני בני אדם ונשתתפו במקום המשותף וזה מבואר וכן אם נפל המתוך בתוך אלפים אמה אצל כל אחד מותר להם להשתתף במקו המשותף ביום טוב וכבר היתה מחלוקת בין רבי שמעון וחכמים בשלש חצירות פתוחות זו לזו וערבו שתים החיצונות עם האמצעי כי חכמי׳ אומרי׳ שלשתן אסורות ור׳ שמעון אומ׳ שתים החיצונות בלבד אסורות זו עם זו ושמע אותם רבי שמעון שהורו בדומיהם כזה הדין כשהיו שלשה והאמצעי מובלע ביניהם התחיל להשיב עליהם ואמר להם הלא זה שבת בשלש חצירות פתוחות זו לזו ומפני מה אתם מלטלים עלי כזה כדין שלש חצירות וחכמים חולקין עליו שם לפי שהם אוסרים להם התירו לבית החיצון להשתתף עם האמצעי והאמצעי עם החיצון החזר שאי אתם יכולים לחלק בין החיצון עם החיצון החזר ולא יערערו עליו אנשי אותם האמצעית לפי שיחשבו שהוא מהם לרוב השוכני׳ שם אבל בכאן שאין שלשה אנשים כל אחד מהם נחפז על חבירו ולא יניחנו לעבור בגבולו ואם עבר יוכיחנו והלכה כרבי שמעון באומרו כי שתים החיצונות בלבד אסורות זו עם זו:

מי שבא בדרך וחשכה׳ לו והי׳ מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו ועד ביתו אלפים אמה נמצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה:

העקר מגלגו מה שתגיד לך הוא כי כל התחם בשבת בדרך לפי שהוא עני ומותר לו לערב ברגלין כאשר יתבאר ויש בינו ובין מקום שהוא רשות היחיד פחות מאלפים אמה והוא היה יודע לותן מקום ואמר שביתתי במקום פלוני רוצה לומר בחותן מקום קנה שביתה שם וכאילו הניח ערוב ויש לו ללכת בכל המקום וזהו לו אלפים אמה ובתנאי שיהיה עוד היום גדול כשקנה שביתה בחותן מקום כדי שיוכל להגיע לאותו מקום ואפילו בתכלית המרוצה קודם הכנסת שבת ויחשב לו כאילו הגי׳ שם וכמו כן אם קנה שביתה ברשות הרבים מקום ידוע כמו עקר תילן או גדר יש לו בחותן מקום ארבע אמות ואלפים אמה חוץ לאותן ארבע אמות ולפי שאמר תתיתין והוא היה מסויים לא אמר כלום ואין לו ללכת אלא לעיקרו של אילן בלבד ולא יהלך משם לביתו אלפים אמה ולא האמצע אמות אלא יש לו משם בלי מסויימות על שנמדוד משם אלפים אמה והוא כשיש תחת האילן שטחה אמות או יותר שאפשר יפול הספק ולא נודע בחיוב מקום קנה שביתה אצל אם יש תחת האילן פחות משטחה אמות יש לו ללכת משם לביתו אלפים אמה כי כשתקח משם ארבע אמות שהוא שעור מקום שביתתו תמצא קנת משתפי

עמס המרכב אמ׳ שיש לו נפש וכל זה כשישאר מן היום שיעור שיוכל להגיע לאותו מקום כמרומה כמו שזכרנו:

אם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה ואמ׳ שביתתי במקומי זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח ענולות דברי ר׳ חנינא בן אנטיגנוס וחכמים אומרים מרובעות כשבלה מרובעת כדי שיהא נשכר לזויות:

וזו היא צורתה

אם אינו בקי בהלכה פירושו שלא ידע כי יש לאדם שיתן מקום שביתתו במקום רחוק ממנו מלבד המקום שהוא עומד בו ואמרו כשבלה מרובעת לפי שמי שפשר במלאכה לעשות מרובע נדיוק ולפיכך הודיע שדי לנו שיהיה כמרובע כפי היכולת אדם כמו הלזויות המרובעות שהכוונה בהם הרגוע כפי היכולת נשכר את הזויות רוצה לומר את המרובע תוספו שיש במרובע על הענול שנתוכו ואותן התוספות הן כזויות המרובע ולפיכך קראן זויות והלכה כחכמים:

וזו היא שאמרו העני מערב ברגליו אמר רבי מאיר אנו אין לנו אלא עני רבי יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר לא אמרו מערבין בפת אלא לחקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו:

זה המאמר חוזר אל המאמר שהזכיר בשר ואמר שביתתי במקומי וכה לו מקומו אלפי אמה לכל רוח ורבי מאיר היינו מתיר זה המעשה אלא לעני לפי שאין לו יכול לערב על הפת אבל מי שיש לו יכולת יש לו להניח עירוב במקומו על כל פנים ואז יוכל ללכת אלפים אמה לכל רוח לפי שדעת רבי מאיר עיקר עירוב בפת ונותן רשות לעני שיאמר שביתתי במקומי בלבד להקל על העני ורבי יהודה אומר כי עיקר העירוב בשר והקל על העשיר שיתן פת בית שלוחו וישים השליח אותו הפת במקום ותהיה לו שביתה בחותו מקום וילך משם אלפים אמה לכל רוח ואין מחלוקת בין רבי יהודה ורבי מאיר כי כשהוא מכיר מילן או נדר או מקום מוקף מחיצה ואמר שביתתי במקום פלוני אין מספיק זה אלא לעני אבל עשיר מוכרח הוא שיניח פת למקום שביתתו ואתירו זה למי שבא בדרך לפי שהוא עני כי אין לו יכולת להניח פת ולהלכה כרבי יהודה:

מי שיצא לילך בעיר שמערבין בה והחזירו חברו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי רבי יהודה רבי מאיר אומ׳ כל שהוא יכול לערב ולא עירב הרי זה חסר גמל:

עקר זה המאמר כי בני העיר עשו אותו שליח לעשות להם עירוב למדינה אחרת שהיא יושבת להם בדרום שני תחומין כדי שיוכלו ללכת ממחרת חוץ למדינה ארבעת אלפים אמה וזה השליח כשיצא ללכת ממחרת חוץ למדינה החזירו חבירו למדינה קודם שיגיע ולא ערב רבי יהודה אומר כיון שיצא ונכנס בדרך לקנות בו שביתה בדרום שפים אמה קנה לפי שהוא עני כפשוט הקדמוני לומר שהוא קונה שביתה בדרום מקו בלבד כשהוא יוצא לדרכו והחזיק לו בדרך כיון שיצא נוצת הכוונה יש לו ללכת חוץ לאותה מדינה ארבעת אלפים אמה ובני המדינים ששלחו אותו לא נאמר עירובם ולפיכך אין הולכין חוץ לאותה מדינה ארבעת אלפים אמה מכל הולכי חוץ למדינתם אלפים אמה לכל רוח בלבד ורבי מאיר אומר כי זה השליח מאחר שיש לו לערב ולא ערב נדון אותו להחמיר ולא ילך אלפים אמה לכל רוח כמו שבני המדינה שעשו אותו שליח אלא ילך אלפי אמה לאותו רוח ששלחו אותו לערב בו וכרוח האחר שכשנדו ילך כמו שיכיר הולך מילו שיש מערב וזה הוא אמרו גמל כמו שכתבנו כאמה שקדם והלכה כרבי יהודה:

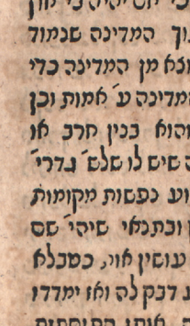
מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס רבי אליעזר אומר שתים יכנס שלש לא יכנס: מי שהחשיך חוץ לתחום

פרק חמישי

כיצד מעברין את העירים ביתֿ נכנס בי יוצא פגום נכנס פגום יוצא היו שם גדודין גבוהות ׳טפחים ונשרי׳ ופשוטת שיש בהן בירת דירה מוציאין את המידה כנגדן ועושין אותה כמין טבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות:

ענין מעברין הוא שיכנסו למדינה דבר אחד כמו שזכר שהוא נוסף בנוף אמו ותניא המדיה חוץ לאותו דבר הנוסף ואמר בכאן כי אם יהיה כי חוץ לתחום וכית תוך המדינה שנמוך חוץ מן הבית היוצא מן המדינה כדי להוסיף לאנשי המדינה ע׳ אמות וכן כשהוא פגום והוא כנין חרב או גדודיות הוא מה שיש לו שלש גדרי בלבד ונשרים ידוע כפשוט מקומות יוצאים מן החרן וכתנאי שיהי שם כית דיר ואמרם עוזין אוי כשכלה מרובעת ר׳ לומר שתהיה המדינה עגולה שיעשו בו מרובע לבד לה וזו ימדדו חוץ למרובע אלפים אמה לכל רוח ומרוחקין לאנשי המדינה אותן התוספות שיוסיף המרובע על העגולה שבתוכו:

וזו היא צורתה

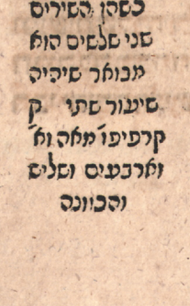

נותנין קרפף לעיר דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים לא אמרו קרפף אלא בין שני עירות אם יש לזו שבעים אמה ושירים ולזו שבעי אמה ושירים עושה קרפף לשתיהם להיות אחד:

קרפף הוא גלל מגלעות מרובעות מדתו בית סאתים והוא שבעים ושירים וכבר בארנוהו בפרק שני מזרעת המסכתא ובארנו כי לותם השירים שני שלישים בקרוב ודעת רבי מאיר שנריך להתרחק מן המדינה שבעי ושירים ואז יעשה אלפים אמה תחו׳ ורחיתו על זה מלשון התורה מקיר העיר ואומה רוצה לומר כי המדה נופלת חוץ לעיר וחכמים אינן סוברין כן אלא כשיש בין שתי המדינות שיעור שתי קרפפו׳ או פחות כל שהוא שהם כמדינה אחת וימדדו אלפים אמה לכל רוח חוץ לשניה׳ ויהיה מותר לכל אחת מהם שתלך לאחרת ואומה לה אלפים אמה והוא ענין אמרם עושה קרפף לשתיהן להיות כאחת כלומר כי כשיש ביניהם זה הרחק לו יתן לכל אחת קרפף וילכו יחד ויהיו כמדינה אחת ואין הלכה כרבי מאיר:

וכן שלשה כפרים המשולשין אם יש בין שנים חיצונים מאה וארבעי ואחד ושליש עשה אמצעי את שלשתן להיותן כאחד:

וזו היא הצורה

כשהן השירים שני שלשים הוא מבואר שיהיה שיעור שתי קרפפו׳ מאה וז׳ וארבעים ושלים והכוונה

והכוונה כי כשים
בין שנים
החיצונים מן
המרחק פיעור
כשנדמה המאמעי שהוא ניכיס יהיה הנשאר בינו ובין כל אחד מהם שתי
קרפיפות מכל צד ובתנאי שני פיהים המאמעי בינו ובין כל אחד משנים
החיצונים מלפים אחת או פחות ואז יכווכו השלשה כמו מדינה אחת ותהיה
המדינה מוקפה להם :

אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה לא פחות ולא יותר ולא ימדוד אלא כנגד לבו היה מודד והגיע לגיא או לגדר מבליעו וחוזר למידתו הגיע להר מבליע וחוזר למדתו ובלבד שלא יצא חוץ לתחום אם אינו יכול להבליעו בזו אמר רבי דוסתאי בר ינאי משום רבי מאיר שמעתי שמקדרין בהרים :

זה החבל רחוי להיות מפסתים וגרור הוא כי בכל מדידה יפול בה מעט קירוב ולפיכך התנה שלא יוסיפו על תורך זה החבל ולא יגרעו ממנו ומחל ולא ימדוד אלא כנגד לבו רוצה לומר שיתפוש קצת החבל לעמת לבו לא עליו ולא תחתיו ועניין אמר מבליעו שיפרוש החבל עליו מלמעלה ולא יעטר למדיל עומק הגיא או גובה הגדר וזה יתכן ר"ל שיהיה רחב הגיא חמשים אמה או פחות שהוא שיעור החבל וכמו כן גובה הגדר ואם לא יתכן ימדוד אותו כאחד נפרס לקמן אם אמר הגיע להר מבליעו בתנאי שיהיה גבהו על הארץ כדי שימנה כשימוד מהרכו בארץ אמם חמשים אמה כגובה הקו הנופל על קצה החמש אמות על זויות עומדות עשרה טפחים לכל אם יהיה גבהו על הארץ כדי שימנה גבוה עשר טפחים כאותו קו הנופל ויהיה ממנו לקצה ההר פחות מחמש אמות הרי הוא כמו הגדר הגבוה העומד על שטח הארץ ולא יצטרך להבליעה אלא יקח אותו כאומד ובלבד שלא יצא חוץ לתחום רוצה לומר שלא יעמוד אותו המודד חוץ לתחום כשירצה להעביר החבל על המקום הגבוה לרחות לאיזה מקום יגיע וזה מפני שניחוש שמא ירחה אותו אם לא כשהוא מודד ויחשוב כי במקום עמידתו הגיע תחום שבת שמעתי שמקדרין בהרים רוצה לומר העומד והקירוב וקודר בלשונם המחתך ומקדרין מחתכין המדה ופירושו בגמרא זה הענין והוא שיקחו חבל מהרכב אמות ויעמוד אחד במקום הגבוה מן ההר והשני במקום הנמוך ממנו ויתן העומד במקום גבוה קצה החבל נגד רגלין והעומד במקום נמוך יתן קצה החבל לעומת לבו ויתרחק ממנו כשיעור מורך החבל וכשם ימדדו אותו כולו מרכב אמות על זה הקרוב עד שיודע כמה יפסוק מתחום שבת והלכה כרבי דוסתאי :

אין מודדין אלא מן המומחה ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר שומעין למקום שריבה ריבה לאחד ומיעט לאחר שומעין למרובה אפילו עבד אפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל :

מומחה הוא האדם המכוון במלאכתו בחוש שתהיה לו בחכמה מן החכמות ורוצה בכאן שיהיה הכוס מתעסק מסיר במדידת הקרקעות ומה שאמרו שומעין למקום שריבה פרשו בגמרא שאם אמר שבכאן הוא תחום שבת והוא פחות מן השיעור שהיינו חוששים שמא שבכאן תחום שבת והוא יותר ממה שהיינו חוששים כמו שנאמין לו שם ונסמוך עליו שיהיה המקום פחות ממה שהיינו חוששים כמו כן נסמוך עליו שהוא יותר ממה שהיינו חוששין קודם לכן ושעור הבנת השני מזון המתני כך ריבה לאחד ומיעט לאחד שומעין למרבה רוצה לומר שם בא שנים ופלגו זה על זה וכל אחד משם מותחה שנמצין כדברי המיקל :

עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה ושל רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אלא אם כן עשרה תווצה לה בעיר חדשה שביהודה שיש בה חמשים דיורין דברי ר' יהודה רבי שמעון אומר שלש חצירות של שני שני בתים :

העקר למדנו כי עיר של רבים שהיה לה שני פתחים יכנסו שני אדם על הפתח ויצאו על השנית שאין עושין לכולה ערוב אחד כדי שלא יסתפקו שני אדם פרשו הרבים דעלמא והם יודעים כי הערוב הוא שמתירין להם התחומים בתוכה ולפיכך תוכה להסיח ממנה שיור בלא עירוב כדי שלא יסתפקו השיור עם המדינה להודיע כי הערוב הוא שהתיר לנו התחומים בתוכה והודיענו כי כשהיתה העיר מקודם לכן של רבים אפילו היה היום של יחיד שהיו נריכה להם ורוב על כל פנים כיון שהיתה מקודם אכל אם היתה של יחיד מקודם שהיה אפשר לעשות ערוב אחד בכולה תשאר כמו שהיתה אפילו היה עכשיו של רבים ואם יש לה פתח אחד בלבד אפילו היתה של רבים מיבה נריכה שיור ומתלוקת רבי יהודה ורבי שמעון בשיעור השיור פיפשר כם בלא עירוב והיתה בארץ יהודה עיר ושמה חדשה והיו בה חמשים דיורין והיא היתה עיר קטנה שבכל ארץ יהודה ופסק ההלכ אפילו בית אחד נחצר אחת היא שיור :

מי שהיה במזרח ואמר לבנו ערב לי במערב במערב ואמר לבנו ערב לי במזר אם יש הימנו ולביתו אלפי אמו ולשירובו יותר מכאן מות לביתו ואסור לשירובו אלפים אמה ולביתו יותר מכאן אסור לביתו ומותר לשירובו הנותן את שירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום נתנו חוץ לתחום אפילו אמה אחת מה שנשכר הוא מפסיד :

עבורה של עיר הם התוספת שמוסיפין על המדינ ואז יהיה מדת אלפי אמה לכל רוח שהוא עם הנוסף עליה כשהיא עגולה וגרבע אי אתה אלא שיש בתים חוצה לה כמו שביארנו בתחילת הפרק שמנת המדה מן הבית היה כון וכשנתן העירוב בחותה התוספת הרי הוא כאילו לא עשה עירובו והוא כמו מנשי המדינה וילך אלפים אמה לכל רוח ואמרם חוץ לתחומינו רוצה לשפיש אמ לכל רוצה חוץ לעבורה של עיר שנו קדם לבריתו מה שנשכר הוא מפסיד לפי שאם יעשה עירובו ברחוק שלש אמה על דרך הדמיון אב תו שיש לו במדינ ברוח מזרח יש לו ללכת במזרח שלשת אלפים אמה אלף עד הערוב ואלפים ממקום הערוב ואלף ילך ברוח אחה רוצה לומר ברוח מערב ברוח אלף ואחזן השלש שהרויח במקח הפסיד אותן במערב וכבר ביארנו זה הענין פעמים ודע כי זה הדבר יהיה כאשר אמרנו בתנאי כי כשנשור ממקום העירוב שנתן אותו על דרך הדמיון במזרח המדינה אלף אמה הוא עד המדה לסוף המדינה או חוצה לה אבל אם הניע המדה לקצת המדינה הרי הפסיד כל המדינה ואין לו ללכת במדינה לצד המערב אלא לסוף אלפים ממקום העירוב וזכור זה העיקר :

אנשי עיר גדול מהלכי את כל עיר קטנ ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן את עירובו בעיר קטנה בעיר קטנה ונתן את עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה ורבי עקיבא אומר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה :

זו המשנה היא נריכה לשיעור ואני מבאר שיעורה תחלי עקר שתהי נריך לעמוד על הס והס כי מי שעשת במקום שיש לו אלפים אמה לכל רוח כאשר נתבאר פעמים וכשמדד אלפים אמה ממקו אחר והגיע סוף האלפי לקצת המדינה או מערבה אין לו ללכת אלא למקום שהגיע סם המדה ולא ילך במדינה כלל ולא במערבה ואם הגיע המדה לסוף המדינ או חוצה לה וכנס המדינה כולה או המערבה תוך אלפים נמצא לו המדינה כולה מרכע אמות ואכלה מדתו חוצ לה ואם יהיה על דרך דמיון אין מקו הבא ת אלא במדינה כלל ולא במערבה ואם הגיע המדה לסוף המדינ או חוצה לה וכנס מלה אמה וכשהוא מדתו ותעשים ושם אמות לפי שמחוץ המדינה כולה מרכע אמו וזה קדין בעצמו הוא דין מי שימוד ממקום העירוב אלפי אמה אי אתה יכול ללכת ממקום העירוב ונודמנה בתחלת מדינה או מערבה וזהו שקדמנו אומר אבל מי שנתן העירוב שעשה במדינה יש לו ללכת אותה מדינה כולה וחוצה לה אלפים אמה ולפי אלו הערכי בשיהיו שתי מדינו קרובות האחת גדולה והשנית קטנה נמצין כי כשנמדוד חוץ לגדולה אלפי אמה תהיה הקטנה נכללת תוך אלפים נמצא לו חוץ לקטנה

אלפים

אלפים תניא אמה לקלח המדינה הגדולה כפי אלו המעקרים שהקדמנו מותר לחצרי הגדולה שיהלכו הקטנה כולה וחצרי הקטנה לא ילכו הגדולה כלה אלא עד מקום שתניח אדת וכל זה כשמדוד אלפים אמה מכל כשהתנו לחצרי המדינה הערוך במדינה אחרת מהלכין את כולה וחוצה לה אם כן שיעור זאת המשנה וכוותה כזה הלשון לחצרי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ולחצרי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה אמה דברים למודים שמודד אלפים אמה מן לחומה מכל הכותל את עירובו בין נתנו לחצרי העיר גדולה את עירובן בקטנה בין נתנו לחצרי עיר קטנה עירובן בגדולה מהלך כל המדינה שהניח בה העירוב כיצד מי שהיה מעיר גדולה וכו' ולחלק רבי עקיבא על זה לפי שהוא סובר כי אפילו נתן המדה עירובו כרשות היחיד חיינו הולך אלפים אמה אחת מתקום הערוב ואין הלכה כרבי עקיבא:

אמר להן רבי עקיבא אי אתם מודי לי בנותן עירובו במערת שאין לו ממקום עירובו לא אלפי אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין אבל יש בה דיורין מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה נמצא קל תוכה מעל גבה ולמודך שאמרו נותנין לו אלפים שאפילו סוף מידתו בלה במערה:

תמרו כי מערה אין בה דיורין ואינה רשות לדיורין רוצה לומר כשנפטרו המחיצות תחלה כשנשתרו המחיצות תחלה היא בלי ויוצים מהלך את כולה וחוצה לה וכן מי שכונת עירובו לשבת בצדדי ריקנית תדיבה אם נשתרה חומתה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לדעת החכמים ואמרם נמצא קל בתוכה מעל גבה כי על גבה ממקום עירובו בלבד יהלך וכשנתן עירובו בתוכו יהלך אלפים אמה חוצה לה ואמרם למודך שאמרו כבר פרשנו אותו שהוא עד סוף אלפים אמה בלבד יהלך למקום שיכלו ואם כלו למקצת המערה אין לו אלא בגבולה:

פרק ששי

הדר עם הכושי בחצר או עם מי שאינו מודה בעירוב הרי זה אוסר עליו דברי ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה:

העקר אלו דירת נכרי לא אמה דירה ומן הדין כי שלא נשתרך עמו לערוב לפי שלא קנה כלום כדי שנשתרך לקחת ממנו רשות אבל נתנו לו דירה ואמרו שהוא אוסר ואין לנו דרך לעשות עירוב עמו עד שנשכור רשותו להודיענו שהכותי אינו משכיר מפני שחושש מזה לפתח תחבולה או הערמה או שיבא עליו שום נזק אם כן מן שום דרך יתכן לערב עמו ופשוט זה שישראל לא ישכיר מדור בביתו לכותי וזה שהרחוק כלו גזרה שמא ילמוד ממעשיו והעקר שאלנו כמו כן כי הכותים אין מתייחדין עמהם מפני שמקנתן חשודין על שפיכות דמים על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב כי כשיהיה אחד כותי ואחד ישראל אינו אוסר עליו לפי שאין לחוש כזה שנאמר אוסר ושלא ישכיר ממנו כדי שלא ילמד ממעשיו כי מפנים אמרים ומנע הישראלי לדור עם הכותי יחד לפי שהוא חשוד על שפיכות דמים אבל אם היו שני ישראלים אמותי להם להתייחד עמו אז נאמר לאסור כדי שלא ידור עמו גזירה שמא ילמד ממעשיו ותנא קמא אומר אפילו אחד כותי ואחד ישראל שמא יחזק לבו ויתחזק לדור עמו לבדו כדיעבד ואמה שאתה צריך לדעת כי העקר שאלנו ישראל נותן רשות ומבטל רשות וכותי עד שישכור ונתיר רשות הוא שיעשה עירוב מערב שבת וכבר קדמו דינו ומבטל רשות הוא שיאמר אותו שלא עירב מערב שבת עם מצוי החצר או המבוי בטלתי רשותי לכם ואותר להם להשתמש ואסור עליו ואותר לו לאדם לבטל רשותו בשבל שהעקר שנלמד מבטלין ויותרין ומבטלין כל שיבטל רשותו לשמעון עד שיבטל שמעון עסקיו בחצר ואחר כך ישוב ויבטל שמעון רשותו לראובן ושם שאמרנו שוכרין מן הכותי ופעמים בדבר מועט שוכרין ממנו בשבת והלכה כרבי אליעזר בן יעקב:

אמר ר' ג מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלם ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את כל הכלים למבוי עד שלא

יוציא ויאסר עליכם ר' יהודה אומר בלשון אחר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם:

פירוש צדוקי הוא מיוחד לצדוק תלמיד לאנטיגנוס איש סוכו והוא היה רשמון לכופרי בתורה ועוד אחרונו במקום והיה רבן גמליאל סובר שהיו כנכרי והניח רמיה מזה המעשה ונפלקו ר' מאיר ורבי יהודה במחלוקת רבן שמעון בן גמליאל אין היה רבי מאיר אומר המחלוקת לומר כי הצדוקי בטל להם רשותו ואמר רבן שמעון מהרו והוציאו את כל הכלים למבוי כדי שתתקיים להם חזקה במבוי בתשמיש וכשיוצא הוא אחר כך לא יתחזק עליהם התשמיש כי העקר אנלנו מי שיבטל רשותו ואחר כן נשתמש בתוכו הרי בטל מה שעשה מבטול רשותו ואומר עליהם אפילו קדמו אותם שבטל להם רשותו ומפני זה צוה להם רבן שמעון שיקדימו אותו בתשמיש שפקח הוא מיהו שהוא כישראל הלא תראה כי כישראל בטל רשותו ור' יהודה אומר כי רבן שמעון בן גמליאל דברו היה בערב שבת כי הוא אמר לחצרי המבוי עשו כדבריכם במבוי עתה עד שלא יצא היום ויאסור עליהם כלום קול הכנסת שבת וירמה מזה שהוא כנכרי ופסק ההלכה כי כל הרי ישראל מיחזק כח שיהיה לא הוא מחלל שבת בפרהסיא לא יעשו עמו עירוב ולא יבטל רשותו ושוכרים ממנו כנכרי ולא היו מחללי שבת בפרהסיא ובתנאי שלא יהיה עובד ע"ז הרי זה רשאי שיבטל רשותו לנו מכל היינו נותן רשות שלא לא היה מודה בעירוב ר' מתמין בו ויתבאר לך מכל זה כי פושע ישראל בשאינו מחלל שבת בפרהסיא ולא עובד עבודת כוכבים מבטל רשות ואינו נותן רשות ולא שוכר וזהו הפסק האמתי:

אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכנים ומלהוציא לו ולהם ושלהם מותרין לו ולהם נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין היו שנים אוסרין זה על זה שאחד נותן רשות ונוטל רשות שנים נותנים רשות ואין נוטלין רשות:

זהו המקום שיעדתי לך לבאר בו ענין מבטל רשות וכבר קדם בזה הפרק בחצר ה' לעתיך כי האדם יבטל רשותו בשבת וכל השוכנים בבית יש לכל אחד מהם רשות בחצר ולפי שיעור סובר כי מי שבטל רשותו סתם כמו כן בטל ביתו ורשות חצרו וחכמים אומרים כי הוא רשות חצרו בטל רשות ביתו לא בטל אבל כשפירש ואמר שבטל רשות ביתו וחצרו או אחד מהם בלבד הוא מה שבטל אין מחלוקת ביניהם בזה וכבר בארנו בסוף הפרק השני מזאת המסכתא שאין הלכה כרבי אליעזר וזאת המשנה היא להחכמים וכמי שבטל רשותו בסתם ולפיכך ביתו אסור לו ולהם ואותר לכולם להשתמש בחצר ובדיורין שלהם ומפני זה הערנו לזה שבטל רשותו להשתמש ברשות אלו החצרים שבטל להם לפי שאנו חוששין פותו כאורח לבלם ואמרו נתנו לו רשותם הוא בו שיבטלו רשותם ליחיד היחיד אלא עשה עירוב ויהיה לו אותר להשתמש בכל החצר ובביתו בלבד לא בביתיהם אלא אם פרשו שהם בטלו לו רשות בפיהם בחצר הזכיר מעקר דעת החכמים מה שאין אנו חוששין כי אלו שבטלו רשותם שיהיה אותר להם להשתמש בבית אותו שבטלו ובחצר שהם אנלו כאורחים לפי שלא נחשוב רבים כאורחים אצל יחיד ואמרו שניים הוי חוששין זה על זה רוצה לומר כשבטלו שניים מחצר ולא ערבו שהיום יכולים אותם שערבו לבטל רשותם לאותם השנים שלא ערבו לפי שהם כשבטלו לאחד מהם הוא חוסר עליו התשמיש כשבטלו רשותם לו אין הטעם שאחד מהם שלא עירב אחד מהם שלא עירב ואפילו חזר אחד וביטל רשותו לו אסור לו להשתמש לפי שבשעה שבטלו המערבים לא הותר התשמיש והוא שאמרם ושניים אין נוטלין רשות ויתבאר לך מזה כי מחצרי חצר כשערבו קנת ושתפות בלי ערוב ויהיו הנשתתפים יותר מאחד כי אותן שלא עירבו מבטלין רשותן למערבין ואותן שערבו לא יבטלו רשותם לאותן שלא עירבו כי שניים שלא עירבו אין נוטלין רשות כשנתנו להם ואמה שאתה צריך לדעת כי מבטל רשות לבני חצר צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד בפני:

מאימתי נותנין רשות בית שמאי אומרים מבעוד יום ובית הלל אומרי משחשיכה מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר:

כבר הודעתיך כי האדם הנותן רשותו הוא שאנו קורין אותו מבטל רשותו

ובמקבל עות ר"ה עות יקרא עבל ר"ה אין מבטל ר"ה כן מבטל ועתן נופלים על ענין אחד וכיון שמתי אומרים כי מי שבטל ר"ה עתן הקנה אותו לחולתו ואסור להקנות בשבת וביו"ט הלל אומרים כי לא הקנה אבל בטל ר"ה וכטל ר"ה עות בשבת מותר וכשמתים אחר שבטל ר"ה עתו הנה בטל מעשיו כאלו בתרבו במה שקדש ורבי מאיר מקנס שהג כדי שלא יהיה מוזל והלכה כרבי יהודה:

בעל הבי שהיה שותף לשכנים לזה ביין ולזה ביין אינן צריכי לערב לזה ביין ולזה בשמן צריכין לערב שמעון אומ אחד זה ואחד זה אינן צריכין לערב:

סותף ידוע ואין הפרש בין שיערבו שניהם יבנס לו שיקנו כלי אלא יין בשתוף וזה הדבר הוא בשתופי מבואות ולפיכך אמר שותף וכתנאי שיהיה יבנס של השלשה ר"ל של בעל הבית ושני השכנים בכלי אחד ומה שאתה חייב לדעת בכאן כי שתופי מבואות יעשו במלכלכו שבארנו ממתני' בכל מערבין ומשתתפין אבל עירובי חצרות אינם אלא בפת על כל פנים ועוד אפשר לך ביותר במקומות ואנשי המבוי חייבין שיערבו בחצרות וישתתפו במבוי ואם ישתתפו בשתים ובמבוי ביקר אלא אם נשתתפו במבוי בפת אלא יבנס ערוב בחצרות וקומכין על שתוף של פת ואין הלכה כרבי שמעון:

חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד בית שמאי אומרים עירוב לכל חבורה וחבורה ובית הלל אומרים עירוב אחד לכולן ומודים בזמן שמקצתן שרוין בחדרים או בעליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה:

טרקלין בית רחב והוא בירית מלכים וכן תומר על מלכים וכשתבדיל בין כל חבורה וחבורה מחיצה המגעת לתקרה אין כאן תחלוקת שהן חייבין עירוב כל חבורה וחבורה לפי שהם נתייחדו והיו כאילו הם שרויים בעליות ויחדיים אלא המחלוקת כשהבדיל בין כל חבורה וחבורה מחיצות שאין מגיעות לתקרה:

חאחי השותפי שהיו אוכלי על שלחן אביהי וישנים בבתיהם צריכין עירוב לכל אחד ואחד לפיכך אם שכח אחד מהם ולא ערב מבטל את רשותו אימתי בזמן שמוליכין עירובן במקום אחד אבל אם היה עירוב בא אצלן או שאין עמהן ריורין בחצר אינן צריכין לערב:

סעור זאת המשנה כך פתרין שאוכלי על שולחן אביהי או השותפי שהן אוכלי על שלחן אחד ומה שאתה חייב לדעת כי זו ההכילה שהם אוכלי ביחד היו כ"ל שיערבו מהכלם או נקנו אותו בשותפות כי אם כן הוא הדי הם כמו אדם אחד ואין צריכין אלא עירוב אחד לכל הכוונה הזה שהבנים נשכרים בבל אחד או השותפין נשכרים לכל אחד מהם לפי שהתנה עמהם אביהן ויעשו לו המלוכה הפלגי ולפיכך כשהם ישנים בבתיהם צריכין עירוב לכל אחד ואחד כאשר נתבאר:

חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן עירבו בחצירות ונשתתפו במבוי ושכח אחד מבני חצר ולא ערב מותרין כאן וכאן מבני מבוי ולא נשתתף מותרי בחצירות ואסורין במבוי שהמבוי לחצירות כחצר לבתים:

סעק מצלמן מין המבוי ניתר בלחי תוקרה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו לחד כשהיו חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי הם כאלו בית אחד ולא יתכן ערוב כזה המבוי כשהוא בלחי תוקרה ותחת המשנה כולם בכוי על סעקר מוכרנו שנריך ערוב בחצרות ושתוף במבוי ושעם זה בלי שלא לעשות התיקוות תורת עירוב ולפי הענין נשרב בחצרות בלי שירעתו אותו

חלון שבין שתי חצירות ארבעה על ארבעה בתוך עשרה מערבי שנים ואם רצו מערבי אחד פחות מארבעה על ארבעה או למעלה מעשרה מערבי שנים ואין מערבין אחד:

מערבין שנים הוא שיתערב כל אחד לעצמה לבד ומערבין אחד הוי שיתשובו שתי חצרות כאלו בית אחד ולאמרם פחות מארבעה או למעלה מעשרה הוא משום שקדם מן הדבר להודיעך כי נריך שיהיה החלון כולו למעלה מעשרה טפחים ולא לעשות לחם בעירוב אחד אבל אם היה קצת חלל החלון תוך עשרה טפחים לי להם שיעשו עירוב אחד לפי שמניחים מחיצה וכבר בארנו כי המחיצה לא תהיה פחותה מעשרה טפחים:

כותל שבי שתי חצירות גבוה עשר ורוחב ארבע מערבי שנים ואי מערבי אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלב שלא יורידו למטה נפרצה הכותל עד עשר אמות מערבי שנים ואם רצו מערבי אחד כפני שהוא פחות יותר מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים:

אמרו וכלבד שלא יגדיל למטה רופס לומר שלא יוליכו מיד שעל הכותל אל הדיוטין שבנתיים וכל להוריד משם לחצר הבית מותר וכשיש כרוך הכותל פחות מארבעה טפחים שהוא מקום פטור כאשר ביארנו פעמים מותר להסס להוליך מיד שבנתיים ולהניחו על גותו הכותל ומותר לחצר הבית השני סיקמו גותו הדבר עצמו מעל הכותל ויכניסו גותו לבתיהם:

חריץ שבין שתי חצירות עמוק עשרה ורוחב ארבעה מארבין שנים ואין מארבין אחד אפילו מלא קש או חבן מלא עפר או צרורות מארבין אחד ואין מארבין שנים:

חריץ הוא החפירה בארץ והכל מבואר:

נתן עליו נסר שרוחב ארבעה טפחים וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו מארבין שנים ואם רצו מארבין אחד פחות מכאן מארבין שנים ואין מארבין אחד:

לוח הנקרין גותו נסר וכשנתן עץ בתוך החפירה לפי היה רחב מכאן היינו צריך יותר שהרי חלק גותה חפירה ונשארה רחבה פחות מארבעה טפחים וכשהרה וגזוזטרא לחד והיא תקרה בולטת מרשות היחיד על רשות הרבים וכבר בארנו בפרק לחד עשר משנת כי זאת הגזוזטרא רשות היחיד בעצמה והיתה יוכלה על רשות הרבים כמו בניני הארפתים שבונים בזמננו זה בארץ ישראל וכבר בארנו הגמרא כי זה התנאי שהתנית המשנה כשיהיו הגזוזטראות זו כנגד זו ולו יספיק להם ערוב לחד מהם כשיהיו ביניהם ריחוק שלשה טפחים לו יותר מכל יש ביניהם פחות משלשה טפחים חשיבי הויא שלא כנגד זה מארבין עירוב לחד מהם לפי שהיא כמו גזוזטרא עמוקה כמו שבארנו:

מתבן שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים מארבין שנים ואין מארבין אחד אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן נתמעט התבן מעשרה טפחים מארבין אחד ואין מארבין שנים:

לא כמאכילין שיניחו כהמתן לאכול מן התבן מצד זו ומצד זו:

כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני מבוי ומזכה להן על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים ועל ידי אשתו אבל אינו מזכה לא על ידי בנו ובתו הקטנים ולא על ידי עבדו ושפחתו הכנענים מפני שירדן כידו:

סתם מצלנו כי עירובי תחומין ושתופי מבואות ועירובי תבשילין כולם צריכין לזכות על ידי לחד וצריכין שיהיה הכלי שמקנין בו שתופי מבואות גבוה מן הארץ טפח כדי שירצה מובדל ומבואר הוא כי זה שאמרנו מזכה להם הוא כשיהיה לותו דבר שמשתתפין בו מאלה לחד לו יצטרך להעמיד מאלה אחר שיזכה להם תלקם ויהיה במקומם לכל אם נתן כל לחד חלקו אין אם פנים למזכה:

נתמעט האוכל מוסיף ומזכה ואי צריך להודיע נתוספו עליה מוסיף ומזכה וצריך להודיע:

בכל זה הדין הוא שאם יהיה השיתוף ממין לחד ואפילו לחד כלו אין צריך להודיע ואם היו מינין הרבה וחסרו מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע ואם נתוספו כלו צריך להודיע וזה הוא כשים לבית שני פתחים כשני מבואות לפי שכשעשה ערוב עם אנשי זה המבוי נאסר עליו התשמיש במבוי אחר ולפיכך צריך להודיע אליו כדי שבדע בלחוד מבוי משתי המבואות רוצה להשתמש אבל אם אין לו פתח אלא באותו מבוי בלבד אין צריך להודיע כי העיקר מצלנו וכן לאדם שלא בפניו ואין מחייבין לותו אלא בפניו:

כמה הוא שיעורו בזמן שהן מרובין מזון שתי סעודות לכולם בזמן שהן מועטין כגרוגרות להוציאת שבת לכל אחד ואחד:

מועטין הוא שיהיו פחות משמנה עשרה לדם ויתר על ג' דם מרובין כי מזון שתי סעודות הם שמנה עשרה גרוגרות ואמר להוציאת שבת רוצה לומר שיש שיעור הוצאת שבת כאשר קדם לך במסכת שבת:

אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בתחילת עירוב אבל בשירי עירוב כל שהוא ולא אמרו לערב בחצירות אלא כדי שלא לשכח את התינוקות:

זה העקר שזכר שלא אמרו לערב בחצרות אלא שלא לשכח את התינוקות אמת לפי שהגערים הקטנים אינם יודעים מה שבינתים בין לחצי המבוי מן הפתוח והוכרחנו לעירוב חצירות אף על פי שהם משתתפין במבוי כדי שלא ישכחו התינוקות במנהג תורת עירוב ואין הלכה כרבי יוסי:

בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר בכר הוא עירוב אפילו מאפה סאה והיא פרוסה אי מערבי בו בכר באיסר והוא שלם מערבי בה:

בכר קדם לך בתחילת הפרק השלישי כי אמרם בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומלח אין זה שלא בעירובי תחומין ושתופי מבואות ואין מחלוקת זה אחר זה בכאן חלקו רבי אליעזר ורבי יהושע כי רבי אליעזר אומר שיספיק לעירובי חצירות בכבר פרוסה והוא ענין כלל במאמרם בכל מערבין ורבי יהושע אומר כי עירובי חצרות לא יספיק בכזה פנים אלא בשלמה ואפילו תהיה שיעור מועט ולטעם מזה אינה כדי שלא יאמר אחר מן השכנים אני עושה עליהם ואתה פרוסה והלכה כרבי יהושע:

נותן אדם מעה לחנוני ולנחתו כדי שיזכה לו ערוב דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים לא זכו לו מעותיו ומודים בשאר כל הארץ שזכו לו מעותיו שאין מערבין לאדם שלא מדעתו אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין לדעתו ושלא לדעתו לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו:

כדי שיזכה בעירוב ענינו שיתן לו פת בתוך מעו ומזכה לו על ידי אחר אף על פי שאינו מצוי לפי שמסתמא שנתן לו המעות נגמר המקח מן התורה כאשר נגמר במקומו וחכמים אומרים כי לא נגמר המקח עד שיקח הפת כאשר התנו חכמים במכירת המטלטלין מן המסיכה גזירה שמא יפשע התגוני ולא יזכה לו בפת על ידי אחר לכן נתן לבעל הבית ונזה עליו שיערב לו ויזכה לו על ידי אחר דין אחר שנזה מן הטעם שזכר שאין מערבי לאחר שלא לדעתו ורבי יהודה תולה כאשר תרגמה והלכה כרבי יהושע:

פרק שמיני

כיצד משתתפין בתחומין מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה וכל שקבל עליו מבעוד יום מותר משתחשך אסור שאין מערבין משתחשך:

מה שלמדנו בחצרו בית האבל ובית המשתה לפי שהם דבר מצוי והם נמלכו מסדי כי העקר שלמנו מן מערבין שלא לדבר מצוה ואמר כל מי שקבל עליו משחשך אסור לפי שהוא כמי שלא קבל עליו שלא מבעוד יום אבל אם הודיעוהו מבעוד יום אפילו לא קבל עליו שלא משחשכה מותר:

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0043
DFG

כמה הוא שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד מזונו לחול ולא לשבת דברי ר׳ מרבי יהודה אומר לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונין להקל ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר מככר בפונדיון מארבסאין פסלע רבי שמעון אומר שתי ידות לככר משלש לקב חצייה לפית המנוגע וחצי חצייה לפסול את הנוויה :

מה שהזכירנו שכעין מזון שתי סעודות לכל אחד לפי שענין עירובי תחומין הוא שיתן שביתתו בחותו המקום ויניח שם מזונו הצריך עליו לשבת ודבי מאיר אומר כי הקדם לוכל בשבת יותר למניחו כלפתן פסול הנוויה הוא כי מי שיאכל לוכלין טמאין ישמא גופו והוא יפסול את התרומה כאשר נבאר במסכת טהרות ואמר כי חצי פרס המזכר בכאן לענין פסול הנוויה הוא כדיוקא ותחצה ולכה כרבי יוחנן בן ברוקה :

אנשי חצר ואנשי מרפס ששכחו ולא עירבו כל שגבוה עשרה טפחי למרפס פחות מכאן לחצר חוליו הבור והסלע גבוהי עשרה טפחים למרפס פחו מכאן לחצר במה דברי אמורי בסמוך אבל במופלג אפילו גבוה עשרה טפחי לחצר ואיזו היא סמוכה כל שאינה רחוקה ארבעה טפחים :

מרפסת מקום גבוה כאחר הבית כמו קרקע נבהו עשרה טפחים וכו מדרגות עולין כהם לעליות וזה המקום גבוה מוקף בכנין וברין בו ונקרא מרפסת לפי שהוא מקום דריסה לאותן העולין לעליות וכשים מקום באחר נבוה עשרה טפחים ויהיה בצד המרפסת לו נקרוב ממנה בשעור הנזכר ויש בשוה עמה ויהיה זה המקום הגבוה אחר לאותו המרפסת יהיה אותר לאותן הדרי במרפסת להשתמש בה ואסור על לאנשי החצר לפי שהוא מובדל מן החצר בשלש עשה הערוב כמו שהזכיר ואמרו פחות מכאן לחצר ולאנשי המרפס שהוא משותף בין החצר והמרפס ואסור להם לאנשי החצר ולאנשי המרפס להשתמש בו אלא עד עירוב וזה הבור מתבטלו היינו אלא מדבר שיהיה אסור לטלטלו בשבת עד שיהיה שוה עם קרקע המרפסת ולפיכ יהיה מותר לאנשי המרפסת להשתמש עליו אבל אם הבור ריקן לא ריקן ממש שלא שיהיו אלא כל כך כדי שיגיע לשפתו לותו הדבר אסור להשתמש בו לא לאנשי החצר ולא לאנשי המרפסת עד שיעשה ערוב :

הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב והדר שם אינו אוסר עליו בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות הרי זה עירוב והדר שם אוסר רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר :

בית שער הוא מבוא החצר והוא מקום שכו נכנסין כל בני החצר לבתיהם ואכסדרה מקום מוקף מכלם רוחותיו ומרפסת מקום הדריסה לכל כאשר בארנו קודם ותפיסת יד שימושו הוא שיהיה לו בחותו מקום כלי יהיו אסורין לטלטל כיתד של מחרישה ודומיהם אי יהיה הדד שם כמו אורח מן החורתי ולא מאנשי הבית ולפיכך אינו אוסר והלכה כרבי יהודה :

המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל הרי זה אוסר דברי ר׳ מרבי יהודה אומר אינו אוסר רבי יוסי אומר נכרי אוסר ישראל אינו אוסר שאין דרך ישראל לבא בשבת רבי שמעון אומר אפי הניח ביתו והלך לשבות אצל בתו באותו העיר אינו אוסר שכבר הסיע מלבו :

אומרי הרי זה אוסר עניינו אומר על בני עירו מאחר שהוא שכן מכלל השכני ולא ערב עמהם אף על פי שאינו מבני לא נעקרה שכונתו מהכל ור׳ שמעון אומר מאחר שבית בבית שתפשר לו לדור בו ולפיכך אמר ביתו כאלו נעקר שכונתו מאותו המקום זה השבת ואינו אוסר עליו והלכה כרבי יוסי והלכה כרבי שמעון :

בור שבין שתי חצירות אין ממלאין ממנו בשבת אלא אם כן עשולו מחיצה גבוה עשרה טפחים בין מלמטה בין מתוך אוגנו רבן שמעון בן גמליאל אומר ב״ש אומרי מלמטה ובית הלל אומרי מלמעלה א״ר יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם :

בור שבין שתי חצירות הוא שיהיה הכותל המפסיק בין שתי החצירות על הבור ויהיה קנת הבור בזה החצר וקנתו בחצר לחברתה תולין הבור והסתום לו והעקר כי המחיצה העשויה בזה הבור תגבהה עשרה טפחים אם נעשת תחת המים כדיבה שיהיה ממנה על המים טפח עד שיבדיל בין מים למים כנגד החצרות ואם נעשת על פני המים כדרך שיסקיע ממנה במים טפח להבדיל המים כמו שזכרנו כנגד קרקעיתו ורבי יהודה אומר בתשוב הכותל המבדיל בין החצרות כאילו ירד בתחתית הבור ומין הלכה כרבי יהודה :

וזה היא צורתה

אמת המים שהיא עוברת בחצר אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשולה מחיצה גבוה עשרה טפחים בכניסה וביציאה רבי יהודה אומר כותל שעל גבה תדון משום מחיצה אמר ר׳ יהודה מעשה באמה של אבל שהיו ממלאין ממנה על פי זקנים בשבת אמרו לו מפני שלא היה בה בשיעור :

צריך להתחיל בבנין האמה בעת בנייתה בבית ובמקום שהיא יוצאת ממנה ובתגלים שתמדנו שיהיה טפח מן המחיצה בתוך המים אם היתה המחיצה על המים או טפח מן המחיצה תחת המים ויש לחלוק בין המים הנכנסין בחצר ובין המים שברשות הרבים ורבנו לומר בחלוק המים בחלוק מקומן ואמרו מפני שלא היו בו כשיעור לפי שלא היו בגבהו עשרה טפחים והרחבו מרובעה טפחים כי כל מה שתחסר מלא כשיעורין בגובה או ברחב צריך בנין מחיצה לפי שהיא לא תלקה רשות לעצמה ומין הלכה כרבי יהודה :

וזו היא צורתה

גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין הימנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה עשרה טפחי בין מלמעלה בין מלמטה וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה התחתונה מותרת והעליונה אסורה עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה שתיהן אסורות עד שיערבו :

גזוזטרא כגון בתרנו צורתה והוא מקום מקורה יוצא מכותל רשות היחיד על רשות הרבים ואולי שיצא מלותה הגזוזטרא על מעייניות המים והגרדות כמו עץ או זיז ומקבים בו נקב ומעלים מלותו הנקב מן המעיין או ההבל ואמר בכאן כי אינו מותר לטלטל מלותו הנקב למטה עד שיעשה מחיצה מתחת לאותו הנקב היורד למטה מחיצה גבוהה עשרה טפחים כמו כותל והרבה עושין לותו מצלנו ואו נאמר גוד לחית מחיצתה ונחשוב לותה הכוורת כאילו ה

וזו היא צורתה

קניעה למים או עושים מחיצה על המים ונאמר גוד לסיק מחיצתה ונחשוב המחיצה כאילו הגיעה אל הנקב שהוא הגזוזטרא לצד שומרים ממנו ודבקה בה ותהיה הסמיכה תוך המחיצה שלא היתה החצר שתי

עליות זו על גב זו ו
וגגה מכל עלי כנגד
וזה זה כנגד החור
הסמוך עד שתהי העליונה
כשלשלת הלני ל
למלאות יכנס הלני על
החור שבגזוזטרת ה
התחתונה וזו יניח על
פתח זה ימדוד הרבה
תדע לך שיש בזה היכי
תני מגידים לך שם היו
הפתי גזוזטראות תוך
עשרה טפחים כל אחת
משם תוסר על חבירתי
ואפילו עשו מחיצה ואין
מותר למלאות הלני
בערוב יעשו אותו תחר
עשיית המחיצות ושם
לא היו שתיהן עד תוך
עשרה טפחים מכל הים
כיוצא יותר מזה ה
פשעי כזה נפל סחלוק
שם עשתה העליונה
מחיצה ולא עשתה ה
התחתונה ° העליונה
מותר והתחתונה אסורה
ואמרם בזאת המשנה
שתיהן אסורות בתנאי
שתהי התחתונה קטנית
מן העליונה לעשות
מחיצה עמהן ולפיכך
אוסר עליו עד שיערבו
שם עשתה התחתונה
ולא עשתה העליונה גם
כן שניהן אסורות לפי
שהעליונה משותפת עם
התחתונה כדרך שיש
לה מן הפתח ובעוברה

על זאת הצורה

התחתונה היא אוסרת עליה ועליונה גם כן אין מותר לה למלאות שלא עשתה
מחיצה ולפיכך שתיהן אסורות ואם עשו מחיצה שתיהן מותרות וכל מה
שאמרנו אסורות ר"ל אסורות עד שיערבו:

חצר שהיא פחותה מארבעה אמות אין שופכין בתוכה מים בשבת אלא אם כן עשו לה עוקה מחזקת סאתים מן הנקב ולמשה בין מבחוץ בין מבפנים אלא שמבחוץ צריך לקמור מבפנים אין צריך לקמור:

כשם בחצר פחות מארבע אמות על ארבע אמות המים שמשתמש בפתח
בשעוך מותם בזה בחצר הקטן יוצאין לרשות הרבים ויהיו המים
השותתים ברשות הרבים אין מכחו ולפיכך אסור לשפוך המים בתוכו
חצר עד שיעשה עוקה ויהיו חפירה יתקבצו שם המים מחזקת סאתים
מתחת היזור שיהיה בתוכה החפירה שהמים יוצאין ממנו כי אמרו חכמים
כי תכלית מה שיסתפק האדם ממים ביום אחד הוא סאתים ואמרם בין
מבפנים בין מבחוץ עניינו שהוא שוה בין שיעשה החפירה בתוך הבית או
חוץ לבית אלא שזאת החפירה שמתקבצים שם המים חוץ לבית אומנם שם
יעשה החפירה חוץ לחצר כדרך שיהפך עליה הבנין עד שתבדל מרשות
הרבים וקמירה הוא עשיית קובה מלמעלה לאחרו בשם עגלות כך קמורות
הוא לומר כי עליהם מכסה כדמות קובות והוא מגזרת הים ישראל על
הקובה:

רבי אליעזר בן יעקב אומר ביב שהוא קמור ארבעה אמות

ברשות הרבים שופכין לתוכו מים בשבת וחכמים אומרים אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך על פי הביב אבל שופך מגג לגג והמים יורדי לביב החצר והאכסדרה מצטרפי לארבע אמות:

ביב אמה הוא קילון נשפכין שם המים ויוצאין לרשות הרבים ואמר ר' אליעזר
בן יעקב כי כשיהיה הבנין קמור הוא ברשות הרבים מותר לשפוך לתוכו
מים נשפת מן החצר לקי על פי שיהיו המים היוצאין מן החצר הולכין
ארבע אמות תחת הקמירה הוא מותר לשפוך המים בתוכו הקילון על פי
הביב שבחצר לפי שהיו יוצאין לרשות הרבים אלא שהמים כלין תחת הבית
ארבע אמות הבנויות מבחוץ וחכמים אוסרין לשפוך על פי הביב בחזקה
שהיה לפי שהוא כשופך ברשות הרבים אבל שופך תוך לביב והמים
שותתין אליו וכבר בארנו כי האכסדרה הוא מקום מוקף מצלע רוחותיו
וכשים בחצר עם האכסדרה ארבע אמות על ארבע אמות מותר לשפוך
המים בחצר ואין צריכין לחפירה שיתקבצו שם המים והלכה כחכמים:

וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין את שלא עשו עוקה אסורין:

דיוטאות יולעות הן דיורין ובכלן מדבר שיהיו אלו הדיוטאות זו כנגד זו ובניהם
חצר שיפשכו בניהם ממים לשם כשעשה בעל הדיוטא התחת עוקה והיא
חפירה בחצר לבד שלו מותר להפכי חצר התחר לשפוך מים עם חבירו
בתותה עוקה עד שיערבו שיש לחתם שמא ישתמשו מן הדיורים לחצר כלי
ערוב כשנתיר להם שפיכת המים מביתיהם לתותה חפירה זו היא כוונת
רבת הלכה:

פרק תשיעי

כל גגות העיר רשות אחת ובלבד שלא יהא גג גבוה עשרה או נמוך עשרה דברי ר' מוחכמים אומרי כל אחד ואחד רשות בפני עצמו רבי שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחד לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית:

לפי על פי שהיה רבי מאיר סובר שכל רשות אחד כשנכללו קנתם מקנתם
אין מותר אלו להשתמש מקנתן אל קנתן כי הוא אומר כל מקום שאתה
מונע שתי רשויות וכן רשות אחת אסור להועיל מזו לזו כגון עמוד ברשות
היחיד גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה וחכמים אומרים בגגות כמו
שנחלקו הרשויות למטה כך נחלקו למעלה כל גג מובדל מן הגג חבירו
אומר רבי המלוק והספרים הוא במקום הדיוט בלבד אבל חצרות הבתים
והגגות והמקומות המוקפים חומה בכותלים ולא נעשה לדירת אדם והם
הנקראים קרפיפות כיצד נתנו בחצר בתוך המבוי פעמים כולם הם רשות
אחד לאותם כלים שהם בתוכו אלו המקומות כשנכנסו שבת אבל להוציא כלים
מן הדיורין אלהניחם בחצר ולטלטלם מן החצר לחצר אסור מותר
ומאחר רבי שמעון שהוא אוסר להוציא מה שבחצר זו לחצר אחרת הכל שוה
בין עשו מבוי הבית ערוב או לא עשו פרוב לא נאמר שאין שם עשו ערוב
יוציאו מה שבבתיהם אל החצר ואחר כך יוליכו אותו לחצר אחרת על דעת
רבי שמעון כי אותר לאדם להוציא דבר שיהיה בחצר מבית שבת שם אל
הגג ומן הגג לחצר אחרת ומן החצר אחרת לקרפף ומן הקרפף לגג אחר
וכן תמיד עד שיכיל לטלטל אותו הדבר ולהוליכו בשבת בכל המדינה על
הגגות ובחצירות הבתים והמקומות המוקפין בכותלים שם אין בהם
דירה אבל מה שהוא אסור להוציא דבר ממה שיש בבית אל הבית
או אל הגג אלא שם עשו ערוב בין שני הבתים והלכה כרבי שמעון ואפילו
היו הגגות גבוהות או נמוכות:

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0045
DFG

גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא בפתחה של גדולה: חצר שנפרצה לרשות הרבי המכנים מתוכה לרשות היחיד או מרשות היחיד לתוכה חייב דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מתוכה לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכה פטור מפני שהיא כברמלית:

חצר גדולה שנפרצה לקטנה ותהיה הקטנה אין לה אלא שלשה כותלים והגדולה יהיה לה מקום הפרצה כדמות שער כחצר יתבאר אין כאורה שנאמר וזה הוא כשנפרץ מערב שבת אבל אם נפרץ בשבת אפי׳ הקטנה היא מותרת להשתמש בדיורין שלה כחצר היתה מאחר שהיה לה פתח קודם שנפרץ הפותל והעקר מבטלו הותרה למקנת שבת הותרה לכל השבת כולה ועל זה הדרך בעצמו הוא גג גדול וגג קטן כשים כותל מקיף בגגות אבל אם אין שם שוס היקף כולם רשות אחת הן כחצר אחרת ואמרים עיד חצר שנפרצה לרשות הרבים הוא שיעול הכותל כולו מכל רשות הרבים ויאמרו שלשה כותלים רבי אליעזר סבר שם רשות הרבים וחכמים חולקין אחת כרמלית וכבר בארנו בתחילת שבת מרבע רשויות ויתיסס ואתה יודע כי ענין אמרם פטור הוא שאינו חייב מיתה אבל הוא אסור ואין הלכה כרבי אליעזר:

חצר שנפרצה לר״ה משתי רוחותיה וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו בין שנטלו קורותיו או לחייו מותרין באורתו שבת ואסורין לעתיד לבא דברי ר׳ יהודה רבי יוסי אומר אם מותרין לאותו שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותו שבת:

זאת הפרצה שנפרצה מחצר היא עשר אמות לרוחב פתח אין בפחות מזה שם פתח בקרן זוית ופתח בקרן זוית לא עבדי היכי ואם הוא יתר על עשר אמות אפילו מרובה אינו פתח אסור וזה הכלל שאמרנו שנפרץ משתי רוחותיו הוא שנפתח פרצה ונהרס זוית מזויתיו ונעקר קצת מזה הכותל ולא תהיה קורה ערוכה על מקום הפרצה אלא אחר יהיה מוסך הקורות בקיריוין על זאת הפרצה ולפיכך הוא אסור אבל כשנפרץ על זאת הפרצה הרי היא מותרת כי העקר מבטלנו פי תקרה יורד וסותם ורבי יוסי אומר אסורין בחותם שבת ואסורין לעתיד לבא והלכה כרבי יוסי ואל תתמוה כי זה המיקר יקראה לאותו עקר שקדם וכבר שאמרנו הותרה למקנת שבת הותרה לכל השבת כולה כי אם שאמרנו שם הוא בדין הערוב רוצה לומר כשנתחדש אחר הכנסת שבת אם אינם בחותם מקום לפי שנפסל זה הערוב וכיון שהיו מותרין מערב שבת מותרין לכל השבת כולה וזה המקום מדבר הוא בחצירות כשנפרצו ואותר הפתחים אסור מפני הסרת המחיצות לא מצד פלוק הערוב:

הבונה על גבי שני בתים וכן גשרים המפולשים משלשלין תחתיהן בשבת דברי רבי יהודה וחכמים אוסרין ועוד אמר רבי יהודה מערבין למבוי המפולש וחכמים אוסרין:

רבי יהודה מודה כי רשות היחיד מאחר שים לו שתי מחיצות שכבר נתבטלו

המוצא תפילין פרק עשירי

מרשות הרבים וכן אמר שתי מחיצות דאורייתא ולפיכך הוא מותר מטלטל הערוב כשתי מחיצות ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק עשירי

המוצא תפילין מכניסן זוג זוג רבן גמליאל אומ׳ שנים שני׳ במה דברי׳ אמורי׳ בישנות אבל בחדשו׳ פטור מצאן צבתי׳ או כריכות מחשיך עליהן ומביאן ובסכנה מכסן והולך לו:

זוג זוג פירושו תפילין של ראש ותפילין של יד והו׳ סיניח של יד בידו ושל ראש בראשו לפי שהוא סוכר כי שבת זמן תפילין וכבן גמליאל אומר שבת לאו זמן תפילין ואסור להניחן בשבת אבל התירו לו לכוכבן כדי להניחן אלא יתבדו ומפני זה מצינו ב׳ רוצה לומר שיקשור שנים של ראש בראשו ושנים של יד בידו והני מילי כשאם יפשם בדעותיהן וקשריהם אבל אם היו חדשים בלא דעותיהן ובלי קשריהם נוטריה עליו להניחן כמו שהוא קשיע עשוי בשורת תפילין ותכונתן ונבתים כמו תגולות והוא מגזרת גול תגולו לה מן הכתפים וכמו כן כריכות והפרש ביניהם כי כתפים הוא סיניח של ראש ושל יד בלבד קשורות תחת עם השנית בלבד וכריכות הוא סיניח רבות קשורות קשר אחד וזה שאמרנו מתפיק עליהם בתבאי סיניח כל כך רבות אלא יוכל בשם שבאר מן היום להניחן זוג זוג דרך מלבוש כמו שוכר ואמר ובסכנה מכסן כגון שיהיה עת צרה ב״ח שאם נמצאו בידו ינענו היוק אבל אם הוא ירא מלסטין בלבד עליכם כולם פחות פחות מרבע אמות כאשר בארנו בפרק אחרון מבשת ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

רבי שמעון אומר נותנן לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה וכן בנו נותנו לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו מאה: רבי יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו אפילו חוץ לתחו׳ אמרו לו לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה:

רבי שמעון מלק על המאמר שוכרנו בסוף פהלכה הקודמת ראה לומר מוליכין פחות פחות מרבע אמות לפי שהוא אומר מיסיקין שמא ילך בהם מרבע אמות ברשות הרבים אבל הנכון שיתן הכריכ׳ כולה לחבירו שלפניו וחבירו לחבירו עד שיגיע לבית ואמתר רבי יהודה אפילו חוץ לתחו׳ כתנאי שתיה מותה החבית הפקר אבל אם יש לה בעלים העקר אנלנו הכתה והכלים כרגלי הבעלים כאשר יתבאר בכיצה ואם החבית הפקר יוליכנה מיד ליד ואפילו הוליכוהו חוץ לתלפי אמה ורבי יוחנן בן נורי סב׳ נכסי הפקר קונין שביתה במקומן ואין הולכות אלא לתלפיות אמה כאשר בארנו בפרק הרביעי מן המסכתא והוא שאמר לרבי יהודה לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה כלומר אם יש לה בעלים ודע כי מותר לאדם להוליך הדבר פחות פחות מרבע אמות אף על פי שנתנו לחבירו וחבירו לחבירו כאשר בארנו רבי שמעון והלכה כרבי יהודה:

דיה קורא בספר על האספקופה נתגלגל הספר מידו גוללו אצלו היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים גוללו אצלו משהגיע לעשרה טפחים דופכו על דהכתב רבי יהודה אומר אפילו אין מסולק מן הארץ אלא כמלא מחט גוללו אצלו רבי שמעון אומר אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו שאין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש:

אספקופה הוא הבנין שלפני פתח הבית והיא כרמלי וכבר נתבארו הרשויות בתחילת מסכת שבת ואמרם עד שלא הגיע לעשרה טפחים כאשר בארנו בשבת

בזמן שהתנאי סיחיה בכותל מבפנים כגון
שהיתה סיחית בספר ברשות הרבים מכל
מקום היה הכותל עומד על הארץ על גופו
עומדת סיחיה בספר בזמן שהתנאי בטיל
רשות הרבים כלי תוכן על סוס דבר הרי
זה מותר לגללו ולהכניסו מפני שהוא כל זמן
שלא הגיע קצתו לארץ הרבי שמעון אומר
תפילו הגיע לארץ מותר להזיזו לפי
שהוא מסוס שבות מלחר שקצת הספר בידו ואינו כמי שעוקר מרשות הרבים
לרשות היחיד שלא מן הצד הספר כולו מידו ונח ברשות הרבי והסרו להגביה
דבר מרשות הרבים ותפילו הוא דבוק בקיר בקצר ברשות היחיד מדרבנן דילמא
נפיל ואתי לאתויי ודבר שהוא מדרבנן אינו עומד בפני כתבי הקדש ואין
הלכה כרבי שמעון:

זיז שלפני חלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת: עומד אדם
ברה"י ומטלטל בר"ה בר"ה ומטלטל ברה"י ובלבד של יוציא
חוץ מארבע אמות:

זיז הוא הקנה סיוצא מן הכותל מבנין או עץ או מבן או זולתם וכתנאי סיחיה
בינו ובין רשות הרבים יותר מעשרה טפחי כי העקר אצלנו כי רשות הרבים
היא עד עשרה טפחים ולמעלה מעשרה טפחים ברשות הרבים מקום פטור
ואסור להשתמש על זה הזיז סיוצא אלא בכלי תרם ודומיהן לפי שהם אם יפלו
ישברו אבל דבר שאינו נשבר בשמוש אסור להשתמש בו על זה הזיז גזרה
שמא יפול ברשות הרבים ויגביהם:

לא יעמוד אדם ברה"י וישתין בר"ה בר"ה וישתין ברה"י וכן לא
ירוק רבי יהודה אומר אף כשנתלש רוקו בפיו לא יהלך ד'
אמות עד שירוק:

מי שעמד ברשות הרבים והשתין ברשות היחיד חייב חטאת וכלילו עקר
מעל גבי מקום מרובעה כיון שזה השתן מוכח במקומו חיובו כיוצא בהם אחסן
במקום מרובע כאשר בארנו בהלכה רפשוטה מסכת ומאמר רבי יהודה כי
מי שנתלש רוקו מפיו אסור לו להלוך מרובע אמות בתנאי שיפסקנו בפיו
ואין הלכה כרבי יהודה:

לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברשו' הרבים ברשות
הרבי' וישתה ברשות היחיד אלא אם כן הכניס ראשו ורובו
למקום שהוא שותה וכן בנת: קולט אדם מן המוחיל"ה
למטה מעשרה טפחים ומן הצינור מכל מקום שותה:

זה שאסרנו לעמוד ברשות אחד ולשתות ברשות אחר בתנאי שתהיה השתיה
בכלים נאים שהוא צריך אליהם ואי אפשר לו להניחן מצני חסידותא שאם
תתיר לו לשתות מהם ניחוש שמא יוציא מרשות לרשו' אבל אם אין לשם כלים
חשובים אצלו מותר לשתות ולפילו לא הכניס ראשו ורובו למקו' שהוא שותה
ואמרו וכן בנת הוא ענין אחר רוצה לומר לענין מעשרו' כי מות' לו לשתות
קודם הוצאת המעש' עדמי שיש לו לשתות תוך הבת אבל אוך לבת אינו שותה
עד שיוציא מעשרו וכבר נתבאר זה הענין בעקרינו ובפרי במסכת מעשרו'
ואחר כן חוור לענין שבת ואחר שקולט אדם המים כלומר מקבל ממקום
שפיכת המים ואין הכוונה כשיקבלנו מן המים עצמם אבל אם נגיעה ידו
בתחילה כדי שיתקבלו המים בכפיו ושתה אסור אלא אם כן היה למעלה
מעשרה טפחים שהוא מקום פטור ובלבד שלא יהיה בתחילה מרובע
טפחים שהוא שיעור מקום פטור ובתנאי אחר שלא יהיה בין המקום ש
שמתקבלין ממנו המים ובין הבור היורדין ממנו המים פחות מעשרה טפחים
כי העקר אצלנו כל פחות משלשה כלבוד דמי ובתחילה קבל המים מן הבור
ש"ז רשות היחיד ורוצילו לרשות הרבים ורע כי זוחלין נקרלו המי הנגרי
מן הצנורות והמעייונות הנובעות הנגרים על הארץ והוא מלשון וחלי טעפר
עניינו הנחשים והשרפים הנגרים על הארץ ומזה נקרלו המקום שירדו בו
המים מזחלה ונגור ידוע:

בור ברשות הרבים וחולייתו גבוה עשרה טפחים חלון
שעל גביו ממלאין הימנו בשבת אשפה ברשות הרבים
גבוהה עשרה טפחים חלון שעל גביו שופכין לתוכה מים
בשבת:

כבר הקדמנו פעמים כי למעלה מעשרה בתוך רשות הרבים מקום פטור
וזה הבור אין הפרש בין סיחיה בינו ובין הכותל מרובעה טפחים או למעלה
או אם היה סמוך לכותל מצד בחוליתו גבוה עשרה ודע כי הבור וחולייתה
מצטרפין לעשרה והוא ענין ממלא וחולייתו גבוהה כחילו אמר וחולייתו
מצלימתו לעשרה וכתנאי סיחיה סמוך לכותל וזו האספ היא של רבי שאין
מפנין אותה כרוב מכל מקום אל יחיד אסור לעשות עליה מיס ואפי' היא
גבוהה עשרה טפחים נזרה שמא יפנה אותה בעלים וכמצא עושה רשות
היחיד לרשות הרבים:

לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים ברשות
הרבים ויפתח ברשות היחיד אלא אם כן עשרה מחיצה
גבוהה עשר טפחים דברי רבי מאיר אמרו לו מעשה בשוק
של פשמי שהיה בירושלם שהיו נועלין ומניחי' את המפתח
בחלון שעל גבי הפתחר' יום אחר שוק של צמרים הוה:

כמו שאסור רבי מחיר שיעמוד אדם ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד
כמו כן אסרו שיעמוד בכרמלית ויפתח ברשות היחיד ולפיכך הניחו עליו
רחיב מוה שהיה בירושלם שהיו מפטמין שם הע פות ומוכרי אותן
שהוא כרמלית והחנות רשות היחיד והיו עומדין בפ ק ויפו פותחי החנויו
בשבת ונחשוב ירושלם כרמלית לפי שהיה עיר של רבים והיו להם פתחי רבים
ולא היתה מעורבת על העקרים שבארנו בפרק תמיהי מוו התשבת ואין
הלכה כרבי מאיר בשני המתמרי לא ברשות הרבים ולא ברשות היחי פסמין
תרגום נרילות פט מתת ולפי זה השוק היו מפטמין בו הפופות ומשמין
אותן בקדח שוק של פטמין:

נגר שיש בראשו גלוסטרא' אליעזר אוסר ורבי יוסי מתיר
אמר

אמר רבי אליעזר מעשה בכנסת שבטבריא שהיו נוהגין בו היתר עד שבארבן גמליאל והזקנים ואסרו להן רבי יוסי אומר איסור נהגו בה בארבן גמליאל והזקני והתירו להן :

גר היה קורה שעושין לותה בשתי וערב ונותנין לותה בלתות ונועלין בה בשערים וקורלי לותה בני מדם בלשון ערבי מערץ ועניינו כמו ברית לפי שהוא מברית מן הכותל אל הכותל וקלוסטרא דמות רמון או מרובעת וכיונת כזה מתה שורה עליו שהוא כלי וזיכו קורה בעלמא שהוא לסור לשלטלה בשבת והלכה כרבי יוסי :

גר הנגרר נועלים בו במקדש אבל לא במדינה והמונח כאן וכאן אסור ר׳ יהודה אומר המונח מותר במקד׳ והנגרר במדינה :

הנגרר פירשו כל שהוא הדבק בקלת בקשה והמונח הוא שהוא מוכל וזיכו לבק זלוקמין לותו ביד ומרכיבין לותו על הלבות על המנעול ואחר כן מסירין לותו ועושין במקו לחר ומפני זה קרא לותו המונח וזה הדבר הוא בגר שאין כרשאי קלוסטרא כי מי שיש לו הכיר לותו ולפילו מונח כשאר בחרנו קודם והלכה כרבי יהודה :

מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה והעליון כאן וכאן אסור : רבי יהודה אומר העליון במקד׳ והתחתון במדינה :

ציר ילוע מגזירת תסוב על ציריה והוא שם עברי ממש ולמרם שם בשמו מכל מקום אין מחזירין לותו מפני זה מאחר שכל גזירה שמא יתקן לותו לפי שהוא צריך למחוק יותר בלי ספק וכן למרו שמא יתקע ואין הלכה כרבי יהודה :

מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה אם בתחילה כאן וכאן אסור : קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה אם בתחילה כאן וכאן אסור : חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור :

רטיה היא תחיכה של נגד שפוסטין עליו המכוה לתת לותו על המכה וכשנפלה מן המכה או שפרשה בילה ונתנה על גבי כלי מותר להחזיר כל זמן שלא נפלה על גבי קרקע אבל כשנפלה על גבי קרקע אסור להחזירה שלא לכהן במקדש ונתינת משיחה על המכה לכתחילה אסור בין במקדש בין במדינה ונקופין נימא הוא שקופין היתר כשנתק יתר מיתרי הגבלים והכנורות ודומיהן מן הכלים שהיו במקדש שהיו מונחים עליהם הסיר כל יום כשהיר יתבאר במקומו ויבלת ידוע והוא כמו רקם מסמר בנוף הלדם ונ״כ ידוע שהעבודה אינה מותרת לבעלי יבלת :

כהן שלקה באצבעו כורך עליו גמי במקדש אבל לא במדינה אם להוציא דם כאן וכאן אסור : בוקין מלח על גבי כבש בשביל שלא יחליקו וממלאי מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת ומבאר הקר ביום טוב :

סליק פירוש המשניות

גמי הוא גמא וכתוקבר בדבר הידוע כי הגמא מועיל למכה יש לו לקשרו בחתיכת בגד ויעבד ולא יפסול לעבודה בהיסחת לותו הבגד וכתנאי שלא תהיה מוכלת בין בשר ידו והמזרק או הסכין בעת עשיית העבודה ולמרם שם להוכיח ממנה שם לקשור המכה ולהני מתנה שם בווקין כמו זורקי והוא מגזר כמרת הבזק ר״ל שהיה כמי שזורק לבר מידו פעם לתר פעם שלא יחלוק כדי שלא תמעד רגלו בסכ שמטילי הבשר הזה שם כי הבשר היו צוברי לותו על הבכש כשם יתבאר במקומו במסכת תמיד וכבש שם המעלה שהיו עולין שם למזבח וכור הגולה כור היה בלשכה מן הלשכות והיה עליו גלגל והיה נשמ לותו גלגל קול גדו בעת השחיט וכן כור הגדו וכור תקר : תקר שהיו קורין לותו כך לפי שהיה נובע מלשון כתקיף כור מיתיה והיו על גלו שני בורות המזכירים גלגלי ותתירו להם הכהנים בעלותם לרגל לדלו מלותן הבורו כלותן הגלגלים ובשתרו העם כוהנין לדלות מהן בלב מפני הקרת הכהנים ולא העתיקו הדין לבורות לתרים ומה שלמרו השחיט גלגלי בשאר הבורות גזרה שמא ידלה לגבתו או לחורבתו או למקו שיהא למלאת מים למהירות השחיט בגלו הגלגלים וכמו כן מותר לשחוט בהן תוך המדינ והקול הנשמע לגלגל בעת השחיט אין מוסרין לותו וכמו כן אין מוסרין להקיש בשלשלת הפתיחה והדומה להם אבל מה שהוא מסו מן הקולות לינו אלא מה שהוא קול של שיר כלומר שיהיה לו נעימו על הסדר והוא למרם לא תמרו אלא קול של שיר בלבד והתרנו כל מה שקדם זכרו בתקדם כי העבודה תיכת בשבת וכמו כן כל מה שהוא מצוה שבות והוא מנרכי העבודה והמקדם מותר לעשותו בשבת במקדם והוא למרם שבות שבת במקדם התירו :

שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי רבי יוחנן בן ברוקה רבי יהודה אומר בעמת של עץ שלא לרבות את הטומאה מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל ומן האולם ומבין האולם ולמזבח דברי רבי שמעון בן ננס רבי עקיבא אומר מקום שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו ושאר כל המקומו כופין עליו פסכתר׳ שמעון אומר מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות :

המיינו הוא החנו שחונר על עצמו תרנו לתנגד המיית ודע כי כל מי שנכנס בתוך מקום שיהיה מן העזרה והוא טמא מת היה שונג חייב חטאת ואם היה מזיד חייב כרת רבי עקיבא לומר מוציאין הארון בעבת בשבת מכל העזרה ובעת שלא עץ הם מלקחיים מעץ שחינן מטמאיקי פשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה מן התורה כלשו שתבאר בתחילת כלי׳ תרנוס סירופיו פסכתרותי׳ והעפרד פסכתר ור׳ שמעון סבר כי מי שנפסק לו יתר במקדש שלא יקריבנו כמו שזכרנו במה שקדם לכל קונר קנתו על קנתו בעניבה בלבד ועוד קדם לך מדבריו בפר הרביעי מחלת המסכתת כי מי שיכול לתתום לפי תמם עשרה תמם יכנס שתין המשוחות ממנין את המדות ודבר של שני המשפטיים כמו שהוא סובר ולומר כי זה שאמרנו יכנס לפילו יצא מן התתום תמם עשרה תמם הינו מפניים לדלם תוך לתתום לפילו אצבע אחד לכל נתנו לך הלו תמם עשרה תמם לפי שהם שלך ומכלל תתום שלך שתין המשוחות ממנין את המדות וכמו כן זה שהתרנו לך שתקשור היתר בעניבה התרנו לך דבר שהוא מצוה שבות שהם עצמם לפרו זה הדבר יכן הקשירה בעניבה מדרבנן היא לפור ואין הלכה כרבי שמעון בשני המחמרים אלא כמו שזכרנו במה שקדם והלכה כרבי עקיבא והלכה כרבי יהודה :

ממסכת עירובין :

פירוש המשניות להרמבם ממסכת פסחים

לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כל מקום שאין מכנסין בו חמץ אין צריך בדיקה ולמה אמרו ב׳ שורות במרתף מקום שמכנסין בו חמ׳ ב״ש אומרי ב׳ שורות על פני כל המרתף ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שדין העליונות:

בדיקת החמץ בליל ארבעה עשר אע״פ שאינו אסור בו בלילה עד חצות ליום י״ד בשעה שתבקו ותקנו זה לפי שאור הנר בלילה יפה לבדיק ובני אדם מצויין בבתיהם בחותו שעת נקרא לילה אור כמו שקורין בצרפת׳ דבריס סרבה בספבן וכיון כזה כדי לבדר בליצנא מעלייא ולא תפיה פתיא׳ הספר בשם העבר מן העבדיים ר״ל לילה ומרתף שם אומר היין ולזו המצנה שיעורה כך כל מקום שאין מכנסין בו חמץ אינו צריך בדיקה ואומרה יין ושאין צריכין בדיקה ולמה אמרו שתי שורות במרתף וכו׳ ונאמר על דרך הדמיון כגון שיהיה בית אלף חביות יין בשורה עשר חביות וברוחבו עשר ובגבהו עשר אחת בכר אחת על גבי אחת עד שיהיה בבית אלף חביות בית שמאי אומרים בודק שורה כולה שהיא כנגד הפתח בארך וברוחב שהם אלף חביות והשורה כולה שהיא כנגד גב הבית בארך וברוחב והם גם כן אלף חביות וזהו ענין שתי שורות על פני כל המרתף ובית הלל אומרי שבודק שתי שורות וזהו עשרים חביות בלבד וזהו שתי שורות אחת בכר אחת בגב הבית כנגד פתח הבית ושתי השורות העליונות כנגד הגג וזהו ענין לאמרם שתי שורות החיצונות שהם העליונות:

אין חוששי׳ שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום דאם כן מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף:

גרירה ענייני ידוע כמו גרור אדם אשה בכח וספסל מגזרת הגרגרים אלגרה חולדה גם כן ידוע:

רבי יהודה אומר בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור וחכמי׳ אומרי׳ לא בדק אור ארבעה עשר יבדוק בארבעה עשר לא בדק בארבעה עשר יבדוק בתוך המוע׳ לא בדק בתוך המוע׳ יבדוק לאחר המועד ומה שמשייר יניחנו בצינעא כדי שלא יהא צריך בדיק אחריו:

בתוך המועד ולאחר המועד ענינו בתוך ימי החג ולאחר ימי החג ותועלת הבדיק לאחר המועד כדי שיאכלנו ולא יהא כו׳ כי העיקר לאכלינו חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנייה ואמרם ומה שהוא משייר חוזר על תחילת המאמר והוא לאמרם אור לארבעה עשר בודקין את החמץ כי מה שמשייר יניחנו בצינעא על שיהא שעת ביעור חיסור כי הוא שם הניח כלי מוכנע ומצא שחסר ממה שהניח צריך בדיקה לאחרת לפי שנאמר בילוע שגררה חולד׳ וטעם מחלוקת רבי יהודה וחכמים כי רבי יהודה אומר שם לא נדק בשעת חיסור החמץ אינו בודק כלל דילמא אכיל מיניה וחכמים אומרים הרי רואין כזו הגזרה לפי שהם אומרים הוא עצמו מחזר עליו לברר מיכל אכיל מיניה ומפני זה אומרים יבדוק בתוך המועד ולאחר המועד ואין הלכה כרבי יהודה:

רבי מאיר אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחילת שש רבי יהודה אומר אוכלין כל ארבע וחולין כל חמש ושורפין בתחילת שש:

כוח הסס יתברך שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם מכאן אמרו לומדים שצריך להיות בעור בחמץ קודם הסבעה בהכרח כדי שיהיו כל הסבעה ימים מתחילתן ועד סופם לא ימצא בהם שאור ומאמרו לך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם למדנו שהוא יום ארבעה עשר ויהיה בעור החמץ בתחילת יום ארבעה עשר לולי אומרו לך ביום הראשון כי אין הראשון מעוט וכלילו מעטו ואמר מה שאמרתי ביום הראשון הוא בתחילה היום שלא מקנתו ומכלל הראשון לזה שעיקר המקובל רוצה לומר כי בעור החמץ במקנת ארבעה עשר אמרו יתברך לא תעבוד על חמץ דם זבחי והקבלה כי אותו המקנת בתחילת שעה שביעית והכל מודים כי מתחילת שעה שלישית הוא אסור לאכל הוא מדבריהם כדי להרחיק מאסור תורה ומחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה כי רבי מאיר אומר יאכל כל זמן שמותר לו לאכול ורבי יהודה אומר לא יאכל בשום שעות גזיר משום יום המעונן שלפעמים שיעבה בשעה תחת והלכה כרבי יהודה:

ועוד אמר׳ יהודה שתי חלות של תודה פסולות ומונחות על גב האיצטבא כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין רבן גמליאל אומר חולין נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש ושורפין בתחילת שש:

עוד יתבאר לך כי קרבן תודה יש בו ארבעים חלה ולפי שהם רבות נפסלות בלינה והיו לוקחין שתים מאותן בחלו והיו עושין כהן מה שאמר ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

רבי חנינא סגן הכהנים אומר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומאה אע״פ שמוסיפין טומאה על טומאתו הוסיף׳ עקיבא ואם מימיהם של כהני׳ לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת אע״פ שמוסיפין טומאה על טומאתו:

מדות הטומאות הן מנויות בתחילת סדר טהרות ומהם תדעם וכל הנוגע בהם מאבות הטומאות יקרא ראשון והנוגע בראשון יקרא שני והנוגע בשני יקרא שלשי והנוגע בשלישי יקרא רביעי וינוד יקרא ראשון ולד הטומאה לפי שהוא מיוחס להם הטומאה ושאני ולד הטומאה ועל זה הסיקו תוורין ואומרים מלת ולד בשלישי ורביעי ויקרא גם כן ראשון ושני ושלישי ורביעי ולד הטומאה לפי שהם כלם תולדות אב הטומאה ואמרו בכאן ולד הטומאה רצה לומר ולד ולד ובכדי ידעת כי בשר שנגע בולד הטומאה שלישי לטומאה ובשר שנגע בהם הטומאה ראשון ובשנגע שלישי לראשון מזר שני כמו שבארתי לך כי כל הנוגע בראשון יחזור שני והוליכך בזה הדבר כי שלישי מותר לעשותו שני זה הוא ענין אמרו אע״פ שמוסיפין לו טומאה על טומאתו לפי שהיה שלישי והחזירו שני וזהו הטומאה שהוספה לו היה מדרבנן לכל מדאורייתא העקר אצלינו אין לוכל מטמא לוכל לפי שנאמר בטומאת לוכלין טמא הוא ובא בקבל הוא טמא ואינו עושה כיוצא בו כלומר לא יטמא כיוצא בו מן המאכלות אבל מדרבנן לוכל מטמא לוכל ולפיכך חזר השלישי שני והוסיף ר׳ עקיבא על זה ואמר כי שלישי מותר לעשותו ראשון כאשר תגיד לך כי טמא מת מכלל אבות הטומאה והולד הנוגע במת יהיה אב והנוגע בהם ראשון וכן שני ושלישי ורביעי ואם היה הדבר הנוגע במת כלים לא יהיו אב הטומ׳ ונחשוב מהם ראשוני לכל יהיו הם והמת תורה אחת שהנוגע בולדו הכלי יטמא טומאת שבעה והוא יהיה אב הטומאה ונחשוב ממנו ראשון ושני מה לדבר

פסח ית׳ בחלל תרב מן כמת וגוי׳ ובלח נקבלה תרב הרי הוא כחלב וכמו
כן שאר כלי מתכות וכלי שתף ליכם ודין התרב שזה וכלי׳ הם יותר תמור
מן הלדם לעולם במדבר תחת לם נגע מדם בית יהיה לותו הלדם לב
הטומלה בלא ספק ולם נגע מדם שני ברלשון יהיה השני רלשון כלשר
בלרנו בתחילת דבריו ולם נגעו כלים בלותו הלדם שנטמ׳ בית והוא לב
הטומלה לף יהיו רלשון לבל הטומלה ומהם יתחיל החזכון ברלשון
ובשני ועוד יתבלרו לך דיני לל העיקרי כלם ורלויתיו בלחור ברלש מסכת
מהלות וכר לשר לתרו בכל׳ ר׳ל נר של מתכ׳ שנכנס׳ בכל דיני הכלי׳ שזכרנו
לבל נר של חרס לף כי מעקרנו שכלי חרס לינו לב הטומלה כש׳ פני כלשר
יתבלר במסכת כלים ובשתנע נר של מתכת בטמל מת שהוא לב הטומלה
לף יהיה לותו הנר רלשון לבל יהיה לב הטומלה כלשר בלרנו ושמן שנפסל
בטבול יום והוא שליבי כלשר יתבלר במסכ׳ טבול יום ובשנתן בנר הנוכרת
חוץ רלשון כי הנר לב הטומלה כלשר בלרנו והתיר חוזרת שליבי רלשון
ובכר בלרנו כי רבי עקיבל יטעריך שיהיה הנר לב כדי שיהיה השמן רלשון
ויטמל זולתן מן התורה כי הוא סובר כי היות משקין טמלין טמלתי׳ זולת׳
מן המלכלות מדלורייתל לבל חלו סבר שהוא מדרבנן כלשר הוא הלמת די
לו כטומל׳ דרבנן שיתיר להי׳ הנר של חרס לפי שהמשקין בין שנטמלו לב
לו ברלשון לו בשני יחזרו רלשון וזה מדרב׳ ועו׳ נכלר זה במקומו בטהרות
ושני המלמרים מתייים לפי שהם עדות שהעידו במה שרלו ומה שנמשך
וזה הענין בכלן לפי שדברנו בשתי חלות פסולות מלחם תודה שהם קדשים
ונשרפין :

אמר רבי מאיר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח אמר לו רבי יוסי אינה היא המדה ומודי׳ רבי אליעזר ור׳ יהושע ששורפין זו לעצ׳ וזו לעצמה על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שר׳ אליעזר אומר תשרף זו לעצמה וזו לעצמה ור׳ יהושע אומר שתיהן כאחת :

רבי מאיר סבר אין משקין טמלין טומלת זולתם מדלורייתל ועוד יתבלרו עקרי מחלוקתם במסכת טהרות ושניהם מודים כי למרו במה שקדם למה נמנעו מלשרוף הכשר שנטמ׳ בולד הטומל׳ מפני שהוא בשר שנטמ׳ במשקי׳ טמלין וזה הכשר לדעת רבי מאיר ולד מדרבנן לפי שהוא כלשר בלרתי לך סובר טומל׳ משקי׳ לטמל לחרי׳ דרבנן והוא לדעת ר׳ יוסי ולד מדלורייתל למה שבילרנו מפניהו ולפי שסבר רבי מאיר כי ר׳ חנינל התיר שריפ׳ ולד הטומלה מדרבנן עם רלשון מדלורייתל למר מדברי רבי חנינל במחלקתו עם רבי עקיבל נודע שמותר לשרוף תרומה טהורה עם הטמלה לפי שולד מדרבנן לנבי רלשון דלורייתל לין הפרש בינו ובין טהור ולמר לו רבי יוסי היכן היל המדה לפי שרבי יוסי סובר כלשר בלרנו כי לותו הכשר טמל מדלורייתל ולמר לו לם התרנו טמל טומלה תמורה עם טמל טומלה קלה נתיר שריפת טהור עם טמל לם כן יהיה שריפת תרומה טהור עם הטמלה לרבי מאיר על עיקר סברתו היל המדה ולרבי יוסי לינה המדה לחר כך למר לו רבי יוסי לפילו רבי יהושע שהוא מקל לינו מתיר שריפ׳ טהור עם הטמ׳ לבל הוא מתיר שריפת תלויה עם הטמלה ועוד יתבלרו לך דבריס שעושי׳ התרומה תלויה כשנגע בהם במסכת טהרו׳ ור׳ יוסי למ׳ כי המרבע עשר שהל להיות בשת שהחיוב לשרוף הכל קודם השבת שורפין טמלה לעצמו וטהורה לעצמו ותלויה לעצמו והלכה כרבי יוסי למרו אין שורפין טומל׳ עם הטמלה מבל משקי׳ וזולתה הוא מדרבנן כרבי מאיר :

פרק שני

כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמ׳ לחיה ולעופות ומוכרו לנכרי ומותר בהנאתו עבר זמנו אסור בהנאתו ולא ישיק בו ותנור וכירים רבי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכמי׳ אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים :

א המשנה לרבן גמליאל שקדם לך דעתו שתמר תולין כל מרבע ותרומ׳ כל

מתם ותמר בבתן כי כל שהכתן מוכל תרומה מותר לישרחל להאכיל לבהמ
וזה לתת ל׳ל שמותר לו לישנות מן החתן בשעה חמישית לעל׳ם שהוא עומן
לינה מוכל בחשר בלרנו ותמרו ולבהמה ולחיה ולעופות כדי שיכול בכלל
מיני התיר׳ כמו שהם חלוקי׳ בענין תכילת׳ כי יש מהם מנגיעים מה שיחשר
להם ויש מהם שמפזרין לותו כיונל בהן ומה שפרט ותמר ומוכרו לנכרי כי
שמחי מו׳ל יתכור מדם תמנו לנכרי חלל מם בן יודע בו שיכלה קול׳ הפסח
והודיע כי זה המתמר דחוי ורונה בתמר ומותר בהנחתו לפי שהוא
כשברף התמן קודם הבשור הותר לו שיהנה בשפרו לחחר הפסח ותמר
עבר זמנו מסור בהנחתו חפילו בשעה שהיל מדרבנן כי הוא חסור
בהנחה כמו מיסור הנחה דלורייתל כל כך כי חפי׳ קדם חשה בתמן בשם
שעות מין חוששין לקידושין חפילו היה לותו התמן חסור מדרבנן כמו
התטים שנפל עליהם מים כיונל בו ותמרו לל יסיק בו תנור וכירים רונה
בו כי כשברפו כומנו לל יסיק בו תנור בעת שריפתו כדי שלל יהנה בותו
הביעור והוא לינו מותר בהנחה ופירוש׳ ידוע ולשון העברי פיתים וכמו כן
נפרש פתות לותם פתיים ומין הלכה כרבי יהודה וכשהתמן הוא יבש מין
מספיק לו להטילו בנהר שלל נרוך שיפרר לותו הטיב מפני שיבטו חוק
ולכתת שלקין כדי שיתבד מהר :

חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר לא יראה לך שאור :

למדנו בקבלה שלך מי שתה רונה מבל שתה רונה של לחרי׳ ולפי שתין מדם
עובר על מנות לל ירלה לך תמץ בתמן של נכרי הוא מותר ולפי׳ בתכילת
ומה שלמר בהנחה מסוס שנלמר בתמנו של ישרחל חסור בהנחה ולמרו
בירושלמי כי למרו מותר בהנחה מסוס שהוא מורה שהוא חסור בתכילת
זה הוא במקום שחוסרין עם תכילת פתם ומזה הטעם חסור בתכילתו ולל
מסוס התמן בשלר למרו שבל בשתרת דגניה לתכול פתם מותר בתכילת
וזה יור׳ הדב׳ בפתם תלוי בתנבא והמנהג הו׳ לתנלינו בחיי ספרד לתכלו ולם
שעבר היסרל על מנו׳ הפסח שלמר לל ירלה בשהתמן שלו קנסינן לי׳ ונחסר
חותו בהנחה וחפילו לחחר הפסח :

נכרי שהלוה את ישרחל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה וישראל שהלוה את הנכרי על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה : חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו :

פתנחי בשניהם שיחמר לו מם לל הנחתי לך מעות ביום פלוני קנה מעכשיו
מבל מם לל חמר לו וזה הרי התמן בחשב ברשו׳ בעליו לל בדשות חותו שהוא
ממוסבן חצלו ובל שתין הכלב יכול לחפש לחריו הוא שיכו׳ עליו גוי׳ שלפש
טפחים וברין שיכטל בלבו ובשב׳ל לל בח לחלק מבל בחר דין המפולת לין
הוא :

האוכל תרומ׳ חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במויד פטור מתשלומין ומדמי עצים :

עוד מבחר לך בחסבת מבות כי מוכל תמץ בפסח לוקה והעיקר מבלנו תין
חדם לוקה ומשלם לפיבך פטור מן התשלומין ומדמי העצים שיעורו חפילו
דמי עצים היכו משלם ולל נחמר בחסוב זה התמן בחילו הוא עץ בעלמל לפי
שהוא חסור בהנחה ולפיבך תין משלם חפילו דמי עצים :

אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחפים בשעורים בכוסמין ובשיפון ובשיבול שועל ויוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו והכהנים בחלה ובתרומה אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתן ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו חלות התודה ורקיקיזיר עשאן לעצמן אין יוצאין בהן עשאן למכור בשוק יוצאין בהן :

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0050
DFG

מכילת מכה בגיל פסח מצות עשה והוא דברי חכמים בערב תאכלו מצה ואמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מכאן אמרו חכמים שעיסת מתחמצת מדמע יוכח בחן ידי חובתו במצה ואלו החמצת מינים כלכד הם כחין לידי חימוץ וקלתם כמו חורו ודוחן ודומיהם מכריעין עיסתן וחינן מתחמצין ואם אתה זוכר למה שכירנו בפרי שלשה שאכלו כחחת מברכות ובפרק י"ל דשנית התכאר לך ואת ההלכה ואת שוכה בהן אחת ומה שפרטו בחלה ובתרומה שמא יאמר מדם מנה שוה לכל מדם בעינן ר"ל שתהא רחויה לכל ישראל ולוולתם הודיענו שאין הדבר כך והשתא שאין מדם יוכח ידי חובתו בחלות תור ורקיקי נזיר כשאחין לעצמו להקריבן עם הקרבן אמרו חייב כאן שבטוח מע"פ שהיא מצה גמורה לפי שאמר הכתוב ית' ושמרת את המצות וכא בקבלה מצה המשתמרת לשם מצה יצתה זו שאינו משתמרת לשם מצה חלה לשם וכא:

ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת ובעולשין ובתמכה ובחרחבינא ובמרור יוצאין בהן בין לחין בין יבשין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ומצטרפין לכזית ויוצאין בקלח שלהן ובדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו:

כמו שאכילת מצה בליל פסח מצות עשה כך אכילת מרור מצות עשה בזמן שבית המקדש נהוג הוא מה שאמר יתבר על מצות ומרורים יאכלוהו ואמרו מרורים נוקל על אלו שמנה חזרת וחסה ועולשין ידוע תמכא מין ממיני עולשין אלא שהוא גדל בגנות חרחבינה פירש רבינו יונתן ולקרניה לה מרור מין כוזכרתא מר ביותר ואמרו בין לחים בין יבשים הוצה בו הקלח שלהם כאשר הודיעך ויוצאין בקלח שלהן אינו יוצא בהם ידי חובתו אלא מה שהן:

אין שורין את המורסן לתרנגולים אבל חולטין האשה לא תשרה את המורסן שתוליך בידה למרחץ אבל שפה היא בבשרה יבש לא ילעוס אדם חיטין ויניח על מכתו בפסח מפני שהן מחמיצות:

מורסן ידוע והוא קליפ החטים הגבה ושורין הוא שישרו המורסן במי ויתנו אותן בפני התרנגולים שיאכלו אותו כדרכן וחולטין הוא שילושו הקמח במים ממי בחוזק רתיחה ונהגו בהן לאפו זה והגמרא התיר אותו ושפה פירושו שהאשה מכבכת בשרה במורסן ולעוסה לבעיסה בפניים:

אין נותנין קמח לתוך חרוס או לתוך החרדל ואם נתן יאכל מיד ורבי מאיר אוסר אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות אבל סבין ומטבילין אותו בהן: מי תשמישו של נחתום ישפכו מפני שהן מחמיצין:

מחלוקת תנא קמא ורבי מאיר היכא חלה כשנתן לתוך החרדל אכל לתוך החרוס דברי הכל ישרף מיד לפי שהוא ממהר להחמיץ ועוד יתבא תערובת החרוסת מה הוא בפרק מחרין ואמר הש"י בפסח ובשל מבושל כמים ולפי שהיה מיסוד הכיסול בלשון מקור קבלנו שנא לרשות לאסור פיסולו כמי פירות אכל סבין ומטבילין אותו בהן אחר שנגלה ומי הבנק שנוטלין כו חיוש ובלי הבנק ישפכו כמו שזכרנו ובמקום מדרון כדי שלא יתקבצו ויעמדו במקום נמוך ואין הלכה כרבי מאיר:

פרק שלישי

אלו עוברין בפסח כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי ויתום המצרי וזומן של צבעים ועמילן

של טבחים וקולן של סופרי"ם אליעזר אומר אף תכשיטי נשים זה הכלל כל שהוא ממין דגן הרי זה עובר בפסח הרי אלו באזהרה ואין בהן משום כרת:

עניין עוברי עבורי על כל יכלה ובל ימצא כותח הוא דבר שמופל בערובו קמח ונקרש בלשון ערבי חלמ"ורי שכר דבר משכר שעושים דבריס משכרין מעיני רבים מחטים שרוים ושעורים וולתם והיס מפקה מנגי מדי מזה העניין רוצה לומר ממשרת לחם כגון חותן שעושין היום במצרים וקורין חותו חלמ"ור בערבי וחומן הילדומי היו מסיימין בו שעורים מעט ויתוס שלוקחין חלת וקמח שעורי ונקרטומי וקורין חותו בערבי קר"ס והוא ורע ברכוס מדברי בד בבל ולבין חותו בימים והיו עושין חותו לרפואה וזומן של נבעים מיא דחורי והוא מיס שמזרין בהן החורסן ומשתמשים בו נבעי הלכה ועמילן של טבחים הוא שלוקחין חטים שלח בשלו כל צרכם ומיבשין חותן וטוחני חותן ולבין חותן ועושי עמן חלו"ת ומכסי בהן הקדיר כשיתקרב המאכל להתבשל בתוכה ותסיר ממנה זוהמת המאכל וריחו הרע וקולן של סופרים עיסה יעשו חותה מדבקי הספרים מעפר הדחיים ידבקו בו מה שהם רוצים לדבק מניירותיהם וטפולי כפיס הוא קמחים יקראו חותן בנפים מן הדברים שים להם כח למרק ורוחצות פניהם בפס ובשרן וים בבלנן קמח שעורים ודבי אליעזר אומר אף על פי שיהיה חבק ואין בו מיס גזירה שמא יסרו חותו החבק בשעת הרחיצה ואין הלכה כרבי אליעזר אלא כמו שאמר זה הכלל כל מה שהוא מין דגן רוצה בו כל דבר שיהיה בו מין ממיני קמח המינים עם המים עובר עליו בפסח אכל בלח מים או במי פירות חינו עובר ומותר לאוכלו כי הטיקר אצלינו מי פירות אין מחמיצין ואמרו הרי אלו במוהרה רוצה לומר מי שיאכל מחלו שיהיו בו תערובו דגן לפי שהעיקר אצלינו על חמץ דגן גמור עוכם כרת ועל תערובו בלעו זוה כשיהי מן החמץ מעורב כזי בכדי לאכילת פרס אן יתחיי באוכל זה התערוב אלקוי אכל לס יש שעור הדגן המעורב פחות מכזית חינו חייב על אכילתו אלקוי אכל הוא לפסול ואין הלכה כרבי אליעזר:

בצק שבסדקי עריבה אם יש כזית במקום אחד חייב לבער ואם לא בטל במיעוטו וכן לעניין הטומאה אם מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה בצק התרש אם יש ביוצא בו שהחמיץ הרי זה אסור:

תרש בטל במיעוטו כשהוא במקום חזוק הכלי ודבוק שדרין אכל כשאינו לחזוק אפילו פחו מכזית חייב לבער ואמרו תוכן תכוחר ועניינו כי אם הוא מקפיד עליו ודעתו לילוו אז הוא תוכן וכשנטמאת העריבה והטבילה לא עלתה לה טבילה וזה המחמר בעריבה שים לה טהרה במקום אחר בכלי תרש אין לו טהרה במקום אלא שהתבאר במקומות הדבה ובצק הרש הוא שיכו עליו ביד ולא ישמע לו קול ודומ' בתרש לא יפיק כשקורצין אותו ובשם לא נודע לם שתחמץ או לא נשער אותו בזולתו אז בזמן הילוש כי בזמן הזה תחמץ העיסה ושיעורו כדי שיהלך חדם כדרגלי הליכה בינוני מיל אחד והוא שיעור בן הזמן שהוא שני חומשי שעה משעות המשוים:

ביצד מפרישין חלה בטומאה ביום טוב רבי אליעזר אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה רבי יהודה בן בתירא אומר תטיל בצונן אמר ר' יהושע לא זה הוא חמץ שמוזהרי עליו בבל יראה ובבל ימצא אלא מפרשתה ומניחת עד הערב ואם החמיצה החמיצה:

גבר הודעתיך כי שריפת קדשים ביום טוב אסור כשנטמאת העיסה חלה ממלה שיוציא ממנה לינה שתשרף ואמר רבי אליעזר שיאפה הבצק כולו ולא יוציאו ממנה חלה עד שתצלוס אפייתו ואז תטול חלה מן המלות ותקרא לה שם ווה מותל כשאר ביכורים במסכת חלה ומניחין אותה עד מוצאי יום טוב ושורפין וכן בתירא אומר מוציאין אותה עיסה ומטילין אותה במים צונן ומניחין אותה שם עד שתשרף למוצאי יום טוב כי אסור להפותה לפי שאין תופין ביום טוב אלא מה שהוא רחוי להאפילה והלכה כרבי אליעזר:

מקום שנהגו פרק

רבן גמליאל אומר שלש נשים לשות כאחת ואופות בתנור אחד זו אחר זו וחכמים אומרים שלש נשים עוסקות בבצק אחד אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה רבי עקיבא אומ׳ לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורי׳ שוי׳ זה הכלל תפח הלטוש בצונן :

ר״ג סבר כי ג׳ נשי׳ מתעסקו׳ בבצק כולן נזין מחד ואופות זו אחר זו ואע״פ שיחתר הבצק של הש׳ עד שיסיקו את התנור פעמי׳ ויפסו בו שתי הפיות וחכ״א תלפה השלישית שתינו בה לידי תיפרן בזה השיעור מהזמן וחכמים אין מוכרים כך אבל אומרים כי כשתתחיל הראשונה בפיה תשלים האמיה לעדוב והשלישי׳ ללוש במקו׳ כשתשלי׳ הראשונ׳ בפיה תשלי׳ האמיה בעריכ׳ והשלישית בלוש ותתחיל האמיה לפתו׳ והשלישית בעריכה ותלוש הראשונה פעם אמיה וכך עושין ולא יתחמה הבצק בשום פנים ולא תבוא ממנו חיל ואמר רבי עקיבא לרבן גמליאל לא כל הנשי׳ ולא כל העצים ולא כל התנורי׳ שויס כיים תנור שמתחמם בשעה קלה ואחר בהפך וגם כן בשום העצים יותר יבישים שולט בהם האש במהרה ומן העצים ים מהן זריזות ים מהם להפך ואמרו שתין מניחין העיסה כל זה הזמן תלת ס״ל מטילין בהם מים וכונין ומכוונין העיסה בהן ודע כי כל עת שהיא מתעסק בבצק תינו בה לידי תיפרן ותפילו יום אחד שלם והלכה כחכמים:

שיאור ישרף והאוכלו פטור סידוק ישרוף והאוכלו חייב כרת איזהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנראו כדקיו זה בזה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים זה וזה האוכלו חייב כרת ואיזהו שיאור כל שרוכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו :

כקרני חגבים פירושו שתסדק העסה סדקי דקים כשיתחיל התפיח להכנס בו ותפילו הס כקרני חגבים והלכה כחכמים :

ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת דברי רבי מאיר וחכמים אומרי בזמן רבי אלעזר בר צדוק אומר תרומה מלפני השבת וחולין בזמן :

והלכה כרבי אלעזר בר צדוק :

ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער ואם לאו מבטלו בלבו להציל מן הנכרי ומן הנהר ומן הלסטים ומן הדליקה ומן המפולת יבטל בלבו ולשבות שביתת הרשות יחזור מיד :

כל זה מבואר בתר הטיב :

ובן מי שיצא מירושלם ונזכר שיש בידו בשר קודש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה ועד כמה הן חוזרין רבי מאיר אומר זה וזה בכביצה רבי יהודה אומר זה וזה בכזית וחכמים אומרים בשר קודש בכזית וחמץ בכביצה :

רבי מאיר לומר כמו שטומאת אוכלין בכביצה רוצה לומר שמיטמא עד שיהיה כח כביצה כאשר נאמר בפי׳ רבוצ בדרום מסכת טהרות כן לא יחזור תלת על כביצה ורבי יהודה לומר כמו שהאוכל מבשר קדש ומן החמץ

רביעי פסחים

כזית לוקה כך יחזור ופילו על כזית ונתנו חכמים טעמה בין בשר קדש ובין החמץ לפי שהוא תולין והלכה כחכמים :

פרק רביעי

מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת :

לפי מה שאמרו נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם שהוא מורה כי כשהלך ממקום שאין עושין למקום שעושין חישו שמא התנה ואמר כי זה הדין לא שיך והעיקל אל ישנה מדם מפני המחלוקת ומה שהכריח לחייבו שלא לעשות במקום שעושין לפי זה חישו שמא חישו שיצא ממנו מחלוקת אבל הבונה הוא שם יעשה במקום שאין עושין או שיעשה דבר מעשה ממעשים הן ימתה בהם אבל הנפלה אין בה מחלוקת :

כיוצא בו המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער רבי יהודה אומר אומרים לו צא והבא לך אף אתה :

כבר נתבארו עקרי זה המאמר בפרק תשיעי ממסכת שביעית ואין הלכה כרבי יהודה :

מקום שנהגו למכור בהמה דקה לנכרי מוכרין מקום שלא נהגו למכור אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין להם בהמ״ד גסה עגלים וסייחים שלמין ושבורין רבי יהודה מתי בשבורה בן בתירה מתיר בסוס :

אסור למכור בהמה גסה לנכרי בין שהיה עובד אלילים או אינו עובד אלילים ומעשה זה האסור שמא ישכירנה או ישאילנה לו ויעבוד בה בשבת ולשון התוספתא למען יכוף שורך וחמורך ושלשית שמא ימכרנה לו ערב שבת ולא תיטב בעיניו ויאמר לותה בעלים היטרפל כדי שתלך לפני הקופה והבהמה תלך לפניו מחמת קולו של ישרפל היה מכיר לותו נפנה היטרפל מחמר לחמר בהמתו בשבת ולפיכך מותר למכור סוסה שיתן בהמתו לסרסור שימכרנה לנכרי והוא שלא היה שם מנוי כי אלו הטעמים כולם נפתלקו כשנעל הבהמה לא יהיה מצוי כי הסרסור לא ישתול ולא ישכיר לפי שאינה שלו והבהמ׳ לא תכיר קול הסרסור שתלך מחמתו כמו שזכרנו והתיר רבי יהודה למכור שבורת יד או רגל לפי שאינה רווייה לשבח וזה הינו לשמת כי תפשר לקצר ולשבר והקונות להניעס והתיר בן בתירא למכור הסוס הידוע לנשיכת הנחש והנשכר ודומיהם מחיות הניר כי הוא סוכר הפי נוסף עצמו בין מדם בין בהמה חיה ועוף ואלו העופות לינן מצוי על הסוס וחכמים אומרים כי המדם הפי בלבד הוא שאינו מצוי ונאמר בו הפי טושף את עצמו ואין הלכה כבן בתירא :

מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין :

האוסרים לאכול בשר צלי בלילי הפסח כדי שלא יפשוך הדומה שהוא בשר הפסח ויהיה כאוכל קדשים בחוץ :

מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הכיפורים מדליקין מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין ומדליקין

בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים:

עוד יתבאר בגמרא בפרקין כי יום הכיפורים אסור באכילה ובשתיה ומה שאומרי' שהלכה היא בידינו ידוע לכל שהרי ביאורה יפרים מותו מפשוטו ואם לא תמצא ואם לא תמצא מחזיר יכול לידי הרהור ויבעול:

מקום שנהגו לעשות מלאכה בחשעה באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות מלאכ' אין עושין ובכל מקום תלמידי חכמי' בטלים רשב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחי' עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר והלילה ב"ש אוסרין וב"ה מתירין עד הנץ החמה:

ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל וחכמים אומרים ביהודה עושין מלאכה לפי מה שקדם להם דבר כללי מקום שנהגו ומקום שלא נהגו הודיענו בשני המקומות ידועות כאחד נהגו לעשות וכאחד לא נהגו:

רבי מאיר אומר כל מלאכה שהתחיל בה' קודם לארבעה עשר גומר בארבעה עשר אבל לא יתחיל בה בתחיל בארבעה עשר אע"פ שיכול לגומר וחכמי' אומרי' שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ואלו הן החייטים הספרי' והכובסין רבי יוסי בר יהוד' אומר אף רצענין:

עוד יתבאר לך בגמ' מועד כי הסדיוט תופר וכמו כן היוצא מבית האסורין והמספר וכובס ולפיכך התירו חכמי' להם מלאכות שיתחיל לעשותן כחרנעה עשר לכל במקום שנהגו ורבי מאיר אומר לפילו במקום שנהגו עושין מלאכה לכתחילה בשום פנים וכבי יוסי אומר לף הרצענין לפי שהוא אומר שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן וסנדליהן לעלות לרגל בחול של מועד והלכה כחכמים:

מושיבין שובבין לתרנגולי בי"ד ותרנגולת שברח מחזירין אותה למקומה ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה גורפין מתחת רגלי בהמה בי"ד ובמועד מסלקין לצדדין מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע"פ שאינם לצורך המועד:

אמרו תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה ר"ל נחולו של מועד אבל כחרנעה עשר אין נרין לדבר בו מאחר שאמר מושיבין כל שכן מחזירין וענין מוכיח הוא שתהיה תרנגולת מושבה על הביצים שלשה ימים שכבר התח לו הביצים להפסד ואם אתה מניחין לאחרת ומרגילין אותה על הביצי:

ששה דברי' עשו אנשי יריחו על שלשה מיחו בידם ועל שלש לא מיחו בידם ואלו הן שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשי' לפני העומר ואלו שמיחו בידי' מתירין גמזיו של הקדש ואוכלין מתחת הנשרי' בשבת ונותנין באה לירק ומיחו בידם חכמים:

אלו הששה דברי' לא שנחו אותם חכמים אלא השלשה מהם והם הרחשונה לא מיחו בידם והשלש האחרונה מיחו בידם הרחשונה הם שמרכיבין חילנות יש מרכבה שבר והוא שתולין יחור של דקל זכר על דקל נקבה ושם תפרסם אצל העבודה וזהו ענין לומר מרכיבי דקלים וכורכין

את שמע הוא שהם לא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו בשעת קריאת שמע וקוצרין וגודשין מלפני העומר עניני שמותר לקצור ולגדוש ולא נתוש דילמא אתי לאיכול מיניה והשלש האחרונה שמיחו הן מתירין גמזיו של הקדש הוא שהם היו מתירין לאכול נדולי הקדש ואומרו כי לא אתמר אלא ספרי שנקדש בעצמו אבל מה שנקדש לאחר כך בשדה הקדש שהוא מותר ואוכלין מתחת הנשרים שהיו אוכלים מה שהיה נופל מן הפירות תחת האילן בשבת והיום טוב לף על פי שהיה ספק אלמא ולא היו יודעים שם מערב שבת נפלו הן מותרין לו נפלו בשבת והן אסורין כאשר יתבאר במסכת יום טוב ונותנין פיל לירק כבר קדם לך במסכת פיאה כי מתניתי הדברים שהם שייכין בפיאה שיהיה מכניסו לקיום והירקות מינן כן:

ששה דברים עשרה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו גירר עצמות אביו על מיטה של חבלים והודו לו ביתת נחש הנחשת והודו לו גנזו ספר רפואות והודו לו ועל שלשה לא הודו לו קיצץ דלתות של היכל ושיגרן למלך אשור ולא הודו לו סתם מי גיחון העליון ולא הודו לו עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו:

את ההלכה היה תוספתא אבל רחיתי לפרסם לפי שים בה תועלת ספרי רפואות היה ספר שהיה עניני להתרפאות בדברים שלא התירה תורה להתרפאות בהן כמו הדברי שחזקו בעלי הניחוש והם כי יש מנשים חכמים בחכמות הכוכבי ועל פיהם יעשו צורה לעתי ידועי ויודעים מו יזיקו לדברי ידועים וזו הצורה נקראת בלעז יקטלם"ס ואומר כי הצורה שהיא נעשי כזו התכונה היא טובה לחולי פלוני וכיוצא בו מן הדברים המטעים ומחבר זה הספר לא חברו אלא על דרך החכמה בשביל המניחות לא על דרך שיעשה אדם פעולה ממה שכתוב בתוכו הספר וזה מותר ועוד יתבאר לך כי יש דברים שאנו עושים והם מותרים ללמדם ולהכינם כי הש"י אמר לנו ללמד לעשות ולמדנו בקבלה אבל אתה למד להבין ולהורות וכאשר הסחיתו בני אדם דרכם והיו מתרפאין בחותן הדברי הסירן וגנזן וחולי שהיה ספר רפואות לפני המות והיה אומר שם המות פלוני מרקחין אותו כך ומשקין אותו כך ויחרע ממנו מן המקרים כך וכך ורפואתו בדבר פלוני וכשיהיה רואה הרופא אותן המקרים היה יודע כי אותו חולי שהוא נותן לו אותו הרפואה להיות כנגד השם ולהכיל ממות וכאשר הסחיתו בני אדם דרכם והיו ממיתים בחותם השמים הסיר הספרים וגנזן ואני הרחתי לך דברי בזה הענין לפי ששמעתי וכן פירשו לי הענין כי שלמה מנה ספרי רפואות כשחלה שום אדם לו יקרבנו שום חולי מן החולים היה מתבונן לחות הספר והיה עושה כמו שכתוב בספר והיה מתרפא וכאשר ראה חזקיה כי בני אדם לא היו סומכין על הש"י הסיר אותו וגנזו ואתה שמע הפסד זה האומר ומה היה מן הסבירות ואיך ייחסו לחזקיהו מן החיוכלת מה שלא רצוי ליחס כאותו לרשעי הדמון וכמו כן לם שעתו שהודו לו ולפי דעתם הקל והמשוב ז היה בדבר שיראוי ולך אל תלחם ואכל ממנו בלי ספק שיבריח מלותו חולי החזק חולי הרעב אם כן כבר נותם ולא ישנן בחלדין נאמר להם היו הפוטים כאשר נודע להם בטעם החכילה שהמינה לו מה שיכניע אותי ויסיר רעבתנותי ואתה נמתקיים כן תודה לו שהמנה לי רפואה ירפא חלי כשתתרפא ממנו ולא הייתי נצריך להקפות על זה הענין הנרוש לולי שהיה הפורסם ועוד יתבאר כי מותר לעבר שנה בכל מדר ולעשות אותה השנה שני מדרים ומן העקרים שהזכרנו מדר הסמוך לניסן לעולם מסר כיון שנסמוך על התשרין ואם היה שני מדרים יהיה הראשון שלשים יום ובא תוקיהו ביום שלשים ועבר את השנה ועשה את החדש הנכנס מדר השני ואילו לא היה מעבר אותה השנה היה יום שלשים של מדר יום ראשון של ניסן כאשר בארנו והוא עבר את השנה ביום שהיה ראוי להיות ראשון של ניסן וזה היינו מותר כי העקר שלנו מן משערין את השנה בשלשים של מדר הוא ואילו לקבוע ניסן והוא לא ראה בזה הדיוק רוצה לומר הוחיל ואילו לקבוע ניסן:

פרק חמישי

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0053
DFG

תמיד נשחט בשמנה ומחצה וקרב בחשע ומחצה
בערבי פסחים נשחט בשבעה ומחצה וקרב
בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת חל
ערב פסח להיות בערב שבת נשחט בשש ומחצה וקרב
בשבע ומחצה והפסח אחריו :

והעקר אנלנו כי תמיד של שחר לא יקדים לותו שום קרבן ותמיד של בין
הערבים לא תאחר לחריו קרבן בשום פני׳ שם לא קרבן פסח ותחילת שעת
הקרבת תמיד של בין הערבים מחצי השעה השביעית עד סוף היום והוא
השעה שיתחיל הכל שילך בו וירחף לכולם לרבו ובכל היושם שהיו שם
קרבנו׳ רבות יתאחרו שתי שעות אחר תחילת השעה לפי שלא נוכל להקריב
לחריו דבר כלשהו קרבן ונרבי העקר וערבי פסחים שמותר להקריב פסח אחר
התמיד נשחט שעה אחת אחר העת בלבד וכשיחול ערב פסח יום שני
נשחט בתחילת שעתו כדי להרחיב העת לבלייתו לפי שהי אחר לגלותו
בלילי שבת :

הפסח ששחטו שלא לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו או
לשמו ושלא לשמו או שלא לשמו ולשמו פסול כיצד לשמו
ושלא לשמו לשם פסח ולשם שלמים שלא לשמו ולשמו
לשם שלמים ולשם פסח :

עוד יתבאר לך בתחילת זבחים כי המחשבה פוסלת בקדשי בחרנע עבודות
בשחיט ובקבלת הדם ובהולכתו למזבח ובזריקתו על גבי המזבח אמרו
כשיפסיד מחשבתו בשעה שמתעסק בעבודה אלו העבודות שזכרנו בפסל
הזבח כאשר התבאר לפס ובפרט הפס והחט׳ כאשר יפרש בתחילת זבחים
ואחרו בירושלמי מנין שוחטי׳ את הפסח אלא לשמו שנא׳ ואמרתם זבח
פסח הוא להי׳ :

שחטו שלא לאוכליו ושלא למנוייו לערלים ולטמאי׳ פסול
לאוכליו ושלא לאוכליו למנוייו ושלא למנוייו למולים
ולערלי׳ לטמאים ולטהורים כשר שחטו קודם חצות פסול
משום שנאמר בין הערבים שחטו קודם לתמיד כשר ובלבד
שיה׳ אחר ממרס בדמו עד שיזר׳ דם התמיד ואם נזרק כשר:

אלא לאוכליו הם חולי ותקן וקטן שאין יכולין לאכול כזית בשר מפורש הוא
בתורה כי הפסח אינו נשחט אלא לאנשים ידועים והוא אמרו הס׳ תכוסו על
השה ואינו נשחט אלא לתי שיכול לאכול ממנו שנאמר איש לפי אכלו ואין
אוכל ממנו ערל שנאמר כל ערל לא יאכל בו ואינו נשחט אלא לטהור שנאמר
ויכי אנשים אשר היו טמאים וג׳ ואם שחייב להיותו פסול כשחטו לשמו
ואלא לשמו וכשר כשחטו לאוכליו ואלא לאוכליו כי לשמו ואלא לשמו היה
הפסול בעצם הזבח ולאוכליו ואלא לאוכליו ההפסד חוץ ממנו ואניחת כי
לאוכליו ואלא לאוכליו אתה יכול להפריש הפסולין מן הכשרים ואליחת כי
לשמו ואלא לשמו נוהג בכל הקדשים ואלת היא מיוחדת בפסח ממרס בדמו
פירושו ממשמע בו ומניעו בכלי אלא יקדוש :

השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה רבי יהודה
אומר אף התמיד רבי שמעון או׳ הפסח בארבע עשר לשמו
חייב ושלא לשמו פטור ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין
שלא לשמן פטור ובמועד לשמו פטור ושלא לשמו חייב
ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן חייב חוץ מן
החטאת ששחט שלא לשמה :

מה שאמר הס׳ לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח
חכמים אומרים כי אמרו זבחי רואה בו קרבן וזה פסח כי כשיהיה החמץ
בעזרת השוחט או הזורק את הדם או המקטיר או אחד מבני חבור׳ אף על
פי שיהיה לותו החמץ חוץ לעזרה שהוא לוקה ולא יפסיד הזבח ורבי יהודה

אומר זבחי המיוחד לי רואה כו קרבן תמיד ולפיכך מי ששחט התמיד על
החמץ רואה לומר שהו׳ מקריב לותו בעוד החמץ קיים אצלו שהו׳ עובר בלא
תעשה ור׳ שמעון אומ׳ כי דבר הס׳ זבחי זבחי שתי פעמים ר׳ל כי בלותו שעה
שיהיה חייב כששחט אחר על החמץ יהיה פטור אם שחט אחר זבחים על
החמץ ולפיכך אמר רבי שמעון כי מי ששחט הפסח ביוסלרנעה עשר לשמו
על החמץ חייב מלקות ואחר זבחים יום ארבעה עשר על החמץ פטו׳ ובשעה
שיהיה חייב אם שחט אחר זבחים על החמץ יהיה פטור אם זבח קרבן פסח
על החמץ ולפיכך אמר ובמועד לשמו פטור לפי שאו הוא פסול ואינו קרבן
פסח ואלא לשמו חייב לפי שהוא כשאר הקרבנות והוא יפסור הקרבת חיוב
קרבן שיהיה על החמץ ויחייב עליו מלקו׳ כתב בתרנו דעתו ובתנאי שיהיה
נדחה לפסח שני שהיה אפשר להקריב זה בכשר פסח ולפיכך חייב ואין
הפרש בתמרו במועד או בשאר ימות השנה ומה שחייב שיהיה לדעת רבי
שמעון כששחט כל הקרבנות על החמץ בשאר ימות השנה כן לשמן כן
אלא לשמן חייב חוץ מן החטאת ששחטה אלא לשמה וכמו שהעיקר אצלנו
והוא אמרם בתחילת כל הזבחים שנשחטו אלא לשמן חוץ על פי אלא עלו
לנעלים משום חובה כשרים חוץ מן הפסח ומן החטאת הפסח בזמנו
והחטאת בכל זמן והלכה כחכמים :

הפסח נשחט בשלש כיתורת שנאמר ושחטו אותו כל קהל
עדת ישראל קה׳ל ועד׳ וישראל נכנסה כת הראשונה
נתמלאת העזרה נעלו דלתות העזרה תקעו הריעו ותקעו
הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי
זהב שורה שכולה כסף כסף ושורה שכולה זהב זהב לא היו
מעורבי ולא היו לבזיכין שוליים שמא יניחום ויקרש הדם :

זה מכותר

שחט ישראל וקבל הכהן נותנו לחב׳ו וחב׳רו לחבירו
ומקבל את המל ומחזי את הריקן כהן הקרוב אצל המזבח
זורקו זריקה אחת כנגד היסוד :

היו נצרכין שורות להתפלר והנוך כלי עבול כזו הצורה ° תרגו׳ס קערותיו
נזיכוהו ויקרס פירושו ויקבץ מגזרת קבלו תהומות והודיעך כזו המשנה
עניניים רבים מסס מה שאמר שחט ישראל להודיעך כי שחיטה כשירה
בזרים ואמ׳ וקבל הכהן לפי שמקבלה ומילר מצות כהונה ואמר נתנו לחבירו
וחבירו לחבירו להודיעך כי כל מה שתוכל ליעזות מצוה כאנשים רבים הרי
זה מצוכה ברב עם הדרת מלך ואמרו מקבל את המלא ומחזיר את הריקן
להודיעך הזריזות והתריצות על המצוה כי לא היה מחזיר את המזרק עד
שיהיה לוקח את הבאי והפס אמר אל יסוד מזבח העולה ליתר על העולה
שטעונה יסוד ונ׳ בעולה וזריקה וזרקו את הדם על המזבח ונאמר בפסח
זריקה סהרי נאמר בנכור ואת דמ תזרוק על המזבח ולא אמר את דמו
ובא בקבלה כי זה הפסוק הוא בנכור ובפסח ומעבר בהמה שכולן טעונין
זריקה אחת כנגד היסוד וכמו שהעולה טעונה יסוד כך זה טעונה יסוד
וכשאבאר לך צורת המזבח במקומו במסכת מדו׳ יתבאר לך כי פחת המזרק
לא היה בו יסוד ועוד יתבאר שם היסוד :

יצאה כת ראשונה ונכנסה כת שניה יצאת׳ שני׳ נכנסה
שלישית כמעשה הראשונה כך מעשה השני׳ והשלישית
קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אע״פ שלא
שלשו מימיהם רבי יהודה אומר מימיהם של כת שלישית
לא הגיע לאהבתי כי ישמע ה׳ מפני שעמה מועטין :

זה מכותר :

כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהכהנים מדיחים
את

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0054
DFG

את העורה שלא ברצון חכמים רבי יהודה אומר כוס היה
כמלא מדם התערובות זרקו זריקה אחת על גבי המזבח
ולא הודו להן חכמים:

לפיסגתו כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת פירש כי זה היה שלא ברצון
חכמים ואילו היה ברצון חכמים היה בין מעשיהו בחול ומעשיהו בשבת
ספרם והוא רחוק העור כי לא היו רוחצי אותה בשבת ואין הלכה כרבי יהודה:

כיצד תולין ומפשיטי אונקליות של בהמה היו קבועי בבתלי
ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין וכל מי שאין לו מקום
לתלות ולהפשיט מקלות דקים חלקים היו שם ומניח על
כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט רבי אליעזר אומר
ארבעה עשר שחל להיות בשבת מניח ידו על כתף חבירו
ויר חבירו על כתיפו ותולה ומפשיט:

אונקליות ידוע והוא בהמ עקום שתולין בו הבהמה להפשיט וכלשון ערבי
מוגב מזלגו מקלות דקים חלקים ידוע גם כן כלומר מצופין ור' אליעזר אינו
מתיר טלטול אותן המקלות וחכמי אומרים אין שבות במקדש ואין הלכה
כרבי אליעזר:

קרעו והוציא אימוריו נתנן במגיס והקטירן על גבי המזבח
יצתה כרת הראשונה וישבה להר הבית שניה בחיל
והשלישית במקום עומדת חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן:

אימורין נקראין הנתחים הנשרפין מן הקרבן על גבי המזבח והם מקרבן
פסח הלילה הקרוב בעד הענף ומחלב המכסה את הקרב והכליות וחלביה
ויותרת הכבד עמהם ומגיס כלי שיהו נוטלין בו החלבים וכל האימורים למזבח
תרגום כף אחת מגיסת חדת ואמרו חזיכה יצאו וצלו את פסחיהן כך היו
עושין כשהיה יום ארבעה עשר יום שבת שלא היו יכולים להוליכו ולא לצלותו
חלה למוצאי שבת חבל בשאר ימות השנה שהקרב היו נוטלין והולכין
אותו לצלותו:

פרק ששי

אלו דברים בפסח דוחין את השבת שחיטתו וזריקת
דמו ומיחוי קרביו והקטר חלביו אבל צלייתו
והדחת קרביו אינן דוחין את השבת הרכבתו והבאתו מחוץ
לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין את השבת רבי אליעזר
אומר דוחין:

אמר רבי בקרבן תמיד במועדו וכמו שהיה תמיד קרב בשבת כמו שכתב
בפי על עולת התמיד יעשה ונסכו כמו כן קרב פסח היה קרב בשבת ומיחוי
קרביו פי שיוציאו ממנו הרעי ומה שאסר חתיכת יבלתו הוא שיחתוך לותך
בכלי שם יש שם יכלת לבל כיל מותר לחתכה בשבת כשאר בשאר נסוך
עירובין הרכבתו והבאתו הוא מלאכה לפי שהוא משלוי לדעת חכמי לבל
לדעת בן בתירא היינו משוי כשאר בשאר מלאכתו כפי הרכיבי מון המסכתא
והבאתו מחוץ לתחום הוא נם כן אסור מדלאוריית לבל רבי עקיבא שהוא
סובר לישנו תחומין דאוריית ור' אליעזר סבר לישנו תחומין דרבנן ומחי
נזפא את ענתו ואפילו בהמה כבן בתירא ולפיכך היו אלו הדברים לפי
שכרתו כולם משום שבות בלבד:

אמר רבי אליעזר והלא דין הוא מה אם שחיט שהיא משום
מלאכה דוחה את השבת אלו שהן משום שבות לא ידחו
את השבת אמר לו רבי יהושע יום טוב יוכיח שהתירו בו
משום מלאכה ואסור בו משום שבות אמר לו רבי אליעזר

מה זה יהושע מה ראית רשות למצות השיב רבי עקיבא
ואמר הואה תוכיח שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה
דוחה את השבת אף אתה אל תתמה על אלו שאע"פי שהן
מצוה והן משום שבות לא ידחו את השבת אמר לו רבי
אליעזר ועליה אני דן ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה
דוחה את השב' הואה שהיא משום שבות אינו דין שדוחה
את השבת אמר לו רבי עקיבא או חלוף מה אם הואה שהיא
משום שבות אינה דוחה את השבת שחיטה שהיא משום
מלאכה אינו דין שלא תדחה את השבת אמר לו רבי אליעזר
עקיבא עקרת מה שכתוב בתורה בין הערבים במועדו בין
בחול בין בשבת אמר לו רבי הבא לי מועד לאלו כמועד
לשחיטה כלל אמר ר' עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה
מערב שבת אינה דוחה את השבת שחיטה שאי אפשר
לעשותה מע"ש דוחה את השבת:

רבי יהושע סובר שמחת יום טוב מלוה ואינו מבטל שמחת יום טוב שיהיה
כלותה שמחה דבר שיהיה מסור מבו שבות כגון הנינון בתופי וכמחולות
וכבכורו וכבלבלים שכל זה מסור ביום טוב מע"פ שהוא מצוה מבלו ולפיכך
היה נכון מבלו להזיב ולומר יום טוב יוכיח לונה בחמרו הזייב הואת מי
שהאת המצוייב לבטל את בשלשי ובשביעי כי בשיחול שלישי או שביעי שלו
בשבת אין מוין עליו וכמו כן אם יחול שביעי שלו יום שלשה עשר והיה יום
שבת אין מוין עליו ושאר טמא ולא יקריב קרבן פסח ורבי אליעזר סובר
שמוין עליו בשבת כדי שלא יבטל עליו קרבן פסח כי אם שאר למחרתו
שהוא י"ד והוא עליו ובטל מסור להקריב פסח כמו שיתבאר והלכה
כרבי עקיבא:

אימתי מביא חגיגה עמו בזמן שהוא בא בחול בטהרה
ובטועט ובזמן שהוא בא בשבת במרובה ובטומאה אין
מביאין עמו חגיגה:

חגיגת יום הרבעה עשר הוא רשות לא מובה ולפיכך אם היה הרבע עשר
יו"ט שבת או אם יחי"ו חול ויהיו הפסחי רבי לא יחי לותן הפסח בא בטומא'
כאשר יתבאר בפרק שלאחר זה אין מביאין חגיגה עם הפסח יום י"ד:

חגיגה היתה באה מן הצאן מן הבקר מן הכבשים ומן העזים מן
הזפרים ומן הנקבות ונאכלת לשני ימים ולילה אחת:

יודיעך כזו ההלכה כי חגיגת הרבע עשר אע"פ שהיא רשות ואינו יוצא בה
משום חגיג דינה ודין חגיג שוה ואין ביניהם הפרש לא בזמן הקרבן ולא
בזמן האכילה ועוד יתבארו הדינים המתווייבים בחגיגה במסכת חגיגה:

הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת חיי עליו חטאת ושאר כל
הזבחים ששחטן לשם פסח אם אינן ראוין חייב
ואם ראוין הן רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר
אמ' רבי אליעזר מה אם הפסח שהוא מותר לשמו כששינה
את שמו חייב זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמן
אינו דין שיהא חייב א"ל רבי יהושע לא אם אמרת בפסח
ששינהו לדבר איסור תאמר בזבחים ששינן לדבר המותר
א"ל רבי אליעזר אימורי ציבור יוכיחו שהן מותרין לשמו
והשוחט לשמן חייב א"ל רבי יהושע לא אם אמרת באימורי
ציבור שיש להן קצבה תאמ' בפסח שאין לו קצבה רבי מאיר
אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור:

מה שאמר רבי יהושע אם תמרת בפסח שעשהו לדבר אסור רופף בו שהוא
כששחטו לשם שלמים וכיונת בהן בשבת וידוע כי השלמים ושאר קרבנות

יפיף מאור להקריבן בשבת וכשחטו שלמים וזלקתם בשבת לשם פסח כשר שיכה שמו לשבר מותר כי הפסח מותר להקריבו בשחיטה בשבת ומאחר רבי אליעזר מימורי ניכור יוכיחו עניינו התמידין והמוספין שמותר להקריבן בשבת לשמן אבל מי שחטו פסחו בארבעה עשר שחל להיות בשבת לשם תמיד או לשם מוסף חייב חטאת אף על פי שעיקרו לשבר המותר ולא חלק ר׳ יהושע בזה כשבר בארבעה הפסח שחטו שלא לשמו בשבת חייב עליו חטאת ולא חלק רבי יהושע בזה אף׳ קבוה דבר קבוב כי התמידין והמוספין שהן קרבנות ניכור אין מוסיפים עליהם ולא גורעין מהם ולפי שהם יחידים נמנין ואין רשות לכל אדם להקריבן יהיה השוחט לשמן חייב והלכה כרבי יהושע:

שחטו שלא לאוכלין ושלא למנויו לערלין ולטמאין חייב לאוכלין ושלא לאוכלין למנויו ושלא למנויו למולים ולערלים ולטמאים ולטהורים פטור שחטו ונמצא בעל מום חייב שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם או שמתו או שנטמאו פטור מפני ששחט ברשות:

כבר בארנו בפרק הקומץ כי פסח שנשחט לכותים ולפסולים כשר לפיכך כשנשחט בשבת למולים ולערלים פטור אבל כשנשחט בשבת לפסולים שהפסח פסול בשוגג הוא קייב חטאת כמזיד קייב סקילה וכמו כן כשנמצאת בעל מום לפי שהיה לו לבקרו ומאחר כך ישחטנה בשבת וכמו כן כשנמצאת בו טריפה גלויה כמו נקיבת הורידים וחתוך הרגלים וכיוצא בהן אבל אם היתה טריפה נסתרת ולא נודע עד לאחר שחיטה כמו נקובת הלב והריאה וביוצא בהן פטור וענין אמרו פטור בכל זה המאמר ר״ל שהוא פטור מהכרת חטאת:

פרק שביעי

כיצד צולין את הפסח מביאין שפוד של רימון תוחבו מתוך פיו עד בירך נקובתו ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר כמין בישול הוא זה אלא תולין חוצה לו:

מה שנאחרו בין של רימון הוא לפי שאין יוצאין ממנו מים כשיחוס כדי שלא יהא בשול מבושל במים והלכה כרבי עקיבא:

אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא אמר ר׳ צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא: נגע בחרסו של תנור יקלף את מקומו נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו יטול את מקומו נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו:

אסור לצלות בשפוד של נחושת מתחמם ובולה הבשר ואם צריכים לצלותו בחמימות החם כלי חמצנית כמו שאמר הכ״ל אם לא על דבר אחר ולזות המשנה שעורו הוא כך ולא בפסכלא ושם פסכלא מנוקבת היא כשידה אמר רבי צדוק וכן כשיוצא מלחלוחיתו ועל הסולת כשבר זכר לזות שהיו הסולת כי אסור לאכול ממנו אלא מה שבשבר מעצמו קשה לאכול מה שיוצא ממנו הרי הוא כמרק והלכה כרבי צדוק:

כשר קדש לרבי מותר לסון הפסח בשקין וכמי פירות והלכה כולה מפורשת:

חמשה דברים באין בטומאה ואינן נאכלין בטומאה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי ציבור ושעירי ראשי חדשים הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לאכילה:

אמר הפסח ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ונתן בהם הדין שידחו מפסח לחזור לפסח שני והקבלה כי זה הוא לפי שהן מועטין אבל אם היו הקהל כולם טמאים או רובם יקריבו הפסח והם טמאים וכן אמרו יחידים נדחים לפסח שני וחזר נכור נדחה לפסח שני וכמו כן כל קרבנות נכור כולם מקריבין חוץ בטומאה כשנטמאו רובן לפי שאינו למדין מן הפסח וכו׳ כי הוא אמר הש״י בפסח במועדו ואמר קרבנות נכור כולם אלה תעשו לה׳ במועדיכם ונתן לכולם מועד וכמו כן כל מה שיש לו זמן קבוע יהיה בטומאה כשנטמא רוב הקהל או רוב הכהנים כשאר יתבאר ואלו החמשה שמנה הם מדברים הנאכלים מקרבנות נכור והנותר ישרף וכמו כן שעירי מועדים דינם וזהו שעירי ראשי חדשים מדשים אחד לפי שהם כולם חטאת הנכור ואמרו תמשה ולא אמר אלו הדברים הזין בטומאה למעוטי חגיגת תמשה עשר שעניינה נפרש עוד כי אע״פי שהיא קרבן נכור כמו שהיא קריבה בשבת כמו שנתבארנו כך היא קריבה בטומאה:

נטמא הבשר והחלב קיים אינו זורק את הדם נטמא החלב והבשר קיים זורק את הדם ובמוקדשין אינו כן אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קיים זורק את הדם:

כבר ידעת כי קרבן פסח לא בא אלא לאכילה ולפיכך אם נטמאה בשר אינו זורק את הדם כי לא נסמוך אלא על אכילת בשר:

נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהורין יעשה בטומאה נטמא מיעוט הקהל הטהורין עושין את הראשון והטמאין עושין את השני:

דע זה העיקר וזכרהו והבינהו כי טומאת מת בלבד היא שתדחה נכור ויקריבו בטומאה וכשהות יחיד ידחה לפסח שני כמו שאמר הכתוב ואפילו היה יום שביעי שלו יוסף לארבעה עשר וידחו תמידים ומוסף היתה השאלה שנשאלו עליה למשה רבינו לפי שבא שביעי שלהם יום ארבעה עשר לחדש הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואנו נהיה טהורין בלילה ורצון לאכילה יורק הדם עלינו היום ולמחר דבר נמנע והוא אמרם למה נגרע כי הטעם נרור לפי שהיו טמאים והכתוב רמז לזה באמרו ולא יכלו לעשות הפסח ביו ההוא בלחוד היום בלבד הין נמנעים וזה הדין הוא בטומאת מת בלבד כמו שבארנו העיקר אבל טומאת ארץ לא שמקריב טמא ארץ אפי׳ יחיד ולערב כשיטהר יאכל פסחו בטהרה ויתבאר זה העקר בפרק הבני מגמרת מסכת זבחים:

הפסח שנזרק דמו ואחר כך נודע שהוא טמא הציץ מרצה נטמא הגוף אין הציץ מרצה מפני שאמרו הנזיר ועושה פסח הציץ מרצה על טומאת הדם ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף נטמא טומאת התהום הציץ מרצה:

ואחר כך נודע שהוא טמא ר״ל הדם שנטמא ועוד יתבאר זה בפרק עדיות כי דם קדשים הינו נטמא וכי זה הדבר כלו הנמצא בטומאת הדם היא הסבה ראשונה וטומאת הגוף טומאת הכהן המקריב אותו וטומאת התהום הוא טומאת מת נסתר ולא יודע לעולם כאלו היה בתהום ולפיכך הנין כי מרנה לפי שהי מפסיד בה ידיעה לעולם כי אין בעולם הדם מיודע כי בחותו מקום מת לו קבר ונקוה שידענו וידע שנטמא ויטהר מם כן כל קרבן שיקרב והוא שמת בקבר התהום כבר והנין מרנה עליו והוא הנין כפרה על הפסול הזה שהקדישם הוא לשון התורה אמר הש״י והיה על מנח אהרן ובניו אהרן את עון הקדשים ואומר ואמרו בברייתא בטומאת התהום אינו היה טומאת התהום כל שלא הכיר בה אחד בפוף העולם הכיר בה אחד בפוף העולם אינה טומאת התהום ואני עשיתי לך דמיון בקבר התהו לפי שהעקר אצלינו לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד:

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0056
DFG

נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה נטמ׳ מיעוטו והנות׳ שורפי׳ אותו בחצרותיה׳ או על גגותיהן מעצי עצמן הציקנין שורפים אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה :

המחלוקת הוא שישרפו אותו בפני המקדש לכיון כדי שישמרו להבת ולא יכוונו לידי טומאה וכולו אותם לשורפם מעצי המערכה כדי שלא לכייס מי שאין לו :

הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד נטמאו הבעלים או שמתו תעובר צורתו וישרף בששה עשר רבי יוחנן בן ברוקא אומר אף זה ישרף מיד לפי שאין לו אוכלין :

אמרו שיהא עכשיו שיהא מן הבית שנאכל בו ותעבר צורתו הוא שישאר עד שיתעפש ויפסיד כי העקר שנלמוד כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובנעלה תעבר צורתו ותשרף ולא חלק רבי יוחנן בן ברוקא שלא כשנטמאו הבעלים ומתו קודם זריקת הדם לפי שהוא ידמה אותו לפסולו בגופו ואין הלכה כרבי יוחנן בן ברוקא :

העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו בשבעה עשר לפי שאינן דוחין לא את השבת ולא את יום טוב :

גידין הן הגידי׳ שהם מסורי׳ בהכילה וצריכין מנות עשה כמו שנזה הדם כו והכותב ממנו עד בקר בשם תשרופו ויום טוב עשה ולא תעשה כמו שכ׳ בו שבתו וזו מנות עשה והעיקר שנלמוד מן עשה דוחה לא תעשה ועשה ומחמר הדם עד בקר רוצה בו כי מה שיעלר ממנו למחרתו ישרף ל׳ מחרת יום טוב :

כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך וראשי כנפים והסחוסים : השובר את העצם בפסח הטהור הרי זה לוקה ארבעי׳ אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו לוקה את הארבעים :

רצה כנפים הם אותם הגידים הקשי׳ שהם סביבו הפרקי׳ בהם וכשהם ובעוף ונקראים אותן הפרקים בהן הגידין והסחוסין מיני עצמו׳ רכים בהן שנראים הכתף ועצם לוקה ואינו לוקה עוד יתבאר בסוף מכות :

אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ובמוקדשין קוצץ בקופין שאין בו משום שבירת העצם מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ החלונות ועובי החומה כלפנים :

קדשי הקדשים טעונין הלנה בעזרה בלבד וקדשים קלים בכל העיר והשחט בחוצותיו בלבד כי השם שהם בבית אחד יאכל לא תוכיח מן הבית ואלו הגדרים שנתן מקצתן כלפנים ומקצתן כלחוץ כוללים הלשכה פרקי דל העזרה והמדיה וחצרות פסח והשם אמר ובשר בשדה טריפה וקבלנו כי ענין זה הכתוב שכל בשר שיצא חוץ למחיצתו שהיא בשדה והיא טריפה וכילו אמר ובשר בשדה טריפה היא ולפיכך בשוניא שדה מבשר קדשי הקדשי׳ חוץ לעזרה או כולם מבשר קדשי קלים חוץ לירושלים או כולם מבשר הפסח חוץ לכי נאסר אותו הבשר שיצא והוא אסור באכילה וכשיצא מקצת האבר מן הפסח אי אפשר לחתוך העצם ממקו׳ היוצא מפני שמכניסו הכתו׳ ועצם לית תשברו בו ומפני זה חותכין הבשר היו׳ מזה העצם וקולף הבשר מן הבשר הפנימי ואוכלן ומגלה הפרק ומשליך העצם כלו שלם ומה שעליו מן הבשר מה שיצא ממנו חוץ לכל בקדשים כשי׳ קצת האבר חותכין אותו כל מה שיצא מן הבשר והעצם וקופין הוא סכין גדול וחנף מקוס הדלתות כשסוגרין אותן הדלתות נכנל הסיכון מן הפנימי :

הכלה מתביישת מן החבורה ולפיכך התירו לה להחזיר פניה מן החבורה ותאכל מה שלא התירו לשום לעשות כן :

פרק שמיני

האשה בומן שהיא בבית בעלה שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה תאכל משל בעלה הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל במקו׳ שהיא רוצה יתום ששחטו עליו אפטרופסין יאכל במקום שהוא רוצה עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן מי שהציו עבד וחציו בן חורי׳ לא יאכל משל רבו :

רגל ראשון פירוש הרגל הראשו׳ מזמן נשואים ואמרו לא יאכל משל שניהם כשיש ביניהם קפידא על זה השעור אבל כשהן מתרצין זה לזה רצה משל זה לוכל רצה משל זה לוכל ואמרו לא יאכל משל רבי וכמו כן לא יאכל משל עצמו לפי כי עוד יתבאר לך כי הוא לא יניח עבד חציו בן חורין וחציו עבד ולפיכך לא יאכל ממנו כשום פנים עד שיעשה בן חורין ומה שאמר בכאן לא יאכל משל רבו שירצה ממנו שהוא לוכל משל עצמו זהו דעת החומ׳ מכיחין אדם חציו עבד וחציו בן חורין וזה הדין כלו בנוי על העיקר שבא לבלינו והו מאמר הברייתא שנחט אדם על יד בנו ובתו הקטני׳ ועל ידי עבדו ושפחתו הכנעניים בין מדעתן בין שלא מדעתן :

האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח שחט גדי יאכל שחט טלה יאכל שחט גדי וטלה יאכל מן הראשו׳ שכח מה אמר לו רבו כיצד יעשה ישחט טלה וגדי ויאמר אם גדי אמר לי רבי גדי שלו וטלה שלי ואם טלה אמ׳ לי׳ הטלה שלו וגדי שלי שכח רבו מה אמר לו שניהם יצאו לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני :

כשאמר לו רבו לך ושחוט עלי את הפסח סתם לך על פי שהיה מנהגו לעולם טלה ושחט לו גדי או גדי ושחט לו טלה הרי זה יאכל והוא מה שרצ׳ להשמיענו שלא נחוש למנהג והעיקר שלנו אין נמנין על שני פסחים וזה שהתרנו בכאן ואמרנו יאכל מן הראשון הוא מיוחד למלך ולמלכה בלבד כשאמרו לעבדיהם נאו ושחטו עלינו את הפסח ושחטו שני פסחים וזה לחסרון דעת העבדים ומיעוט התעסקם במנות אבל שאר בני אדם אין אוכלין לא מן הראשון ולא מן השני והדין זוכר בשאמרו שכח מה שמ׳ לו רבו לינו מתקייים שלא כשאמר לו הרועה של רבו קח טלה וגדי ושחוט אותם כדי שתתכוין דעת רבך ואני הקניתי לך האחד כשנאבי שלא יהיה לרבך רשות בו אבל אם לא היה כן לא יתקייים מזה הדין דבר כי העקר שלנו מה שקנה עבד קנה רבו אם כן אמרו שלי לא יתקייים שלא על הדל שבינינו ולא יהיו פטורין מלעשות פסח שני שלא כשעשה רבו מה שאמר לו שנזרק הדם לפי שהפסח אחר זריקת הדם רצוי לאכילה אבל קודם זריקת הדם תייבי׳ בפסח שני :

האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלם כיון שהכנים הראשון ראשו ורובו זכה בחלקו

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0057
DFG

בחלקו ומזכה את אחיו עמו: לעולם נימנין עליו עד שיהא בו כזית לכל אחד ואחד נימנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט רבי שמעון אומר עד שיזרוק עליו את הדם:

פיר להם על מי שיעלה מכס רשעון לירושׁ כדי לזרוׁ על המצות ושיסתלק לעלוׁ לירושלם מכל לשנין הפסח כבר נמנו עמו בלי ספק ולפיכך כשנכנס הגדול זכה וזכה אחיו עמו לפי שהן מנוין על הפסח כולן רבי שמעון סבר שנמנין על הפסח עד שישחט ומושכׁ את ידיהם מאחר שנשחט קודם שיזרק הדם ואין הלכה כרבי שמעון:

המנה עמו אחרׁ בחלקו ראשין בני חבורׁ ליתן לו את שלו והוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן:

זה מבואר:

זב שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי ראה שלש שוחטין עליו בשמיני שלו שומרת יום כנגד יום שוחטין עליה בשני שלה ראתה שני ימים שוחטין עליה בשלישי והזבה שוחטין עליה בשמיני:

זו המשנה היא צריכה לעקרים אני אומרת לך וכן כי כשראה הזב שתי ראיות ביום אחד וטבל בשביעי ומביא קרבן בתׁ ואחר יטבול וסופר שבעה ימים בלא ראיה וטובל בשביעי ומביא קרבן בתׁ ואחר יאכל בקדשים לפי שהוא מתוסר כפורים ומתוסר כפורים אינו אוכל בקדשׁ פיר רשׁי כי היכי זב מעברו וזבו טמא הוא זכר בכאן מילת זיבות כׁ פעמים ופיר טמא ופיר עוד זאת תהיה טומאתו בזובו וזכר מלת זיבות שלשה פעמים ופיר טומאתו ובזה הקבלה מנה הכתוב שתים וקרא טמא גׁ וקרא טמא היה כיצד שתים לראיה ושלש לקרבן ופיׁ דיבי הראיה יתבארו במקומו ואין לנו צורׁ בכאן להזכיר כם וכמו כן האשה כשראתׁ דם בלא עת נדתה שלשה ימים רצופין הרי היא זבה וסופרת שבעה ימים בלא ראיה ואחר תביא קרבן בשמיני כמו הזב ואחר תאכל בקדשׁ לערב ואחׁ השׁ ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבׁ בלא עת נדתה וגו׳ ונקבלה ימים שני רבׁ שלשׁ עבאחרונה יום אחד תמתין עד למחרת אם לא ראתה דבר טובלת בשלישי ואוכלת בקדשׁ לערב ואם ראתה בשלישי הרי היא זבה גמורׁ ויש תקרא בהלן ימים השלשה שומרת יום כנגד יום ואחׁ אתה מלן העקרים תדע זאת ההלכה כולה וזה הדין הולך על העיקר שהזכרתיך בפרק שלפני זה והוא כי מי שאינו רוצה לאכול לאכילת הפסח יום ארבעה עשר אבל יהיה רוצה לערב שוחטׁ עליו ובתנאי אם טבל בכר שלא יהיה מתוסר כפורׁ ואז ישחט ויהיה גם כן בשתין קרבנותיו לבית דין אם היה מתוסר כפורׁ ואז ישחט עליו וׁ עם שחותו היום אינו רוצה שלא בטומאת מת בלבד כאשר כתבתי לך שם:

האונן והמפקח את הגל ובן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים והחולה וחזקן שהן יכולין לאכול כזית שוחטין עליהן על כולן אין שוחטין עליהן בפני עצמן שמא יביאו את הפסח לידי פסול לפיכך אם אירע בהן פסול פטורין מלעשות פסח שני חוץ מן המפקח בגל שהוא טמא מהתחילתו:

תונן היינו תוכל בקדשים שנאמר ולא תכלתי באוני ממנו והתלש שמת לו תחת מקרובין שצריך להתאבל עליו יום המיתׁ נקרא תונן מדאורייתׁ וכל זמן שמתת על פני המת כל שלא נקבר נקרא תונן וכמו כן יום הקבורה הוא תונן תכל מדרבנן ולא נתנו לתינוקׁ דרבנן לענין פסח וכן תמרו אין תינוקות פלוני יום המיתה בלבד וזה לענין תכילת פסח ומפקח בגל הוא המופלג בגל ומחפש שם את להוציאו אין שוחטין עליו לפי שאין תכו יודעי אם יחלים לו כי מפשל שימצא באותו הגל את ויטמׁ ולא יהיה מותׁ לתכול הפסח שנשחט עליו בני חבורתו ואולי שלא ימצא שם את ויתכל ואמרו וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסוריׁ בשני תנאין האחד שהבית האסורין של אותן הומו שהכתוב העיד עליהם אשר פיהם דבר שוא

פרק תשיעי

מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשׁ את השני שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשׁ את השני

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0058
DFG

השני אם כן למה נאמר טמא או שהיה בדרך רחוקה שאלו
פטורין מהכרת ואלו חייבין בהכרת:

כשהיה טמא או בדרך רחוקה בפסח ראשון ולא עשה את השני חייב
כרת לפי שנצטער מפסח ראשון שנאמר בו לשון כרת וכדאמר לפסח שני
שלא נאמר בו לשון כרת וכשנגע או נתעכב בפסח ראשון ולא עשה את השני
חייב כרת כי לשון התורה כל מי שלא היה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה
פסח כלל חייב כרת והוא אמרו ית׳ והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה
וגו׳ וזה ענין נתרכס בכאן אלו פטורין מן הכרת ואלו חייבין:

איזו היא דרך רחוקה מן המודיעים ולחוץ וכמדתה לכל
רוח דברי רבי עקיבא רבי אליעזר אומר מאיסקופת העזרת
ולחוץ אמר רבי יוסי לפיכך נקוד על ה׳ לומר לא מפני
שרחוקה ודאי אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ:

מודיעי׳ מקו׳ כינו ובין ירושלם ט״ו מיל והוא מהלך שיעור מחצי היום ביונית
ברגלין מעת הכן סמוה עד בין הערבים ושם היה יום ארבעה עשר ניסן
למודעית הוא כדברי רבוקה ור׳ אליעזר אומר מחפי היה תוך ירושלם ואלה
או כשתכם הלוכו ולא יכול להכנס בעזרה בשעת הקרבן אלא שהיה בסוף
היום כשהגיע לאסקופת העזר׳ דינו כדין מי שהיה בדרך רחוק ור׳ עקיבא
אומר כי מאחר שהיה לפנים מן המודעית ולא יכול להגיע שדינו כדין
אנוס והלכה כדברי עקיבא:

מה בין פסח ראשון לשני הראשון אסור בבל יראה ובל
ימצא והשני מצה וחמץ עמו בבית הראשון טעון הלל
באכילתו והשני אינו טעון הלל באכילתו זה וזה טעון הלל
בעשייתן ונאבלין צלי על מצה ומרורי ודוחין את השבת:

אמר הלם בפסח שני ככל תקת הפסח יעשו אותו לילו לא היה מוסיף על זה
הכתוב דבר היה אדם חייב בשני ככל מה שהוא חייב בראשון ולפי שאמר
אחר כך בפסח שני על מצות ומרורים יאכלוהו מיעט הכתוב שאור ובאמרו
לא ישחירו ממנו עד בקר מיעט לא ירחה ולא ימצה ובאמרו ועצם לא
תשברו בו מיעט לא תשחה על חמץ דם וכתי לפי שלא היה בו׳ לאתו הכתובים
כלם כי אמרו ככל תקת הפסח יספיק לכל אלו ומה שהחזירם כלם אינו אלא
להלמת ענין כלילו אמר תקת הפסח שפתחייבת בה היה אלא זו בלבד על
מצות ומרורים יאכלוהו ועל כיוצא בו אמרו אין דבור אחר דבוי אלא למעט:

הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות
ויולדות ואם אכלו פטורי מכרת רבי אליעזר פוטר אף על
ביאת מקדש:

כבר ידעת כי בשאם רוב הקהל טמאים לנפש אדם בלבד לזה אנו אומרים
שבח הפסח בטומאה שאין אוכלים אותו אלא טמא מת בלבד שהוקדם לפסח
טומאה כמו שבארנו אבל אם אכלו ממנו שאר הטמאים אינן חייבין כרת
כי כן קבלנו בהלכה לטהורים חייבין עליו משום טומאה שאין בהלכה לטהורים
אין חייבי׳ עליו משום טומאה ור׳ אליעזר אומר ושאלתו מן המתנה כל נדוע
וכל זב וכל טמא לנפש בזמן שטמא מת משתלח וכן ומצורעין משתלחין
ולפיכך אם נכנסו וכן ומצורעין למקדש בפסח שבח בטומאה פטורין ואין
הלכה כדברי אליעזר:

מה בין פסח מצרי׳ לפסח דורות פסח מצרי׳ מקחו מבעשור
וטעון הזאה באגודת אזוב ועל המשקוף ועל שתי המזוזות
ונאכל בחפזון בלילה אחת ופסח דורות נודג כל שבעה:

רוכה פלמרו נוהג כל שבעה אסור באכילת בשר בהלכה לפסח מצרים לא
נאמר בו בשר אלא יום אחד בלבד לומרו ולא יאכל בשר היום אלא

יצמיח כאילו אמר לא יאכל ממנו לאותו היום אלא יצמיח ואמרו בכאן לילה
אחת ר״ל כי ביל אותו יום גם כן היתה לפסורה בחמץ:

אמר רבי יהושע שמעתי שתמורת הפסח קריבה ותמורת
הפסח אינה קריבה ואין לי לפרש אמר רבי עקיבא אני
אפר׳ הפסח שנמצא קודם שחיט׳ הפסח ירעה עד שיסתאב
וימכר ויקח בדמיו שלמים וכן תמורתו אות׳ שחיטת הפסח
קרב שלמים וכן תמורתו:

עד שיסתלק עניני עד שיפול בו מום שיפסול אותו ולא יהיה ראוי לקרבן
ודברי רבי עקיבא אמת אין עליו תולק:

המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים ירעה עד
שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה המפריש פסחו ומת
לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח אלא לשם שלמים:

בכל מקום שאומר יפלו דמיו לנדבה רומז בו עולת נדבה והוא שמטילין
דמיו בתיבה שהיתה במקדש וכ״ד היו מקריבין אותן הדמים עולות ומכלל
הדברים שנאמר מי שיביא עולתו נדבה לו יטיל דמיה בתיבה כי אותה
שהוטלו דמיה בתיבה נסכיה משל נבור ועולה שיביא נסכיה משלו ועוד
יתבארו מיני הקפרש שיש ביניהם בפרק שלישי ממסכת תמורה:

הפסח שנתערב בזבחים בולן ירעו עד שיסתאבו וימכרו
ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שברהן ממין
זה ויפסיד המותר מביתו נתערב בבכורות רבי שמעון אומר
אם חבורת כהנים יאכלו:

המשל בזה כי אם נתערב פסח עם שתי עולות מביתין הפלשה כבשים עד
שיפסלו ומוכרם אחד אחד וידע ביזה מהם דמיו יתר ונאמר על דרך
פדמיון שיזה האחד דינר וחבי דינר וחבי והשלישי שני דינרין נמצאו
בידיו מן הנ׳ כבשים ד׳ דינרין וחבי לו יתחייב להביא ג׳ בהמות כ׳ מהם
כבשים שנים דינרין ואחד כבשים דינרים וחבי וזהו אמרם ויפסיד המותר
מביתו יקריב מהם שתים לעולה ואחת שהיתה בשנים דינרים שלמים ומהם
שאתה נדין לדעת כי הבכור נאכל לבעלי ימים ולילה אחד והפסח אינו
נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות וכשנאכל בכור בתורת פסח
אנו מביאין אותו לעשותו נותר לפי שאינו נאכל אלא עד חצות והעקר
שנלמוד מין מביאין קדשים לבית הפסול ור׳ שמעון אומר מביאין את הקדשים
לבית הפסול ואמר אם תבורת הכהנים יאכלו ל׳ יאכלו הכל עד חצות
כדין הפסח וחכמים אומרים ישבו עד שיסתלנו ויביא בהמה בדמי היפה
והשונה שבהן ואמר כל היכא דאיתיה לפסח תחול קדושתו על זה ויקריב
אותה הבהמה שלמים ויאכל אותה הבהמה כולה שנפל בה מום כאשר
יאכל בכור בעל מום ואין הלכה כרבי שמעון:

חבורה שאבד׳ פסחה ואמרה לאחד צא ובקש ושחוט עלינו
והלך ומצא ושחט והם לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון
הוא אוכל משלו והם אוכלין עמו משלו ואם שלהן נשחט
ראשון הם אוכלין משלהן והוא אוכל משלו ואם אינו ידוע
איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחד הוא אוכל
משלו והם אינ׳ אוכלי׳ עמו ושלה׳ יצא לבית השריפ׳ ופטורי׳
מלעשות פסח שני אמר להן אם אחרתי יצאו ושחטו עלי
הלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו אם שלהן נשחט ראשון
הן אוכלי׳ משלהן והוא אוכל עמהן ואם שלו נשחט ראשון
הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן ואם אינו ידוע איזה

מהם נשחטו ראשון או ששחטו שניהם כאחד הן אוכלין
משלהן והוא אינו אוכל עמהן ושלו יצא לבית השריפה
ופטור מלעשות פסח שני אם להן ואמרו לו אוכלין כולם מן
הראשון ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהן יוצאין
לבית השריפה לא אם להן ולא אמרו לו אין אחרי זה הלוה:

כל זה מבואר לימי נדרים ואמרם לא אמר להם ולא אמרו לו רומה בו
שלא פירש דבר ולא הרשוהו כפי שיעשוה בעבור וגם הוא לא הרשו אותם
פירוש אע"פ שהיו שם מעשים ורמזים מוכיח על שמיכת קנתם ולקנתם:

שתי חבורות שנתערבו פסחיהן או מושכין להן אחד ואלו
מושכי להן אחד אחד מאלו באלו אצל או ואחד מאלו בא
לו אצל אלו וכך הם אומרי אם שלנו הוא הפסח הזה ידיך
משוכות משלך ונמנית על שלנו ואם שלך הוא הפסח הזה
ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך וכן חמש חבורות
של חמשה חמשה ושל עשרה מושכי להן אחד מכל
חבורה וחבורה וכן הם אומרים:

פרוך הוא כי זה תערובת לא פעל שלא קודם שישחט הפסח:

שנים שנתערבו פסחיהם זה מושך לו אחד וזה מושך לו
אחד זה ממנה עמו אחד מן השוק וזה ממנו עמו אחד מן
השוק זה בא אצל זה וזה בא אצל זה וכך הם אומרים אם
שלי הוא פסח זה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלי ואם
שלך הוא פסח זה ידי משוכות משלי ונמניתי על שלך:

וכמו כן יאמר הזכי לתכירו והדכר כולו מבואר:

פרק עשירי

ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד
שתחשך ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד
שיסב ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפי' מן התמחוי:

סמוך למנחה הוא שיפחות מן חיוס יותר משתי שעות ומחצה ומניות לפי
שהטת שיקוי מנחה הוא שיפחות מן חיוס שתי שעות ומחצה ומפני זו תייבנו
לזה המיוד לפי שתאכלת מנה בלילה הראשון חובה ורצוי להרעיב מדם
עצמו כדי שיאכל המנה בתיאבון וזה שמענו מותו מן התכילה היכו תאכלת
לחם לבדו כי אין ברשותו לאכול לחם בתותה שעה ואסור לנו לאכול מנה
יום מרובה עשר עד שיאכלו בשעה המנו לאכל מנעוהו לאכול הרבה משאר
המאכלים ויהיינו לאכול בהסבה כדי שיאכל כדרך שהמלכים והגדולים
אוכלים עד שיהיה דרך תרות ותמתוו הוא כלי שמשימי בו התבשיל שמקבצי
לנורך הענייש מן הכתים ואסור לאכלו אלא לאדם שהוא בתכלית העוני
כמו שבארנו בסוף פרקה:

מזגו לו כוס ראשון בי שמאי אומרי מברך על היו ואחר כך
מברך על היין וב"ה אומ' מברך על היין וא"ח מברך על היו:

כבר קדם לן במסכת ברכות כי בית שמאי מקדימין הקדום קודם ברכת
היין ובית הלל אומרים להפך:

רביאו לפניו מטבל בחזר עד שמגיע לפרפרת
הפת הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין אף

הסדר שהוא אומר לך הוא כן מביאין לפניו הסולתן ומקדש כאשר זכר
ואוכל חיוס ירק שנאמרו לו לאכל שיטבול אותו בחרוסת ויברך עליו בורא
פרי האדמה וזה שאומר מטבל בחזרת להודיעך כי בורא פרי האדמה יברך
לפילו על החזרת שהוא מן המרורים לפי שהוא אוכלו במקום ירק בתחילה
אבל כשאוכל מנה ואחר כך חזרת מברך על אכילת מרור אם לא אכל
תחילה מרור ואם אין לו אלא מרור תחילה וסוף יברך עליו תחילה בורא
פרי האדמה ואחר כך על אכילת מרור ואוכלו בסוף בלא ברכה ומה שפדרנו
לאכול ירק על כל פנים ואחר כך מרור כדי שיהיה שינוי ויפעל הבן ומטבל
בכאן ענינו שמתעסק באכילת הירק והחרוסת הוא תערובת שום כו קהוי
ותמות תכן וזה זכר לטיט ולבנים עושין אותו כך צורין תאנים או תמרים
ומבשלין אותן ודכין אותן עד שירטבו ולפי שכל אחומן ונותנין בו שכולת
כרך או חומץ וכיוצא בו כלי שאוקים וכי צדוק אומר חרוסת מצוה לדעתו
שחייב אדם לברך לפני קדשנו במצותיו וצונו על אכילת חרוסת ואיל הלכה:

מזגו לו כוס שני ובאן הבן שואל אביו ואם אין דעת בבן
אביו מלמדו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל
הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כלו מצה שבכל
הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור שבכל
הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל הלילה הזה
כלו צלי שבכל הלילו אנו מטבילין פעם אחת הליל הזה שתי
פעמים ולפי דעתו של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים
בשבח ודור מארמי אובד אבי עד שיגמו כל הפרשה כולה:

מתחיל בגנות הוא שיספר לפי היינו קודם שכרסם אבינו כופרים ועובדי
גלולים ומשתתפין הכם יתברך ואחר כך בחר בנו הקב"ה ואת כל התלמה
אשר מנחתנו במנחים ואחר כך גאלנו הכם יתברך ודרוש הוא הפרשה
ידוע ומפורסם:

ר"ג היה אומ' כל שלא אמ' דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו
ואלו הן פסח מצה ומרור פסח על שום שפסח המקום על
בתי אבותינו במצרים מצה על שום שנגאלו אבותינו במצרים
מרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים
בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא
ממצרים שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור
זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים לפיכך אנחנו חייבין להודות
להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי
שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו הוציאנו
מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפילה
לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה:

והלכה כדבן גמליאל:

עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד אם הבנים
שמחה ובית הלל אומרים עד חלמיש למעינו מים וחותם
בגאולה רבי טרפון אומר אשר גאלנו ונאל את אבותינו
ממצרים ולא היה חותם רבי עקיבא אומר כן ה' אלקינו ואלקי
אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו
לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם
מן הזבחים ומן הפסחים כו עד באינאל ישראל:

הלכה כרבי עקיבא:

מזגו לו כוס שלישי מברך על מזונו רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר בין הכוספות הללו אם רוצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה :

מה שחייב אלא נתיר לו לשתות בין שלישי לרביעי הוא כדי שלא ישתכר כי היין בתוך המאכל לא ישכר כמו שישכר בלי מאכל וברכת השיר הוא בשעת כל מי שד סופה וכמו כן יקללנו עד הסוף יקרא ברכת השיר ואם אמרו שתיכם הרי זה משובח :

ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן : ישנו מקצתן יאכלו כולן לא יאכלו רבי יוסי אומר נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו :

נתנמנמו הוא שיתחילו לישן ולא ישתקעו בשינה אבל שומעין כשידברו

סליק פירוש המשניות ממסכת פסחים

מסכת שקלים

באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקואות המים ועושין כל צורכי הרבים ומציינין את הקברות ויוצאין אף על הכלאים :

שקלים הם אותם שאמר הכתוב עליהם זה יתנו כל העובר על הפקודים וגומר ופירוש משמיעין מכריזין עליהם כדי שיכין כל אחד ואחד שקלו כדי שתהא תרומת הלשכה בעותה ר"ל ברוב ומה ניסן היתה בתחלה ר"ל בימי המלכר שהיתה התרומה ברוב ומה ניסן הוא שאמרו חכמים בו ביום הוקם המשכן בו ביום נתרמה התרומה ואמר הכתוב בהקמת המשכן ויהי בחדש הראשון בשנה השנית בחד לחדש הוקם המשכן ומכריזין עוד על הכלאים שיכרו כל העם נטיעותיהם וכרמיהם ועוקרי מה שנמצא עם התבואה שנזרעו במסכת כלאים ואמרו בחמשה עשר בו קורין את המגילה עוד יתבאר במסכת מגילה כי יושבי הערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר ואמרו ומתקני הדרכים הוא תיקון הדרכים והרחובות להשוות אותם וליישר אותם ולעשות הגשרים על הנהרות כדי שלא יכוס אדם נפשו בשגגה שלא ימצא מכיניע שתתבע אותו מלכות להשיגו גואל הדם והכהו נפש וזהו שנאמר אמרו תכין לך הדרך ואמרם את מקוואות המים הוא תיקון מקוואות המים והוא שכל מקוה שימצאו בו פחות מארבעים סאה מביאין בו מים שאובים להשלים הארבעים סאה שהם שיעור מי מקוה ועוד יתבאר זה הענין וזולתו במסכת מקוואות ואמרם ברכי הרבים ביותר ואמרו שלו הן ברכי רבים דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מכות ופודין ערכין וחרמים והקדשות ומשקין מי סוטה וגורפין את הספרה ורוכסין ענבי עבדי ומטהרים את המצורע ופורקין את המטעול מעל גבי המים ואין מקוירין אותו ר"ל שמפקידים הגבים שהמים מכוסים בהם לבני אדם בכלל שיסתו מהם ביותר הטמא והכוסם כי כל מה שהיה מאלו הדברים תלוי ומסוגר ולא

להם ואם קרקס אדם עונין מיד ונדמו הוא שיתקעו בשינה ואפיקומן הוא אכילת הפרפרות שאדם אוכל אחר סעודתו כגון מיני קטנית והזרעים הקלויים והגרוגרות והלימוקים והאקלים וכיוצא בהן והלכה כרבי יוסי :

הפסח אחר חצות מטמא את הידים הפגול והנותר מפטאין את הידים : בירך ברכת הפסח פטר את של זבח בירך את של זבח לא פטר את של פסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר לא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו :

טומאת ידים עוד יתבארו משפטיהם במקומות רבים מסכת טהרות והזבח המוכר בכלן הוא חגיגת יום חרבעה עשר שקדם זכרו בפרק השוחט והעולה התוספתא מי זה הוא ברכת הפסח ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הפסח ועל הזבח ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הזבח והלכה כרבי עקיבא :

נתעסקו בו שמזרזין ומאהרין להשלימו ולהגיעו לתכליתו מחני אדם שלא ואמרו ומציינין על הקברות הוא שמבקרין אותן ואותן שהיו מוציאין שמיחה אותה המיוחדת ר"ל שנמחה הציון הכתוב על הקבר היו מציינין בו סיד ומחדשים אותו כדי שיהא מקום הטומאה נכר וידוע ויפרשו ממנו הכהנים וכבר נתבאר לך במסכת מעשר שני שציון קברות הוא בסיד ואמרו ויוצאין אף על הכלאים שיוצאין הממונין ומבקרין בשדות הזרועות והכרמים ולא היו סומכין על הכרוז בלבד :

אמר רבי יהודה בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהם משרבו עוברי עבירה היו עוקרין ומשליכין על הדרכים והתקינו שיהא מפקירין כל השדה כולה :

זה מבואר ומפורש וכבר בארנוהו בפרק שני מכלאים :

בחמשה עשר בו שולחנות היו יושבין במדינה בעשרים וחמשה ישבו במקדש מישישבו במקדש התחילו למשכן את מי ממשכנין לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק ואין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום :

שולחן עם לשולחן שלפני השולחני שמקבל עליו וכך קורין החלפני שולחני בכל המדינה ומדינה עם לכל ערי ישראל מלבד ירושלים וכבר בארנו זה במסכת מעשר שני ופירוש למשכן שמשכנין מי שהיו שוקל כלומר שמוציאין העבוט מביתו תרגום אם חבול תחבול לו משכונת תסב וקטן שלא הב ליה שערות אין ממשכנין אותו שלא שמוציאין אותו ואם נתן מקבלין מידו ואמרו אין ממשכנין עד שיביא שתי שערות ואם נתנו נעבורו והוא קטן ואמרו לו מאחר שכתת עליו הבגד שעברה והעמדת עליו זמן המכוס תן עליו תמיד עד שיגיע ולא תפסוק וזה ענין שאמרם כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו אינו פוסק :

אמר רבי

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0061
DFG

אר יהודה העיד בן בוכרי ביבנ כל כהן ששוקל אינו חוטא אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהני דורשים מקרא זה לעצמן כל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומ ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היאך נאכלים:

אע"פ שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלין מידן הנכרי והכותי ששקלו אין מקבלין מידן ואין מקבלי מידן קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות וחטאות ואשמות אבל נדרי ונדבות מקבלין מידן זה הכלל כל שנידר ונידב מקבלין מידן כל שאין נידר ונידב אין מקבלין מידן וכן הוא מפורש על ידי עזרא שנאמ לא לכם ולנו לבנו את בית אלהינו:

השוקל על ידי עני ועל יד שכנו ועל יד בן עירו פטור ואם הלוום חייב האחין והשותפי שחייבי בקלבו פטורין ממעש בהמה וכשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון וכמה הוא קלבון מעה כסף דברי רבי מאיר וחכמים אומרי חצי:

ואלו שחייבין בקלבון לוים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים אבל לא כהנים ונשים ועבדי וקטנים השוקל על ידי כהן על ידי אשה ע"י עבד ע"י קטן פטור ואם שקל על ידו ועל יד חבירו חייב בקלבון אח"מ אומר שני קלבונות הנותן סלע ונושל שקל חייב שתי קלבונות:

אלו שקלים לדרכונות מפני משוי הדרך כשם שהיו שופרות במקדש כך היו שופרות במדינ בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה התרומ נשבעין לגיזברי ואם לאו נשבעי לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהן נמצאו או שהחזירום הגנבים או ואלו שקלים ואין עולין להן לשנה הבאה:

פרק שני

מצרפין

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0062
DFG

נתרמה תרומ׳ מעל השוקל שקלו ממעו׳ הקדש אם נתרמ׳ תרומה וקרבה הבהמ׳ מעל מדמי מעשר שני ומדמי שביעי׳ יאכל כנגדן׃

אם נתרמ׳ תרומ׳ מעל השוקל לפי הערכי׳ שהקדמתי לך כי כשהו׳ תורם תול׳ על הגבוה ועל העתיד לגבו׳ ואותו השקל כשנתנו לתכנו מיד קנאו ההקדש כשתר׳ וכשנתנו על עצמו נהנה מן ההקדש ונתחייב קרבן מעילה וההנאה שהוא נהנה היא שלח ימשכנו אותו וכבר קדם לך כי כל מי שאינו שוקל שממשכנין אותו וזו היא ההנאה שנשכחה נתחייב מעילה להשלים המנה וקשיק תלונינו מנו למו ליהנו נתנו וכשהשקל שקלו ממעו׳ שהיו תלנו הקדש ונותנו אחר שנתרמה תרומה ואחר שנתן קנה מחותה התרומה בהמה והקריבוה מי יתחייב מעילה לפי שזה ההקדש הקדש הוא בכל מקו׳ שהוא ולא כשהקריבו הבעל׳ והוא נתכוו שהוא מאנו׳ כל מי שנתן דבר בתרומת הלשכ׳ כיולו קנה בחותן מעות על הקדש בהמה והקריבה ונפטר מחיוב המשכון כאשר זכרנו ונהנה ויתחיי׳ מעילה ואם נתנו ממעות מעש׳ שני יאכל כנגדו כירושל׳ כדין מע׳ שני כאשר זכרנו ואם היה מדמי שביעי׳ יאכל גם כן כנגדו בקדושת שביעי׳ כאשר בארנו במקומו׃

המבנם מעו׳ ואמ׳ הרי אלו לשקלי בית שמאי אומרי׳ מותרן נדבה ובית הילל אומרי׳ מותר חולין שאביא מהן לשקלי שוין שמותרן חולין אלו לחטא׳ שוין שמותר נדבה שאביא מהן לחטאת שוין שהמותר חולין׃

הכל מודי׳ כי מי שהוציא מעו׳ בידו ואמ׳ הרי שו לשקלי כי הוא נדיך שיפרע מהם שקלו שהו מייב בו כמו שבארנו במה שקדם והמות׳ נדבה ר׳ עקיבא מהם עולת נדב׳ כאשר יתבא׳ ומה שחלקו בית שמאי ובית הלל במי שכונס מעט מעט ואמר בשמחיל לכנוס הרי אלו לשקלים אומרים בית הלל שמותרן כלומר שהותירו על השקל מהן חולין ובית שמאי אומרים נדבה וזה הוא מה שאמרו בירושלמי בשמאי פליגי בשכנים פלטרט פירושו פרושם פרוסה׃

אמר רבי שמעון מה בין שקלים לחטאת שקלים יש להן קיצבה וחטא׳ אין לה קיצבה רבי יהודה אומר אף לשקלי׳ אין להן קיצב׳ שכשעלו ישר׳ מן הגולה היו שוקלין דרכונות חזרו לשקול סלעין חזרו לשקול טבעין ובקשו לשקול דינרי א״ר שמעון אע״פ כן יד כולן שוה אבל חטא׳ זה מביא בסלע וזה מביא בשתים וזה מביא בשלש׃

רבי שמעון נותן טעם לדברי בית הלל שאמ׳ בשכנים פלטרט לשקלו מותרן לחולין ואמ׳ בשכנים פלטרט לחטאת מותרן נדבה ואמר כי השקלי׳ים להם קנבה קנובה וכן תאמר תי׳ העשיר לא ירבה ונו׳ ולפיכך המותר חולין והחטאת קונים אותו בדינר או בחלף ולפיכך כל מה שהכני׳ חלה קדושה עליו ויקנה מהן חטאת במה שיוכל והמותר עולת נדבה וחלק ר׳ יהודה על רבי שמעון ורבה לבטל טעמו ואמר לו אף לשקלים אין להם קנבה כי כבר שקלו הטעם שעור גדול ושעור קטן כי כשעלו מן הגולה היו שוקלים דרכונו׳ ר״ל שהיה המטבע שלהם דרכונות כפל הסלע והיה שוקל מהם שקל ר״ל מחצית השקל שלנו חזרו לשקול סלעי׳ והיה שוקל מהם שקל ר״ל מחצית הסלע חזרו לשקול טבעי׳ ר״ל שחזר המטבע שלהם חצי סלע והוא שקל שלהם וכן תמרו טבעין פלגות הסלעי׳ והיה מהם שוקל במחצית השקל שקל שלהם שהוא מחצית השקל של תור׳ כי סלע הוא שקל של תור׳ וזין מותר לשקול בשום פנים פחות מן השעור הכתוב בתורה לכל שוקל יותר כפי שנוי המטבעות בקצו לשקול דינרי׳ הוא רביעית הסלע כי הסלע ארבע דינרי׳ אם כן יהיה מחצית השקל החייב על כל אחד דינר וזה הוא עד מעה כסף כאשר בירושלמי ולא הודו הכזי לזה שהם להם שזין לשקול יותר מעד מעה כסף אם חצי דינר מאלו השקלים שזין להם שקל יהיה אחד מהם שקל שלם ואחד חצי שקל ואם כן אין כל אחד ואחד ולא היה נותן אחד סלע ואחד פחות ואחר יותר וכמו כן

בזמן נתינת השקלים שקל שקל היה נותן כל אחד ואחד ולא היה אחד מרבה על חבירו בזמן מן הזמנים והחטאת היתה כן והטעם שנתן רבי שמעון נמת׃

מותר שקלים חולין מותר עשירית האיפה מותר קיני זבין קיני זבות וקיני יולדות וחטאות ואשמות מוהריהן נדבה זה הכלל כל שהוא בא לשם חטאת ולשם אשמה מותרן נדבה מותר עולה לעולה מותר מנחה למנח׳ מותר שלמי׳ לשלמי׳ מותר פסח לשלמי׳ מותר נזירי׳ לנזירי׳ מותר נזיר לנדבה׳ מותר עניי׳ לעניי׳ מותר עני לאותו עני מותר שבוי׳ לשבוי׳ מות׳ שבוי לאותו שבוי מותר המתי׳ למתי׳ מות׳ המת ליורשיו ר׳ מאיר אומ׳ מותר המת יהא מונח עד שיבא אליהו רבי נתן אומר מותר המת בונין לו נפש על קברו׃

מותר שקלים חולין זהו דעת בית הלל ועל הפנים שספרנו ועשירי האיפה הו׳ החטאת שמקריב העני כשלח תשיג ידו לקרבן העוף וזה בשנופת בטוי וחברותיה והוא אמ׳ ואם לא תשיג ידו לשתי תורים ונו׳ וכשהפרים מעו׳ לקנו׳ עשירית האיפה או לשתי תורי׳ וכבי יונה שמתחייבו הזבות והזבות והיולדות או לקנו׳ חטאת לאחת ונשאר ממה מות׳ אותו המותר קונין בו עולת נדבה ועל זה הדרך ילך לחמרם מותר עולה עולה מותר פסח לשלמי׳ לפי שכלם קדשי׳ קלים מותר נזירי׳ לנזירי׳ מותר הקרבנו׳ שמקריבין אותן הנזירים והם שלם בהמות כאשר יתבאר וכשנשתתפו חבורו׳ נזירים בקרבנותיהם כאשר יתבאר במסכת נזירות והותירו יוניהו אותו המותר נזירים בקרבנותיהם מותר מתים למתים פירושו כשכונסין מצות להוציא׳ בקבורת המתים ותבריכיהן ואמ׳ מותר המת ליורשיו הוא דבר למתי ונפש הוא הבנין שעושין על הקבר והוא נקרא נין בלשו׳ הקדש ובנה אבנו נינו׃ ומפני שרואי שתדע כי גבאי נדקה בשרואין מדרך התקון ובתגאי שיהא זה תקון אנשי העיר שבריכו׳ לשמו׳ המותר׳ ויעשו מהם רכוש כגו׳ שיוניהו מותר שבוייה לעניים או מותר מתים לשבוייה והדומה לזה שהרבו בילם ובכתירה וכן כל מגמרתנו ובירושלמי תמרו גם כן בזה המקו׳ אין תמהין ביד פרנסי׳ בכך וכל הדברים מחלו הן הכוהני׳ כסדר הזה בשאי אם צורך הברחי ולא הסכימו הזקנים ואנשי המדינה אל הפך זה אבל אם הסכימו עושין כפי הסכמתם׃

פרק שלישי

בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה בפרוס הפסח בפרוס עצר׳ בפרוס החג והן גרונות למעש׳ בהמ׳ דברי׳ ר׳ עקיבא בן עזאי אומ׳ בכ״ט באדר ובאחד בסיון ובעשרי׳ ותשעה באב רבי אלעזר ורבי שמעון אומרי׳ באח׳ בנים׳ באחד בסיון בעשרי׳ ותשע׳ באלול מפני מה אמרו בעשרים ותשעה ולא אמרו באחד בתשרי מפני שהוא יום טוב ואי אפשר לעשר ביום טוב לפיכך הקדימוהו לעשרים ותשעה באלול׃

פרשו הגמרא ותמרו כולה כתחת היתה נתה ר״ל כי בזמן פסח היו כונסי׳ כולם ומפני זה סדרו להוציא מהם בג׳ פרקים כדי לפרסם הדבר ר״ל שמפרסמין ומודיעין כי בתר הפסח תוכה להביא תרומת המקום הקרוב ואחר הוא רחוק ממנו בעבורת ואחר הוא יותר רחוק בחג הסוכות והוא תמרם הלין דקריבין בפרום פסח והלין דרחיקין בפרס עצרת והלין דרחיקין מכאן בפרס החג ענין פרס תני מועד וכן תא׳ כל מה דתנינא פרס פלגא עניכו תני חדם ובתוספתא מי זה הוא פרס לין פחות מחמשה עשר יום קודם לרגל וענין תורמין כבר בארנוהו ואני מצאתי לומר והוא שמכניסין הממון כולו המכונף מן השקלים ונותני אותו בלשכה ולוקחין

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0063
DFG

ולוקחין אותו הממון שבלשכה ג׳ קופות גדולות שמחזיקות כלן גדול מן הממון שמכונס ואין לו שיעור ישלש במשך ועליו ממרו בירושלמי כמה הוא שיעורן של קופות וכמה היתה שלשה כלמד סתום מן המפורש עגינו שבלשכה היו שיעור מן הסלעים שלאחר מלו כפי כפלי לפניהם והיו נותנין בג׳ קופות בלשכה מן הלשכה תחת מפתח ומכעול ומאחר כך היו מוציאין משם בג׳ קופות ממון כאלו הם מועדים ככל מועד ומועד שעור ידוע והיו מסתפקין ממנו לקרבנות כמו שיתבאר בזו המסכתא ועל נטילת ממון מן הקופות שאתנו כאן לומר בשלשה פרקים תורמין את הלשכה ומחלקת ר׳ עקיבא ורבנין סוף כוללנו המעשרות ר׳ מאיר בסמ ועוד יתבארו אלו הדינים בפרט בפרי מיחזרון ממסכת בכורות והלכה כר׳ עקיבא :

בשלש קופות של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה וכתנו בהן אלף ב״ית גים״ל רבי ישמעאל אומר יונית כתוב בהן אלף בית גמלא אין התורמין נכנס לא בפרגוד חפוי ולא במנעל ולא בסנדל ולא בתפילין ולא בקמיע שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני או שמא יעשיר ויאמרו מהרום הלשכה ר׳עשיר לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום שנאמר והייתם נקיים מה׳ ומישר׳ ואומר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם :

כבר הודעתיך בהלכה הקודמת כי הממון כולו היו מכניסין בלשכה אחת וממלאין ממנו שלש קופות ומוציאין משם בכל תועד מהם מועדות ואחר כך בזמן שהלכה כי אם מוציאין משם בכל מועד הוא שלש קופות של שלש שלש סאין וכתוב על גלו הלשכה קופות שמחזיקת כל אחד מהם שלש שלש סאין אלף כ״ת ג״מל וזה כדי שיספקו מן הראשון עד שתכלה ואחר כך מתחילין מן השניה עד שתכלה ואח״כ מן השלישית עד שתכלה ואחר כך ממלאין אותן פעם שנית בפרוס העגרת ואחר כך מתמלאים אותם פעם שלישית בפרוס החג וא״כ יהיה שיעור מה שמוציאים כאלו הג׳ זמני שנעשה ועשרי סאה לפי שתשע סאין מוציאי׳ בכל פעם ונמצא מזה כי הג׳ קופות הגדולות שבהן היה הממון המכונס ומהן יוצא בכל מועד ומועד שמחזיקות שנעשה ועשרי סאה כל קופה מהם מחזקת תשעה סאין והוא ענין ממרם שם בירושלמי שיעורם לאד סתום מן המפורש של שלש שלש סאין וכו׳ ואם היה הממון יותר ממה שהחזיקו אותן הלשכות קופות אותו המותר נקרא שירי הלשכה וכבר ידעת כי התורם הוא הממלא אלו הלשכות קופות המחזיקות ג׳ סאין ואמרם שאין נכנסין ללשכה משם הממון לא בפרגודים שיוכל להחביא ולא במנעל ולא בסנדל ולא בתפילין ולא בקמיע שלא יתגלגלו שניהם מן הממון בכניסתן והחכיתו שם :

של בית רבן גמליאל היה נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזורקו לפניהתורם והתורם מתכוין ודוחפו לקופ׳ אין התורם תורם עד שיאמר להם אתרום והן אומרי׳ לו תרום תרום ג׳ פעמים :

ממרם של בית רבן גמליאל עגינו כי כל אחד מהם היה נותן שקלו בזה העניין והיתה כוונתו כדי שיכנס שקלי בתוך הקופה ויסתפקו בו בקרבנות לפי שהיה מתיירא שמא ישתה בכלל הסדרים הנשתרים מן הממון :

חרם את הראשונה ומחפה בקטבלאות שניה ומחפה בקטבלאות שלישית לא היה מחפה שמא ישכח את התרום ויתרום את דבר התרום תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל ושניה לשום כרכים המוקפין לה והשלישי לשום בבל ולשום מדי ולשום מדינות הרחוקות :

סלעים קופות גדולות שנתנו כלמ״ן שלשתן מחזיקות כנ׳ משפחו׳ והיו נכנס התולס בשלש קופות הקטנו׳ המחזיקות תשעה סאין כמו שבארנו והיה ממלא הקופה הכתוב עליה ג׳ מחצית מהשלש קופות גדולות ואחר כך מכסה אותן במטעמת שלה ואח״כ היה מגלה הקופה השנייה מן הקופות הגדולות וממלא ממנה הקופ׳ הכתוב עליה כ׳ ומכסה אותן ואח״כ מגל׳ הקופ׳ הג׳ וממל׳ ממנ׳ הקופ׳ שכתוב עליה ל׳ ולא היה מכסה אותה שאז היה מכסה אותה היה עוני בפעם השנית בתחלה מאות הקופה הגדולה שהתחיל בה בפעם ראשונ׳ והוא ענין ממרם שמא יתרום מן התרום וכשמניחה מגולה תהיה נכרת וכשיכנס בפעם השנית לתרום יתחיל ממ׳ ונמצא מוציא מכל קופה וקופ׳ מן השלש קופות הכתוב עליהם מ״ב עד שתסיים כל קופה מהן הקריב ממנ׳ על כל ישראל כי כל קופה מן השלש קטנות מתכוונין עליה על קנת פיש״ל הוא ממרם תרם את הרחשונה לשם ארץ ישראל ואת התרומה הוא שיתכוין בה התולס כשיתרום על הנבוי ועל העתיד לגבות כאשר ממרנו במה אקדש :

פרק רביעי

התרומה מה״ט עושין בה״ט לוקחין בה״ט תמידין ומוספין ונסכיהם ה״עומר ושתי הלחם ולחם הפנים וכל קרבנות הציבור שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן מתרומת ה״לשכה רבי יוסי אומר מתנדב שומר חנם אמרו לו אף את״ה אומר שאינן באין אלא משל ציבור :

הנמחי׳ של שנה שביעי׳ נקרא׳ ספיח לפי שאין זורעין בו דבר והנומח בה הוא ממה שגדל בשנה שעברה כלומר השנה השמינית וקנרו אותו והוא נקרא ספיח כמו שפרשתי בשביעית וידוע כי כל מה שתוכי׳ אותה שנה הוא הפקר ואוכלין אותו כל העם כשוה ואפי׳ נרכין בכל שנה עומר התנופה ושתי הלחם מן החדש כמו שהוא עקר אצלנו ואח״כ אמר כל קרבנו נבור וביחיד כאים מן החרש ומחוסר לחרש מן החדש ומן היסן חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין לא מן החדש ומן החרש ולפיכך נצטרך לכתוב עומרי לשמור קנת הספיחי כדי שלא יפלטו כני חדש ילדם בשנת השמטה ולא נמצא ממה שניה עומר ושתי הלחם ואותן המעו׳ שנותנין להם נשכר הוא כמילוה׳ קונין בו העומר ושתי הלחם וה״ר יוסי כי מי שהתנדב לשמור בחנם שהעומר ושתי הלחם שלו כלי ספק לפי שהם הפקר והוא שומרם בלא שכירו והניחן שמותר להקריבן ונכבור יוצאין בהם ידי חובתן אם כן פוא סובר שמתנה קרבן יחיד לקרבן נבור ומלקו עלי׳ מכמיס זה וה׳ מרו לאו מתה מודה כי העומר ושתי הלחם אין באין שלא משל נבור ואיך יתנדב אותן יחיד כיון שאין להם בשנה שניעית דמי שלא לשמירתן וזו הקושי׳ היא כפי שבארתם שהיו אומרי׳ קרבן יחיד מיכו מתנה לקרבן נבור ואין הלכה כר׳ יוסי :

פרה ושעיר המשתלח ולשון של זהורית באין מתרומת הלשכ׳ כבש פרה וכבש שעיר המשתלח ולשון שבין קרניו ואמת המים וחומת העיר ומגדלותיה וכל צורכי העיר באין משירי הלשכה אבא שאול אומר כבש פרה כהנים גדולים עושין אותו משל עצמן :

תרומת הלשכה הוא הממון המכונס בשלש קופות הגדולו׳ שזכרנו אותם פעמים והמותר הנשאר בלשכ׳ עכשי׳ מהן לעתיד לבא כגון שתתקנ׳ שקולין בעלי הלשכות ערכי שלשתן נשוה ועולין עליו והולכי׳ עליו כמו סולם שלש שתן בו מעלו והוא עלו הנזרה ועוד יתבאר במקומו ומתרם בכבש פרה עגינו הכבש שמוכין עליו הפר הגדו׳ מהר הבית להר המשחה כמו שיתבאר במסכת פרה : כבש שעיר המשתלח ג׳ כבשי׳ שהיו מוכיחין עליו שעיר המשתלח את העזר לתוך המקו׳ כשאר יתבאר ביומ׳ ושם יתבאר עוד כי לשו שלש חורי קורדין ברחם שעיר המשתלח ואין הלכה כחכמ שחול :

מותר שירי הלשכה הרי הן עושין בהן לוקחין בהן יינות שמנים

שמנים וסלתות והשכר להקדש דברי רבי ישמ׳ רבי עקיבא
אומר אין משתברין משל הקדש ולא משל עניים:

ל׳ כל מה שמשתכר כאן בין מקחן למוכרן לאותה שמקריבין הקרבנות
משלו הוא להקדש ורבי עקיבא אומר אין משתברי׳ בממו של הקדש ולא
בממון עניים והלכה כר׳ עקיבא:

מותר תרומה מה היו עושין בה ריקועי זהב ציפוי לבית
קדשי הקדשים רבי ישמע׳ אומר הפירות לקין המזבח
ומותר התרום׳ לכלי שרת רבי עקיבא אומר מותר התרומה
לקין המזבח ומותר נסכי׳ לכלי שרת רבי חנניה סגן הכהני׳
אומ׳ מותר נסכים לקין המזבח ומותר התרום׳ לכלי שרת
זה וזה לא היו מודים בפירות:

כבר קודם לך כי ר׳ ישמעאל סבר כי מותר שירי הלשכה שלוקחין בהן יינות
שמנים וסלתות ויהיה שכרם להקדש לותו השכר הוא שקרין לותו מותר
פירוש ר׳ל כי לותו השכר שמרויח בהן ניתוסף על דמיו ועוד יתבאר לך
בפרק שלאחר זה כי הנסכים היה הקדש משתכר בהם והיה מתקבץ ממנו
דמים יתרים והם הנקרחים מותר נסכים וקין עם ליותות חמה בקין ובחורף
ופירות קין ר׳ל התאנים והענבים שזוטחין ומיבשין לותם ולוכלין לותם
בני אדם תוספת על סעודת׳ ומפני זה נקרלו הקרבנות הקרבי׳ על המזבח
יותר על החיוב קין המזבח והם כולם עולות נדבה והן משל נבור ולמרם
זה וזה לא היו מודים בפירות ר׳ל ר׳ עקיבא ורבי חנינא לא היו מודים לא
בשכר יינות שמנים וסלתות לפי שהם לומרים אין משתברים משל הקדש
כאשר קדם ופסק ההלכה נכון זה לומרם תנאי בית דין על המותרות
שיקריבו עולות:

מותר הקטור׳ מה היו עושי׳ בה מפרישין ממנ׳ שכר האומני׳
ומחללין אותה על שכר האומני׳ ונותנין אות׳ לאומנין בשכרן
וחוזרין ולוקחין אות׳ מתרומה חדש׳ אם באה החדש בזמנו
לוקחין אותה מתרומה חדשה ואם לאו מן הישנה:

לין ספק כי הקטרת שעושין קונין לותה מתרומת הלשכה וה נכלל
מדבריהם שלמרו כי אם הפרק וכל הקרבנות הנפוך וכיוצא ממנה מותר
יותר על מה שהיו צריכים לשתי׳ שנתנו בי ידוע הוא הסך שמקריבי׳ ממנה
בכל יום כמו שנבאר בתחלת כריתות לי ניקח מתרומת הלשכה כמו שכר
לחומין העושה הקטורת כמו שלמרו ולמרם מתרומת הלשכה היו מפרישי׳
ממנה שכר האומנין ומיד יחזור לותו השכר חולין בלא ספק ולחר כך
מחללין המותר שנשאר מן הקטרת על שכר האומנין שמזר חולין ויחזור
לותו השכר קדם ומזדמן לותו לתרומת הלשכ׳ המותר שנשאר מן הקטרת
חולין ותנתן להם בשכרן והוזרין ולוקחין לותו מהם בסוף השנה מתרומה
קדשה ומסתפקין ממנה בשנה הבאה וכתוסף מעילה שלין הקדש מתקלל
על המלאכה אלא על המעות כי בלי ען עושין מפרישי׳ שכר האומנין וכן
ואם כלתה השנה ולא נתקבצה תרומה מדשה ונצטרך לקטור נקח לותו
הקטרת מהם כתרומה ישנה ומקטירין לותו:

המקדיש נכסיו והיו בהן דברי ראוין לקרבנות ר׳ציבור
ינתנו לאומנין בשכרן דברי רבי עקיבא אמר לובן עזאי
אינה היא הטר׳ אלא מפרישין מהן שכר האומנין ומחלל
אותן על מעות האומנין ונותנין אותן לאומנין בשכרן
וחוזרין ולוקחין אותן מתרומה חדשה:

כן עזאי לומר אין הקדש מתקלל על המלאכה ולפיכך יאמר שיקחו מלותן
הנכסים שכר האומנין שעשו הקטרת וזולתו ויקזרו חולין לותן הנכסים

ולחר כך מחללין עליהם דברים הראוים לקרבנות נבור ולותנין לותם
הבהמה לזומנין בשברן ויקנו לותם מהן מתרומה חדשה כמשפט שעשה
בקטרת והוא מלמר בן עזאי לינה היא המדה שענינו לפי זה שזה לדין
שבדין בקטרת ולינו הולך בלותה דרך ומלמר בן עזאי שזה למשפט הקדש
בקטרת ולפיכך לני לומר הלכה כבן עזאי:

פרק רביעי

המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה לגבי המזבח
זכרים ונקבות רבי אליעזר אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות
ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר
נכסים לבדק הבית רבי יהושע אומר זכרים עצמן יקרבו
עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויביא בדמיהן
עולת ושאר נכסים יפלו לבדק הבית רבי עקיבא אומר רואה
אני את דברי ר׳ אליעז׳ מדברי רבי יהושע שר׳ אליעז׳ השוה את
מדתו של יהושע חלק אמר רבי פפיים שמעתי כדברי שניהן
שהמקדיש בפירוש כדברי רבי אליעזר והמקדיש סתם
כדברי רבי יהושע:

רבי אליעזר סובר סתם הקדש׳ לבדק הבית ור׳ יהושע לומר שהוא כן אלא
מה שאמר כי מה שיפעבר בו בעינו להקריבו במזבח שיקריב והיה כלו
כליל והיה העולה ורמה ר״ע דברי ר׳ אליעזר על דברי ר׳ יהושע כי ר׳ יהושע
חלק דברו וכתן סתם הקדש׳ קנתו לבדק הבית ומקנתו למזבח ומתר רבי
פפיים כימי שהקדים לבדק הבית בפירוש שהדין בן כדברי רבי אליעזר
ומי שהקדים סתם כרבי יהושע ולא חלק ר׳ פפיים על רבי אליעזר והלכה
כרבי עקיבא:

המקדיש נכסים והיו בהן דברים ראוין על גבי המזבח
יינות שמנים ועופות רבי אלעזר אומר ימכרו לצרכי אותו
המין ויביא בדמיה עולות ושאר נכסים יפלו לבדק הבית:

מה שחייבנו לומר ביינות שמנים וסלתות ועופות שיביא בדמיהם עולות
על כל פנים ואמרנו בבהמות שיפלו דמיהם לבדק הבית לפי שבהמה יש
להם פדיון ויינות שמנים וסלתות ועופות אין להם פדיון כמו שהוא עקר
בתורת כהנים ולפיכך מקריבים דמיהם על גבי המזבח בהכרח והלכה
כרבי אליעזר:

אחת לשלשים יום משערין את הלשכה כל המקבל עליו
לספק סלתו מארבעה עמדו משלש יספק מארבעה משלש
ועמדו מארבעה יספק מארבעה שיר המעלות על העליונה
ואם התליעה סולת התליעה לו ואם החטין יין החמיץ לו
ואינו מקבל את מעותיו עד שיהא המזבח מרצה:

משערין מלה עברי כמו שער בנפשו וענינו שנותנים שער לותו דבר
וכן בכאן פירושו שפוסקין הדמים לותם הדברים הנמכרים ופוסקין עם
מוכרי הסלת והיין לקרבנות בדמים ידועים וקונין מהן בכל יום ויום מה
שהיו צריכי לקרבנו׳ אם נתייקר הדבר הנמכר מין הנזבר מוסיף לסם כנו׳
על הסך שהסכים עמהם עליו בתחלת השלשים יום ואם הוזל הדבר הנמכר
לוקח מהם בשער הזול מוכרין לו כמו שמוכרין לשאר בני אדם שיד הקדש
על העליונה ענינו שלוקח החלק היפה לעצמו וקונה לתועלתו וענין
לספק שימכור לנו כדי נרכנו וספוק הוא השלשת הכפוך תהנום ומצא להם
היספקין להון ושבדי ממש אם ישפק עפר שומרון בשלשת ספקו ואם הוא
בצ״ן וענין מתרגם סמין בשלש מסך תרגם סמין בשלש ושעורה הסאה
והשלש ככר פירשנוהו פעמים רבות בשדה זבעים ומשה שחני טוען
להוכירך בסוף זה הפרק לומרם בגמרת בהשלם דבר ושניהי שעורת
תלילים בתחלה נוכין להם ושיכין בשין מתרומת הלשכה:

פרק

המונין
פרק חמישי

אלו הן המונין שהיו במקדש יוחנן בן פינחס עלן החותמו אחיה על הנסכי מתתי בן שמואל על הפייסו פתחי על הקינין פתחיה זה מרדכי למה נקרא שמו פתחי שהיה פותח בדברים ודורשן ויודע שבעים לשון: בן אחירה על חולי מעים נחוניא חופר שיחין גביני כרוז בן גבר על נעילת שערים בן בבי על הפקיע בן ארזא על הצלצל הוגרס בן לוי על השיר בית גרמו על מעשה לחם הפנים בית אבטינס על מעשה הקטורת אלעזר על הפרכות ופינחס על המלבוש:

שלש החמשה עשר מעלות מכוין סוכר הסי תמיד במקדש ורמוי לאכות ממוכה על כל מדרגה מהם והיה עליהם כלי ספק מוקדמי בכל דור ודור ומוכה בכהן המשיי הסדולי ווכר אחד מכל מדרגי וכר אחד ואחד בה למכות המונים אפי שלש היו בזמן אחד ואחד אמר כשירי כל דור ודור בה למכות ומה שאמר על החותמות עוד יתבאר מה הן החותמות בזה הפרק ופייסות גדולות היו אמפייסין הכהנים על העבודות כאשר יתבאר במסכת יומא ומסכת תמיד ופתחיה הוא מרדכי בלשן שעלה מבבל שמעו ידוע ואמרם בן אחיה על חולי מעים כי הכהנים היו מהלכין על הרצפה כל היום והיו מתחממים בחים ולא היה עליהם שלש בגד אחד בכל הומעים כי אסור להם לעבוד שלא בארבע בגדים כתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט לא פחות ולא יתר ואוכלין קבאר ומפני זאת ההנהגה היה מתרפי טבעם והיו אכריהם הפנימים חלושים וכן אחיה הנזכר היה ממונה על רפואתם ולזה נתמנו בחמרם על חולי מעים נחוניא חופר שיחים כונתו היתה להמציא מים לעם ביסוד ובמדבר והיה ממונה על חפירי הבורות והמערכות והגבים וכנוסי המים גביני כרוז תרגום ויעבירו קול ועברו כרוז והיה גביני הכרוז מכריז בשעת הקרבנות עמדו כהנים לעבודה לויס לדוכן ישראל למעמד בן גבר היה מכריז בבא השם לנעילת שערים והיו נועלין שערי המקדש בן בבי על הפקיע כלומר על ההלקאה ברבועה ועוד יתבאר לך במסכת מדות כי הכהנים והלוים היו שומרים סביבות המקדש ומקיפין אותה והיו מנגנ ואף על פי שאין שם פתח והיה מחזיר עליהם כל הלילה ומי שמצאת ישן היו מלקין אותו ושורפין את בגדיו והיה בן בבי ממונ על זה המעשה על הצלצל שהיה מכה בו כי הצלצל צריך היה במקדש בהכרח והיו מנגנין ומכין אותו בכל יום בשעת הקרבת התמידי כאשר יתבאר במסכת תמיד וכמו כן היה בכל יום בנגון בשעת הקרבת הקרבן והיה זה הים ממונה ושר על המשוררים בדור מן הדורות: על הפרכו היה עומד הפרכו הסדיכות במקדש ומתעסק במלאכתן ופינחס המלבים היה מלבים הכהנים בגדיהם והיה מתעסק בהנענתן ובעשייתן:

אין פוחתין משלשה גזברין ומשבעה אמרכלין ואין עושין שררה על הציבור בממון פחות משנים חוץ מבן אחירה שעל חולי מעיים ואלעזר שעל הפרכות שאורזן קיבלו רוב הציבור עליהן:

כשר מלאו תוכן כי גזברים היו נקראים אותן הכהנים הממונים על המקדש והם מתעסקים בממון המקדש ובכל הקדשות הנמצאות בתוספת שקלים שלשה גזברים הם היו עומדים סדרן הערכים ואת הדמים ואת הקדשות ומעשר בהמ וכל מלאכת המקדש בהן בעשית ואמרכול מעלתו גדולה מן הגזבר תרגום ונשיאי הלוי ואמרכלא דממנא על דברי לוי ים שם מעלה למעלה ממעלת האמרכל ונקרא מי שהוא בזו המעלה קתילק ולא יהיו בזו המעלה פחות משנים כמנין הסנהדרין תחת רשיות כהן גדול והקתילוקין תחת רשיות הסגן והאמרכולין תחת רשיות הקתילוקין והגזברין תחת רשיות האמרכולין ואמרו שבעה אמרכולין מה הן עושין שבעה מפתחות היו בידם רצה אחד מהם לפתוח היו יכול עד שיכנסו כל שאמרכולין פותחין וגזברין נכנסין והניחו רשיי

שקלים
פרק חמישי

שלש יהיו פתוחות מתלו משנים שקלים בלשכות הגזיתים ולא יהיו פתוחות אי אתה שהתנה בכהן והניחו אחמכתי שלש יהיו ממוכי על ממון הקהל פחו משנים מפסוק והם יקחו את הזהב ומיעוט כל נשון רבים שנים:

ארבעה חותמות היו במקדש וכתוב עליהן עגל זכר גדי חוטא בן עזאי אומר חמשה היו ואומרית כתוב עליהן עגל זכר גדי חוטא דל וחוטא עשיר עגל משמש עם נסכי בקר גדולים וקטני זכרים ונקיבות גדי משמש עם נסכי צאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות חוץ משל אילי זכר משמש עם נסכי אילים בלבד חוטא משמש עם נסכי שלש בהמות של מצורעין:

הנסכי כולם שלש מיני והוא כי קרבנו שלשה כולני שני מיני הבהמים והעוף יתפייב כל בהמה מהם בשהיא עולה או שלמים או נסכי עשרון בלול ברביעית היין שמן ויין לנסך רביעית היין ומנין בהמות העולות והשלמי נופלי אלו השעורי העשר הכל שוה לגדול ולקטן והבהמי הוי כן כי נסכי בקר בן שנתו או עקר נסכיו כאשר כאמרו כמו נסכי עז ונסכי הוי והוא בן שנתים סם סולת שני עשרונים בלולה בשמן שלישית ההין ויין לנסך שלישית ההין וכן לכל הוי והוי היה ההין הנסכי מן הנסכים והמין השלישי הוא נסכי בקר וכל אחד מן הנקר בין גדול בין קטן שוי סם נסכי המחוייבים בהם סולת שלשה עשרונים בלולה בשמן חצי ההין ויין לנסך חצי ההין וכן לכל עולה או לכל שלמים ושלמים והחטאת והאשם הוין טעונין נסכים שלא חטאו מצורע ואשמו בלבד כמו שנאמר כל זה ועקרין בתחלת מנחות והם היה המצורע עשיר יקריב ג' בהמות כבשים וכבש והם עולה וחטאת ושלמים ונסכים ג' עשרוני בלולה בשמן ולוג שמן זהו מן הרביעי של נסכים והם הוא עני יביא כבש אחד ועשרון סולת ושתי תורים או שני בני יונה וכל זה לשון התורה דכרין תרגום ואיל אחד ודכרא חד ולפיכך היו כותבין בחותמות האיל זכר ונקרא המצורע חוטא לפי שבעונותיו הרעו מה שהרעו כמו שהוא העקר אבלינו וחכמים אומרים כי אין אנו מריכים אותי כתוב בו חוטא דל כי חוטא דל אינו נריך מן הנסכי שלש עשרון אחד כמו שאמרנו וכי אזה כמו זה נותנים לו אותי שים בו נדי שהוא משמש עשרון אחד כמו שאמרנו ואמרו זכרים ונקבות עניינו נסכי עולה שאינן בחות שלש מן הזכרי מכל מין מן נסכי שלמים הנאכלין מן הנקבות כי נסכי עולה ונסכי שלמים שוין כמו שהודפתיך ולשון התורה בנסכים עולה או זבח:

מי שהוא מבקש נסכים הולך לו אצל יוחנן שהוא ממונה על החותמות נותן לו מעות ומקבל ממנו חותם באלו אצל אחיה שהוא ממונה על הנסכים ונותן לו חותם ומקבל ממנו נסכים ולערב באין זה אצל זה ואחירה מוציא את החותמו ומקבל בנגדן מעות ואם הותירו הותירו להקדש ואם פחתו היה משלם יוחנן מביתו שיד הקד על העליונ:

כל זה מבואר כי אחיה היה מוציא החותם שהוא נכתב יד יוחנן ושולח מיוחנן המעות שמקבל הם הותירו אבלו הותירו להקדש וזה המותר נמי בפרק הנקדש נאמרו מותר נסכים:

מי שאבד ממנו חותמו ממתינין לו עד הערב אם מוצאין לו כדי חותמו נותנין לו ואם לאו לא היו נותנין לו ושם היום כתוב עליהן מפני הרמאין:

הם מנהו לו כדי חותמו פירושו שיעמדו במעות שביד יוחנן יותר כמו החותם שהוא אומר שאבד לו כלי תוספת וגירעון ואמרו מפני הרמאין כדי שלא ימנע תותם שבפל קודם לכן לבעליו או לאחיה או ליוחנן ויגבה בו או יקח חותם אחת ויניחנו אבלו עד שייקר השער ויגבה בו:

שתי לשכות היו במקדש אחת לשבת חשאי ואחת לשבת הכלים לשכת חשאים יראי חטא נותני להוכ בחשאי ועניי בני

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0066
DFG

בני טובים מתפרנסין מתוכ בחשאי לשכת הכלים כל מי שהוא מתנדב כלי זורקו לתוכה ואחד לשלשי יום גיזברין פותחין אותו וכל כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית מניחין אותו והשאר נמכרין בדמיהן ונופלין ללשכת בדק הבית:

משנה זו הוסד הסוד והסתר וכל הענין מבואר מיומו כרוך פירוש מאחר:

פרק ששי

שלשה עשר שופרות שלשה עשר שולחנו שלש עשרה השתחויות היו במקדש של בית רבן גמליאל ושל בית רבי חנניה סגן הכהנים היו משתחוין ארבע עשר והיכן היתה יתיר כנגד דיר העצים שכן מסורת בידם מאבותיהם ששם הארון נגנז:

כבר ידענו כי שופרו הם התיכו שמכניסין בהם הפעות כשלוקחין אותם ועוד יבאר בזה פרקם מה היה בכל תיבה ותיבה מהם וקראו אותו שופרו לפי שהיו בצורת שופר עגולות עקומות רחבות מלמטה צרות מלמעלה כל מה שהיו עגולות למעלה היו נקטרו כדי שלא יוכל הדם להוציא ממנו מעות אלא בקושי ואחר שמספקין אותן על פניהם היו מטילין שם המעות לפי היה אפשר לשלוח יד בהם להוציאם משם וכן ידענו עקומות היו נתין למעלה ולחכים מלמטה מפני הרמיתן עצמן כדי שלא יכנסו אלא רמאי ויעשה כמי שמשיל בחבל מהן והוא נוטל משם כי כן היה מנהג קנתם פיטיל בהם כל מי שרוצה לוקח שעור שירצה כאשר יתבאר בזה הפרק והוא יבאר לאחר זה היכן היו משתחוים אותם ההשתחויות והיכן היה מקום אותם השולחנו וכשנייר המקדש בכללות במסכת מדות יתבאר לך מקומות השערים והלשכות כולם ויתבאר לך היכן היתה לשכת העצים:

מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה הרצפה שהיא משונה מחברותיה בא ואמ לחבירו לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצת נשמתו וידעו בייחוד ששם הארון נגנז:

מתעסק ידוע פשוט עושה מלאכתו בכהן לא אמ עובד לפי שזה הכה שהיה לו זה הדבר היה נעשה מוס והיה כורת עצים בלשכת העצי למערכה כי אין לבעלי מומין מלאכה במקדש אלא לכנת העצים למערכה כאשר יתבאר במסכת תמיד:

והיכן היו משתחוים ארבעה בצפון וארבעה בדרום שלש במזרחו שתים במערב כנגד י"ג שערים שערים דרומים סמוכין למערב שער העליו שער הדלק שער הבכורו שער המים ולמה נקר שמו שער המים שבו מכנסין צלוחית של מים של נסוך בחג רבי אליעזר בן יעקב אומר בו המים מפכין ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית לעומתן בצפון סמוכין למערב שער יכניה שער קרבן שער נשים שער השיר ולמה נקרא שמו שער יכניה שבו יצא יכניה בגלותו במזרח שער ניקנור ושתי פשפשין היו לו אחת בימינו ואחד בשמאלו ושנים במערב שלא היה להן שם:

פשפשין לתות קטנו שעושין בתוך הגדולים כעין לתות השערי הגדולי כדי שיהיו נוחין לפתוח בכל עת שילנו וזה שהוא אומר כי שלש עשרה שערי היו בעזרה הוא לפי יוחנן כך מתבאר בירושלמי אבל

פרק ששי שקלים לא

חכמים אומרים שלשה שערים היו בעזרה כמו שנזכר במדות ואלו השלש עשרה השתחויו היו משתחוין אותן שיבא לחכמי כנגד שלש עשרה פרצות שפרצו מלכי יון בעזר וחזרו בני חשמונאי ובנרום כאשר יתבאר במדות וכשהיה אלם מגיע למקו פרצה מן הפרצו היה משתחוה על דרך הולאם:

שלשה עשר שולחנות היו במקדש שמונ של שיש בבית המטבחים שעליהן מריחי את הקרבים ושנים במערב הכבש אחד של שיש ואח של כסף על של שיש היו נותנים את האברים על של כסף כלי שרת ושנים באולם מבחוץ על פתח הבית אחד של שיש ואחד של זהב על של שיש נותנים לחם הפני בכניסתו ועל של זהב ביציאתו שמעלי בקדש ולא מורידין ואחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד:

כל זה מבואר ומנורת המקדש שתנייר במדות תבין אלו המקומות וכל מה שהיה בתוכם:

שלשה עשר שופרות דרו במקדש וכתוב עליהם תיקלי חדתין ותיקלי עתיקי קינין וגוזלי עולה עצים ולבונה זהב לכפור ששה לנדב תיקלי חדתין שבכל שנה ושנ ועתיקי מי שלא שקל אישתקד שוקל לשנה הבאה קינין הן תורין וגוזלי עולה הן בני יונה וכולן עולות דברי רבי יהודה וחכמים אומרי קינין אחד חטאת ואחד עולה וגוזלי עולה כולן עולות:

הסופר הרישון כתוב עליו תקלין חדתין וכל מה שהיו כוננין מקלי אותה השנה היו מטילין אותם שם והשופ השני כתו עליו תקלי עתיקי ומה שהיו כוננ מן השקלי שנשארו לגבו משנה של אשתקד היו מטילי אות שם ותרגו יתן נותן עתיקא דעתיק והסופר השלישי כתוב עליו קנים והרביעי כתוב עליו גוזלי עולה ואמר ר יהודה כי כל מי שיש עליו עולה מן התורים יטיל דמיה בשלישי וכל מי שיש עליו עולה מבני היונה יטיל דמיה ברביעי ולדעתו שאקריבין הכל עולות אבל מה שהוא בשלישי תורים ומה שהוא ברביעי בני יונה וחכמים אומרי כי כל מי שיש עליו חטאת ועולה מן העוף יטיל דמיהן בשלישי וכל מי שיש עליו עולה בלבד יטיל דמיה ברביעי ולפיכך כל הנמנע בשלישי יקריב מתנה עולות ומתנה חטאת וכל הנמנע ברביעי הכל עולות ואין הפרש ביניהם בין תורים או בני יונה והסופר החמישי כתוב עליו עצים וכל מי שיתנדב דבר לקנו בו עצים למערכ יטיל אותו שם והששי כתוב עליו לבונ וכל המתנדב לקנו לבונה מטיל אותו שם והשביעי כתו עליו זהב לכפור וכל מי שהתנדב זהב לעשו בכפורת וקדשי הקדשים מטילי אותו שם והשמינ הנותרו שם נדבה אח משם כתוב עליו אותך תחתת וכל מי שהפרים מעות לחטאתו ונשארו משם אותך יטיל אותו שם והשני מטילין שם אותך משם והשלישי למות קני זבי וזבו וילדות והרביעי למות קרבנות נזיר והחמישי למות משם מצורע וכבר קדם לך מאמר תנחי ב"ד על המותרו שיקדבו עולות ולפיכך מקריבי כולן עולות נדבה כמו שפירש לקמן ולפיכך אמר שם לנדבה והשם כתוב עליו נדבה סתם וכל מי שמתנדב דבר למזבח יטיל אותו שם והלכה כחכמים:

האומר הרי עלי עצים לא יפחות משני גיזרין לבונה לא יפחו מקומץ זהב לא יפחות מדינר זהב שש לנדבה נדבה מה היו עושין בה לוקחין בה עולו רבשר לשם והעורות לכהנים זה מדרש דרש יהוידע ב"ג אשם הוא אשום אשם לה זה הכלל כל שהוא בא משום חט ומשום אשמה ילקח בו עולות הבשר לשם והעורו לכהנים נמצאו שני כתובים קיימים אשם לה ואשם לכהנים ואומר כסף אשם וכסף חטאת לא יובא בית ה לכהנים יהיו:

לפי

לפי שקדם ואמר כי היה שם שופר שהרשות ביד כל אדם להטיל בו כמו שהיה רונח ואפילו הטיל בשופר של זהב כדרך הדמיון משקל שעורים של זהב מן שהטיל בשופר של לבונה שום שעורים אחת של לבונה אמר בכאן כי זה הרשות הוא כללי מדע דבר מסויים בעין אבל שם אמר הרי עלי עניים לא יפחות משני גזירין שיהיה בתוכך כל אחד ואחד ועכשיו דומה לאדם נדרך להקדש וכן שם אמר הרי עלי לבונה לא יפחות מן השיעור ואם אמר הרי עלי והכ ר' מטבע שהוא מסויים כמו לבונה ועניים לא יפחו מדינר והכ וכן כאר הגמרא ואלו הדברים שופרות בכר כאדנו שהן מותר חטאות ואשמות והכיח רחיים על כל שהוא כח משום ומשום תשמה שיתתפו בו הכהנים והמזבח כדי שיתקיים הכתוב אשם לה׳ אשם לכהן כמו שכתוב בשף אשם וכשף חטאות לא יוכח כיח ה׳ ונומר:

פרק שביעי

מעות שנמצאו בין השקלי׳ לנדבה קרוב לשקלי׳ יפלו לשקלי׳ לנדבה יפלו לנדב׳ מחצה למחצה יפלו לנדבה בין עצי׳ ללבונה קרוב לעצי׳ יפלו לעצים ללבונה יפלו ללבונה מחצה למחצה יפלו ללבונה בין קינין לגוזלי עולה קרוב לקינין יפלו לקינין לגוזלי עולה יפלו לגוזלי עולה׳ מחצה למחצה יפלו לגוזלי עולה׳ בין חולין למעשר שני קרוב לחולין יפלו לחולין למעשר שני יפלו למעשר שני מחצה למחצה יפלו למעשר שני זה הכלל הולכין אחר הקרוב להקל מחצה למחצה להחמיר:

לפי שופר הסמוך הנולד בין השופרות וכר גם כן כשנפל כיוצא בו לאדם בין מעות חולין ובין מעות מעשר שני במיזוג מקום שיש וכבר נתן לך עקר בסוף דבריו ומה שאמרנו שכבכר תמורת מן השקלים לפי שמעות נדבה כלם עולות למזבח כמו שכתבתי ומעות שקלים מסתפקין מהם בקרבנות נבור מהם עולות ומהם חטאות מוכלין אותם הכהנים ולזה הטעם עוד אמרנו בחותן מעו׳ הכתבות בין קנים לגוזלי עולה מחצה למחצה שהן כלם עולות והקדמנו ג׳׳כ הלבונה על העצי׳ כי הלבונה קרבן והעצים מכשירי קרבן:

מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין בירושלם בשעת הרגל מעשר ובשאר כל ימות השנה חולין:

מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה ר׳׳ל בירושלם לפי שבני אדם עולין שם במעות מעשר שני לקנות שם הבהמות על הדרך כמו שבארנו במסכ׳ מעשר שני וכל מה שימצא לפני סוחרי הבהמות בקר וצאן נאמר שמא ממעו׳ מעשר ש׳ נפלו מיד הקונה ואמרו בירושלים ר׳׳ל בכל השוקים ובשעת הרגל לפי שכל ישראל עולין לרגל וכל מי שיש בידו מעות מעשר שני מעלה אותן עמו ואם שחייב שיהיה מה שימצא בהר הבי׳ חולין לאמרם חוקה אין הכהן מוכיח מעות אתרומת הלשכ׳ על שהוא מחללן על הבהמה וכל מה שיפול ממנו חולי הוא לפי שכבר נתחללו ומחר כך הוציאוהו מן הלשכה:

בשר שנמצא בעזר׳ איברין עולות וחתיכות חטאו׳ בירושלם זבחי שלמים זה רעובר צורתו ויצא לבית השריפה נמצא בגבולין איברין נבילות חתיכות מותרות ובשעת הרגל שהבשר מרובה אף איברין מותרין:

העולה הוא כלה כליל לאישים ולפיכך אין מותכין אותה חתיכות ולי לה לעבודה איברים כמו שבארנו בתמיד וכבר ידעת כי שלמים נאכלי׳ בכל ירושלם ולפיכך נתנו בכבר הגמרא שם שמא הוא שלמים ונתן אותו

מעות פרק שביעי שקלים

כלו כמו שלמים כמו שנתבנו בכל הגמרא בעזרה מחותך חתיכות חטאת ואם זה וזה ר׳׳ל בבר הגמרא בעזרה ובבר הגמרא בירושלם תעובר צורתן עניינו שיכיחוהו עד שיפסל ויצרף מפני שהם עבר זמנו והוא נותר כמנה שבבדרינו תועלת כי אם הבבר עולה או חטאת או שלמים ועבר מדם ואכלו אם אכל מה שמנמנה בירושלם הימו חייב כלום לפי שהוא שלמי׳ ואם אכל כהן מתיכות הנמכנו׳ בעזרה הימו חייב כלום לפי שהוא חטאת ואחר כך חזר לדון אם׳ דומה לזה ואמר בבר הגמרא בגבולין עניינו בשחר מקומות אם הוא מבריח נחום שמא נבלה הוא ואתכו להאכיל לחיות או למכור ואם הוא מתיכות לא נחום שמא מותכין מתיכו׳ אלא מה שאוכלין אותו בני אדם אם כן הבבר שאומה היא ואותר באכילה וזה בעיר שבולה יבר׳ אכ׳ כשים בעיר בכרי אסו׳ לאוכלו כי העקר אבלו בבר שנתעלם מן העין אסור ובשעת הרגל שהבבר מרובה אבל בני אדם אין נזריכין להתכו מתיכות אלא שמבשלין אותו ומיבריס ולפיכך אף מבריס מותרות:

בהמה שנמצאת מירושלם ועד מגדל עדר וכמידתה לכל רוח זכרים עולות נקיבות זבחי שלמי׳ רבי יהודא אומר הראוי לפסחים פסחים קודם לרגל ל׳ יום:

כבר ידעת כי עולת בהמה מיכה בא אלא מן הזכרים ותמנה זה העניין כמה כתובי בתורה לפיכך אומר ר׳ יהודה כי אם נמצא קודם הפסח שלשי׳ יום והיה הזבר הנמצא בן שנה מן הכבשים או מן העזי׳ שהוא ראוי לפסח שאין מקריבין אותו עולה אבל אותר להקריבו פסח כי כרוב שנאבד לאב׳ מעולי רגלים שהיה מעלה אותו לפסחו וזה הנקרב שלמים ויאכל אותו המונחו לפי שהוא ממונו על עקרי דיננו ואם יבא במקר׳ שיביר נעלין אם כן יתנו לו דמיו כמו שהיה שוה בשעה שהקריבו שלמי׳ ואין הלכה כרבי יהודה:

בראשונה היו ממשכנין את מוצאיה עד שהוא מביא עמה נסכיה חזרו להיות מניחין אותה ובורחין התקינו ב׳׳ד שיהו נסכיה באין משל ציבור:

ממשכנים את מונחי׳ עניינו שהיו ממשכנים מונח העולה עד שיביא נסכי׳ המחוייבים לאותו המין:

אי׳ שמעון שבעה דברים התקינו ב׳׳ד וזה אחד מהן נכרי ששלח עולתו ממדינת הים ושלחעמה נסכי׳ קריבין משלו ואם לאו קריבין משל ציבור וכן גר שמת והניח זבחים אם יש לו נסכי׳ קרבין משלו ואם לאו קרבין משל ציבור ותנאי ב׳׳ד הוא על כהן גדול שמת שתהא מנחתו קריבה משל ציבור רבי יהודה אומר משל יורשין ושלמה היתה קריבה:

מנחת כהן גדול היא מה שאמר הכתוב בה זה קרבן אהרן וכניו אשר יקריבו לה׳ כיוס המשח אותו ענייבית הפסח סולת למנח׳ מחציתה בבקר ומחצית בערב ואין הלכה כרבי יהודה:

על המלח ועל העצים שיהו הכהנים ניאותין בהן ועל הפרה שלא יהו מועלין באפרה ועל הקינין הפסולות שיהו באות משל ציבור רבי יוסי אומ׳ המפקיד את הקינין מפקיד את הפסולות:

דין׳ התור׳ אין מועלין בשפר הפרה אמ׳ בספרי חטאת היא מלמד שמועלין בה ואין מועלי׳ בשפר אבל לפי שהיו הכהני׳ מתמצי׳ בשפר נתברותיהן גזרו שיהיו מועלי׳ בשפר וכשנתבקה הסנה ופרשו מהם בני אדם החזירו הדבר לעקרו והתקינו שלא יהו מועלין בשפרה ואמרו על הקני׳ הפסולו׳ עניינו אבלי כי אם שנאבד ונמצא מן הקני׳ פסולות שיביא משל נבור כיון שהבעלי׳ נתנו הדמים ונתנתו לקנותו אותם מהם ור׳ יוסי כי מוכר הקנים כיון

כיון שפסק דמיס עם הגזברים שהוא חייב להעיר כל מי שנמצא נפס פסול
כמו שאמרנו בפר׳ רביעי במוכרי נסכים שאינו מקבל את מעותיו עד שיפה
המוכה מרנסו אפילו נפסד היין לו הסולת ברשות הגזבר אחר שלקחה ממנו
שהמוכר חייב לקבלו ולהעיר כמו כן בכאן אפילו נפסל העוף אחר לקיחתו
על הגזבר להחזירו למוכר ועל המוכר לקבלו ומאמר רבי יוסי אחת לאמרו
תנאי כ״ד הוא המספק את הקני הוא מספק את הפסולו וכבל מקום שהזכיר
מעל בעור הכוונה בו שיהיה מתרומת הלשכה :

פרק שמיני

כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורין חוץ משל שוק העליון דברי ר״מ ור׳ יוסי אומר בשאר ימות השנה שבאמצע טמאין ושבצדדין טהורין ובשעת הרגל שבאמצע טהורין ושבצדדין טמאין שמפני שהן מושטין מסתלקין לצדדין :

לפון תורם הוא ברוק הזב שהוא טמא מאחר הפס׳ ית׳ וכי ירוק הזב בטהור
וגומר ועוד יתבאר לך במסכת טבול יום כי מעשקים היינמים מן הטעם שהן
כמו המעשקים שהוא נוגע בפס ולפיכך הוא רוק כל הטמאים טמא והכותים
לגליהו כמו זבים שאחר נוגעו עליהם שיהיו כותים לכל דבריהם והיו בשוק
העליון של ירושלם כותים שוכנים שם ורבי יוסי אומר כי הטמאים בכל הפנה
היו מהלכים בחמנע הדרכים ובחלם הטהור היה מרתיק לות׳ ומפרים עצמו
לצדדין והיה מנוח לבני אדם שיפרשו מפס כלי שלא ישמאו ומפני הרוק
הנמצא בצדדין טהור והנמצא בחמנע בדרך טמא ובשעת הרגל הדבר להפך
כי העקר לגלילו כל ישראל חברים ברגל שלחתר ויעל כל ישראל כחים לחל
חברים וכולם טהורים כחגר נטעוניו חייב אדם לטהר עצמו ברגל וכל מי
שנאחר טמא ולא יכול ליטהר יפרים עצמו לצדדים ויתרחקו בני אדם ממנו
כלי שלא ישמאו כי כל העדה כולם טהורים והלכה כר׳ יוסי :

כל הכלים שנמצאין בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאין דרך עליה טהורין שלא כדרך ירידתן עליתן דברי ר׳ מאיר רבי יוסי אומר כולן טהורין חוץ מן הסל ומן המגריפ׳ והסריצה המיוחדין לקברות :

שלא כירידתן עלייתן לפי שהם כשמורידין אותן לטבילה הם שמחוסרים
וכשמעלין אותן הם טהורין ויתבאר לך זה במקום הכלי ותכונתו שהם נפלה
בשעת הירידה או בשעת העליה ומגריפה כלי שמקנחים בו עצמות המתים
ומריצה הוא כלי שהיו מכתתין ומרנגים בו העצמי כדי שיכנסו בסל להוליך
אותן ממקום למקום וזה הסם מגזרת ותרן את גלגלתו ולחוק טומאתן היו
בחוקת טומאה והלכה כר׳ יוסי כי העקר אפלנו לא נזרו על הכלים בירושלם
מכל חוץ לירושלם כל הכלים שמצאים בחוקת טומאה שמא הם מדרם הזב
או טמאים בשת וזו גזרה מדכריהם :

סכין שנמצאת בארבעה עשר שוחט בה מיד בשלשה עשר שונה ומטביל וקופין בין בזה ובין בזה שונה ומטביל חל ארבעה עשר להיות בשבת שוחט בה מיד בחמשה עשר שוחט בה מיד נמצאת קשורה לסכין הרי זו כסכין :

יום ארבעה עשר מניסן הוא יום שחיטת הפסח וחוקת כל הסכינין שטהרו
לשחיטה ולפיכך שוחט בה מיד ואם מכאה יום שלשה עשר מוסיף עליהם מי נדה
ומטבילה ותשאר עד הערב השמש ושוחט כי תפשר שהוציאוהו לטהר ואמר
שונה לפי שאינו נותני לותה ביו׳ שלשה עשר כחילו הוא יום שביעי לטומאת
שהיו צריכה הזייה שביום כמו שאמר הכתוב בטומאת מת והוא הטהור על
הטמא ביום השלישי וכן כשיכול יום ארבעה עשר יום שבת שמא יעלה על
הדעת שלא כשחוט בשבת מספק לפי שחי תפשר שהסכין טמא והשחיטה
נפסל הודיענו בכאן שלא נאמר זה שלא שוחט בה מיד לפי שהוא יום טוב

ולפי שהעם יודעי׳ כי אסור בו הזאת ושבילת כלים כמו שיתבאר בשבת
כיצד טהרו לותה מלפני יום טוב והם נמצאת זו הסכין קשורה עם סכין
ידוע אנלו הרי הו׳ כמו לותה הידועה להם טמאה טמאה שם שהיה טהורה
ומה שחייב שמתן סכין שנמצאת בארבעה עשר טהורה ונאמר שטהרה יום
שלשה עשר והערב שמש ולא נאמר זה בקופין אחר שפילו יום
ארבעה עשר שמא הוציאוהו לטהר ולא נטהר יום שלשה עשר והוא מה
שביארנוהו במסכת פסחים והוא כי הסכין הוא נזיר לשחיטת הפסח על כל
פנים כי שחיטת הפסח בריכה בהכרת כין בטומאה כין בטהרה והקופין
ליכו צריך שלא לתתוך הכשר והעצמות ולכו רחוי אלא לחגיגת ארבעה עשר
שמותר בו שבירת העצם וחגיגת ארבעה עשר ליכה קריבה על כל פנים
כי אם לא פסח בטומאה או במרוכה ליכה בלה כמו שבארנו בפרק שני
מפסחים ועל אלו העקרים נתקיימה זו המשנה כשהיה הפסיק גוסס בשלשה
עשר שהכל מטמאין לו ולפי שהדבר חד ספיקו שהרי לפני שמות ויצא
הפסח בטומאה ולא נטהר שהרי שכנים ולפני אלא ויצא הפסח בטהרה
ונטהר לטהרת שכינין וטהרו עם שכיניהם בשלשה עשר ויהיו מוכנים
ולפיכך כשנמצא בארבעה עשר שוחט בה מיד לבל קופין לא נתעסקו
לטהרו יום שלשה עשר כיון שהיה להם שכין ושמת ימות הכשיו כיון שהוא
גוסס ויצא הפסח בטומאה ולא תהיה שם חגיגה ולא נטהר קופין לפי
שהוא היו צריך אלא לחגיגה או נאמר אלא ימות ויצא הפסח בטהרה שמא
יצא במרוכה ולא תהיה שם חגיגה ולא נטהר קופין ומפני זה חזקתו אלא
נטהר בארבעה עשר וכשנמצא ביום י״ד סוגה ומטביל והוא ענין אמרם לשם
שכין לחד ספיקא מטבל לה קופין בתרי ספיקי לא מטביל ליה והבין זה
וכבר קדם לך לא נזרו על הכלים בירושלם והוצרכנו זה המכין עבילה
כשנמצא יום שלשה עשר תשוש תומרת דקדמיס :

פרכת שנטמאה בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים ומכניסין אותה מיד ואת שנטמאת באב הטומאה מטבילין אותה בחוץ ושוטחין אותה בחיל מפני שצריכה הערב שמש ואם היתה חדשה שוטחין אות׳ על גג האיצטבא כדי שיראו העם את מלאכתן שהיא נאה :

כתחלת סדר טהרות נבאר לך בהלכות והתולדות נקראות ולד הטומאה
ובמסכת פרה תמצא זה לשון אחר כי כל ולד הטומאות לינו מטמא כלים
אלא מפקה אם כן לינה נטמאת זאת הפרוכת מצד שהוא כלי בולד הטומאה
אלא במפקה ועוד יתבאר לך בתחלת כלים כי הכלים המטמאים במפקים
לינן צריכין הערב השמש אלא אם נטמאו בולד הטומאה :

רש״בג אמר משום רבי שמעון בן הסגן פרוכת עביה טפח ועל שבעים ושנים נימין נארגת ועל כל נימא ונימא כ׳ חוטין ארבה מ׳ אמה ורחב כ׳ אמה ומשמנים ושתי רבוא נעשית ושתי עושין בכל שנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה :

שמוני ושתי לכנף שמנה מאות אלף ועשרים אלף דינר ותלתת הפרוכת
היו מלחכת התבנן וכל מה שנזכר בזה הפרוכת הכל לשון הכתי וכן כתוב
בגמרא :

בשר קדש הקדשי׳ שנטמאה בין באב השומאה בין בולד השומאה בין בפנים בין בחוץ בית שמאי אומרי׳ הכל ישרף בפני׳ חוץ מי שנטמא באב השומא בחוץ ובית הלל אומרים הכל ישרף בחוץ חוץ מישנטמא בולד השומאה בפנים :

בית שמאי לומרים לא ישרף בפנים אלא מה שנטמא טומאה חמורה בחוץ
ובית הלל לומרים לא ישרף בפנים אלא מה שאפשר טומאה קלה בפנים :

רבי

רבי אליעזר אומר את שנטמא באב השומאה בין בפנים בין בחוץ ישרף בחוץ וארת שנטמא בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ ישרף בפנים רבי עקיבא אומר מקום טומאתו שם שריפתו :

רבי עקיבא מימן מפני לפי הטומאה לא קלה ולא חמורה מכל הוא מפני למקום והלכה כרבי עקיבא :

אברי התמיד נתנין מחצי כבש ולמטה במזרח ושל מוספין נתנין מחצי כבש ולמטה במערב ושל ראשי חדשים ניתנין

סליקא לה מסכת

ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין ומתקיני לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול רבי יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו אמרו לו אם כן אין לדבר סוף :

אמר ה׳ יתברך בשבעת ימי המלואים ומפתח אהל מועד לא תצאו ושמרתם את משמרת ה׳ ולא תמות כך אמר אהרן עשה ביום הזה אשר ה׳ לעשות לכפר עליכם ובזה הקבלה לעשות זה מעשה פרה לכפר עליכם זה מעשה יוסהכיפורי לפיכך כהן הסורף את הפרה וכהן גדול העובד ביום הכיפורים מפרישין אותו שבעת ימים ומפרישין אותו מאשתו כדי שלא תמנע נדה ויהיה הוא טמא שבעת ימים כמו שאמר הכתוב כבא על נדה ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים וחכמי׳ אומרים טומאה שכיחה מיתה לא שכיחה ואם תאמר למיתה אין לדבר סוף לפי שאנו אומרים שמא תמות זקנה הסנהדרין וכן הסליחות וכן הרביעית וענין בהמתם מיתה לא שכיחה ל׳ל שהמיתה בפתע פתאום היכא נמצאת שלא לעתים רחוקים ואין הלכה כרבי יהודה :

כל שבעת הימים הוא זורק את הדם ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות ומקריב את הראש ואת הרגל ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש :

היה מרגיל עצמו בעבודה כל שלשת ימים כדי שתהא נוחה עליו יום כפור ומקריב חלק ברגל ענינו שיקריב הוא בעצמו לכל המקריבין ויקריב חוזה קרבן שירצה וכמוכן יאכל מן הקרבנות הנאכלות ליום שעור שירצה ויקח חלקו ברגל ובתוספתא כיצד מקריב חלק ברגל אומר עולה זו אני מקריב מנה זו אני מקריב כיצד נוטל חלק ברגל אומר חטאת זו אני מקריב אשם זו אני מקריב במה דברי׳ אמורי׳ בקדשי מקדש אבל בקדשי הגבול אחד כהן גדול ואחד כהן סדיוט חולקים בשוה :

מתחת כרכוב המזבח מלמטה השקלים והביכורים אין נוהגין אלא בפני הבירת אבל מעשר דגן ומעשר בהמה והבכורות נוהגין בין בפני הבירת בין שלא בפני הבית המקדיש שקלים וביכורים הרי זה קדש רבי שמעון אומר האומר בכורים קדש אינן קדש :

הכרכוב הנזכר בכאן הוא לענין נתינת שוספי רגל שהם חמרו שהוא חמש בין קרן לקרן מקום הלוך רגלי הכהנים וכשנגיע המזבח יתבאר לך זה המקום ועכשו זה כדי לפרסם ענין רגל שהם וכן חמרו כדי לפרסמו שהוא רגל שהם וחמרו המקדים שקליס וביכוריס הוא שיתן תותס שקדם לנדק אבית והלכה כרבי שמעון :

מסכת שקלים

יומא

מסרו לו זקנים מזקני בית דין וקורין לפניו בסדר היום ואומרים לו אישי כהן גדול קרא אתה בפיך שמא שכחת או שמא לא למדת ערב יום כיפורים שחרית מעמידין אותו בשער מזרח ומעבירין לפניו פרים ואלים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה :

העקר תנלנו כי כהן גדול נדרך שלש שהיה נחנסי דורו מן הכהנים יותר שלש ממנו בחכמה ובחשובה וביופי ובעושר וכבוד תיר הסם יתבדך והכהן הגדול מאחיו וכלה הקבלה שיהא גדול מהם בגוי בעושר ובחכמה ואם אין לו ממון מקבלין ממון מן הכהנים ונותנין לו עד שיהא עשיר יותר מכל אחד מהם אמר הסם הגדול מאחיו שיגדלוהו מאחיו אבל במקדש שני שהיו כהנים כלם בלי שלמים כמו שידעת והמלכים לא היו הולכי׳ על הדרך פיסר היו ממני׳ כהנים גדולים בחוקה ואפילו שלש היו רחוי׳ לכך והסם אפס לומר שמא לא למדת ולזה הטעם נקרא הלבי׳ שמושיעין בה כהנים גדולים לעתת פרהדרין וענינו בית המחבשים רומה לומר פוסקי השערים הממנין אותן המלכים ועל השוקי ומעבירין אותן לפי שעה כדאמרן המלכים וכך היו עושין בכהנים גדולים מי שהיה יותר קרוב למלכות ונקרב אליו בממון היה ממנה כהן גדול :

כל שבעת הימים לא היו טוענין ממנו מאכל ומשתה ערב יום הכפורים עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא את השינה :

וכן לא יאכל ערב יום הכיפורים דבר מן המאכלים המרגיש את הזרע ומשכיבין בקשיות המטה כדגים וחלב והבשים המתובלין בתבלין וכל מה שיש בו נפש :

מסרוהו זקני ב׳ד לזקני כהונה והעלוהו לעליי׳ בית אבטינס והשביעוהו ונפטרו והלכו להם ואמרו לו אישי כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחינו ושליח בית דין משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין :

הוו מוליכין אותן לעליית בית אבטינס ללמדו תפיסת הקטרת וזה לשעת הצורך שהוא מן העבודות הקשות שבמקדש ושוב נמצר בתחלת מנחות כי אין

מן הדבר כן אלא כמו שאמרו לפי שלא תפניו כדחפני ואיבי וכבר קדם לך בפרק התמיד מפקלים בית אבטינס על מעשה הקטרת ומסבירין אותו על דבר שאי אפשר לומר בו זולתו וזה כי הנדוקים מפרנים שהוא היה נותן הקטרת של לפני בהיכל ואחר כך מכנים את המחתה לפני קדש הקדשים ורחיתם על זה ממה שאמר הכתוב כי בענן ארלה על הכפרת כי הוא לא היה נכנס אל הכפורת אלא בענן לדעתן והקבלה האמתי בחפי כי אין הדבר כן אלא כמו שבאר ואמר ונתן את הקטרת על האש לפני ה׳ ובאות שעה לא יוכל שום אדם לדעת מה שהוא עושה כמו שנאמר וכל אדם לא יהיה בא אל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו ומפני זה היו מסבירין אותו ורוח היו בוכה מפני שחשדוהו בטעות וסם היו בוכין שחשדוהו כי אסור בתורת נו לקטר ולהקריב מחזבה רעה על אדם שעניניו מסופק אלא לבורך הכהני כמו שתראה:

אם הוא היה חכם דורש ואם לאו תלמידי חכמים דורשין לפניו ואם רגיל לקרות קורא ואם לאו קורין לפניו ובמה קורין לפניו באיוב ובעזרא ובדברי הימי זכריה בן קבוטל אומר פעמים הרבה קריתי לפני בדניאל:

אלו הספרים המזכירים יש בהם ספורים ושבוחות לומנים שעברו הנפש ולא יתנמנם:

בקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה ואומרים לו אישי כהן גדול עמוד והפג אחת על הרצפה ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה:

מכין באצבע צרדה הוא שיכה בגודל עם האצבע האמצעי בכח והרבה עושין אותו בני אדם בעת השמחה ויעשו בו תנועות ערוכות וענינו והפג אחת על הרצפה רומה לומר הפשיר האימות רגלך שתעמוד שעה אחת על הרצפה לפי שהרצפה תגנן הרגלים ותדד הזיעה וכשיתחממו הרגלים תבא הזיעה ותתקרה זו הסבה בשאלות הטבעיות והפג היא מלה ערבית ויפג לבו וענינו שנפשרה תמימות לבו והרבה משתמשין מכאיים בזו המלה בזה הענין כמו שפירשנו טעמן:

בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין לפניו בין לאחריו בי״ה מחצות וברגליים מאשמורת הראשונה ולא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיה העזרה מלאה מישראל:

תרומת המזבח היא הסרת הדשן מן המזבח וקרא דיתן המזבח כמו לדשנו:

פרק שני

בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם ובזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש וכל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה ואם היו שניהן שוין הממונה אומר להן הציבו ומה הן מוציאין אחת או שתי ואין מוציאין אגודל במקדש:

כבר הודעתיך כי תרומת המזבח היא הסרת הדשן ואמרו כל הקודם את חבירו לתוך ארבע הוא שיקרב אל המזבח בארבע אמות ומעשה הפיים שזכר כמו שאגיד לך ידוע כי חיונו אותה מצליחו למנות לנשים מישראל בשוש פנים וחפילו לדבר מנוף ומעשה דוד המלך מפורסם אבל מוכין אותם בשירנם אדם למנותם שיקו מכל אחר מהם דבר ואחר כך מוכין אותם

הדברים ומפני זה כשהיו קריניס כהנים רבים על המזבח היה אומר להם הממונה הציבו כלומר שיעלו ההנבעות וזה אחר שיעמיד סורג ויסכימו כיניהם ממי יתחיל המנין כיצד יסכימו על דרך הדמיון כשהי המנין שלשה או ארבעים או חמשים או כמו שירצו מן המנין ואחר כך יעלה כל אחד מהם אגבע אם הוא אלם או חולה או שתי אגבעות אם הוא כהיל ויתחיל למנות אותן האגבעות אחד שניים שלשה על הסדר עד שיגיע המנין שיסכימו עליו בתחילה והטעם שיש סוף המנין אצל אגבעו היה מקדי לאותה עבודה ולא יחשבו הגדול למי שהעלה בו אגבעו היה מקדי לאותה עבודה ושמא יפשוט אותו כשיקרב המנין לגמור כדי שיזכה הפיים אצלו ועל זו הדרך היו הפיסות מתרבע שהיו במקדש ודע זה והבן אותו כי אלו הפיסות לא פירשם סוס נאון מן הגאונים שהיו לפניו מאותם שעמדנו על דבריהם לפי שלשונות הגמרא לא יובן מהם מה שדומה לאדם בתחילת העיון אצל הסבנת באותן הדברים הוא מה שספרנו:

מעשה שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש ודחף אחד מהן את חבירו ונפל ונשברה רגלו וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפיים ארבע פיסות היו שם וזה הפיים הראשון:

הפיים השני מי שוחט מי זורק מי מדשן מזבח הפנימי ומי מדשן את המנורה ומי מעלה אברים לכבש הראש והרגל ושתי הידים העוקץ הרגל והחזה והגרה ושתי הדפנות והקרבי והסלת והחביתין והיין שלשה עשר כהנים זכו בו אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא משום ר׳ יהושע דרך הלוכו היה קרב:

אלו הדברים כלם הם בפיים אחד כמו שאלמדך והוא כי כלם היו כמו סורג אחת או עגולה והיו מסכימין על האדם שיתחיל ממנו המנין ואחר כן היו מכסימין כי אותו שיהא אלו המנין שיסכימו עליו כמו שבארנו הוא זורק את הדם והסמוך לו מדשן את המזבח והסמוך לו מדשן את המנורה והסמוך לו מעלה איברי לכבש ואותו שמעלה איברים לכבש הוא ושמונה בני אדם כמו שעומדים בסורג וכן בתחיל שאחר כל אחד מהם כמה שים לו לשאת ולהעלות על הסדר שאומר הרמתון הוא מעלה הראש והרגל השני הסמוך לו שתי הידים שאלשי בעוקץ והרגל הראשי בחזה וכנגדה החמישי בשתי דפנות השני בקרבים השביעי בסלת השמיני בחביתין ושם חביתי כהן גדול שאמר בהם שאם יתברך זה קרבן אהרן וכניו ובו ונקראו אותן כך לומרו בהם שאם יתברך על מחבת בשמן תעשה ותשיעי בין נמצא שהפיים הזה זכיה בו שלשה עשר תשעה אותם שמניתי ואותו זורק ומדשן מזבח ומדשן מנורה והזורק הוא מקבל הדם כמו שבאר הגמרא והקדמונו בזה הפיים זורק על אותו לפי שהזריקה מעולה כי הן שהעקר אצלנו שתיטה בשרה נזריק והמדשן היה מסיר הדשן והטיפים ומקנח ומנקה כמו שיתבאר בגמרא וכבר ידעת כי שם הפר דשן ודרך הלוכו הוא כמו שיתבאר בברייתא הרמח והרגל והמזרה והגרה שתי ידים ושתי דפנות העוקץ והרגל ותקח קמח מה ליפה ולטוב והקדימו ותיחר הגרוע וזהו הלכה כבן עזאי:

הפיים השלישי חדשי לקטרת באו והפיסו והרביעי חדשי עם ישנים מי מעלה אברים מן הכבש ולמזבח:

הוא הכהנים מתברכין בהקטרת הקטרת והיו אומרים כל מי שמקטיר קטרת היה מתעשר ומימנו מתברכים למחרת היום יתברך ישימו קטורה באפך וכתיב ברך ה׳ חילו ופועל ידיך כל מי שהקטיר לא היו מניחין אותו להקטיר פעם שניים שיאחר זולתו מן הכהנים שלא יקטירו ולא היו מוסיפין לעיים הקטרת אלא למי שלא הקטיר קטורת מימיו ולפיכך יאמר חדשים לקטורת באו והפיסו:

תמיד קרב בתשעה בעשרה באחד עשר בשנים עשר לא פחות ולא יותר כיצד עצמו בתשעה בחג ביד אחד צלוחית של מים הרי כאן עשרה בין הערבים באחד עשר הוא עצמו

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0071
DFG

בתשעה ושנים בידם שני גזירי עצים ובשבת באחד עשר הוא עצמו בתשעה ושנים בידם שני בזיכי לבונה של לחם הפנים ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית של מים:

אמר להם ממונה עתידין אתם שתהא מקבלה כיצד נאמר בתמיד של בין הערבים כי כאשר נאמר כאן בפירו׳ ובינער עליה הכהן עצים בבקר בבקר:

איל קרב באחד עשר הבשר בחמשה הקרבים והסולת והיין בשנים שנים:

כמו שבארנו בתמיד של כל יום:

פר קרב בעשרים וארבעה הראש והרגל הראש באחד והרגל בשנים העוקץ והרגל העוקץ בשנים והרגל בשנים החזה והנתח החזה באחד והנתח בשלשה שתי ידי׳ בשנים שתי דפנו׳ בשנים הקרבים והסלת והיין בשלשה שלשה בד״א בקרבנות צבור אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב הפשיטן וניתוחן של אלו ואלו שוין:

עכשיו מה הוא להקריב מקריב הוא שהוא יכול להקריב בחוזה מניין תירצה פחות מאלו אי יתר על אלו ודונה בחמרו הפשיטן וניתוחן של אלו ושל אלו שוין שהם כשרי׳ בזר ומותר בזר לפשוט ולנתח בין קרבנות ציבור בין קרבנות יחיד וכבר קדם לך זה העקר בפסחים במקום שאמרנו מקבלה ואילך מצות כהונה:

פרק שלישי

אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע הרואה אומ׳ ברקאי מתתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר הן:

מקום היה להם גבוה במקדש שבו היה עולה הנופף וכשהיה רואה פני המזרח מתחילין להתחנות היה אומר להם ברקאי עכשיו כמו התחיל האור להכריק והיו אומרי׳ לו אותן שהיו בעזרה עד שהוא בחברון כלומר הגיע האור כפי רחוק עיניך לחברון והיה אומר להם הן ומיד היו שוחטין ומתם שאתה מוצא לדעת כי הזמן שזכר מתתיה בן שמואל בלומרו האיר פני המזרח הוא לאחר הזמן שזכר התנא קמא והלכה כמתתיה בן שמואל:

ולמה הוצרכו לכך שפעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח ושחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפ׳ הורידו בהן גדול לבית הטבילה זה הכלל היה במקדש כל המיסך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים:

ידוע כי הלבנה מיום עולה מן המזרח מלא לאחר חצות החדש ומתרו עלה מאור הלבנה ואירע בסוף חדש משאר חדשי השנה ואירע בליל נוס כיפור גם כן פעם אחרת ודימו שהאיר את המזרח ושחטו את התמיד והוא כלל בכאן שתי המע׳ ואומר פעם אחת כלומר ולא ליל נוס כיפור עלה מאור הלבנה מחוסר למה שאירע ליל נוס כיפור ועוד יתבאר כי כהן גדול טובל ושוחט התמיד בנוס כיפור וכשאר נפסל התמיד כמו שזכר מפני שנשחט בלילה נצטרך טבילה לאחרת לאחר כך שחט את התמיד ומסך את רגליו כיצד לנקביס גדולים:

אין אדם נכנס לעזר׳ לעבודה אפי׳ טהור עד שיטבול חמש טבילות ועשר׳ קדושין שובל כ״ג ומקדש בו ביו׳ וכולן בקדש על בית הפרוה חוץ מזו בלבד:

כל טבילה מקדש ידיו ורגליו לפניה ולאחריה כשאר יתבאר ואומר אמן מנא רונה לומר הטבילה הראשונה והוא יגיד מותה:

פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם קידש ידיו ורגליו: פשט ירד וטבל עלר״ ונסתפג הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו הביאו לו את התמיד קרצו ומרק אחר שחיטה על ידו קבל את הדם וזרקו נכנס להקטיר קטורת של שחר ולהטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האברים ואת החביתין ואת היין:

סדין של בין עכשיו רגיל של פשתן קרעו כגון שחטו והוא מגזרת קרן מצפון בת והוא שיחשוב רוב שנים כי עבודת היום לא תהיה אלא בכהן גדול ופירוש מירק לאחר שחיטה על ידי הסכי׳ לאחר שחיטה לאחדין ומירוק נקרא השלמת הפעולה אי זו פעולה שתהיה ונסתפג כמו נתקנח:

קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאברים של בין הערבים בין אברים לנסכים אם היה כהן גדול זקן או איסטנים מחמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן כדי שתפיג צינתן:

כבר קדם לך בהלכות שלפני אלו כי קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאברים ואמרם בכאן בין דם לאיברי רוכה לומר לך אין זריקת דם התמיד והקטרת איברין מעשה תכוף כלומ׳ שיהיה זה אחר זה אבל מ בדיל ביניהם הקטורת וכמו כן בהלקת נירות ומפני זה לא זכר בכאן הלקת נירות לפי שלא נתכוון בזה המאמר לסדר העבודות והוא ענין אמרם בם דורין לא קל מיירי ואיסטנים הוא מי שגופו מצוין וקר וענין את מוס המים הוא שיהיו מתמין עשבות של כרחל מערב יום הכיפורים ומניחין אותן בתוך למחרת ומכבין אותן במים שהיה טובל בהם והיו נפצרין המים וזו היא מלאכה כי אין כוונתן הסקת הברזל לחזקו כמנהג הלוטטין אבל כוונתם חימום המים והעיקר מלאכת מחשבת אסרה תורה ועוד עיקר אחר מלאכה אין שבות במקדש ולפיכך הותר זה המעשה וכמו כן אם הוסיפו מי מים שהוחמו מערב הכוס נמים שטבל בהם מותר:

הביאוהו לבית הפרוה ובקדש היה״ר פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם קדש ידיו ורגליו ופשט רבי מאיר אומר פשט קדש ידיו ורגליו ירד וטבל עלר״ ונסתפג הביאו לו בגדי לבן לבש וקדש ידיו ורגליו:

בגדי זהב הם בגדי כהונה גדולה שלובש בשחר ימי החול והם שמו׳ כלי׳ והם מלרגמן וש״מ ואמר בגוע תכלת וזהב ואנכי כמו שמפורש בתורה והם כתנת ומכנסים לבנט ומצנפת ואפוד וחשן ומעיל ואין יבגדי לבן הם מרכיבה והם שמשתמש בהם כהן גדול העבודה המיוחדת בנוס כיפור והם כולם מפשתים לבן אמר השם יתברך כתנת בד קדש ילבש וגומר ואין הלכה כרבי מאיר:

בשחר היה לובש פלוסין של שנים עשר מנה בין הערבים הנדוין של שמנה מאות זוז דברי רבי מאיר וחכמים אומרי׳ בשחר היה לובש של שמנה עשר מנה ובין הערב׳ של שני׳ עשר מנה הבל שלשי׳ מנה או משל צבור ואם רצה להוסיף מוסיף משלו:

פלוסים והנדוים מינים מן הבגדים ידועים אצלם בזמנים ויש הפרש ביניהם בצורת התיתון בלבד אבל עצמן רוכה לומר השתי והערב שלהם הוא מפשתים הלבן כמו שאמר הכתוב ואמרם שם רצה להוסיף מוסיף משלו ובתנאי שיתן לתוך התוספת להקדש ואין הלכה כרבי מאיר:

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0072
DFG

בא לו אצל פרו ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח ראשו לדרום ופניו למערב והכהן עומד במזרח ופניו למערב וסומך שתי ידיו עליו ומתודה וכך היה אומר אנא השם עויתי פשעתי וחטאתי לפניך אני וביתי אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם וגו׳ והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

כל מה שמשתמשין מכאים בכל העבודה מצורת המקדש או חלק מחלקיו ודמיון רוחותיו והעזרה ולבסבות וסמוכה וזולתו לא תבקש ממני לציירו לך בכל מקום לפי שהני עתיד לגלותו לך ולהרבות גדולתו עד שתלמד אותו ודמיון יפה ויצטייר בכל נדעתך כאילו רואה אותו בעין במבט מדות בע״ה. והכהנים והעם וכו׳ תמיד הכתוב כי שם ה׳ מקרא קצר גדול לחלקיו וכן בקבלה כי מזה רבינו עליו השלום תמ׳ ליישב בזמן שהני מזכיר שמו של מקדוש ברוך הוא אתם הבו גודל לחלקיו וכן ריתוי ואנוה לעשו כן תמיד:

בא לו למזרח העזרה לצפון דרומו הסגן מימינו וראש בית אב משמאלו ושם שני שעירים וקלפי היתה שם ובה שני גורלות של אשכרוע היו ועשאן בן גמלא של זהב והיו מזכירין אותו לשבח:

קלפי הוא כלי עץ חלול משכרוע קורין אותו בערבי בק״ס והוא בלשון עברי ברוש:

בן קטין עשה שנים עשר דד לניור שלא היה לו אלא שנים ואף הוא עשה מובני לכיור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה מנבז המלך היה עושה כל ידות הכלים של יום הכפורים של זהב הילני אמו עשתה נברשת של זהב שעל פתח היכל ואף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה נקנור נעשו נסים לדלתותיו והיו מזכירין אותו לשבח:

עשה לכיור שנים עשר חוטמין שממים ינצלין ממנו כדי שיהיו כל הכהנים המתעסקין בתמיד מקדשי ידיהם ורגליהם כאחת והוא לא מבעי שהיה שחוט כי היה בזריזים כמו שקדים וזורק הוא מקבל הדם וכבר קדם לך שכשם עשר היו זכין בו יחסר ממנו שיהו בשלו שנים עשר והכיור מכלי כלי שרת וכשהיו בו מים נתקדשו ונפסלו בלינה כמו שיתבאר במקומו מקדשי וזה עשה כלי סביב לכיור והיו בו המו׳ תמיד והיו שותתין מאותן כלי לכיור כדי שכורך רצון רצון ואותו הכלי היה נקר׳ מוכני וכל ידות הכלי הם הקתות כלומר בית ידו של סכ׳ מן של קדוש שהיו חותכין בהם הנסר ודומיהן ונברשת היא כמו שמשית שעושין גגל פתחי סכתים מזכוכית והיא עשתה אותם מזהב טוב מיוחד וכשהיה השמש זורח עליה היה לאותם השמשית לורח וכונס בתחלת היום כעלות השמש מאופק ירושלים ואותם שעשה קורין קדית שמש ויקבור היה לו מן החשידי׳ והלך למלכסנדריה של מנרים ועשה שם שתי לדלתות של נפחת והתקין מלכתן מאד והיה דעתו להעמיד לעזרה ובקיון על היה ויהי כלחשר סער היה על המלחי׳ השליכו מחת מן הדלתות בתוך היה להקל מעליהם ומתנייתם ורבו להשליך הצנית וכלחשר רוח קשר עצמו בדלת ואמר להם אם רצונכם להשליך זאת הדלת אל תשליכוה תלך עמי לו עמד היה מוטעו וכלחשר יצא הוא לגמל בעבו היה מבעיר על הדלת שטבעה ורצה השם יתברך והשליך היה את הדלת שלחרת שטבעה לאותו מקום שיצא זה החסיד והוא הנם שנעשה לדלתותיו והעמידו לרוח מזרחי מן העזרה לעומ׳ ההיכל ועכין לשבח תהילה ובדולם ושלם עברית וחרמית והעכין את ויהללו אותם ובכתו יתם ואומר שבחי ירושלים:

ואלולגנאי שלבית גרמו לארצו ללמד על מעשה לחם

הפנים של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת הגרום בן לוי חיה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב:

גנאי הפך שבח ולשם הפנים שב היה כמו שיתבאר בהמשך מכל היו מתקנין תפייתו בדפוסים עד שהיו מקפלים אותו כמו שמקפלין הסבנדים והוא היה בתכלית ההשוויה ותקון התפייה במלאכה שהיתה ידועה אצלם ופיטום הקטרת ידוע ועוד לזכרנו במקומו במסכת כריתו ובכלל שמונה עשר שהזכרנו אותן עם הקטרת על הרוב היה הפטן בולו עולה מכולם לא מפורר והיו מבדילים אותו העשב ולא הודיעונו למה והיה הורגם בן לוי מונה אותיות נפיו בהולכה נפלאה בשעת קריאת השיר של כל יום שהיה נותן גודלו בפיו עם לשונו בשעת הקריאה ולא הודיע לנו מה טיב היתה המלאכה בשינוי נתינת הלשון בפה ואנחנו היה מדמים בהגיונו בשהיו יוצאין אותן הנעימות הערבות ובן קמצר היה כותב בקולמוסים נבים נבת תקת ואף על פי שכל אלו נתנו מתחלה מפני מה נמנעו מללמוד מעשיהם

גנה אותם בחסר תרחה:

פרק רביעי

טרף בקלפי והעלה שני גורלות אחד כתוב עליו לשם ואחד כתוב עליו לעזאזל הסגן בימינו וראש בית אב משמאלו אם של שם עלה בימינו הסגן אומר לו אישי כהן גדול הגבה ימינך ואם של שם עלה בשמאלו ראש בית אב אומר לו אישי כ״ג הגבה שמאלך נתנן על שני השעירים ואומר לה׳ חטאת רבי ישמעאל אומר לא היה צריך לומר חטאת אלא לה׳ והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

כל מקום שזוכר בזו המסכת שם רומז בו שם המפורש רומז לומר יוד ה״א ואין הלכה כרבי ישמעאל:

קשר לשון של זהורי בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שלוחו ולנשחט כנגד בית שחיטתו בא לו אצל פרו שניה וסומך שתי ידיו עליו ומתודה וכך היה אומר אנא השם עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדשיך אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדשיך ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה׳ תטהרו והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

לשון של זהורית הוא לשון של צמר נכוע לחוט תרגום ותולעת שני וכפע זהורי ומשקלו שני סלעים וכבר בחרנו פעמים משקל הסלע והשם יתברך אומ׳ וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל ולפיכך אומ׳ כוהני רחמן אני ביתי ואומר בשני ובני אהרן לפי שהוא מכפר תחילה בעד נפשו ואח״כ בעד הכהנים ואחר כך מכפר על כל ישראל והם שתרחה כתוב בשלשה הוילוין שין פשט וחטא׳ הוא דעת רבי מאיר והוא סומך על מה שאומר הכתוב והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ואין הדבר כן לפי שכונתו בזה אינו אלא שיכלול מיני העונות כי עונות הם העונות שלדם עושה במזיד ואטאים הם הנעשים בשוגג ופשעים הם מיני

הכפירים והמרך בהשם יתברך בעזיית העונות הגדולות שעושין נקרא
פורק עול כתיב הכא ועבודת אלילים וכתיב התם ונלנו מתודה על הקלות
ואחר כך על החמורות ולפיכך יהיה סדר הוידוין כלם ליתיר כמו לעיבור
חטאינו עוינו פשענו ואין הלכה כרבי מאיר:

שחטו וקבל במזרק את דמו ונותנו למי שהוא ממרס בו על
הרובד הרביעי שבהיכל פדי שלא יקרוש נטל מחתה ועלה
לראש המזבח ופנה פחלי אילך ואילך וחותה מן המעובלות
הפנימיות וירד והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה:

ממרס עניניו שמניע את הדם כדי שלא יקרוש ויקפוץ רוכד מנטבת:

בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה בתוך של זהב והיום
חותה בשל זהב ובה היה מכנים בכל יום חותה בשל
ארבעת קבין ומערה לרוך שלשת קבין והיום חותה
בשלשת קבין ובה היה מכנים רבי יוסי אומ בכל יום חותה
בשל סאה ומערה בתוך שלשת קבין והיום חותה בשלשת
קבין ובה היה מכנים בכל יום היתה כבדה והיום קלה
בכל יום היתה ידו קצרה והיום ארוכה בכל יום היה זהבה
ירוק והיום אדום דברי רבי מנחם בכל יום מקריב פרס
בשחרית ופרס בין הערבים והיום מוסיף מלא חפניו בכל
יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה:

חותה היא תתיית השם בלבד ולשון ערבי הוא ולחתות שם מיקור ולא היו
מצריכין לותו כיוס כופר לערות שם ממחתה למחתה מחקת כדי שלא
יוציא כהן גדול ושלא יוסיף בעמלו שלא בחותה ממחתה שהוא חותה
השם מן המוכן וקלה היתה כנגד המחתה של כל יום ויום וידה תרוכה כדי
שיקל משאה וכבר ביארנו שיעור הקב והסלה וזולתם מן המדו והמשקלות
בסוף מסכת פיאה ופרס הני המנה רוצה לומר משקל חמשים דינר ולמר
השם יתברך בקטרת של כל יום ושחקת ממנה שלש ולמר ביום כופר
ושלא תפניו קטרת סמי דקה ובלמרו בכהן דקה ובין שיהיה
לה שחיקה והוא ענין דקה מן הדקה:

בכל יום כהני עולין במזרחו של כבש ויורדין במערבו והיו
כ"ג עולה באמצע ויורד באמצע רבי יהודה אומר לעולם כ"ג
עולה באמצע ויורד באמצע בכל יום כ"ג מקדש ידיו ורגליו
מן הכיור והיום מן הקיתון של זהב רבי יהודה אומר לעולם
כ"ג מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב:

מפני כבוד כהן גדול הטריחו לכהנים שיהיה עליהם וירידתם בחמצע
הכבש לפניו ומפני כבודו היה מקדש גם כן ידיו ורגליו מקיתון של זהב הוא
נבדל מעשר כהנים ואין הלכה כרבי יהודה:

בכל יום היו שם ארבע מערכות והיום חמש דברי ר' מאיר
רבי יוסי אומר בכל יום שלש והיום ארבע רבי יהודה אומר
בכל יום שתים והיום שלש:

מערכ' הוא נכור השם הוא שנעשה מן הענים המסודרין ובודקין ומבוררין
השם ורבי יהודה לומר כי במובח היכון היו כה שני מערכות התחת
מערכה גדולה והיא שמקריבין עליה התמיד ומערכה שניה שלוקטין
ממנה השם בתחתה לקטרת כמו שזכרנו ורבי יוסי לומר כי מערכ' שלישית
היו עושין לקיום השם לא תסור משם לעולם ורבי מאיר לומ' כי רביעי'
היו עושין ושורפין על המזבח ופלגי שנשתרו מן התמיד של בין הערבים
שלא שלט בהם השם כל הלילה וכלם מודי על שתי מערכות כי בשם הקבלה
כי תמרו על מוקדה על המוכח כל הלילה עד הבקר זו מערכה גדולה ושם
המוכח תוקד בו זו מערכה שניה של קטרת ואמרו לתר כך והשם על המוכח

תוקד בו ר' יוסי זו מערכ' שלישית שלקיו השם ור' יהודה לומר שתוך
על המערכה הגדולה ור' מ' לומר היו מיחד מערכה לפגרים ופדרים שלא
נתאכלו מבערב וזולתו לומר כי בניתי מערכה גדולה היו פשרפין והכל
מודים כי על כל פנים נרוך תוסף מערכה ביום טוב כיצור לכבוד ולהדור
בעיני העם והלכה כרבי יוסי:

פרק חמישי

הוציאו לו את הכף ואת המחתה וחפן מלא חפניו ונתן
לתוך הכף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו
וכך היתה מידתה נטל את המחתה בימינו ואת הכף
בשמאלו: היה מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרוכת
המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים וביניהן אמה רבי
יוסי אומר לא היה שם אלא פרוכת אחת בלבד שנ' והבדילה
הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים: החיצונה היתה
פרופה מן הדרום והפנימית מן הצפון מהלך ביניהן עד
שמגיע לצפון הגיע לצפון הופך פניו לדרום מהלך לשמאלו
עם הפרוכת עד שיהוא מגיע לארון הגיע לארון נותן את
המחתה בין שני הבדים וצבר את הקטורת על גבי גחלים
ונתמלא כל הבית כולו עשן יצא ובא לו בדרך בית כניסתו
ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון ולא היה מאריך
בתפילתו שלא להבעית את ישראל: משניטל הארון אבן
היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתייה היתה נקראת
גבוהה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היה נותן:

מקדש ראשון היה בו פרוכ' אחת ובמקדש שני היו שתי' אפני ספק שנתפרדם
להם בעת הבנותו ועוד נבאר זה במקומו במסכת מדות ורבי יוסי מתבאר
לו מותו ספק והלא כי הפרוכת על צורתו כך והוא ענין לומרו לא היתה שם
אלא פרוכת אחת ועוד מבאר לך במקומו ואמרו עד שהוא מגיע לארון
רוצה הוא למקום ארון כי בבית ראשון שהיה שם ארון לא היה שם אלא פרוכת
אחת והוא יספר בכאן סדר בית שני אלא היו שם ארון והיו שם שני פרוכת
וענין לומרו וכך היו בדרך בית כניסתו שהיה יוצא לחוכנית ופניו כלפי קדשי
הקדשים ואחוריו אל הפתח וזה גדולה ובבוד למקום וכך היו עושין כהנים
בחוריהן מן העבודה ולויים בחוריהן מן הדוכן וישראל בחוריהן מן המעמד
כולם היו חוזרים לאחוריהם ולשון תפילת קצרה כך יהי רצון מלפניך שלקיונו
שלא היתה שנה זו שחוכה תהיה גשומה ולא יעלו עגיד שלטון מבית יהודה
ולא יהיו עמך בית ישראל נריכין לפרנסה ואל תכנס לפניך תפילת עובדי
דרכיהם פירוש שחוכה חמה תרגוש ולא יחם לו ולא שתין ליה והיה מתפלל
שיהוא מוג לותה שנה וזו טובה גדולה כוללת השלש והנשמה כי בשהוא חויר
שוה בחוגו יכריעו גופות בני אדם השוקלים ויתמיד ברכיות הנרכיים
והברכה הראשונה היא והסיר ה' ממך כל חולי ואחר כך היה מתפלל
בהתמד' מלכות היושר והחמוד וזהו הנדיך יותר ואחר כך היה מתפלל ואחר
כלו השני דברים הכוללים על דברים פרטיים לכל בני אדם שיתקן השם
מעשה כל אחד ואח' שיגלית מעשיו וסחורותיו כדי שלא יצטר לבקש ולשאול
מאחר ואחר כך היה מתפלל בירידת הגשמים והוא אמרו ואל תכנס לפניך
תפילת עובדי דרכיהם לפי שהלו לא יבקשו תמיד אלא התמדת ורוקת הגשמים
ונקוות התויר ומניעת הגשם שלא להכעית את ישראל כלומר שלא להפסיד
לפי שהלו היה מתאחר היו מפחדין שמא לירעו מיתה כי הרבה כהנים
גדולים היו מתיים בקדש הקדשים שם לא היו רחוץ מו שם ישנה דבר
במעשה הקטרת שלא תרשה אחר יתעלה לתהרן ולא ימות כי בענן ארשה
על הכפור' ופירוש שתייה יסוד וזחמת כי מקום העבודה יסוד העולם כמו
שזכרנו בתחילת מכות:

נוטל את הדם ממי שהיה ממרס בו ונבנם למקום שנבנם
ועמד במקו' שעמד והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה
ולא היה מתבוון להזות לא למעלה ולא למטה צא כמצליף

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0074
DFG

וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל:

נכנס במקום שנכנס ענינו למקום שנכנס בקטרת כ׳ נדי התרו׳ והיה מזה מן הדם לפני התרון כמו שאמר הכס יתכרך על הכפרת ולפני הכפרת כמצלין כמי שמלך בשוט והיה מחזיר פעמיים מלה אחת כדי שלא ישמע כמין והיה מונה התוקה הרחשונה מכלל שכנע של מטה והכס יתכרך אמר והיה כשנכנעו והיו התוקה הרחשונה ואחר כך מן הדם כשנכנעו שכנע פעמים כך נאמר הקבלה וכלילו הוא העיקר:

הביאו לו את השעיר שחטו וקבל במזרק את דמו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה וכך היה מונה אח׳ אחת ואחת אחת ושתים וכו׳ יצא והניחו על כן השני שהיה בהיכל רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד נטל דם הפר והניח דם השעיר והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארו׳ מבחוץ אחת למעלה׳ ושבע למטה ולא היה׳ מתכוין כך היה׳ מונה וכו׳ נטל דם השעיר והניח דם הפר והזה׳ ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה׳ וכו׳ עירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן:

היה שופך דם הפר במזרק שהיה בו דם השעיר ומחזיר הכל במזרק שהיה בו דם הפר כדי שיתערבו הדמים ערוב יפה והדבר כולו מבואר:

ויצא אל המזבח אשר לפני ה׳ זה מזבח הזהב התחיל מחטא ויורד מהיכן הוא מתחיל מקרן מזרחית צפוני׳ צפוני׳ מערבי׳ מערבית דרומית דרומית מזרחית מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון משם היה גומר על מזבח הפנימי רבי אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא ועל כולן היה נותן מלמטה למעלה חוץ מזו שהיתה לפניו שעליה היה נותן מלמעלה למטה:

היה מזה מקרן שלפניו מלמעלן למטן כדי שלא יהא מן הדם על בגדיו ומן הלכה כרבי אליעזר:

הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים ושירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ושל מזבח החיצון היה שופך אל יסוד דרומי אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בהן:

מהמזבח שלמזבח הוא המקום הגבוה ממנו והוא כי קטרת של כל יום היה במזבח שלמזבח כמו שאמר הכס יתכרך והקטיר עליו אהרן קטרת סמים וכל יום היה מונה מתוך הנחלי והדשן כמו שבארנו והיה נזהר שיזה הדם על מקום שלא יהיה בו דשן לא נחלים שלא יעכב המזבח מגולם ואמרו בכל מזבח החיצון ראה כו דמי הניתני על המזבח החיצון שיהיו ניתנין על יסוד דרומי ועוד יתבאר לך ענין המעילה משלם במקומו:

כל מעשה יום הכיפורי׳ האמור על הסדר אם הקדי׳ מעשה׳ לחבירו לא עשה כלום הקדים דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה׳ מדם השעיר לאחר דם הפר ואם עד שלא גמר את הסתנו שבפני׳ נשפך הדם יביא דם אח׳ ויחזור ויזה בתחילה בפנים וכן בהיכל וכן במזבח הזהב שכולן כפרה׳ בפני

עצמן רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים ממקום שפסק משם הוא מתחיל:

רבי שמעון ורבי אליעזר אומרים שאם הזה שלש הזאות לא חזר ונשפך הדם שיעל ס המנין על מה שיש לו מן ההזאה מדם לאחר ומן הלכ׳ כמותן:

פרק ששי

שני שעירי יום הכיפורי׳ מצותן שיהיו שניהן שוי׳ במרא׳ ובקו׳ ובדמים ובלקיחתן כאחד ואף על פי שאין שוין בשרין לקח אחד היום ואחד למחר כשרין מת אחד מהן אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני ואם משהגריל מת יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחילה ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיי׳ תחתיו ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה׳ שאין חטאת צבור מתה רבי יהודה או׳ תמות ועוד אמ׳ רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם:

החיר מלת שני בשעירי יום הכיפורים שלשה פעמים והוא אמרו ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים ואמר ולקח את שני השעירים ואמר ונתן על שני השעירים גורלות ובאה הקבלה שיהיו שניהן שוין במדר׳ ובקומה ובדמי׳ ואמרו מנוה ולא אמרו מוכח לפי שאמר אחר כך השעיר ולא אמר השעירים שרומז כו שעיר מכל מקום ואמרו בכאן ויתן הכס על שם את ואם על עזאזל את חיבו רומז שיאמר השני מלמדים להקיש את הכפרן כמו שאמרנו בפכתים אם גדי אמר לי רבי ואם טלה אמר לי רבי כי לישנו כפרן אלמלו כיון שאחר הגורל את אחד מהם אינו אלא מכפר חוץ מכפר מיכן יהיה מאמרו אם על שם את אין לי יאמר אם על עזאזל את ואמרו והשני ירעה עד שיסתאב רומז כו השני מן השנים שהגריל עליהם נסוף כי פסק הלכ׳ מין בעלי חיים נדחין וענין מיתה שתאסף לבית ויניחוה עד שתמות וידוע כי פעירי יום הכיפורים הם חטאת ניבור אמר הכס יתברך ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ומן הלכה כרבי יהודה:

באו לו אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו ומתודה וכך היה אומר אנא השם חטאו עוו פשעו לפניך עכך בית ישראל אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עכך בית ישראל ככתוב בתורת כשה עבדך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר׳ אתכם מכל חטאתיכם לפני ה׳ תטהרו: והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעי׳ ומשתחוי׳ ונופלי׳ על פניה׳ ואומרי׳ ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

כבר כתבתי לך כי סדר הוידוי תחת עון ופשע:

כסרו למי שהיה מוליכו הכל כשרין להוליכו אלא שעשו הכהנים גדולי׳ קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו אמר רבי יוסי מעשה והוליכו ערסלא וישראל היה:

בשה בקבלה כי מה שאמר הכס יתברך מים להכשיר את הזר:

וכבש עשו לו מפני הבבלי׳ שהיו מתלשים בשערו ואומרי׳ לו טול וצא טול וצא: מיקירי ירושלם היו כולין אותו

עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלם ועד צוק תשעים
ריס שבעה ומחצה לכל מיל׃

ריס שני חלקים מחמשה עשר מן המיל וכמיל שבעה ריסין ומחצה וריס מירושלם עד המקום ששמו צוק תשעים עשר מילי והם תשעים ריסין והיה בין כל סוכה וסוכה מיל והוא חלפים חמה שהוא שתות שבת בשלר בין הסוכה התחרונה ובין סוכת שני מילין׃

על כל סוכה וסוכה אומרי לו הרי מזון והרי מים ומלוין אותו מסוכה לסוכה חוץ מאחרונה שבהן שאינו מגיע עמו לצוק אלא עומד ברחוק ורואה את מעשיו׃

כדי ידעת כי בין כל סוכה וסוכה תחום שבת על כן היה לפשר להם ללוותו מסוכה לסוכה הסמוכה לה והסוכה האחרונה שבהן ובין הצוק שני מילין ולפי לפשר לו להלך חלק מיל שהוא תחום שבת ולפיכך עומד מרחוק׃

מה הי״ד עושה חולק לשון של זהורית חציו קשור בסלע וחציו קשור בין שני קרניו ודחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שהחשך ומאימתי משמא בגדים משיצא חוץ לחומת ירושלים ר׳ שמעון אומר משעה דחייתו לצוק׃

לפי שיהיה קושר הלשון כולה בצוק שמא ילבין קודם דחיית השעיר ויחשבו כי העונות מתכפרין קודם שידחה השעיר ומה שחייב שלא יקשור אותו כולו בין קרמיו בין שתי כתפיו ויכוף ראשו ולפי ירחה לשון של זהורית שם הלבינה ותחלום דעתן שיחשבו שהכפרה לא נשלמה ולשון התורה במשלח השעיר שהוא משמח בגדים שמר יתברך והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ואין הלכה כרבי שמעון׃

בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין קרען והוציא את אימוריהן נתן במנים והקטירן על גבי המזבח קלען במקלעות והוציאן לבית השריפה ומאימתי משמאו בגדים משיצאו חוץ לחומת העזרה רבי שמעון אומר משיצית האור ברובן׃

קלענן במקלעות פירוש חתיכות הנשאר בלי הפשוטה לחתרו יתבר׳ את עורם ואת בשרם ולשון התורה והשורף אותם יכבס בגדיו ואין הלכה כרבי שמעון׃

אמרו לו לכהן גדול הגיע שעיר למדבר ומנין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר דרביות היו עושין ומניפין בסודרין ויודעין שהגיע שעיר למדבר א״ר יהוד׳ והלא סימן גדול היה להם מירושלם ועד בית חדודו שלשה מילין הולכין מיל וחוזרין מיל ושוהין כדי מיל ויודעין שהגיע שעיר למדבר רבי ישמעאל או׳ והלא סימן אחר היה להם לשון של זהורית הי״ד קשור על פתחו של היכל וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין שנאמר אם יהיו חטאיכם כשלג ילבינו׃

דרכיות הם מצעות גדולות שהשומרים עומדים שם ומניפין בסודרין ורבי יהודה סובר כי משהגיע שעיר למדבר נעשית מנותו לך על פי שלא הגיע עדיין ולפיכך משערין שיעור כדי שמגיע לבית חורון שהוא במדבר בלבד ואין הלכה כרבי יהודה׃

פרק שביעי

בא לו כהן גדול לקרות אם רצה לקרו בבגדי בוץ קורא ואם לא קורא באצטלית לבן משלו חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן וסגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול עומד ומקבל וקורא אחרי מות ואך בעשור וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה ומברך עליה שמונה ברכות על התורה ועל העבודה ועל ההודאה ועל מחילת העון ועל המקדש בפני עצמו ועל ישראל בפני עצמן ועל ירושלים בפני עצמה ועל הכהנים בפני עצמן ועל שאר התפלה׃

מצטלית לבן משלו להודיע כי הקריאה מינה עבודה ומותר לו לקרות בחיוב בגדי שרד ואמר מס רבה בבגדי בוץ קורת הודיעך כי מותר לו ללבוש בגדי כהונה חפילו שלא בשעת עבודה כי סעיקר תקנתן בגדי כהונה נתנו ליהנות שלא בשעת עבודה והיו נותנין ספר תורה מיד ליד לתפארת גדולה והקריאה היתה בעזרת הנשים שמותר לאדם ליתן שם כי אמרו עומד רחוק שהיה יוסף קודם לבן מבל בעזרת ישראל ומה שאחריה לא יתן שם אדם כלל שלא מלכי בית דוד בלבד כתו שכתוב ויצא המלך דוד וישב לפניו ומה שחייב שיקרא ויפשוט שבחומש הפקודים על פי שאין אדם יחיד קורא בשני ספרי תורה מפני פגם בחסרון ואין רשות לגלול ספר תורה בלי חיבור משום כבוד חיבור לפיכך לא היה גולל ספר תורה בלי שיגיע לחומש הפקודים ולא היה גם כן קורא בספר שני משום פגם רחשון נחנת שקורא על פה ולפי שהיה ברכות הרחשונות לפני נתן בחר בנו מכל העמים וכו׳ ואחר שלשים קריאת מברך לפני נתן לנו תורת וכו׳ והיה הברכה השנית והשלישית כנגד ה׳ שלקנו והביעית מודים שחתנו לך והחמישית שלא לנו והששית מתפלל שהשכינה במקדש ושיקריב שם הדרו והודו והשביעית יתפלל שיכניס שם כהניו ויקבל קרבנותיהם וכיוצא בזה והשמינית יתפלל שיושיע שם ליסראל וינחלם ואותם ברוך אתה ה׳ שומע תפלה׃

הרואה כהן גדול כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין והרואה פר ושעיר הנשרפין אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא ולא מפני שאינו רשאי אלא שהיתה דרך רחוקה ומלאכת שניהן שוה באחת׃

הודיעך כי מותר לאדם שיהיה מלרחות עבודה וילך לרחות עבודה אחרת

אם בבגדי בוץ קורא קדש ידיו ורגליו פשט וירד וטבל עלה ונסתפג הביאו לו בגדי לבן ולבש וקדש ידיו ורגליו ויצא ועשה את אילו ואת איל העם ואת שבעת כבשים תמימים בני שנה דברי רבי אליעזר רבי עקיבא אומר עם תמיד של שחר היו קרבין ופר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבין עם תמיד של בין הערבים׃

רבי אליעזר סובר כי סדר הקרבת יום כזה כיפור היה על סדר הכתובים והוא סיקריב תמיד של שחר ואחריו עבודת היום בחסר קדם גא הסיפור ואחריו תמיד של בין הערבים לפי שעבודת יום הכיפורים בחומש ויקרא ופר העולה וזנעה כבשים בחומש הפקודים ורבי עקיבא אומר שהסדר הזה סיקריב תמיד של שחר ואחריו פר העולה וזנעה כבשים לפי שהן קרבן מוסף והשם אמר במוספין מלבד עולת הבקר וגו׳ וסמך אותו לתמיד של שחר ורבי אליעזר אומר שכן הזה אבל לא ביום העבודה ואחר כן עבודת היום ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ ואחר כך תיבו ואחר העם ואחר כך תימורי חנותת ואחר כך תמיד של בין הערבים והלכה כרבי עקיבא׃

קדש ידיו ורגליו ופשט וירד וטבל ועלה ונסתפג הביאו לו בגדי לבן ולבש וקדש ידיו ורגליו נכנס להוציא את הכף ואת המחתה קדש ידיו ורגליו ופשט וירד וטבל עלה ונסתפג הביאו

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0076
DFG

הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו ונכנס להקטיר קטורת של בין הערבי׳ ולהטיב את הנרות וקדש ידיו ורגליו ופשט וירד וטבל עלה ונסתפג הביאו לו בגדי עצמו ולבש ומלוין אותו עד ביתו ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצ׳ בשלו׳ מן הקד׳: כהן גדול משמש בשמונ׳ כלי׳ וההדיוט בארבע׳ כתונת ומכנסיים ומצנפת ואבנט מוסף עליו כ״ג חשן ואפוד ומעיל וציץ באלינשאלין באורים ותומים ואין נשאלין אלא למלך ולבית דין ולמי שה צבור צריך בו:

תמרס בחלו כשאלין רופס לומר שאין כשאלין באורים ותומים אלא בכהן גדול לוכס אלו השמנה בגדים ונורת השאלה כיון שזכרו אותה כך היא כהן גדול היה מחזי פניו לאחורי והשואל היה מחזיר פניו לאחורי הכהן והיה לומר לו התעשה כך וכך או לא והכהן היה משיבו עשה אל תעשה כפי הגרלה לו בחושן כי בחושן יש אלפא בית שלושה לפי שים שם שתו׳ לאברהם יצחק ויעקב ושמות שנים עשר שבטים כמו שפירש הכתוב ושם כתוב אחר שמותם שבטי יה והכהן הנשאל היה עומד אלא כי הקבלה מצאנו כל כהן שמדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו שואלין בו ואין מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין שואלין בו ומה שהיה שאל אלא מלך ואב בית דין וכיוצא בהם לפי שהיה מלך ולפני מלעבוד הכהן יעמוד ושאל לו כמשפט האורים לפני ה׳ והלה הקבלה וכל בני ישראל זה משוח מלחמה וכל העדה זה סנהדרין ובמו כן כל מי שצורך הציבור בו נכנס אחת מיוחד וכל בני ישראל אתו וכיון שזכרנו שהיה כתוב בחושן מודיענו לך היו שמות השבטים כתובים על מבני המפול:

וזו צורתם

ראובן	שמעון
לוי	יהודה
יששכר	זבולון
נפתלי	דן
גד	אשר
יהוסף	בנימן

תמנה אין האותיות שהם בכל אבן ואבן מעשה ועשרים אותיות ושם יוסף כתיב יאוסף והרמז על זה במארז עלות ליהוסף שמו והאבן שכתוב בתחילתה ראובן על כתיפו הימני ואבן שכתו׳ בתחילתה שמעון על כתיפו השמאלי:

פרק שמיני

יום הכיפורי׳ אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה והמלך והכלה ירחצו את פניהם והחיה תנעל את הסנדל דברי׳ אליעזר וחכמים אוסרין האוכל ככותבת הגסה כמוה וכגרעינתה והשותה מלא לוגמיו חייב כל האוכלי׳ מצטר פי׳ לככותבת וכל המשקין מצטרפין למלא לוגמיו האוכל ושותה אין מצטרפין:

לא כלה התורה מניעה מלו הדברים ביום טוב כיפור אבל אמר הכתוב לעון עינוי הרי שם פעמים אמר שבת שבתון ואמר שבת שבתו׳ ואמר ובעשור לחדש ואמר אך בעשור לחדש ואמר והיתה זאת לכם וכתה הקבלה כי כאן לאסור מעשה דברים מהנאת הגוף נמס התכילה והשתי׳ והרחיצה במים וסיכה בשמן ונעילת הסנדל ותשמיש המטה וכל אחת מאלו המילות בספרים מלת עינוי לפי שהם רמוזים ונסמכות ועיקר לאסור קבלה וכולן

יתחייב העושה אחת מהן מכת מרדות והוא׳ ענין אמרו אסו׳ מלכד התכילה והשתייה אסוף חייב כרת כשאכל שיעור הנזכר ואם אכל פחות מכשיעור הוא אסור ואין חייב מכת מרדות אמר הס׳ נשנוכם הענינו והאכדתי את הנפש ההיא מקרב עמה ובאם הקבלה דבר שהנפש תלויה בזו תאכילה ושתייה ואמרו המלך והכלה המלך נריך שיהיה עמו הנוי לומר מלך ביפיו תחזינה עינין וכן הכלה כדי שלא תתגנה על בעלה ולפיכך היתרנו להם רחיצת פניהם וצחצוח נסה תמרה גדולה לאמרו כותבת הנסה שאמרו תסירה מכבוש ופירש נרעינתה ידוע ומלה לוגמ׳ הוא שיעורה כל כך שכשמקל אותו לנד לתד נפיו יהיה אותו הנד בולט ונראה ומשה שאתה נריך לזכרו תמיד כי כל השיעורי׳ שהם בכל התורה הם הלכה למשה מסיני והלכ׳ כרבי אליעזר:

אכל ושתה בהעלם אח׳ אינו חיי׳ לא חטא׳ אחת אכל ועשה מלאכה חייב שני חטאו׳ אכל אוכלין שאינן ראויין לאכיל׳ ושתה משקין שאינן ראויין לשתייה ושרצה ציר או מוריים פטור: התינוקו׳ אין מענין אותן ביום הכיפורי׳ אבל מחנכין אותם לפני שנה ולפני שנתיי בשביל שיהיו רגילין במעו׳:

ציר הוא מה שנותנת מן הדג כשמורי׳ אותו במלח מוריי׳ ידוע מוכנ׳ אותן כלומ׳ מלמדין אותן מגזירת חנוך לנער ומרגילין אותן להתענו׳ קודם שיהיו חייבין בתעני׳ בפ׳ שני לנריתי׳ ובשנה אחת לחולי׳ ודע כי הזכרים מן ג׳ שני׳ שלמי׳ והנקבות מן ב׳ שני׳ שלמי׳ הם חייבין להתענות מדאורייתא מה הבדל יש בין שערות כי הנקבות סיבלות התענית יותר מהזכרים לפי שמוג הזכרי׳ הם והכמם מגוף יותר והזכרים והנקבות מלחד עשר שנה מתענין כולו מדרבנן כדי לחנכן במצות ומתשע שנים ומעשרה שנים מתענין לשנות מן היום כין זכרי׳ כין נקבו׳ בשנה כדי שיתחנכו במנו׳ ואין מאכילין אותם עד שיגדלו הרעב:

עוברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה חולה מאכילין אותו על פי בקיאין ואם אין שם בקיאין מאכילין אותו על פי עצמו עד שיאמר די:

וכן עובר שהריח כשר קדם שנכשר חזיר ונתעורר טבעה ותאותה לאכול מאכילין אותה ממנו עד שיתישב נפשה ובקיאין הם המכירים במלאכתן והלה בו בכאן הבקיאים מן הרופאים ובזה הענין משפטים מבחרם לך והוא כי החולה כשבא לאכול אפילו כל הרופאי׳ אומרים אינו נריך מאכילין אותו על פי עצמו עד שישבע ואם הורה רופא בקי שהוא נריך לאכול והוא אומר אינו נריך מאכילין אותו על פי רופא ואין שומעין לחולה ואם נחלקו הרופאי׳ ואמרו מקצת נריך ומקצתן אין נריך שומעין לרובם ואם הם בשוה במנין וכחכמה כפי סברתינו מאכילין אותו כי העקר מצלנו ספק נפשות להקל:

מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אפילו דברים טמאים עד שיאורו עיניו מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו ורבי מתיא בן חרש מתיר ועוד אמר רבי מתיא בן חרש החושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו בשבת מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת:

בולמוס הן ממיני החולאי׳ שנופל בו האדם ואינו מרגיש כלל וזה החלאה הוא הן ממיני החלאים הנקראים בלשון חכמים נכפין וילדע לשון הזכרים בכאן כמו נכיכה כפי האסטומכא וכשיאכלו יקל מעליהם ויאורו עיניהם ודברים טמאים הם הדברים האסורים כשקנים ורמשים ובהמה טמאה וחלתם ונלולו ולכיונה בהם הן נותנין להם בתפילה האיסור המעור אבל נותני׳ להם איסור הקל יותר אם נתיישבה דעת׳ מוטב ואם לאו נותנין להם

מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק נכרי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מצאוהו חי מפקחין עליו ואם מת יניחוהו:

מפקחין פירוש שחופרין ומחפצין לותו וכשמגיע לחוטמו ולא נמצא כו בשמה אז אסור לו לחפור יותר לפי שבודאי הוא מת ואף אם מצאו חי אף על פי שהוא בעין שאינו יכול לחיות אלא זמן מועט וימות לפי שעה חופרין עליו ומוכיחין לותו וזהו עניין לאמר מצאוהו חי מפקחי עליו ואמר אם מת יניחוהו כי מן הכתוב שכתוב מצילין את הנפש מפני הדליקה והולישנו בכאן שמניחין לותו תחת המפולת ואין שם חולק:

חטאת ואשם ודאי מכפרין מיתה ויום הכפורי מכפרין עם התשובה תשובה מכפרת על עבירו קלו על עשה ועל לא תעשה ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יום הכפורים ויכפר:

שאור אלו העיקרים וסמוך עליהם והוא כשהאדם שונג בשעשה ולא תעשה

סליק פירוש המשניות ממסכת יומא

מסכת סוכה

שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה רבי יהודה מכשיר ושאינה גבוהה עשרה טפחים ושאין לרוב שלשה דפנות ושחמתה מרובה מצילתה פסולה: סוכה ישנה בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין ואי זו היא סוכה ישנה כל שעשאה קודם לחג שלשים יום אבל אם עשאה לשום חג אפילו מתחילת השנה כשרה:

העקר מצלנו סוכה דירת עראי בעינן ולפיכך אין רשות לשנות גבוה יותר מעשרים אמה ורבי יהודה סבר סוכה דירת קבע בעינן ולפיכך הוא מתיר

שתהיה גבוה לפי קטנית הגובה ושיעור רחבה לא פחות משבעה טפחים בחורב על שבעה טפחים ברוחב וכבר קדמו לך כזה הסדר עקרי מכלל כל פחות משלשה כלבוד דמי ומהם כי שיעור מקום לא יהיה פחות משבעה טפחים ואמרם ומאין לה שלש לפנות פי שיהיו שני הכתלים גמורי והכתל השלישי לפילו לא יהיה בו שלש טפח ומשהו יתן לותו בפחות משלשה טפחים סמוך לדופן עד שיהיה הכל שיעור מקום ולזו הסוכה שלש צורות הראשונה שיהיו לה שלשה כתלים גמורות לבוקות כנגד ולא ינטרכו לדבר אחר וזו היא צורתה

והצורה השני שיהיו לה שני כתלים דבוקי ותשטרך לכותל שלישי יהיה סמוך לדופן עד שיהיה נטפח עם הכתל שיש ביניהן לכותל שלישי טפחים ורביה צורת פתח וזהו צורתה והצורה השלישית היא שיש לה שני כתלים זה כנגד זה ותשטרך לכותל שלישי יהיה בו יותר מהשבעה טפחים ויעמידנה בפחות משלשה ויהיה בו שיעור סוכה קטנה

והיא

מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק נכרי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מצאוהו חי מפקחין עליו ואם מת יניחוהו:

מפקחין פירוש שחופרין ומחפצין לותו וכשמגיע לחוטמו ולא נמצא כו בשמה אז אסור לו לחפור יותר לפי שבודאי הוא מת ואף אם מצאו חי אף על פי שהוא בעין שאינו יכול לחיות אלא זמן מועט וימות לפי שעה חופרין עליו ומוכיחין לותו וזהו עניין לאמר מצאוהו חי מפקחי עליו ואמר אם מת יניחוהו כי מן הכתוב שכתוב מצילין את הנפש מפני הדליקה והולישנו בכאן שמניחין לותו תחת המפולת ואין שם חולק:

חטאת ואשם ודאי מכפרין מיתה ויום הכפורי מכפרין עם התשובה תשובה מכפרת על עבירו קלו על עשה ועל לא תעשה ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יום הכפורים ויכפר:

האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה אחטא ויום הכיפורים מכפר אין יום הכיפורים מכפר עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה חבירו דרש אלעזר בן עזריה מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירו שבין אד' למקום יום הכיפורי מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמי שנא' וזרקתי עליכם מים טהורי וטהרתם ואומר מקוה ישראל ה' ומה מקוה מטהר את הטמאי אף הב"ה מטהר את ישרא:

האומר אחטא ויום הכיפורים מכפר אין יום הכיפורים מכפר כמו שאמר אין מספיקין בידו לעשות תשובה ולפיכך לא יעזרהו השם שיעשה בענוש כיפור מה שרצון לו לעשות כדי שיתכפרו לו עונותיו בחותו היום ושעיר המשתלח הינו מכפר עבירות שבין אדם לחבירו:

מן שמות אחור יותר מאנו ומושם בפיו הוא שיתעכלו המנחר שמם יניחוהו יתעכל המין ושם שם שעיקר חיוה עיקר שיהים ואין הלכה כרבי מתיא בן תרש זה שהוא מתיר להחכיל למדם ביום כיפור הכבד על כלב שוטה כשנשך כי זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה וחכמים סוברים כי אין עוברין על המצות אלא בפעולה בלבד ר"ל בדברים המרפאין בטבע והוא זכר אמיתי הוציאו הדעת והנסיון הקרוב לאמת אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאים בסג ולתן אסור כי כחם אלוק אינו מבר הדעת ונסיונו רחוק והיה טענת אלוקה מן הטוב וזה העקר דעהו וזכרהו כי הוא עיקר גדול ואמרם כל ספק נפשות דוחה את השבת להזירך ולזהר אותך להקדים ולהתחיל בזה הענין ואלא נאמר אין ספק מחולי יתעיד עד לשבת הראשונה מן החולי שהחולה סובל חוליו ואלא נאמר אין ספק מחולי יתעיד עד לשבת הראשונה ונטרך לחלל עליו השבת על כן נניחהו היום עד למחר כדי שלא נחלל עליו שני שבתות:

מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק נכרי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מצאוהו חי מפקחין עליו ואם מת יניחוהו:

מפקחין פירוש שחופרין ומחפצין לותו וכשמגיע לחוטמו ולא נמצא כו בשמה אז אסור לו לחפור יותר לפי שבודאי הוא מת ואף אם מצאו חי אף על פי שהוא בעין שאינו יכול לחיות אלא זמן מועט וימות לפי שעה חופרין עליו ומוכיחין לותו וזהו עניין לאמר מצאוהו חי מפקחי עליו ואמר אם מת יניחוהו כי מן הכתוב שכתוב מצילין את הנפש מפני הדליקה והולישנו בכאן שמניחין לותו תחת המפולת ואין שם חולק:

חטאת ואשם ודאי מכפרין מיתה ויום הכפורי מכפרין עם התשובה תשובה מכפרת על עבירו קלו על עשה ועל לא תעשה ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יום הכפורים ויכפר:

שאור אלו העיקרים וסמוך עליהם והוא כשהאדם שונג בשעשה ולא תעשה

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0078
DFG

והיה שכנעת שפחים וז נס כן גריכה לגורת
פתח וז היה גורעה וז הגורה המחרונה
היה גריכה למרבעה ומשהו לפי שהגני
כתלים מוגדלים וכבר קנה לך בערונין
גורת פתח שמאבו קנה מכאן וקנה מכאן
וקנ על גביהם וגם בתרגו שתין אמ גריכין
שידניק קנה שעל גביהם נהם ותמרו
שחמתה מרובה מצלתה פסולה היה רואים
שהם חמתה וצלתה סון שהיה כשרה וזה
ירואה בקרקע שם גרואה שיעור הפתח בקרקע כשיעור הגל רובה לומר
שיהיה כשיעור המקום שכיסה אותו מגן הסוכה ואין בו שטח כלל שהיה
כשרה לפי שהנקבים שבגג הסוכה שמהם נכנס השמש פחות מן הסכוך
וזה יתבאר בחכמת הראיות נקרא בערבי ע"ם אלמ"נטר בעופת שהשמש
כשנכנס על חור או חלון שיהיה חורו בארץ יותר גדול מאותו חור בהכרח
ואין הלכה כרבי יהודה:

העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית סוכה על גבי סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה ר' יהוד' אומר אם אין דיורין בעליונה התחתונה כשירה:

משנה בימות הגשמים אלמ"טיר רחוק לדירה והוא כשפחים התחתונה
מלמטה כל כך שאינה יכולה לסכול בשום פנים מה שפורשין עליה מכרים
וכסתות אין מחלוקת כי התחתונה כשרה לפי שאנקמו על העליונה בסמוך
ואם היו חזקה כל כך שתוכל לקבל מה שפורשין עליה מכרים וכסתות אין
מחלוק' כי התחתונה פסולה ואם יכולה לקבל כרים וכסתות על ידי הדחק
והגג מתנוענע בשם בזה חולקין ר' יהודה וחכמים וכל זה בתנאי שיהיה
החלל שבין שתי הגגות עשרה טפחים או יותר אבל פחות מעשרה תהיה
התחתונה כשרה ואין הלכה כרבי יהודה:

פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר או שפירסה על גבי הקינוף פסולה אבל פורס הוא על גבי נקליטי המיטה:

גמר הוא דבר שנוגר מן העלין והלולבי מן הנחלי שמסככין בהן וקינוף
הוא מרבעה עמודים וכשפירס עליהם יהיה גג ותהיה סוכה בתוך סוכה
ובתנאי שתהיה בנוכה העמודים ט' טפחים או יותר ונקליטי המיטה הם
שני עמודים בלבד וכשפרס עליהן הינו סכך ואם פרס מסך תחת גג הסוכ'
לגבי הרי היא כשרה מפני שפרט ואומר מפני הגשר:

הדלה עליה את הגפן וארת הדלעת ואת הקישות וסיכך על גבה פסולה ואם היה סיכוך הרבה מהן או שקצצן כשר' זה הכלל כל שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן האר' אין מסככין בו וכל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ מסככין בו:

אם היה הסיכוך הרבה מהם כשרה בתנאי שיקוץ אותן שאם לא קצצן
יצטרך הסכך כשר לסכך פסול ופסולה לפי שאין מותר לסכך בשמחים בעודן
מחוברין לקרק' מן הטעם שנבאר עוד אמ' או שקצצן כשר' בתנאי שינענע
אותן ואז תהיה כשרה אף על פי שרוב הסוכה מזה הגפן או הדלעת כדי
שיהיה נעשה לשם סוכה כי העקר אצלנו הוא הסכוכ' תעשה לך ואמרו תעשה
ולא מן העשוי וזה העיקר הנזכר כי כל שגדולו מן הארץ אי' מקבל טומאה
והוא שלא יהיה כשרון מחצלות וכלי עץ שמקבלין כלם טומאה
הוא עיקר גמיתי ולחוי לפמוך עליו והרמיה בזה אמר הש"י חג הסוכות
תעשה לך שבעת ימים ונומר ובחג הקבלה בפסולת גורן ויקב הכתוב
מדבר עני שתהיה הסוכה מהם וכיוצא בהם:

חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככין בהן

וכולן שהתירן כשרות וכולן כשרות לדפנות ג'

כתוב שמא יהיה לנו לומר מתחילה מנלת המגלה ליבא ולהגניע קודם החג
ויתלך לחברי כן ויניחנה להיותה סוכה והוא לחזור מן הטעם שזכרנו תעשה
ולא מן העשוי ונגה לומר שהיה עשוי לגלרק ליבא ולפיכך הטרחנוהו
להתיר לותם החכילות כלי שהיה מעשה לשם סוכה ולפיכך צריך להתיר
החכילות מפני זה הטעם ונחזור עמיית הספר בחכילות הקדומות:

מסככין בנסרים דברי' יהודה ור' מאיר אוסר נתן עליה נסר שהוא רחב' טפחי' כשרה ובלבד שלא ישן תחתיו:

נסרי' הם הלוחות שם היו לותם הנסרים קצרות שתין ברחבן שלש טפחים
מותר לסכך בהם לדברי הכל לפי שהן נקנים ושם הוא ברוחב כל נסר מהן
ארבעה טפחים שהוא שיעור מקום מסוך לסכך בהם לדברי הכל ושם היו
רוחב לותן הנסרים פחות מארבעה ויותר משלשה וזה נחלקו רבי יהוד
ורבי מאיר רבי יהודה מתיר לסכך בהן לפי שהם פחות מארבעה ואין בהם
שיעור מקום ורבי מאיר אוסר לפי שהם יותר משלשה טפחים וינתן מתורצ
לנוד והלכה כרבי יהודה:

תקרה שאין עליה מעזיבה רבי יהודה אומר בית שמאי אומרים מפקפק ונוטל אחת מבינתים ובית הלל אומרים מפקפק או נוטל אחת מבינתים ר' מאיר אומר נוטל אחת מבינתים ואינו מפקפק:

תקרה היא גג לו סכך מענ' ומעזיב' היא הטיט שרפשרין מן הסיד שנותני'
על הנסרים ומפקפק פירו שיעקור לותן ממקומן ומן החסמרין החקועין
בהם ונוטל אחת מבינתיים פי' שיטול נסר אחד מבין שני נסרים וימלא מקום
לותם הנסרים שעקר מסכך כשר ובית שמאי אומרים אף על פי שמפקפק
ונוטל אחת מבינתיים לפי שהם סוברים כי ביטול תקרה לא יהיה אלא
בנטילת אחת מבינתיים ור' יהודה אומר כי בית הלל סוברין שבאחד מאלו
שני מעשים יהיה ביטול תקרה ורבי מאיר אומר כי בית שמאי ובית הלל
מודין שביטול תקרה לא יהיה אלא בנטילת אחת מבינתיים והלכה כרבי
יהודה כמו שהורה מדברי בית הלל:

המקרה סוכתו בשפודין או בארובות המטרה אם יש ריוח ביניהן כמותן כשרה החושש בגדיש לעשות בו סוכה אינה סוכה:

אין דחוי לסכך בשפודים לפי שאינן נחשבין קרקע ומרובות המיטה כלים
ומקבלין טומאה ואמר במותן דומה בו כיוצא בהן בקרוב ולא בדחוק כי
העקר שלנו כי כשסוכה פרוץ כעומד שהיא פסולה ואלו השפודים כמו
כן כל סכך פסול נחשב לותו כפרוץ ולפיכך צריך שיהיה חלל ביניהן יותר
מעט מהם כדי שימלא לותו חלל שביניהם סכך כשר ואז תהיה כשרה
מפני שהעומד מרובה על הפרוץ ואם שמענו כי החושש בגדים חייב
סוכה מן העקר שזכרתי לך תעשה ולא מן העשוי וכשפרץ בגדיו העומדי'
סוכה אין ספק כי גג לותה סוכה לא נתכון הנוגע בשעת גדישה לותן
העומדים להיותם סוכה ולפיכך אם היה בגדים חלל ספת בינתם שבעה
ונעשה לשם סוכה בתחלה וכשלים עליו שיעור סוכה לתר גדישת העומדים
הרי זו כשרה:

המשלשל דפנו' מלמעלה למטה אם גבוה מן הארץ שלש' טפחים פסולה מלמטה למעלה אם גבוה מן הארץ עשרה טפחים כשרה ר' יוסי אומר בשם שמלמטה למעלה עשרה טפחים כך מלמעלה למטה עשרה טפחים: הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים פסולה:

גובה הסוכה אין לחוש שיהיה פחות מעשרה טפחים כיון שזכרנו ורבי יוסי סובר כי מחיצה תלויה מותרת ולפיכך תומר כי כשהדופן הוא לבוד בגג ויש כו מרובע טפחים אפילו יהיה כינו ובין הארץ יותר מעשרה טפחים שהוא כשר ואין הלכה כרבי יוסי :

בית שנפחת ושיכך על גביו אם יש מן הכותל לסיכוך ארבע אמות פסולה וכן חצר שהיא מוקפת אכסדרה סוכה גדולה שהקיפוה בדבר שאין מסככים בו אם יש תחתיו ארבע אמות פסולה :

גם זה עקר גדול לחוי לזכרו כי כשים מרחק הדופן עד גג הסוכה פחות מל׳ אמות וכיוצא בזיין מיני מוסכך פסול נראה כאילו רחק הדופן עקו׳ ומניע בסכך הכשר וזה הענין שנאמר עליו דופן עקומ׳ והיא הלכה למשה מסיני וסוכה גדולה הוא שיעשר בקנים הסוכה בכך כשר שיש בו שבעה על שבעה וכבר נתבאר לך כי דין דופן עקומה כארבע הרוחות וכאכסדרה הוא מקום לפני הבתים ומוקף משלש רוחותיו והבית אלו השלשה הכתלים לשמוך כי דופן עקומה דינו בו על איזה מיני שיהיה מן הבתים שאותן הכתלים בנוי לבית או לחצר הבית שאותן הכתלים לא נתכוונו בהם שיהו כתלים לתקרה שמקרי חצר הבית אבל נבנו לשמור הבית מן הדרך שהולכים בדרכים או בסוכה גדולה שמבדיל בכך פסול בין הדפנות ובין בכך כשר ושמור זה הלשון וזוכריהו והוא אמר בכך פסול מן הגג פוסל בארבע אמות ובשמנה פסול בארבע טפחים כמו שנתבאר בזה הפרק:

העושה סוכתו כמין צריף או ששמכה לכותל רבי אליעזר פוסל מפני שאין לה גג וחכמים מכשירין : מחצלת קנים גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה רבי אליעזר אומר אחת קטנה ואחת גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה :

כמין צריף הוא כמו זה הצורה ונקרא בערבי מכ״ם והלכה כרבי אליעזר שפסל ואם יש לה גג טפח כזו הגו׳ אם הכותל נבוה טפח כזה הרי היא כשר ומחלוקת ר׳ אליעזר וחכמי׳ במחצלת כי תנא קמא סבר סתם מחצלת קטנה לשכיבה וסתם מחצלת גדולה לסיכוך ולפיכך אומר עשאה לשכיבה מקבלת טומאה עניין זה כי סתמא לעולם לסיכוך עד שיתבאר שהיא לשכיבה ואמרו לסיכוך מסככין בה הוא באחת קטנה שסתמא לעולם לשכיבה עד שיתבאר שהיא לסכוך ורבי אליעזר אומר סתם גדולה נמי לשכיבה עד שיתבאר שהיא לסכוך נתן הלכה כרבי אליעזר :

פרק שני

הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו אמר רבי יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר אמר רבי שמעון מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר להן רבן גמליאל לזקנים ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה לפיכך ישן הוא תחת המטה ולפי דרכינו למדנו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו :

וגרעין שיהיה בגובה העשרה טפחים שיעור סוכה ותהי׳ כשופה בתוך סוכה ואין הלכה כרבי יהודה :

הסומך סוכתו בערעי המטה כשרה רבי יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה : סוכה המדובללת ושצילתה מרובה מחמתה כשרה המעובה כמין בית אף על פי שאין הכוכבים נראין מתוכה כשרה :

רבי יהודה סבר סוכה דירת קבע בעינן וכבר קדם לך דעתו ולפיכך הוא מצריך שתהיה יכולה לעמוד בפני עצמה המדובללת הוא שיהיה גג שלה מינו שזה כמו שנתבאר חלש קנה עולה וקנה יורד ואין הלכה כרבי יהודה :

העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה כשרה ועולין לה ביום טוב בראש האילן או על גבי גמל כשרה ואין עולין לה ביום טוב שתים באילן ואחת בידי אדם או שתים בידי אדם ואחת באילן כשרה ואין עולין לה ביום טוב שלש בידי אדם ואחת באילן כשרה ועולין לה ביום טוב זה הכלל כל שינטל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה כשרה ועולין לה ביום טוב :

בראש הספינה כשרה ונתבאר שתהיה זו הסוכה חזקה כל כך שלא יתפכחה הרוח המנויה תמיד ביבשה מבלי הכרח ועוד יתבאר לך כי מכלל הדברים האסורים ביום טוב אין עולין באילן ואין חוככין על גבי בהמה :

העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה כשרה שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה : מעשה והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל ולרבן גמליאל שני כותבות ודלי של מים ואמרו העלום לסוכה ובשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו :

האילנות אין הרוחות שיהו דפנות שלש בשני תלשים האחד שיהו אותם האילנות בתחלת העובי והחזוק כדי שלא תניעם הרוח ויהו לאחר כשגר יקרה לענפים הדקים והשני שיעלה רוחב האילן ואין ענפי׳ נתפרו וכיוצא בו כדי שתתקיים ולא יניענו הרוח כי העקר שלנו מחיצה שאינה יכולה לעמוד בפני רוח מצויה אינה מחיצה ועוד עקר אחר שלנו העוסק במצוה פטור מן המצוה ואמר חולין פטורין מן הסוכה ואפילו חולי קל ביותר ואכילת ערלי הוא שיאכל מדם שיעור מועט לא יחזוק עליו לסעודה אבל אכלו לדחות תלותו עד שיגמור סעודתו אחר כך וזה המעשה הביאו ללמדך כי המדקדק על עצמו ואינו אוכל ושותה דבר חוץ לסוכה הרי זה משובח אף על פי שאינו חיוב :

רבי אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסכה אחת ביום ואחת בלילה וחכמים אומרים אין לדבר קצבה חוץ מלילי יום טוב ראשון של חג בלבד ועוד אמר רבי אליעזר מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון ישלים בלילי יום טוב האחרון של חג וחכמי׳ אומרים אין לדברי תשלומין על זה נאמר מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות :

רבי אליעזר אומר כי מה שאמר הכתוב בסוכות תשבו שבעת ימים יחייב האדם להשתמש בסוכה כמו שמשתמש בביתו תמיד מכילתו ביום ומכילתו בלילה

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0080
DFG

בלילה וחכמים למידי דמעכב עשר בתשרי מחמשה עשר בניסן כמו שאוכלת מצה בלבד לילה הראשונה מנוס ואחר כך אם רצה לאכל או לנוס או לאכל פירות הרשות בידו כמו שבארנו במקומו כמו כן בסוכות ומה שאמר רבי אליעזר ישלים רובן לומר שיאכל מן הפירות פי שנים ממה שהוא רגיל לאכל מהם כל לילה ולילה אבל הלחם והבשר אין עולין לו לשתי סעודות ואין הלכה כרבי אליעזר:

מי שהיה ראשו וזרובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין אמרו להן בית הלל לבית שמאי לא כך היה מעשה שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את רבי יוחנן בן החורני ומצאוהו שהיה יושב ראשו וזרובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית ולא אמרו לו דבר אמרו להן בית שמאי משם ראיה אף הם אמרו לו אם כן היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך:

והלכה כבית שמאי:

נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הסוכה קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופיחת את המעזיבה וסיכך על גבי המטה בשביל קטן:

לתלמוד כל המזרח כישראל יצאו בסכות ובלה הקבלה כי זה להוציא נשים ועבדים וקטנים וקטנים שאינו צריך לאמו הוא שאינו קורא לאמו בשעה שעוסק מצותו במקומו עבדים קטנים ואין הלכה כבית שמאי שהחמיר וחייב הסוכה לזכרים כולם בכל האנשים:

כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתסרח המקפה משלו משל למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כום לרבו ושפך לו קיתון על פניו:

עניין קבע הוא עקר ועמוד והוא שיעלה כליו הנאים לסוכה ויניח אותם בהנעה בלה וסוכה שיש לחלו וישתדל לאוכל וישתה בה ויהא בה ויישן בה ויהיו ניתו כמו בית הסיתום והסוכה כאו בית הדיוט וסריחה! בלשונם הוא כמו הפסד ומקפה הוא הסרק הקלוס והוקפא לפי שרוב בני אדם מוסיפין אותו ומעט מים מפסיד אותו וכתבו הם במקפה של נריסים והוא הפולים הנמחנים לפי שהתבשיל שנעשה מהם הוא נפסד מהר מימים וירידת הגשמים בתקופת הסוכות רמז כי הסם שיהו מקבל מעשיהם ברצון:

פרק שלישי

לולב הגזול והיבש פסול של אשירה ושל עיר הנדחת פסול נקטם ראשו נפרצו עליו או שהיו ענביו מרובות מעליו פסול נפרדו עליו כשר רבי יהודה אומר יאגדנו מלמעלה ציני הר הברזל כשירות לולב שיש בו שלשה טפחי כדי לנענע בו כשר:

מצוה הבאה בעבירה אינה מצוה ולפיכך לולב הגזול ושל אשרה ושל עיר הנדחת פסול וזו האשרה היא שיהיה התילן הזה נעבד ועוד יתבארו תילוקי שם האשרות בע"ז וכבר ידעת אמרו יתברך ולא ידבק בידך מאומה מן החרם ואמרו יתברך פרי עץ הדר ובלה הקבלה כי כולם נדיכין הדר ולפיכך נפסל לולב יבש לפי שאין לו הדר נפרצו עליו הוא שיסתברו עליו מגב הלולב

שהם קנועות בו ויהיה כמו זה הגזרה ונפרדו עליו היא שיפרדו עליו קנתם מקנתם כזו הכורם ודעת רבי יהודה כי כל לולב נדיך שיאגדו אותו כדי שיתקבצו עליו קיבוץ חזק וכמקוס ידוע מארץ ישראל יש דקלים שבריאת הלולבים בשם הם רחם עלם על זה בנד עקרו של זה ואין מורכבות קנתם על קנתם כשאר הלולבים כזו הגזרה והם נקרחים ניני הר הברזל ואמר שלשה טפחי כדי לנענע אותם רוצה בו וכדי לנענע עניינו כדי שיאחזנו בידו וינענענו והוא שיעור טפח ומן התימה שלא יהיה הלולב פחות מארבע טפחים ומן הטפחים שכל טפח מהם מרכב מנענועת בגודל שהוא הבוהן והאמה תהיה מגב הלולב ומתחת עקר הענפי עליו התמרים שהם נרחם הלולב ואין הלכה כרבי יהודה:

הדס הגזול והיבש פסול של אשרה ושל עיר הנדחת פסול נקטם ראשו נפרצו עליו או שהיו ענביו מרובות מעליו פסול ואם מיעטן כשר ואין ממעטין ביום טוב:

ענביו הם הזרעים שיש נתן בתוכו שיהיו אותן הנראיין שהזרעין מהם מדומין מבחוץ שם הם ירוקים אפילו הוא יותר מן העלים כשר ואמר נקטם רמזו פסול אינה הלכה:

ערבה גזולה ויבשה פסולה של אשרה ושל עיר הנדחת פסולה נקטם ראשה נפרצו עליה והצפצפה פסולה כמושה ושנשרו מקצת עליה ושל בעל כשרה:

שמא יעלה על הדעת כי ערבה אינה נאה אלא ממקום המים לפי שאמר הכתוב ערבי נחל לא רצה אלא להודיע המין באיזה מקום שיגמת ואמרו נקטם רחשה פסולה אינה הלכה:

רבי ישמעאל אומר שלשה הדסים ושתי ערבות לולב אחד ואתרוג אחד אפילו שנים קטומים ואחד אינו קטום רבי טרפון אומר אפילו שלשתן קטומים רבי עקיבא אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה אחד:

דע כי שיעור ערבה והדס נאמרו אלא מן הטפחים הידועים שהן מרכב מנענועת בגודל והלכה כרבי ישמעאל וכרבי טרפון:

אתרוג הגזול והיבש פסול של אשרה ושל עיר הנדחת פסול של ערלה פסול של תרומה טבלה פסול של תרומה טהור לא יטול ואם נטל כשר של דמאי בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין של מעשר שני בירושלם לא יטול ואם נטל כשר:

עלה תרומה טבלה הם מכלל הדברים הטעונין שריפה כמו שנתבאר בזרעים ולפיכך הוא פסול לומר הם יפרי דאלו אינן ראוין לאכילה בשום פנים הענין שהלו שאין מבחין קדמי לטומאה וכבר בשנה זה הענין שקדמי והמאכלות כלם אינן מקבלות טומאה עד שיפול עליהם מחת מי מקדין כמו שיתבארו או הענין ונפיהם בפסח מקדין ולפיכך לא נתנו לכתחלה שיטול לתרומה מתרומה טהורה ושל מעשר שני אמת שכבר אותם לטומאה ומה שייחד ואמר בירושלם לפי שמעשר שני אינו רשאי לאכילה אלא בירושלם ואון לירושלם יפדה כמו שנתבאר במקומו ומה שהתירו מתרומה של דמאי לפי שהדמאי מוכנין אותו העניי כמו שנתבאר במקומו ושם רגיל להקדים נכסיו ויהיה עניי יהיה זה התתרומה של דמאי מותר לו לאכילה וכיון שיש בו עד

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0081
DFG

היתר שתהיה רשות ללקטה מותר לכתף עליו :

עלת חזזית על רובו נטלה פטמתו נקלף נסדק ניקב וחסר כל שהוא פסול עלרתה חזזית על מיעוטו נטל עוקצו ניקב ולא חסר כל שהוא כשר אתרוג הכושי פסול והירוֹ בכרתי רבי מאיר מכשיר ורבי יהודה פוסל :

פיטמתו הוא הדר היוצא מעוקר התרוג שם היה הנקב מפולם אפילו כמצהו פסול ואם חינו מפולם עד שיהיה כחוסר וחוסר כביצית המעה ומשקל החוסר תרכע שעורות וחינו רושה בנקלף שתהיה נקלפת הירוקה עד שיראה הלבן כי זה נכלל באמרו חסר כל שהוא חבל רושה לומר שנקלף ממנו כלו חק אחד ממאתו הכלל הירוק ואחתני שיהיה נקלף כולו אבל אם נשאר ממנו כדי שיעור שלח נקלף הרי הוא כשר ואחר חסר כל שהו פסול ביום טוב רשאין בלבד אבל בשאר הימים לא ומה שאמרנו שהוא כשר כשעלתה חזזית על מיעוטו כשתי תנאים שאחד שתהיה חזזית אחד במקום אחד אבל אם היו שתים בשני מקומות אפילו היו אותן המקומות כשיעורן מיעוט התרוג פסול והתנאי השני שלח תהיה החזזית בפיטמתו כי כשהיה שום שינוי בפיטמתו הרי זה פסול והלכה כרבי יהודה :

שיעור אתרוג הקטן רבי מאיר אומר כאגוז רבי יהודה אומר כביצה ובגדול כדי שיאחז שנים בידו אחת דברי ר׳ יהודה רבי יוסי אומר אפילו אחד בשתי ידיו :

הלכה כרבי יהודה באמרו כביצה וכרבי יוסי באמרו אפילו בשתי ידיו :

אין אוגדין את הלולב אלא במינו דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר אפילו במשיחה אמר רבי מאיר מעשה באנשי ירושלם שהיו אוגדין את לולביהן בגימונים של זהב אמרו להם בחכמים היו אוגדין אותו מלמטה : והיכן היו מנענעין בד׳ודו לה׳ תחילה וסוף ובאנא ה׳ הושיעה נא דברי בית הלל ובית שמאי אומרים אף באנא ה׳ הצליחה נא אמר רבי עקיבא צופה הייתי ברבן גמליאל ורבי יהושע שכל ד׳העם היו מנענעין את לולביהן והן לא נענעו אלא באנא ה׳ הושיעה נא : מי שבא בדרך ולא היה בידו לולב ליטול לכשיבנס לביתו יטול על שלחנו לא נטל שחרית יטול בין הערבים שכל היום כשר ללולב : מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרים ותרגי לו מאירה אם ד׳יהי גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה :

ולפי שאמר בתחלת הפרק כדי לנענע שהוציאנו מכלות הנענוע הוציאך היכן מנענעי ונורת זה הנענוע יולין ומביא מעלה ומוריד והלכה כרבי מאיר ואין הלכה כרבי עקיבא :

מקום שנהגו לכפול יכפול לפשוט יפשוט יברך אחריו יברך אחריו הכל במנהג המדינה : הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית :

לכפול הוא שיקרא מתורך כי עניתי עד סוף ההלל כל מלה ומלה שני פעמים לפעמים הוא שיקרא כל מלה פעם אחת כמו שקורין כל ההלל והברכה על קריאת ההלל קודם קריאתו תאכה בכל מקום וחין הדבר הולך אחר המנהג וכבר קדם הדין בפירות שביעית שאין מותר לעשות מהם סחורה ולא ליתן דמיהם לעם הארץ והטעם שלנו שהרוב אחרונ׳ בידינו לקיטתן חולין וכיון שנלקט בשנה שביעית הרי כלין פירות שביעית בל׳ח

פרק רביעי

לולב וערבה ששה ושבעה ההלל והשמחה שמונה סוכה וניסוך המים שבעה והחליל חמשה וששה :

הוא יכתר שלו המקריב כולם אחד אחד :

לולב שבעה כיצד יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת לולב שבעה ושאר כל הימים ששה :

הלולב נטילתו חוכה מן התורה ביום הרחצון בכל העולם ונטילתו חוכה כל שבעת הימים במקדש בלבד וכן הוא לשון התורה ושמחתם לפני ה׳ שהיכם שבעת ימים ואמר השם ולקחתם לכם ביום הרחצון ואפי׳ בשבולים ומה שחייב שלח ליטול הלולב בזמן הזה בשבת ביום טוב הרחצון כדי שלח נחדם לבר והוא כי אנו לח היינו נוטלין אותו בחוצה לארץ ביום הרחצון אחל להיות בשבת בזמן שבית המקדש קיים לפי שלח היינו יודעים בחמת

רחם

שנאמר בשנה שנית אבל הלולב מותר למכרו כשאר העצים ואין קדושת שביעית חלה עליו :

בראשונה היה לולבו ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד משחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש ושיהא יום הנף כולו אסור :

מדינה היא כל העיירות שבחוץ לארץ מלבד ירושלם וכבר בארנו׳ם במסכת מעשר שני ויום הנף הוא יום שמח עשר מניסן שאמר כו השם והניף את העומר ודרש רבי יוחנן בן זכאי מאחר תורתן הבית יום שמח עשר מניסן אסור לאכול אדם כל היום והוא ענין התקין וכן אמרו מתי התקין דרש והתקין ועוד יתבארו עקרי זה המאמר וטעמו בפרשיו במסכת מכחות ושם התקינו כולם הלכה בכל מקום שנמנעו מהם דבר דבר בכל המחנה:

יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהן לבית הכנסת למחרת משכימין ובאין כל אחד ואחד מביא את שלו ונוטלו מפני שאמרו חכמים אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חבירו ושאר ימות החג אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חבירו :

אמר הב׳ ולקחתם לכם ביום הרחצון וכאה הקבלה לכם מאלכם ואם נתנו במתנה יצא ואפילו תהיה המתנה על מנת להחזיר כי העקר מאלנו מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה ומותר לתת מתנה ביום טוב :

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0082
DFG

ובשמחה ובבבוד יום טוב האחרון של חג כשאר כל ימות החג: סוכה שבעה כיצד גמר מלאכול לא יתיר את סוכתו אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה מפני כבוד יום טוב האחרון של חג:

תמר הסס יתכרך והיית לך שמח תמרינן לרבות יום טוב האחרון לשמחה:

ניסוך המים כיצד צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגין היה ממלאמן השילוח הניעו לשער המים תקעו והריעו והתקעו עלה בכבש ופנה לשמאלו: שני ספלים של כסף היו שם רבי יהודה אומר של סיד היו אלא שהיו מושחרין פניהם מפני היין ומנוקבין כמין שני חוטמין דקין אחד מערבו מעובה ואחד דק כדי שיהו שניהם כלין בבת אחת מערבו של מים מזרחו של יין עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים יצא רבי יהודה אומר בלוג היה מנסך כל שמונה ולמנסך אומרים לו הגבה ידך שפעם אחת ניסך אחד על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהם כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח ומניחה בלשכה נשפכה או נתגלתה היה ממלא מן הכיור שהיין והמים מגולין פסולין לגבי מזבח:

המוסס שהיה נספל המים היה קל יותר מתוכו שהיה נספל היין כי יינם היה עב יותר מן המים ורבי יהודה אומר לוג של מים בלבד היה מנסך כל ימי החג וניסוך המים בחג הלכה למשה מסיני ויש לו רמזים נמתדיס בתורה ומותן שניהן מלמדין בתורה שבעל פה היין מלמדנו בניסוך המים ולפיכך בשניסך זה המים על רגליו רגמוהו כל העם באתרוגיהם לפי שהיה נדוקי שניהן מלמדין בניסוך המים:

פרק חמישי

החליל חמשה וששה זהו החליל של בית השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב: אמרו כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו:

תליל הוא כלי מכלי שיר הנקרע בלשון ערבי מזמר והיו שם מיני נגינה מכלי הנינון מכל לפי שזה הוא העקר בשיר בתיימים תליו ובית השואבה שם המקום שהיו מתקנין לשמחה וקרוהו זה שם מפוס ושמחתם מיס בשמון:

במוצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים ומתקנים שם תקון גדול ומנורות של זהב היו שם וארבעה ספלים של זהב בראשיהם וארבע סולמות לכל אחד ואחד וארבעה ילדים מפרחי כהונה ובידיהם כדים של שמן של מאה ועשרים לוג שהן מטילין לכל ספל וספל מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין ולא היה חצר בירושלם שאינה מאירה מאור בית השואבה: חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם בשבוקות של אור שבידיהן ואומרים לפניהן דברי שירות ותושבחות והלוים בכנורות ובנבלים ובמצלתים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת

דשם מקום המכוון לקניעות בית דין של מקדש ישראל והמכר על הענין הראשון והשיכור שהוא כילינו לולי נחבר בו חיבור מיוחד לבקר בו מה שנסתר על רוב בני אדם ומה שחייב לעסוק בהלולב בשבת שבתוך החג תפילו במקדש גזרה שמא יטלנו בידו ויעבירנו ברבים שמות ברשות הרבים ולא עשינו הגזרה ביום טוב הראשון כי מצותו כל כך חזקה עד שהיה חוכה ותפילו בגבולין כמו שבתענית העקר:

ערבה שבעה כיצד יום שביעי של ערבה שחל להיות בשבת ערבה שבעה ושאר כל הימים ששה:

ון הערבה היא הלכה למשה מסיני ליטול ערבה מלבד הערבה שבלולב והיה מנהג הנביאים שהיו נוטלין אותה בלא ברכה ולא שמעו אותה שתדחה שבת ביום טוב הראשון מפני שלא יתפרסם ענינים לבל יהמנו מחמת הלולב שנטלו היום נטלו הערבה ונם כן לא שמעו אותה שתדחה שבת שבתוך החג שמא יחתרו כמו שערבה דוחה שבת כך יהיה הלולב וכבר בארנו כי לולב הוא ניטל בשבת שבתוך החג מבל שמעו אותה שתדחה שבת בשתחול ביום הששי כדי שיתפרסם וכרה ויודע שהיא חוכה וכן תחרו כדי לפרסם שהוא מן התורה ובכאן לא בחום שמא יעבירנו ברבים חמות ברשות הרבים לפי שענינה מסור לבית דין ושלוחי בית דין בקיאין הם:

מצות לולב כיצד יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת מוליכין את לולביהן להר הבית והחזנין מקבלין מהן וסודרין אותן על גבי איצטבא והזקנים מניחין את שלהן בלשכה ומלמדין אותן לומר כל מי שמגיע לולבי בידו הרי הוא לו במתנה למחר משכימין ובאין והחזנין זורקין אותם לפניהם והן מחשפין ומכין איש את חבירו וכשראו בית דין שבאו לידי סכנה התקינו שיהיה כל אחד ואחד נוטל בביתו: מצות ערבה כיצד מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא יורדין לשם ומלקטין משם מורבות של ערבה ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח וראשיהן כפופין על גבי המזבח תקעו והריעו ותקעו בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא רבי יהודה אומר אני והו הושיעה נא ואותו היום מקיפין את המזבח שבעה פעמים בשעת פטירתן מה הן אומרים יופי לך מזבח יופי לך מזבח רבי אליעזר אומר ליה ולך מזבח ליה ולך מזבח:

תני מעשית הס' וכמו כן הוא כך אמרו המפרשים לגמרא ותני תומר שהוא קורא ורומז למה שאומר רמו עתה כי תני הוא שזה הפסוק בא בשמירת ישראל ויושעתה וכתילו תמר אתם שמירת רמו עתה כי תני תני הוא הושיעה נא כמו שהכתיבנו ומקצת הקבוצים אמרו שהוא רומה בו מי שתני והוא בגרה הושיעה נא וזה על דרך הפשט והוא אמר יתעלה עמו תנכי בגרה:

כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיו מלקטין אותן מערב שבת ומניחין אותן בניניות של זהב כדי שלא יכמושו רבי יוחנן בן ברוקה אומר חריות של דקל היו מביאין וחובטים אותן בקרקע בצידי המזבח ואותו היום נקרא יום חבוט חריות מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן:

רבי יוחנן אומר כפות תמרים אחת ללולב ואחת למוצאי ואסור לאכול אתרוג בשביעי כי העיקר מצלנו כיון שנאסר מקצת היום נאסר כולו ולפיכך אמר התינוקות כי אינם מדקדקים באיסור ואיתיר ואין הלכה כרבי יוחנן בן ברוקא:

ההלל והשטחה שמונה כיצד מלמד שחייב אדם בהלל

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0083
DFG

לעזרת נשים כנגד חמש עשרה שיר המעלות שבתהילים שעליהן לוים עומדין בכלי שיר ואומרים שירה ועמדו שני הכהנים בשער העליון שיורד מעזרת ישראל לעזרת נשים ושני חצוצרות בידיהן קרא הגבר תקעו והריעו ותקעו הגיעו למעלה עשירית תקעו והריעו ותקעו הגיעו לקרקע תקעו והריעו ותקעו היו תוקעין והולכין עד שמגיעין לשער המזרח היוצא ממזרח הגיעו לשער היוצא ממזרח הפכו ממזרח פניהם למערב ואמרו אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל ההיכל ופניהם קדמה ומשתחוים קדמה לשמש ואנו ליה עינינו רבי יהודה אומר היו שונין ואומרין אנו ליה ולירה עינינו:

תיקון גדול רואה לומר גדול התועלת והוא כי העם היו מתקנים מקום לנשים ומקום לנשים ומקום הנשים למעלה ממקום האנשים כדי שלא יסתכלו האנשים בנשים וכשתגיע העזרה בכללה במקומה ית׳ אמר לך עזרת הנשים וודאתה מן מקומות ואמרו אנו ליה ולירה עינינו קיבר בדבר ולפונס היה כך אנו ליה מסתחוים ועינינו ליה מיתלות:

אין פותחין מעשרים ואחת תקיעות במקדש ואין מוסיפין על ארבעים ושמנה בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות במקדש שלש לפתיחת שערים ותשע לתמיד של שחר ותשע לתמיד של בין הערבים ובמוספין היו מוסיפין עוד תשע ובערב שבת היו מוסיפין עוד ששה שלש להבטיל העם ממלאכה ושלש להבדיל בין קודש לחול ערב שבת שבתוך החג היו שם ארבעים ושמונה שלש לפתיחת שערים שלש לשער העליון ושלש לשער התחתון ושלש למילוי המים ושלש על גבי מזבח תשע לתמיד של שחר ותשע לתמיד של בין הערבים ותשע למוספין שלשה להבטיל את העם מן המלאכה ושלשה להבדיל בין קודש לחול:

ואין מוסיפין על ארבעים ושמנה רואה הוא על הדוכן כי יתכן בקצת השני שיהיה בו יום יהיה בו שבעה ושמני תקיעות והוא כשיחול ערב פסח בשבת וכבר קדם לך בפסחים כי הפסח בשתי בשלשה כיתות ושם אמר נכנסת כת ראשונה תקעו והריעו ותקעו ועוד אמר קדמו את ההלל שם גמרו שנו ושם שנו שלשו ואמר כיעשה הראשונה כך עשה שניה ושלישית הרי נתבאר מזה כי שלש תקיעות בכל קריאה שהם בשלשה כיתות שבעה ועשרים תקיעות וי״ח לביתי תמידין ותשעה למוסף שבת ושלשה לפתיחת שערים ואי אפשר להיות בתקדם יותר מזה המנין:

יום טוב הראשון של חג היו שם י״ג פרים ואלים שנים ושעיר אחד נשתיירו שם י״ד כבשים לשמונה משמרות ביום ראשון ששה מקריבים שנים שנים והשאר אחד אחד בשני חמשה מקריבים שנים שנים והשאר אחד אחד בשלישי ד׳ מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד ברביעי שלשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד בחמישי שנים מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד בששי אחד מקריב שנים והשאר אחד אחד בשביעי כולן שוין בשמיני חזרו לפיים כברגלי אמרו מי שהקריב פרי היום לא יקריב למחר אלא חוזרין חלילה:

כל זה מבואר בידיעת שני עקרים האחד מהם כי משמרות כהנה עשרים ואחת כולם עובדים במועדות והשני כי קרבנות תרנא עשר כבשים ושתי חלים ושעיר בכל יום משבעה הימים ויום הרחמן מוסף על מה

סוכה

שזכרנו שלשה עשר פרים ויום השני שנים עשר פרים ויום השלישי אחד עשר פרים וכן פוחתין אחד אחד עד שיהיו הקרבנו יום שביעי שבעה פרים ושני אלים ושבעה ואחד עשר כבשים והם עשרים ואחד עשר בהמות כמנין המשמרות תקריב כל משמר ומשמרת בהמה אחת וזהו ענין אמרם ויל כולם סוה כי אין שם משמרת שתקריב שתי בהמות ובשאר ימות החג תקריב משמרת לכל פר ופר ומשמרת לשעיר ושני משמרות לשני אלים ומה שנשאר ממנין המשמרות חלקו הראשון עשר כבשים ים מהם מי שתקריב ב׳ כבשים שני פעמים ומהם מי שתקריב אחד כמו שנזכר עד שיתשוה המנין ויחזרו חלילה על הסדר הנזכר ומניין אלו הקרבנות הם לשון התורה ומה שאמרו בכאן אחד עשר על המשמרות תקעל פי שמשמרת ומשמרות לשון נקבה מיתמרס לא היה אלא על רוח המשמרת כאשר יאמרו בכל המקום יהוריך וידעיך רוכה בו משמרת יהוריך משמרת ידעיך וחולי שהיה מוכה וסומך על מלת משמר שהוא לשון זכר:

בשלשה פרקים בשנה היו כל משמרות שוות באימורי הרגלים ובחילוק לחם הפנים בעזרת אומרים לו הילך מעזרת הילך חמ משמר שזמנו קבוע הוא מקריב תמידין נדרים ונדבות ושאר קרבנות ציבור ומקריב את הכל: יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין לאחריה הן כל המשמרות שוות בחילוק לחם הפנים:

פרקי רבי אליעזר ובעזרת ים לנו לחם תמין במקדש וכוה סי׳ ממוסגרות היכם תביאו לחם תנופה ולחם הפני׳ מצה וכשיחול יום טוב עצרת בשבת היו מחלקין על הכהנים תמין ומצה ואמרו שוין בתימורי הרגלים רבה לומר קרבנות שנאמרו ברגלים מה שרצו שם מהם לאכול אוכלין אותו בשוה והרשו למשמר מקריבין אותו בשותפות כמו שנזכר ומשמר שומנו קבוע שוה המשמר שאותו השבוע היתה לו לבדו ואפילו שם לא היה בו אם ואמר כל הקרבנות הבאו לאתויי פר העלם דבר של נבור ושוה יתבאר ענינו במסכת הוריות ואמרו הוא מקריב את הכל לאתויי קין המזפח וכבר בארנוהו בראשי של שקלים ואמרו בזמן שיום טוב סמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה ענינו כי כשהיה יום טוב הראשון של חג יום ראשון חולקין כולם לחם הפנים בשוה יום שבת שהוא ערב הרגל לף על פי שלא חל הזמן להיות שוין בו ושם הדבר תקנה מפני הקדמתן וכשיהיה לעבודה מקודם וכמו כן כשיחול יום טוב האחרון יום שני חולקים לחם הפנים בשוה יום שבת שלאחריו שהוא יום שאמרו בו חף על פי שהביא נגמר ושם תקנה לפי שהם יתחלר מאותה משמרת שהם חתחר שהיתר מחלו המשמרות ותחלה מקומה:

חל להיות יום אחד להפסיבינתי׳ משמר שזמנו קבוע היה נוטל עשר חלות והמתעכב נוטל שתים ובשאר ימות השנה הנכנס נוטל שש והיוצא נוטל שש רבי יהודה אומר הנכנס נוטל שבע והיוצא נוטל חמש הנכנסין חולקין בצפון והיוצאין בדרום בילגה לעולם חולקת בדרום ובעזרה קבועה וחלונה סתומה:

כל יום מחד להפסיק בינתים הוא שהיה יום טוב הרחמן של יום שני או יום טוב האחרון יום תמיד וכשיחול כן לא יפחר למשמר השני הנכנס אלא עבודת יום אחד בלבד ויצא החג ויתחלקו כולם בעבודה שלשה כי הבטוח בפה כאו שיתבארו במקומן ויהיו במקדש ארבע ועשרים משמרות שבעת כל משמר היו תולין בהם הבהמות ומפשטין לתוכם ויהיו כולם קפוצים בכתלים וכשהיתה

כשהיתה נכנסה משמרת היתה תולה לומר שהעבודה שלה כשהיתה יוצאת ולא היו יודעים לה סימן שיודע שהעבודה שלה ועשו לה זכרון מפני

סליק פירוש המשניות ממסכת סוכה

מסכת ביצה

שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל בית שמאי אומרים שאור בבזית וחמץ בכותבת ובית הלל אומרים זה וזה בבזית:

המוקצה אסור לאכלו ביום טוב ומוקצה הוא הדבר שהפריש מאכילה ונתכון עליו שלא לאכלו וכמו כן נולד אסור ביום טוב ונולד הוא הדבר שיאסור ביום טוב מה שלא נתבשל עליו כמו הפירות המובלות מך האילנות ועל אלו הב' עיקרים תסוב זו המסכתא ואין מחלוקת ביניהם בזה המקום ובשיהם שום עוף עומד לגדל ביום גלבר ולא לשחטה ולאכילה אין מחלוקת בין בית שמאי ובית הלל שביומה שנולדה ביום טוב אסורה לפי שאותו עוף מוקצה לכל המחלוקת בתרנגולת העומדת לאכילה ושעם אסור בית הלל משום הכנה הוא כי לשון התורה והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין יום טוב מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב ויש לנו עוד כי הביצה שנולדה היום מתחמל כגמרה בשיחול יום טוב לחר שבת ונולדה ביום טוב אסורה מפני שהשבת מכינה אותה ונאסור אותה בכל יום טוב גזירת יום טוב לחר השבת וכמו כן תאסר כשנולדה בשבת משום שבת לחר יום טוב וכמו כן הכנה שהיא הכנה שבעית אסורה גזיר מדרבנן ובה חולקין בית שמאי ומתירין אותה לכל אם ההכנה היא במלאכה מיום טוב לשבת הרי היא אסורה לדברי הכל וממה שאתה חייב לדעת כי בזמן הזה שאנו עושין שני ימים טובים ביום שנולדה ביום טוב לחשון תאכל בשני חון משני ימים טובים של ראש השנה מפני שהם קדושה לחת וכחילו שניהם יום לחד וכן שבת ויום טוב נולדה בזה אסורה בזה ודע כי כ' מה שנאמר בחילה ביום טוב לסור לטלטלו ממקום למקום וכפר קדמו לך מוה עקדים בשבת ושאור הוא האסור עצמו שבו מתחילים העסה ואין מחלוקת בין בית שמאי ובית הלל כי שאור ושמץ לענין מאכילה בבזית ואמר יתעלה שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם כי כל מוכל חמץ אמרו מכמים פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ לומר לך זהו שאור זהו חמץ אפל מחלוקתם לענין ביאור בית שמאי אומרים על כל פנים יש ביניהם הפרש ואם לאו למה אמר חמץ ולמה אמר שאור אלא כיון שהשאור ביניהם באכילה יש הפרש ביניהם לענין כי עור ובית הלל אומרים ילפינן ביעור מאכילה והביא בכאן זו ההלכה לפי שהיא מקולי בית שמאי ומתומרי בית הלל והוא דומה לביצה שנולדה ביום טוב:

השוחט חיה ועוף ביום טוב בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויכסה ובית הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא:

כי כשתקפה יד היונים על ירושלם כמו שנתפרסם נשתת נערה אחת מהם לחת מזרי היוני וחזרה לדתם והעיד פניהם וכנכנסה לבית המקדש והכתיבה נסנדלה על המזבח והיתה מדברת ומומרת לו בלשון יוני יקריב יקריב עד מתי אתה מכלה ממון של ישראל ולא תושיעם בעת צרתם ולפיכך עשו חכמי אותו הדור בכל המשפחה אינה ממנה ז' התרנגולת ראשה מה שכתבתי וקבעו זה לדורות משום והנשארים ישמעו וייראו ולין הלכה כרבי יהודה:

בית שמאי אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון ובית הלל מתירין: בית שמאי אומרים לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום ובית הלל אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל:

אין מחלוקת ביניהם בסולם של עליה שאסור לטלטלו ואין מולקין בסולם של שובך בראשות הרבים שאסור להוליכו משובך לשובך כי הרופא אותו מוליך סולם יאמר לתקן בו ביתו מוליכו ויחזור אותו בחילול מועד לכל המחלוקת ביניהם הוא בראשות היחיד בית שמאי מחמירים כל שקום שאסר חכמים מפני מראית העין לפילו בחדרי חדרים אסור והלכך כן הוא לכל בית הלל מתירין זה המעם מפני שמחת יום טוב ומה שאמרו בית שמאי שאסור לקח היוני ביום טוב אלא אם כן נענע מערב יום טוב הוא בגריך דאמרינן שבאותו שוכך כי האדם חס על בריך דאמרינן ושמא ימלך ולא ירבה לקחתם ואחר הכנסת יום טוב ימלך שבית ויקח אותם ושם מוקצה אפל בגריך שנייה והבאים אחריהם אין מחלוקת ודי לו שיאמר זה וזה אני נוטל:

זמן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים שנים ומצא שלשה אסורים שלשה ומצא שנים מותרים בתוך הקן ומצא לפני הקן אסורים ואם אין שם אלא הם הרי אלו מותרים:

רוצה בזה המאמר כשזימן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים לסורו ביום טוב כי נאמר אותו שזימן פרחו והלכו להם ולו שמצא אחרים הן שבאו ממקום אחר וזהו התועלת שמשמיענו וכמו כן כשהניח השני ומצא שלש נאמרו ממה נפשך שם אחרים הרי כלם אסורים ואמרו אם

אם אין שם אלא שם הרי אלו מותרין בתנאי שלא יוכלו לטוח ואם יש שוכך שני בקרוב מזה השובך לזה יהיו עומד בשורתו אלא שיהיה עומד בקצה זוית לימדנו שכאן אלא נאמר מן השובך השני כלומר לזה השובך לפי שהם כשנדדים מזה לזה מדדין והולכין אלא בשוה לשובכם ואינן נוטים ממנו:

בית שמאי אומרים אין מסלקין את התרסין ביום טוב ובית הלל מתירין אף להחזיר: בית שמאי אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר ובית הלל מתירין בית שמאי אומרי אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אלא אם כן יש עמו כזית בשר ובית הלל מתירין: בית שמאי אומרי אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מתירין:

תריסין הם הנסרים שנועלין בהם פתחי החנויות וכשאין להם ציר אין מסלקין אותן מותרות ואפילו הם לגעול בית שבתוך החנר וכשיש להם ציר בגד הנסר אין מסלקין אותן מסורות ואפילו הן לתנות שברשות הרבים לפי שבשום שעת יתקע לתוך הנסר מכל המסלקין בנסרים שיש להם ציר בשעת הנסר ובתריסי חנויות בלבד בית שמאי מוסרין ובית הלל מתירין החזרת תריסין ובתיבת הגזור לפני בית התריסה מפני שמחת יום טוב כי אם נאסר עליו החזרת התריסין ימנע מפתיחת החנות להוציא תבלין כדי שלא יבית החנות פתוח ויגנבו אשם מעונו וכמו כן אם אלו בהמה לא ישחטנה כדי שלא יפסיד הגזר שלי הוא יד האכתה גדול מעץ והוא עגול שכותבין בו הריפות ולוגמתן ופירוש לקנב בו לתוך עלי ובית שמאי מתירין הוצאה אלא אם יש בה צורך לאכילה לאמרו יתעלה לך אשר יאכל לכל נפש ולפיכך אמרו מין מוציאין לא את הקטן ואת הלולב וכיוצא בהם ובית הלל אומרים שמתוך שהותר הוצאה לצורך אכילה הותרה שלא לצורך ולאו כן אמרו מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך והוא עקר לאמתי:

בית שמאי אומרים אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביום טוב בין שהורמו מאמש בין שהורמו מהיום ובית הלל מתירין אמרו להם בית שמאי גזרה שוה חלה ומתנות מתנה לכהן והתרומה מתנה לכהן כשם שאין מוליכין את התרומה כך אין מוליכין את המתנות אמרו להם בית הלל לא אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן:

מתנות הן הזרוע והלחיים והקבה ועוד יתבאר לך כי מכלל הגבריס האסורין ביום טוב הין מגביהין תרומת המעשרות ואמרם כאן המזנה כי בית שמאי ובית הלל מולקין בהולכת חלה ומתנות ומודין שאין מוליכין תרומה ליהו אמת לכל הן מודין שמוליכין חלה ומתנות ומולקין בתרומה ובית הלל אומרים חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה ובית שמאי אמרו להם לא אם אמרתם במתנה שזכאי בהרמתה תאמרו בתרומה שאינו זכאי בהרמתן והוא לשון מחלוקתם:

בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ והמלח בפך ובעץ הפרור ובית הילל אומרים תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ:

עץ הפרור הוא העץ שמניחים בו הקדרות ומה שהצריך לעשות שינוי בשחיקת המלח לפי שהוא מפיג טעמו והיו מחסרין לתבלין ביום טוב והתבלין מפיגין טעמן ומחסרין חמיעותן וחריפותן כשישחקו מערב יום טוב ולפיכך מי שצריך לשחיקת מלח ביום טוב יעשה על כלפניס והשינוי היא שיטה המכתש על גידו:

הבורר קטנית ביום טוב בית שמאי אומרים בורר ואוכל ואוכל ובית הילל אומרים בורר כדרכו בחיקו בקנון

ובתמחוי אבל לא בטבל ולא בנפה ולא בכברה רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה:

בורר אוכל הוא שילקט האוכל מן הפסולת אחת אחת וכשהפסולת יותר מן האוכל הין מחלוקת שבורר ונוטל את האוכל ומדיח ושולה פירוש שיתן מים על העדשים הטחונים או הפולין ודומיהן וכשינבה וירבה הפסולת על פני המים וירד האוכל והוא מסיר אותו הפסולת בידו וזהו ענין שולה כלומר מסיר הפסולת ושופך אותו מעל פני המים והין הלכה כרבן גמליאל:

בית שמאי אומרים אין משלחין ביום טוב אלא מנות ובית הלל אומ משלחין בהמ חיה ועוף בין חיין בין שחוטין משלחין יינות שמנים וסלתות וקטניות אבל לא תבואה ורבי שמעון מתיר בתבואה:

הטעם שאוסרין בית שמאי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ונם בית הלל לא התירו אלא לצלות ביד מדם אחד או שנים אבל לצלות ביד שלשה או יותר ברבוי ויתן ביד כל אחד מהם הרי זה משור כדי שלא יעשה מלאכה של חול בשורות והתבואה מינה רחויה לאכילה לפי שהיא צריכה טחינה והטחינה ביום טוב אסור ורבי שמעון הומר שיכול לבשל אותן הורעים ולאכלן והין הלכה כרבי שמעון:

משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין ואף על פי שיש בהם כלאי והן לצורך המועד אבל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאינו תפור רבי יהודה אומר אף לא מנעל לבן מפני שצריך אומן זה הכלל כל שנאותין בו ביום טוב משלחין אותו:

הכנדים התפורים הם רחוין ללבוש ושאין תפורין הם רחויין לכסות ואמרו לף על פי שיש בהם כלאים בנגדים שהם בתכלית הקושי והעובי ומיעוט הריכוך כי כשהן כוה הענין מותר לתלותן וכיון שמותר לתלותן מותר לשולחן ביום טוב וזהו ענין שאמרם והם לצורך המועד וכשלל מסומר כבר בארנו לישור נעילתו בשבת וביום טוב בפרק שני בשבת ומעשה שהיו תפור ענינו שלא כגמרא שלפנינו אלא כשהוא מדוקק במין מן הדקוק מסור לשלמו ובמקום הירתו של רבי יהודה לא היה רחוי מעשה לבן לעילא עד שיעובד בסיל זמן ידוע וזה הכלל שוכר אמתי ושיעור דברו כן זה הכלל כל שנאותין בו אפילו בחול כמו שהוא ביום טוב משלחין אותו ולפיכך מותר לשלוח תפילין ביום טוב אף על פי שאסור לוכשן בשבת וביום טוב כמו שנתבאר בסוף עירובין ואל יקשה עליך דוקא העקר מה שאסרו לשלוח תבואה ביום טוב שהיא רחויה בחול כמותה שהיא על שיעשו כה מעשה שהוא מסור לעשותו ביום טוב והוא הטחינה:

פרק שני

יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל אדם בתחלה מיום טוב לשבת אבל מבשל הואיל יום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים תבשיל אחד ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת:

כבר בארנו למה שקדם מחדש מול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואמרו עושה תבשיל מערב יום טוב לא פחות מבשיבין לאחד בין לאלף וזהו עירובי תבשילין ונדיך כדכה ומדם אחד שיוכ בו למי שלא הניח ואינו נדיך ליטול מהם רשות על הדרך שבארנו בערובי חצרות:

חל להיות

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0086
DFG

חל להיות אחר השבת בית שמאי אומרי׳ משבילין את הכל מלפני השבת ובית הלל אומרי׳ כלים מלפני השבת ואדם בשבת ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין ומטבילין מגב לגב ומחבורה לחבורה:

כשהכלים הן טמאין מסוד להטבילן ביום טוב ולא בשבת לפי שקודם הטבילה לא היו רשאין להשתמש בהן בשעת השמשין בשם לאחר הטבילה וגזרה כמתקן מבע ביום טוב וכשיעיר לדם טמא בשחר מן הטומאות מותר לו לטבול בשב׳ לפי שגזרת כמתכוין לבנן גופו בלבד ואמרם ושוים שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין פירוש כי כשהמים הם טמאים שאפשר לו לתתם בכלי אבן ולהכניי אותו הכלי במקום מים עד שיעלו מי מקוה על פני הכלי שהן בו אותן המים השמאין ויטהרו המים וזהו ענין משיקין שיעלו המי עליו ומה שהצריך להיות הכלי מלאכי לפי שכלי חרסים שיהו מקבל טומאה כמו שיתבאר במסכת כלים ואילו היה נותן אותן המים הטמאין בכלי עץ וכיוצא בו מן הכלים שמקבלים טומאה היה נטמא הכלי באותן המים הטמאין שבתוכו כמו שיתבאר במקומות מטהרות וכשיכנים הכלי במקוה כמקוה שמטבילין כלי טמא ביום טוב והוא מסוד כמו שקדם בתחלת המאמר וזהו ענין אמרם אבל לא מטבילין ושיעורו אבל לא מטבילין כלי טמא על גב מימיו וכל זה בשבת אבל ביו״ט מותר לו להטביל כלי על גב מימיו ויטהר המים והכלי כאחד ומה שהצריכו לטהר המים לפי שהמי הטמאים הם מתוקנין ומי מקוה אינן ראוין לשתיה ואמר משבילין מגב לגב רוצה בו כי כשיש מאלו כלים טהורין משתמש בהן בבית הבד של שמן בדרך דמיון והוא תולין ורוצה להשתמש בהם בשת היין והוא תרומה מותר לו להטבילן שביעית ביום טוב לפי שהן ושם הם טהורים על כל פנים צריכין טבילה אחרת שם ירצה שיעשה בטהרה וכמו שבחבורה הוא שיהיו בו כלי טהור ויאכל בו בחבורה אחת מעשר שני בדרך משל שם רצה לאכל בו בחבורה אחרת מותר לו להטביל אותה הטבילה שניה ביום טוב והעקר בזו הטבילה מה שאגיד לך דע כי עוד יתבאר בפ׳ שני מתניתא כי מי שטבל לתולין אף על פי שהוא טהור בלי ספק אסור לו לאכול מעשר שני עד שיטבול פעם שניה לשם מעשר וכן שם טבל למעשר ורצה לאכול תרומה על כל פנים צריך טבילה אחרת וכן שם היה טהור לתרומה ורצה לאכול קדש יטבול לשם קדש ואלו הטבילות שאלו הטהור טובל אותן בין מעשר ותרומה וקודם שם המותרות לעשות ביום טוב ויתירנו זאת הטבילה ר״ש לפי שהיה לסיר טומאה אלא לתוספת טהרה שם כן שיעור דבריו כך שם טבל על גבי גתו טבל טבילה אחר את הכלי על גבי כדו ושם טובל לאכל בו בחבורה זו טובל לאכול בו בחבורה אחרת ביום טוב:

בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים מביאין שלמי׳ ועולות וסומכין עליהן:

מחלוקת בית שמאי ובית הילל היכן אלא בשלמים של חגיגה ועולה של ראיה והוא הדבר שהם יתבארו ולא ירחו פני היקש בית שמאי לומרים חג לה׳ חגיגה בלבד היא הקרבת ביום טוב אבל עולות ראיה הם קרבות בשאר ימי החג וכ״ש לומרי׳ לה׳ כל הלה׳ וכן מביאין ראיה בית שמאי מן הכתוב עברת תהיה לכם תהיה לכם ולא לגבוה ובית הילל מביאין ראיה מן הכתוב עברת לה׳ כל הלה׳ אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב ועוד יתבאר דבר הסמיכה במקומו:

בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אלא אם כן ראויין לשתיה ובית הלל מתירין עושה אדם מדור׳ ומתחמם כנגדה:

כלל הדברים כי חמים שהוחמו ביום טוב שרוצין בהן פניו ידיו ורגליו ואינו רוצין בהם כל גופו אלא אם כן הוחמו מערב יום טוב ושמין שהוחמו מערב שבת רוצין בהם בשבת פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו ואוסרים בית שמאי שניעיר אדם מים להתחמם בו לפי שעקר מחמ שאתר לך לשני יהבל לבל

נפש אינו נכנס תחתיו הנאות הגוף מבחוץ בית הלל אומרים כי מאחר שם אין לך אחר יהבל לבל נפש כלל הנאות הגוף כלם:

שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי ב״ש אין טומנין את החמין לכתחלה בי״ט ואין זוקפין את המנורה בי״ט ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמר רבן גמליאל מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין אמרו לו מה נעשה לבית אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין וחורי:

לפיכך בית שמאי מה שאומר לך והנה כי הם אומרים אין אופין ביום טוב לצורך הלה אם כן עירב בפת ואין מבשלין הלה אם כן עירב בתבשיל ואין טומנין את החמין הלה אם כן היו חמין טומנין מערב יום טוב ובית הלל אין מצריכין הלה עירובי תבשילין בלבד ולפיכך אמר רבן גמליאל אין טומנין את החמין מיום טוב לצורך הלה אם כן היו לו חמין כמו שביארנו מדעת בית שמאי וזקפין את המנורה עניינו כשהמנורה תהיה מחוליות בית שמאי אוסרין להקימה מפני שנראה כבונה וכ״ש אומרין אין בניין בכלים וגריצין כיכרות למס גדולות ורקיקין כיכרות דקות ואין הכונה גודל הככר והלה קטנו אבל הכונה רוב הלחם ומיעוטו כי בית שמאי אוסרין לאפות פת מרובה ביום טוב ובית הילל מתירין וחורי אין גדול ממיני מעשה הפופיש והלכה כדבריהן גמליאל:

אף הוא אמר שלשה דברים להקל מכבדים בין המטות ומניחין את המוגמר ביום טוב ועושין גדי מקולם בלילי פסחים וחכמים אוסרין:

מכבדין ידוע וזה לף על פי שהיתה מרגם עפרית ומוגמר הוא הקטרם להריח אבל לגמר הכלים דברי הכל אסור ובדי מקולם כלומר מכובד שהיה רחשו על כרעיו ועל קרבו כמו כבש המוכה שהיה נאכל בירושלים והלכה כחכמים:

שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרין פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה ומקרדין את הבהמה ביום טוב ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן רבי יהודה אומר אין מקרדין את הבהמה ביום טוב מפני שעושה חבורה אבל מקרצפין וחכמים אומרי׳ אין מקרדין אף לא מקרצפין:

פרתו של רבי אליעזר בן עזריה כבר קדם הדבר בו בפרק תמיסי בשבת מקרדין הוא הסרת הזבובים הקטנים הנתלין בריכות הבהמה ועושין שם חבורה כשמסירין אותם ומקרצפין הסרת הזבובים הגדולים שאינן עושים חבורה כשמסירין אותם כי הם סובלין דבר שאין מתכוין אסור כמו רב יהודה והלכה כרבי אליעזר בן עזריה בשומרו מקרדין את הבהמה בלבד כי הטעם מלבנו כמו שהודענוך פעמים דבר שאין מתכוין מותר:

הרחים של פלפלין טמאה משום שלשה כלים משום כלי קבול ומשום כלי מתכות ומשום כלי כברה: עגלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת ואינה נגררת אלא על גבי כלים רבי יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת:

נותן אלו הריחים היתה כמו שאגיד לך והוא כי הריחים עצמן שטוחין מסכבין בהם כמו כפה ויורד מהם כל הנטחן וכשולי הכפה כמו קערה קטנה יתכנם מה שיורד מן הכפה ושם של כרזל סובבת בכל ותחזיר הכל נוף אחד נמצא הריחי׳ של מתכות שטוחין שהוא כלי מתכות ומטמ׳ בפני עצמו והכפה המניפה

המנופף שמניעה מה שיורד ממנה מן הדבר הנטחן הוא נטמאת בפני עצמה לפי שהוא כלי בפני עצמו כמו שנטמאת הכברה והקערה שמתקנין בו הדבר המנופף המטמאת בפני עצמה כמו כלי קיבול והולידעגו שכל חלק מאלו הפלגים הלקים כלי בפני עצמו ולפיכך אי אתה מוסס מזה הכלל לומר שברי כלים הלמ כלי ומקבל טומאה וטומאת מדרס שהטלך עליו קוב ולפיכך הוא הדין וכיוצא בדבר מבליל וכבר נתבאר לך מזה דבר מועט בזבחים ועוד יתבאר לך כל מקום המדרס במסכת זבים והוו אומרי בשם רבי יהודה הוכיח הגרת לוף על גבי כלים כדי שלא תעשה רוסם בארץ ואחד אומר בשמו מון הטעלה מפני שהוא כובשת עניגו שהוא מזוז הארץ בלבד ואינה מופרת ודעת רבי יהודה כבר שמעת אותו כי הוא סובר דבר שאין מתכוין אסור והעיקר מה שהודעתיך דבר שאין מתכוין מותר ולפיכך יהיה הדין כמו שנתבאר בזבחים גורר הלם מטה בסם ומפסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חרין:

פרק שלישי

אין צדין דגים מן הביברין ביום טוב ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין חיה ועוף מן הביברין ונותנין לפניהם מזונות רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הביברין שוין זה הכלל כל המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר:

ביברים פי בריכות גיס שצודין בהם דגים ועוד פירוש ביברים נתיס מוקפות שמגלין בהם החיות וכל מה שהוא אסור לאכלו ביום טוב מפני שהוא מוקצה אסור ליתן לפניו מזונות מחוסר צידה הוא כל שמוכרים הבא מצודה ונלודנו ומה שהוא כן מוקצה הוא: והלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו:

רבן גמליאל סובר כי ספק מוכן אותר וכן סובר כי נכרי שהביא ביום טוב דגים או פירות אף על פי שנדון ביום טוב מותרין ואין הלכה כרבן גמליאל וכשהביא נכרי פירות ונתחמת מצורתן שלא נתלשו ביום טוב וכן דגים שנתחמת מצלינו שלא נצודו ביום טוב ולא בהו מחוץ לתחום שהן מותרין לאוכלן ביום טוב ואפי לאותו שבשבילו ואם בהו מחוץ לתחום או נסתפק בזה מותרין לישראל אחר ולא לאותו שבשבילו והדבר מבנוד או נסתלפ ביום טוב לשעון מותר לאכלו בשני אלא בשני ימים טובים של ראש השנה שהן קדושה אחת:

בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא אם כן יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי רבי עקיבא אומר אפלו כזית חי מבית טביחתה שחטה בשד לא יביאנה במוט ובמוטה אבל מביא בידו אברים אברים:

וזהו הלכה כרבי עקיבא:

בכור שנפל לבור רבי יהודה אומר ירד מומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו לא ישחוט רבי שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן:

רבי יהודה אומר רואין את המומין ביום טוב ורבי שמעון אומר אין רואין

אין נמנין על הבהמה לכתחילה ב"ש אבל נמנין עליה מערב יום טוב ושוחטין ומחלקין ביניהן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר בנגד הכלי או בנגד הקופין וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר:

אין נמנין פירוש שלא יפסוק דמיס ביום טוב ויאמר זאת הבהמה בשבתה פשיטין בדרך משל ניקח אותה עבדים בני אדם פשוט לכל אחד: אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר שאסור להסתפק בה ואפי שלא לצקול בעין אחת אחד מהן בכף מאזנים או לכסות בהן כלי והלכה כחכמים:

אין משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאדם על גבי חברתה לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלקים ביניהם:

השחוז היא העגרת הסכין בריחיים: ואם מחלקין ביניהם פיאמר לו תן לי דניר הרבה או שמיניתו או חלק כך ממנו:

אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו מעשה באבא שאול בן בטני שהיה ממלא מדותיו מערב יום טוב ונותנן ללקוחות ביום טוב: אבא שאול אומר אף במועד עושה כן מפני ברורי המדות: וחכמי אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות: הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי ביצים ואגוזים במנין שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו:

אבל לא במדה רואה הוא אבל לא נכלי מיוחד למדה אבל אם היה כלי מוכן להיות מדה ועדיין לא נעשה בדיוק ולא שמוהו מדה מותר לתת לה ורבי יהודה אוסר לפי שהוא כלי ידוע למדה והיה עושה אבא שאול בן בטני את המומין ביום טוב ולשון התורה כי הכבור קדש אבל אם נפל בו מום מיד נפתלקה הקדושה ממנו ויהי מותר לאכול בחולין לאמרו כי יהיה בו מום ועוד יתבארו לך המומים כולן המתירין הכבורות לאחוטה במסכת בכורות ולפיכך אם נפל לבור ולא נפל בו מום אין מותר להעלותו מן הבור לפי שאינו רואי לאכילה אף על פי שאלינו נער בעלי חיים דאוריתא ומה שאמר ואם לאו לא יאבור ולא אמר ואם לאו לא יעלה רגה בו כי אם עבר אדם ואחטו בבור והיה בו מום עובר מערב יום טוב שאסור לשחוט בו הבכור וקור עתה אחר שהעלהו מום קבוע אסור לשחטו ביוסטוב לפי שיבא על דעתינו שכיון שהתחיל המום מערב יום טוב דעתי עליה ואינו מוקנה כי רבי יהודה סובר כי על כל פנים היה מום ניכר מערב ר"ה ומה שהתיר בכור שנפל לבור לשוחטו במומו שיש בו משום נער כ"ח לפי שמעלין אותו ושוחטין אותו כיון שמותר לו רואית מומין ביום טוב אבל כשעלה ונסתלק נער בעלי חיים אינו דין לשוחטו ואפי היה המום עובר מום קבוע שהוא מוקנה ועוד יתבאר לך בכורות מומין עוברין ומומין קבועין ורבי שמעון שאינו מתיר רואי מומין כ"ש מי שיפשר לראות כלל והלכה כרבי שמעון:

בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה ועל החלה שנטמאה ונכנס לבי המדרש ושאל ואמרו לו לא יזיזם ממקומם:

זה הדבר אינו אלא בבהמת קדשים שמתה כי העקר אצלינו אין מאכילין את הקדשים לכלבים ולפיכך אין מזיזים אותה ממקומה אבל בחמת חול שמתה מתחכן אותה ומאכילין אותה לכלבים ובתנאי שתהיה מסוכנת מערב יום טוב אבל אם אינה מסוכנת מוקנה היא ואסור לטלטלה:

אין נמנין על הבהמה לכתחילה ב"ש אבל נמנין עליה מערב יום טוב ושוחטין ומחלקין ביניהן רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר בנגד הכלי או בנגד הקופין וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר:

אין נמנין פירוש שלא יפסוק דמיס ביום טוב ויאמר זאת הבהמה בשבתה פשיטין בדרך משל ניקח אותה עבדים בני אדם פשוט לכל אחד: אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר שאסור להסתפק בה ואפי שלא לצקול בעין אחת אחד מהן בכף מאזנים או לכסות בהן כלי והלכה כחכמים:

אין משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאדם על גבי חברתה לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר אבל שוחט ומחלקים ביניהם:

השחוז היא העגרת הסכין בריחיים: ואם מחלקין ביניהם פיאמר לו תן לי דניר הרבה או שמיניתו או חלק כך ממנו:

אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר' יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו מעשה באבא שאול בן בטני שהיה ממלא מדותיו מערב יום טוב ונותנן ללקוחות ביום טוב: אבא שאול אומר אף במועד עושה כן מפני ברורי המדות: וחכמי אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות: הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי ביצים ואגוזים במנין שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו:

אבל לא במדה רואה הוא אבל לא נכלי מיוחד למדה אבל אם היה כלי מוכן להיות מדה ועדיין לא נעשה בדיוק ולא שמוהו מדה מותר לתת בה ורבי יהודה אוסר לפי שהוא כלי ידוע למדה והיה עושה אבא שאול בן בטני את

שאמרו עלין מפני ביטול בית המדרש כדי שלא יתבטל בעת המשקל ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק רביעי

המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופ אבל מביא הוא על כתפו או לפניו וכן המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחוריו אבל מביאה הוא בידו ומתחילין בערמת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה:

העקר בכל זה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול שלא בשביל שלא יסבור לו לעשות חוץ ומתחילין בערמת התבן בתנאי שיסיר התבן מלא קוסים שמינו רצוי שלא לשריפה והוא כמו מוכן לאח וגינו כדרך הכפה שבל אם אינו כן כמו שזכרנו הרי הוא כמו עצים שבמוקצה בשוה וכאן בכאן במוקצה מקום מיוחד להצניע שם העצים:

אין נוטלין עצים מן הסכרה אלא מן הסמוך לה: מביאין עצים מן השדה מן המכונס ומן הקרפף אפילו מן המפוזר איזהו קרפף כל שסמוך לעיר דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת:

סוכת החג נחשב להנות בעצי כל ימי הסוכות לומרו חג הסוכות שבעת ימים לה שלהיכס וכאן הקבלה כשם שאחל שם שמי על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכ והדבר בכאן הוא על סכה שאינה של מנוה כי העקר אצלנו אין עושין לחל ואין סותרין לחל ביום טוב וכל שכן בשבת וכבר קדם זה בשבת ואמרו ומן הסמוך לה ענינו מן הסמוך לדפנות ואמרם מן הקרפף לפילו מן המפוזר הינה הלכה שלא מן המכונס על כל פנים וכתנאי פיסיה מן המכונס שבקרפף לחל מן השדה לא יביא ולפילו מן המכונס ורבי יהודה אומר כי על כל פנים צריך פתח ויהיה סמוך לעיר ורבי יוסי אומר כי כשים לו פתח ולפילו רחוק מן העיר קרוב לחלפים לחמ שהוא תחום שבת מותר ליטול ממנו והלכה כרבי יוסי:

אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב ואין מבקעין לא בקרדום ולא במגרה ולא במגל אלא בקופין: בית שהוא מלא פירות סתום ונפתח נוטל ממקום הפתח רבי מאיר אומר אף פותח לכתחלה ונוטל:

שעור זה המצוי כך אין מבקעי עצי מסוקר של קורי ולא מן הקור שנשברה ביום טוב אלא אם נשברה מערב יום טוב ובשאין מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל ושעם אלו הכלים ככר כולם קדמו ונתבארו וקופין הוא כלי ברזל שחותכין בו הבשר ואין רצוי לבקע העצים אלא בכך הקנר שהוא כמו התן ובקרע זכרות והבל הרחב בקבות לפי שאין דרך בני אדם לבקע בו ויהיה שינוי ומה שאמר רבי מאיר פותח אינו רוצה לומר שיסתור הכתלים ביום טוב אבל כפי סברתו הוא מותר לפתוח אם היו כתלי חותו החנר לבני סדורים מבלי בנין ואין הלכה כרבי מאיר:

אין פותחין את הנר מפני שהוא עושה כלי ואין עושין פחמין ביום טוב ואין חותכין את הפתילה לשני רבי יהודה אומר חותכה באור לשתי נרות:

נר ידוע והנרות שלהם היו עושין אותן זוגות וחותכין אותן לאחר עשייתן חותכה בלור לשתי נרות הוא שיתן הפתילה קנתו בנר אחד וקנתו בנר אחר ויתן הלור ביניהם ותתחלק ותהיה פתילה דולקת בזה הנר ופתילה דולקת בזה הנר ואסר חתיכת פתילה בסכין או במספרים לפי שהוא מתקן מנה ולמעלה ניד מותר והלכה כרבי יהודה:

אין שוברים את החרס ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח ואין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין ואין מקיפין שרטי חביות לשפות עליהן את הקדרה ואין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב ורבי אלעזר ברבי שמעון מתיר:

נייר ידוע וכשנותנין עליו שמן עומד לפני האש כל זמן שימנח בו שמן ומכבשים פירוש שאוזין האפר בשמן ואם מנע הכיסול גורפין אותו האפר ובקצת חתיכה של עץ שאינה כלי ואמר וכן בדלת רוצה בו כי כן המשפט בדלת אין סומכין אותו בבקעי כי העקר אצלנו לא ניתנו עצי אלא להסקה:

רבי אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שניו ומגבב מן החצר ומדליק שכל מה שבחצר מוכן הוא וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק:

לא התירו חכמים שיטול אדם קיסם לחצות בו שניו אלא מחכוס על בהמה בלבד ואסור לחתכו ולתקנו אלא אם כן היה רטוב ורצוי להאכילו לבהמה כי כל מה שהוא רצוי להאכלת בהמות מותר לחתכן בשבת ואין הלכה כרבי אליעזר ואמר חכמי מגבב מלפניו שניהם כי כשאבל בשדה שקוצץ מסכיבותיו ומדליק:

אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן הרעפים ולא מן המים ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן: ועוד אמר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר וחכמים אומרי עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן:

רעפים לבנים שרופי בכבשן ואינו חושר לבנן הרעפים אלא החדשים אם לפי שהם נשרפות ומתחזקות ונראה כמתקן כלי ביום טוב אבל המלבנים והרעפים הישנים והחדשים מותר ללבנן ולבשל ולצלות עליהם ומוקצה הוא משאר שאוטרין בם תלמים וענבים וזולתם ליבש ומה שהתנה בשביעית לפי שבשאר שנה אינה שביעית אסור לאכול מה שנמצא באותו משאר ביום שבת עד שיוציאו מעשרותיו כי עקר אצלנו שבת קובעת למעשרות כמו שזכרנו במקומות מסדר זרעים ושביעית אינה חייבת במעשרות כמו שנתבאר במקומות מסדר זרעים ואין הלכה כרבי אליעזר:

פרק חמישי

משילין פירות דרך ארובה ביום טוב אבל לא בשבת ומכסים פירות בכלים מפני הדלף ובן כדי יין וכדי שמן ונותנין כלי תחת הדלף בשבת:

מותר להשיל פירות דרך ארובה בגג אחר כשיראה לטלטלן ממקום למקום אבל להשילן מגג לגג אחר אסור ואפשר מה שאמרנו כמה פעמים שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ולפי המים הנוזלים מן הגגות אחלוקות בעת ירידת הגשם:

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0089
DFG

בל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו ביום טוב: ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשר כל אלו ביום טוב אמרו קל וחומר בשבת אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד:

לימרס משום שבות ומשום רשות ומשום מצוה רובה בו כי מה שאמר ל תשבת בכנם תחתיו השביתה מן הדברים שהוא מספר והם הנקראים שבות ועוד מן הדברים שרשות לחדם לעשותן ושלא לעשותן אבל הם תלוין בחנות ויש להם מצוה כדברים התוריים והם הנקראים רשות ועוד יבחם תחת לימרו תשבת בהשלמת הדברים שעשיתן מצוה ושלום מצוה והם שותן שנקראין משום מצוה וטעמי מקורן כלן מה שאגיד לך אין עולין באילן גזרה שמא יתלוש ולא רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יחתוך ומורה להכשיר ולא שטין גזרה שמא ישבור חבית של חייטין ולא מספקין ולא מרקדין ולא מטפחין גזרה שמא יתקן כלי שיר ומספקין הוא שנאמר והשכחה בעלכל ומטפחין השכחה יד על יד ואמרו משום רשות לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין לכלן יש תנאים לא דנין בתנאי שיהיה במקום יותר מכדי ממנו לא מקדשין בתנאי שיהיו לו מאה ובנים שאינו חייב במצות פריה ורביה ולא מיבמין ולא חולצין בתנאי שיהיה לו מת גדול ממנו שבו היה למצוה כמו שאמרו מצוה בגדול ליבם ובשאינו חלו התנאים לא יהיו חלו הדברים רשות אבל אם הלבר להפך שלא יהיו חלו התנאים לא יהיה מצוה רשות שלא מצוה והטעם שאמרו כלן גזרה שמא יבתוב ולא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין גזרה משום מקח ומחבר ולא מגביהין תרומה ומעשרות ואפילו ליתנם לכהן בו ביום ובזה הבר ולא הבר בהונאתם ביום טוב כדי ליתנם לאחר יום טוב ומה שאמר אין בין יום טוב לשבת שלא חיכל נפש בלבד זהו דעת בית שמאי אבל דעת בית הילל כי יש דברים רבים שלבד לוכל נפש שהן מותרין ביום טוב ואסורין בשבת ומשם אמרם בתחילת הפרק משילין פירות וכמו כן הופחת לולב וקטן וספר תורה כמו שבאמרנו כאן סקלס:

דבהמה והכלים ברגלי הבעלים המוסר בהמתו לבנו או לרועה הרי אלו ברגלי הבעלים כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית הרי אלו ברגליו ושאין מיוחדין הרי אלו כמקום שהולכין:

כבר קדם לך בעזרתי תחומין כי האדם יכול לילך לשלי זה רוח שירצה יותר מלפים אמה והוא שיסמר שעור אותה התוספת מן הרוח שכבבדו על הדרכים שקדם חלוקם לשם ואמר בכאן כי בכל מקום שיוכל האדם ללכת תלך בהמתו וכל תעניו ואמרו המוסר את בהמתו לרועה או לבנו הרי הגדולה שבאמרו כאן מקלס:

פרק חמישי ביצה

הלו ברגליו הוא בו ברגלי הבעלים ובתנאי שיתן אותה לבני בנים או לבני רושים שלא נתקיימה קנייתה לאחד מהם אבל אם נתנה לרועה אחד הרי היא ברגלי הרועה:

השואל כלי מחבירו מערב יום טוב ברגלי השואל ביום טוב ברגלי המשאיל וכן האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו ברגלי שתיהן רבי יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש:

אמרם ברגלי השואל אפי' לא נתן לו אותו הבגד אלא ביום טוב כיון שקדש שלילתו מערב יום טוב הרי היא ברגלי השואל ואמרם ברגלי המשאיל ואפי' היה רגיל לשאול ממנו אותו תלוק בכל יום טוב לא נאמר שיהיה עקר לאותן רגילות אלא כיון שלא שאלו מערב יום טוב הרי הוא ברגלי בעליו וזהו הלכה כרבי יהודה ואמרם ברגלי שתיהן ענינו שבאותה העיסה היו בה שותפות כדי שלא תלך אותה העיסה אלא עד מקום שנתיהן יכולין לילך שאם האחת ערבה למורח תלפים אמה שהי אפשר לה ללכת במערב אפי' זרת אחת כמו שנתבאר והאחרת ערבה במערב אלפים אמה שהי אפשר לה ללכת בבד האורח כלל אותה העיסה לא יוכנה ממקומה:

הגחלת ברגלי הבעלים ושלהבת בכל מקום גחלת של הקדש מועלין בה ושלהבת לא נהנין ולא מועלין המוציא גחלת לר' חייב ושלהבת פטור: בור של יחיד ברגלי היחיד ושל אנשי אותה העי' ברגלי אנשי אותה העיר ושל עילי בבל ברגלי הממלא: מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר להביא אצלו מפירותיו לא יביאו ואם ערב הוא פירותיו בכמוהו:

כל זה מבואר:

מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות אלא אם כן זכה להם מנותיהם מערב יום טוב: אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין את הבייתות אלו הן בייתות הלנות בעיר מדבריות הלנות באפר:

ויכלה בחמלי לנות בעיר בתוך תחום שבת ולנות בחפר שיהיו בכפרים כל ימי החום והקיץ וחינן בכנסות לעיר עד שירדו הגשמים וחפר שם הכפרים ואמרו מסקין להודיעך תועלת כי ההשקאה קולה שחיטה יתיר ריחתה וחם יש שם פירכא חלושה בשחיטת ובכירתת וחפר שחיטת המדבריות לפי שהם מוקפה:

סליק פירוש המשניות ממסכת ביצה

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0090
DFG

פירוש המשניות ממסכת ראש השנה

ראשי שנים הם באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה רבי אלעזר ורבי שמעון אומרי באחד בתשרי : באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי בית הלל אומרים בחמשה עשר בו :

למלכי רומה כו למלכי ישראל ומה התועלת היא לענין הסערות נפי שביון שיבואם יום אחד מניסן נתחוב לו שנה ית ירה על מנינם ולרגליס רומה נו כי הרגל שנה אחד מניסן נתחוב לו שנה ית ירה על מנינם ולרגליס רומה נו כי הרגל שנה אחד מניסן לרגלים והתועלת כוה כי העקר תגלנו מה שאמר הכם לא תאחר לשלמו היכו עובר עד שיעברו עליו שלשה רגלים ורבי שמעון אומר וחג המצות תחילה כדי שיהיו על הסדר והוא ענין אמרו בכאן לרגלים והיכה הלכה וכיון שעבר עליו רגל אחד ולא הביא קרבנותיו למקדם שוכר נשבה והוא אמרו ואלת שמה והבאתם שמה עולותיכם ותועלת ידיעת תחילה למעשר בהמה כדי שלא יהיה המעשר מן הגולדים כשנה זו עם הגולדים כשנה של אחריה ועוד נכאר זה בפסכת בכורות ואמרו רחש השנה לשני רומה נו למנין היכירה והתועלת נו לידיעת מניין השמרות גם כן לשמטי וליובלות תלוי על פי שדיני היובל אין מתחילין אלא מיום הכפורים העבירי לפי שאמר הכם יתכרך בכיום הכיפורים תעבירו שופר ונומר אלא מרחשית הכשנה יתחיל תזיכותה ותסתלק העבודם מן העבדים כדכר הכם יתכרך וקדשתם את שנת החמשים שנה ולנטיעה הוא דכר הכם שלש שנים יהיה לכם ערלים כשנה הרביעית והיה כל פריו ונומר והוא שנה נטע שלש נטיעה קודם יום אחד מתשרי למד יום עלתה לו שנה כמו שנתנגו העקר כפרק זני תמסכת שביעי ותהיה השנה הנכנסת שניה ולגי חמשול לך זה בשעין החילון הוא שעשאהו כחשבה עשר כתב מסכת חמשה ועשרי תחשוב שרית שנת חמשה ועשרים שנה רחשונה ושנת שנה ועשרי שנה שניה ושנת שבעה ועשרים שנה שלישית והם שני ערלה אכל לא יסתלק דין הערלה עד חמשה עשר כשבע מסנת שמנה ועשרים וכמו כן דיני נטע רבעי לא יסתלק מוך החילון עד חמשה עשר כשבע מסנת תשעה ועשרים וזהו אמרם ופירות נטיעה זו לשורין עד חמשה עשר כשנט הם לערלה ערלה הם לרבעי רבעי וכפר קדמו דיני הערלה ונשא רבעי במקומן ולירקות ולחילון זה התועלת למה שקדם מן העקיבים בסדר זרעים מין מעשרין מן האחד על השין ומניני המעשרות גם כן יעתנו כשנים כמעשר שני וכמעשר שני כמו שנכארנו לשם :

בארבעה פרקים העולם נדון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם ובחג נידונין על המים :

על התבואה כתה שיתחדש עליה מלקות ואם תהיה מרופה לו מעכוה וכני מרון הכהן תרגום כבני חמרנא ומניכו מחשבין על בני אדם ודנין עליהם כנדיכו וכחלאים והמות והחיים וולתם מעניני האדם והנגלה מזה מתחל מבואר כיצד תרגה אכל הנסתר מניכו קשה מלא כלי שפק :

על ששה חדשים השלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח על אב מפני התענית על אלול מפני ראש השנה על תשרי מפני

תקנת המועדות על כסלו מפני חנוכה ועל אדר מפני הפורים וכשהיה בית המקדש קיים יוצאין אף על איר מפני פסח קטן :

העדת העדות ברחיית הלבנה היכו חלה בירושלים ומירושלים היו כית דין שולחין הבלוחין לכל המרכות כיצד היתה מכית שני לא היו מתענין לא עשרה בטבת ולא שבעה עשר בתמוז חלה מי שהיה רוכה מתענה ומי שלא היה רוכה לא היה מתענה ומפני זה לא היו יוכחין על שבת ועל תשעה באב יתכרך הם את הכם כוס הרביעי וכוס החמישי וגומר הלל כמי שנתן כיצד הכחירה הכו מתענין הכו אין מתענין וכוס הרביעי הוא שיש בתמוז כי תמוז החסר הרביעי וכוס החמשי תשעה באב שיחול בחדש החמשי וכוס הרביעי כוס גאולה וכוס השבירי עשרה בטבת לפי שכוח בחדש העשירי ואף על פי שהיה הרעות כיכם שלא להתענות בתשעה כאב כמו שזכרנו הוא מתענין בו מפני תביעת מיני החכל שלידעו בו כמו שיתבאר בתענית ואמרו על חלול מפני רחש השנה כי חלול על הרוב עשרים ותשעה יום וכשילעו רחש חדש חלול ידעו ורחש השנה כרוב השני והיו יוכחין על תשרי לידע רחש תשנה בחמת לפי שהי שפי חפסר פיסיה חלול שלשים יום :

על שני חדשים מחללי את השבת על ניסן ועל תשרי שבהן השלוחין יוצאין לסוריא זבהן מתקנין את המועדות וכשהיה בית המקדש קיים מחללין אף על בולן מפני תקנת הקרבן :

העלים שרולין את הלבנה הם שמחללין את השבת אם היו רחקי מירושלים כמו שיתבאר לקמן ולאחר מפני תקנת הקרבן הוא לשון התורה נקדנן מוסף על כל חדש וחדש :

בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת רבי יוסי אומר אם נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת :

נעליל פירוש נגלה ומפורס והוא שם נרחה הירח גדול כזכות הרואר גבוה מן החופק כדי שירחוהו כל הכם כי לפעמי ירחה נסתר קרוב מהחדשות הנרחה בעת עקיעת השמש על שלא יסיגנו חלה לחדש שרחות עיניו חד חד ר' יוסי כי בשהוה נגלה לכל העם רחוהו ככל תקו כי בחות נרחה בירושלים ואין נריכין לעדים ולפיכך אין מחללין חשבת ואין הלבה כרבי יוסי :

מעשה שעברו יותר מארבעים זוג ועכבן רבי עקיבא בלוד שלחו רבן גמליאל אם מעכב אתה את הרבים נמצאת מכשילן לעתיד לבוא :

מפני מה עשה כן לפי שרחה כי עדותם לא היתה בו תועלת ואמר לו רבן גמליאל לפי שהלו העדות שם בלי תועלת שמא יהיה חבל אחד שחד שם נוחן העדת עדות מועיל בירח אחד ויעכב הלבה להביא מפני שלא נשמעו לדברי נוחן שעבר והלבה ברבן גמליאל :

אב ובנו שראו את החדש ילכו לא שמצטרפין זה עם זה אלא שאם יפסל אחד מהן יצטרף השני עם אחר רבי שמעון אומר אב ובנו וכל הקרובין כשרין לעדות החדש אמר רבי יוסי מעשה בטוביה הרופא שראה את החדש בירושלם הוא ובנו ועבדו משוחרר וקבלו הכהנים אותו ואת בנו ופסלו את עבדו וכשבאו לפני בית דין קיבלו אותו ואת עבדו ופסלו את בנו :

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0091
DFG

מי שמכיר עדות החדש בקרובים יבוא בחוץ מן הפסוק ויעמוד על מקום החדש ויזה לכם עדות זה תקע כשרים וחכמים אומרים עדות זו תהיה מצוה לכם פירוש כי רחמיית הירח ענינים יהיה מסור לבית דין לא לכל אדם שירצה אותו שיוכל לקבוע וזה כפי רחמיתו ואין הלכה כדברי שניהן:

אלו הן הפסולין המשחק בקוביא ומלוי ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית ועבדי זה הכלל כל עדות שאין האשה כשירה לה אף הן אינן כשרין לה:

פרוד יתבארו לינו פסולי עדות ותגליהן בסנהדרין:

מי שרא את החדש ואינו יכול להלך מוליכין אותו על החמור אפי במטה ואם צורה לו לוקחין בידם מקלות ואם היתה דרך רחוקה לוקחין בידם מזונות שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעדות החדש שנאמר אלה מועדי ה אשר תקראו אותם במועדם:

כבר כתבתי לך בפרק שני מפסחים כי בכל מקום שנקרא מועד הוא בן תפילו בשבת:

פרק שני

אם אינן מכירין אותו משלחין אחר עמו להעידו בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל אדם משקלקלו הצדוקים התקינו שלא יהו מקבלין אלא מן המכירים:

הציעור שם לין בית דין מכירין זה זה שהעיד על החדש משלחין מבני המקום עמו זה לחעיד עמו זה כשר כגון ואמר כך וכך הטעם שמחמתן אין מקבלין עדות אלא מן הידועים והמכירים ואמר ברחמיה סוכרין הגדוקים עדי שקר להעיד על הרחמיה:

בראשונה היו משיאין משואות משקלקלו הכותים התקינו שיהו שלוחין יוצאין כיצד היו משיאין משואות מביאין כלונסאות של ארז ארובין וקנים ועצי שמן ונעורת של פשתן וכורך במשיחרה ועולה לראש ההר ומצית בהן את האור ומוליך ומביא ומעלה ומוריד עד שהוא רואה את חבירו שהוא עושה בן בראש ההר השני ובן בראש ההר השלישי ומאין היו משיאין משואה מהר המשחה להר צרטבא ומהר צרטבא לגרופינא ומגרופינא לחורן ומחורן לבית בלתין ומבית בלתין לאחוזה משם אלא מוליך ומביא ומעלה ומוריד עד שהיה רואה כל הגולה לפניו במדורות האש:

כיון הכותים משיחין משואות ענינו שהיו מבערי מוריס גדולים שלא נעצו הרחמיה ברחמה מותן המוקים היה סביב שמירפלים היו יוצאין:

חצר גדולה היתה ביהושלם ובית יעזק היתה נקראת ולשם כל העריכם מתכנסין ובירית דק בודקין אותם שם ומעודות גדולות עושין להם בשביל שיהו הגולין לבא: בראשונה לא היו זזין משם כל היום התקין רבן גמליאל הזקן שירחה מהלכין אלפים אמה לכל רוח ולא אלו בלבד אלא אף החכם הבא לילד והב להציל מן הדליקה ומן הגייס ומן הנהר ומיד המפולת הרי אלו כאנשי העיר ויש לה אלפים אמה לכל רוח:

כל זה מבואר וכבר קדמנו עקרי זאת ההלכה התחתונה בפרק הרביעי מעירובין:

ביצד בודקין את העדים זוג שבא ראשון בודקין אותו ראשון ומכניסין את הגדול שבהן ואומרים לו אמור כיצד ראית את הלבנה לפני החמה או לאחר החמה לצפונה או לדרומה כמה היה נבוה ולאין הירח נוטה וכמה היה רחב אם אמר לפני החמה לא אמר כלום ואחר כך היו מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהם מכוונים עדותן קיימת ושאר כל הזוגות שואלין אותן ראשי דברים לא שהיו צריכין להן אלא כדי שלא יצאו בפחי נפש בשביל שיהו רגילים לבוא:

לפני החמה או לאחר החמה רומה בו המאי ממנה מצד הסמס ומאי לצפונה או לדרומה כי הלבנה והכוכבים ירחקו מדרך הסמס פעם בדרום ופעם בצפון ומאי היה רחב הלבנה נפוני כשיתמד ומאי ירחי דרומי ומאי כמה היה נבוה רומה בו כמה היה נבהו מן האופק לפי רחות העין ולאין היה מוטה עיניהו קרניה כי קרני הלבנה יפתנה היותם על נוכח הרוחות כפי רחב המדינה ורוחב הלבנה ומקומה מגלגל המזלות וכמה היה רחב עגינו כי הלבנה יפתנה שיעורה בפתחתה כפי קידוכה או ירחוקה מן הסמס ומיבות אלו הסימנים כולם וידיעתם לא יתחמתו אלא בימים רבים מן החכמות במופתים וחכמת התכונה ונלותה ואין היו מחשבין הלבנה בכל מקום וידעים אם תרחה אם לא תרחה כפי היות מחשבון החמתי ואם היו יודעים אלא תרחה לא היו משגיחין לדברי החומר אלו רחיתיה לפי שהוא עד שקר ואם אינו יודעים בדרך החשבון כי רחיתה היתה דברי הכוזבי היו מבקשין עדים על רחיתה לפי שפשר לרחות בדרך התכונה אלא שמעבי מכסין חותה שהיה החומר בלילך אבל או יהיה המקום מעניין אותה ממנו נמוך ולא תרחה והיו בודקין אותן אם היתה רחיתה רחיתה שקר ואם הי

קנוק מניין למניין אחד וידמה שהוא התגבר על חכמה גדולה ולא ידע לה ענין ולא כונה אם היו מלאכה תכוין הרואים אם לא וכאשר התבאר לקמן המחודש שהחשבון מכוין הרואים בשום פנים חוזר להכחיש הראות ואמר שאין לנחנו עומדין על פי הראיה והעיקר החשבון התורני ולא נפל המחלוקת בין בני אדם והוכחתו הדברים המתפיית אלא בהעדר החכמה ואין שום אדם שיכיר שיעור מה שאמרנו ושהועלנו בזה המאמר המועט שקדלא כמה שהני פתיחי לומר בחותו תכור שאחבר אלא אדם בעל לחמונה ודעת וחריצות מריזות בדיעות התמיתיות ומי שאינו מטעם עצמו ובתנאי שהוגע עצמו ועתל שניים רבות בחכמת הפרדס וזת עד שלקח מהם מכה יפה לעצמו ושם לתו יהיו דברי בידו מתיר ביד כשיל :

ראש בירת דין אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש בין שנראה בזמנו בין שלא נראה בזמנו מקדשין אותו רבי אלעזר בר צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו שכבר קידשוהו שמים :

זמנו הוא ליל שלשים מן החדש שעבר ושלא בזמנו ליל אחד ושלשים שהוא ללא חדש כהכרח בין שנראה היה בין לא נראה והנה קמת לומר כי בליל ללא חדש חדש תראה לו לא תראה נדרך קדום החדש על כל פנים ודבי אלעזר לומלכי אין מייבין בקדוש החדש על כל פנים שנאמר וקדשתם את שנת החמשים שנה שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש חדשים ענייננו שאין קדוש החדש תובה והלכה כדברי אלעזר בר צדוק :

דמות צורות לבנות היו לו לרבן גמליאל בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיוטו ואומ הכוה ראית או כזה : מעשה שבאו שני ואמ ראינוהו שחרי במזרח וערבי במערב אמר רבי יוחנן בן נורי עדי שקר הם כשבאו ליבנ קיבלן רבן גמליאל ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו ובליל עיבורו לא נראה וקבלן רבן גמליאל אמר רבי דוסא בן הרכינ עדי שקר הן היאך מעידים על ראשה שילדה ולמחר כריסה בין שיניה אמר לו רבי יהושע רואה אני את דבריך :

שלח לו רבן גמליאל גוזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעותי ביום הכיפורי שחל להיות בחשבונך הלך ומצאו רבי עקיבא מיצר אמר לו יש לי ללמוד שכל מה שעשה רבן גמליאל עשוי שנאמר אלה מועדי ה מקראי קודש אשר תקראו אתם בין בזמנן בין שלא בזמנן אין לי מועדות אלא אילו בא לו אצל רבי דוסא בן הרכינוס אמר לו אם באין אנו לדון אחר בירת דינו של רבן גמליאל צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית דין שעמד מימות משה ועד עכשיו שנאמ ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעי מזקני ישראל ולמה לא נתפרשו שמותן של זקני אלא ללמד שכל שלשה ושלשה שעמדו בית דין על ישראל הרי הוא כבית דינו של משה נטל מקלו ומעותיו בידו והלך ליבנה אצל רבן גמליאל ביום שחל יום הכיפורים להיות בחשבונו עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו אמר לו בא בשלום רבי ותלמידי רבי בחכמה ותלמידי שקבלת את דברי :

זה מבואר ודמת :

פרק שלישי

ראוהו בית דין וכל ישראל נחקור העדי ולא הספיקו לומ מקודש עד שחשיכ הרי זה מעובר ראוהו בית דין בלבד יעמדו ויעידו בפניה ויאמרו מקוד מקור ראוהו ג והן ב״ד יעמדו השני וישיבו מחבריה אצל היחיד ויעידו בפניה ויאמרו מקודש מקודש שאין היחיד נאמן על ידי עצמו :

זה מבואר ודמת :

לא בלילה מה שנאמר וכיום הראות בו כאשר לא יטמא ביום ולא בלילה ולפיכך יראה ראש חדש יום שלשים ויהי החדש שיהא מעוברת משלשים יום לפי על פי שנראה סימן ליל שלשים כיון שלא נתקדש יום שלשים ומפני שאתה צריך לדעת כי סימן כשנראה בזמנו ההוא יום עשרים ותשעה ערבי ומשתר מן היום כדי שיזמרו מקודש מקודש קודם שיראו הכוכבים כי זה מותר לפי על פי שהעריב השמש כי הלילה מצליחו מיהא הלא משעת צאת הכוכבים כמו שביארנו בשני משנת ווכרתי לך זה שלא תחשב כי קידוש החדש לא יהיה לעולם אלא יום ל׳ אשר סיהיה קו ליל ל׳ כמו שביארנו׃

כל השופרות כשרין חוץ משל פרה מפני שהוא קרן אמר רבי יוסי והלא כל השופרות נקראו קרן שנאמר במשוך בקרן היובל׃

קריאת קרן על פרה קרן הוא למה שמתר הכתוב בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו וחכמים טוענין על רבי יוסי ואומרין והלא כל השופרות נקראו קרן ונקראו שופר ושל פרה נקראת קרן ולעולם לא נקרא שופר ואין הלכה כר׳ יוסי׃

שופר של ראש השנה של יעל פשוט ופיו מצופה זהב ושני חצוצרות מן הצדדין שופר מאריך וחצוצרות מקצרות שמצורת היום בשופר ובתענית בשל זכרים כפופין ופיהן מצופה כסף ושתי חצוצרות באמצע שופר מקצר וחצוצרות מאריכות שמצות היום בחצוצרות׃

זה הכלל לא היה אלא במקדש לתמרי הא׳ בתענית וקול שופר הריעו לפני המלך ה׳ אבל חוץ למקדש אין תוקעין בראש השנה אלא בשופר בלבד ואין תוקעין בתעניות אלא בחצוצרות בלבד ומפני זה היא מצות יום תענית בחצוצרות לפי שתענית אינו אלא על צרות הגבור והשם אמר על הגר הגבור אתכם והרועותם בחצוצרות ונזכרתם׃

שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות רבי יהודה אומ׳ בראש השנה תוקעין בשל זכרי ביובלו בשל יעלים׃

ל׳ בתקיעה מנין התקיעות ובברכות מנין הברכות שבתפילה ועוד יתבאר ענייניה ואמר במה מקדש בי שופר של ראש השנה צריך שיהיה מקרן היעלי מיהא הלכה ואין הלכה כרבי יהודה אבל פסק ההלכה שבשופר של יובל ושל ל׳׃ אל זכרים כפופים׃

שופר שנסדק ודבקו פסול דבק שברי שופרות פסול ניקב וסתמו אם מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר התוק׃ לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפשם אם קול שופר שמ׳ יצא ואם קול הברה שמע לא יצא וכן מי שהיה עובר אחורי בית הכנס או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא אא׳ על פי שזה שמע וזה שמע זה כיון לבו וזה לא כיון לבו׃

נסדק פסול והו כשנסדק לאחרו אבל אם נסדק לרוחבו אם נתייר מותרו לתחר מקו הסדק שיעור של שופר והוא כלי שימחזנו בידו וירתם לפתוח ולכתון הוא כשר ואם ניקב יש בו לינוס והם כי הוא לרוך לפתוח שנקב אם סתמו בשעתו ונשתר ממנו רושמו שלם כלי נקב ולא עכבו הנקבים את התקיעה כמו שנזכר כשר ואם סתמו שלא בשעתו פסול ואור הוא חפיר בגוף שנקרע ודומ׳ מקום גבוה על התרן מוקף כתלים ופיסס כלי גלול מחרס ועל אותן שהם מון לבור אמרו אם קול הכר שיצא לא יצא אבל אותן שהיו תוך לבור יצאו ידו מובתן וצריך התוקע שיכוין להוציא את השומע ידי חובתו ואין יכול השומע לצאת ידי חובתו ואם שלא התנה בשעת בכוונת משמיע בשלו הוא מון הכנסת ושליח צבור לפי שעיקר הקדמתו על התק עם אינה שלא להוציא את הרבים ידי חובתן וכשהוא מתכוין מתכוין ולפיכך לא נצטרך שלא בכוונת שומע׃

והיה כאשר יראם משה ידו וגבר ישראל וגומר וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלי׳ כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביה שבשמי׳ היו מתגברים ואם לאו היו נופלין כיוצא בדבר אתה אומר עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי וכי נחש ממית או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים׃

חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן׃

כיצד נכתן כפי מה שנתנו לריכין בו כמה שנתנו בדדכו וכפי כוונת המסכתא׃

פרק רביעי

יום טוב של ראש השנה שחל להיו׳ בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין׃

כבר בארנו פעמים כי מקדש תקרא ירושלים כולה ומדינה שאר העיירות שבכל ארץ ישראל והטעם שבעבורו נאמרה תקיעת שופר בשבת נזכיר שמא יטלנו בידו ויעבירנו ל׳ חמות ברשות הרבים כמו שבארנו בלולב לפי שתקיעת שופר מינה מלאכה ואמרו אחד ביבנה ואחד בכל מקו׳ שים בו בית דין ל׳ כי לפילו כשיהיו בית דין עוברים ממקום למקום ונתארחו במקום מן המקומות לא על דעת להתיישב שם יש להם לתקוע שם השופר ואין הלכה אלא כמו שזכרנו קודם שאין תוקעין אותו אלא במקום שיש שם בית דין קבוע ואין הלכה כרבי אליעזר׃

ועוד זאת היתה ירושלם יתירה על יבנה שכל עיר שהיא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבוא תוקעין וביבנה לא היו תוקעין אלא בבית דין בלבד׃

אמרו ועוד יורש כי היה שם מעשה שבי מלבד זה שזכר והוא כי בירושלי׳ היו תוקעין כל השם כל זמן שב״ד יושבין במקדש וביבנה לא היו תוקעין אלא בב״ד בלבד כמו שזכרנו ולא נאסור תקיעת שופר על בית דין בשבת לפי שאין דין וריזין שם ולא יקרם עון בדבר הזה׃

בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש ושיהא יום הנף כולו אסור׃

בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום כולו פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלוים בשיר התקינו שלא יהו

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0094
DFG

יהו מקבלין אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה הנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום: אמר רבי יהושע בן קרחה ועוד זאת התקין רבן יוחנן בן זכאי שאפילו ראש בית דין בכל מקום שלא יהו העדים הולכין אלא למקום הוועד:

סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עמהן ואינו תוקע קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים דברי רבי יוחנן בן נורי אמר לו רבי עקיבא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים:

אין פותחין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות רבי יוחנן בן נורי אומר אם אמר שלש שלש מבולן יצא: אין מזכירין זכרון מלכות ושופר של פורענות מתחיל בתורה ומשלים בנביא ר' יוסי אומ' אם השלים בתורה יצא:

סדר תקיעות שלש של שלש שלש שיעור תקיעה כשלש תרועות שיעור תרועה כשלש יבבות תקע בראשונ' ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת מי שבירך ואחר כך נתמנה לושופר תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים כשם ששליח ציבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב רבן גמליאל אומר שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן:

שופר של ראש השנה אין מעבירין עליו את התחום ואין מפקחין עליו את הגל לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ואין חותכין אותו בין בדבר שהוא משום שבות ובין בדבר שהוא משום לא תעשה אבל אם רצה ליתן לתוכו טים או יין יתן אין מעכבין את התנוק מלתקוע אבל מתעסקין עמהן עד שילמדו והמתעסק לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא:

פירוש המשניות ממסכת תענית

מאימתי

מזכירין גבורת גשמים רבי אליעזר אומ׳ מיום טוב הראשון של חג רבי יהושע אומר מיום טוב האחרון של חג אמר לו רבי יהושע הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג למה הוא מזכיר אמ׳ לו רבי אליעזר אף אני לא אמרתי לשאול אלא להזכיר משיב הרוח ומוריד הגש בעונא אמר לו אם כן לעולם יהא מזכיר:

כנר קדם לך בסוף הפרק הזני מסוכה כי ירילת הגשמים בסוכות לימנו סימן ברכה והלכה כרבי יהושע:

אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים רבי יהודה אומ׳ העובר לפני התיב׳ ביום טוב האחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר ביום טוב הראשון של פסח הראשון מזכיר האחרון אינו מזכיר:

סמוך לגשמים היא תפילת מוסף של יום טוב האחרון של חג כמו שהזכיר רבי יהודה וכיום טוב הראשון של פסח הראשון והוא המתפלל שחרית הוא המוריד הגשם והאחרון והוא המתפלל תפילת מוסף הימנו וזכר גשם מכל מקום מוריד הטל ובזמן הזה שאנו עושי׳ שני ימים טובים מפני המנהג הוא מוריד הגשם במוסף יום טוב הראשון מן הימים האחרונים של חג רוצה לומר יום שמיני עצרת ויתמיד זה ביום השני ומה שהזכירו והלכה כרבי יהודה:

עד אימתי שואלין את הגשמי׳ רבי יהודה אומ׳ עד שיעבור הפסח רבי מאיר אומר עד שיצא ניסן שנאמר ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון: בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים רבן גמליאל אומר בשבע׳ בו׳חמשה עשר יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת:

התנא שנה כאן כשם רבי יהודה עד שיעבור הפסח לפי שהוא שנה על שמו מה שקדם זכרו וכבר למדנו במה שקדם מן המשנה הלכה כרבי יהודה והלכה כרבן גמליאל וכל זה בארץ ישראל ובארצות הדומות לה וכמו כן כל מה שיגיע לידך מן הדבר בזמני התענית הוא בארץ ישראל ומה שהוא קרוב לתוכה מכל כשאר ארצות הלחלה בזמן שהמטר טוב והגון בעותו המקום ומתן עותו הזמן כלומר הוא שנעשה במרחשון וכשיתעכבו הגשמים לאחר עותו הזמן על אלו הדרכים הנזכרים יתנהגו בתענית כמו שזכר כי יש ארצות לא יתחילו כהם הגשמים אלא מניסן וארצות שיש כהם במרחשון הקיץ והגשמים מיכם להם טובים אלא מתייתין ומאחרין והיינו שאנו אומרי׳ זה המקום גשם במרחשון אלא זה יין הבקר והלולת וכל זה לכבר אמרתי ובלבו:

הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתענין שלשה תעניות אוכלין ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה:

יכולים הם תלמידים חכמים ואלו התעניות שני וחמישי ושני:

הגיע ראש חדש כסליו ולא ירדו גשמים ביתדין גוזרין שלש תעניות על הציבור אוכלין ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה:

כבל מקום שאומר לך אוכלין משחשיכה אותר לאכול עד שיעלה עמוד השחר אלא אם יתן לפי שהיו אותר לאכול ולשתות אחר חשיכה כשם פנים כמי זה תענית שיחיד:

עברו אלו ולא נענו ביתדין גוזרין שלש תעניות אחרות על הציבור אוכלין ושותין מבעוד יום ואסורין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה ונועלין את המרחצאו עברו אלו ולא נענו ביתדין גוזרין עליהן עוד שבע שהן שלש עשרה תעניות על הציבור הרי אלו יתרות על הראשונות שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות בשני מטין עם חשיכה ובחמשי מותרין מפני כבוד השבת:

שו השבע תעניות מצליחין שלשה עשר תעניו על הגבור לפי שכבר התענו שלשה ומטין עם חשיכה פירוש שפותחין קנת דלתי החנויות עם חשיכה ואין מוציאין הסחורות שבתוכות ואין פושה מהן שורה:

עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן בבנין ובנטיעה באירוסין ובנישואין ובשאילת שלום בין אדם לחבירו כבני אדם הנזופין למקום היחידים חוזרין ומתענין עד שיצא ניסן יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה שנאמר הלא קציר חטים היום וגומר:

נזופין כמו נעורין תרגם ויגער בו ונזף ביה ובניין ונטיעה המסורי׳ בתלמי התעניות הוא בניין של שתוקה ונטיעה של שתוקה כמו הפתוחים והיוצרין כמו שעושין העשירים המתריכים בבנייתם ונטיעת הגשמים והפרדסים שעושין המלכים אבל בניין לדירה ונטיעה הנטועה לפירותיה ולתיות בשבתה אינה אסור ואין מבטלין אותה לעולם וירידת הגשמים אחר ניסן סימן קללה הוא כשלא ירדו מתחילת השנה עד ניסן ובארץ ישראל או מקום שהוא כמותו כיון שלא ירדו כמה שקדם:

פרק שני

סדר תעניות כיצד מוציאין את התיבה לרחובה של עיר ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה ובראש

ובראש הנשיא ובראש אב בית דין וכל אחד ואחד נותן
בראשונה זקן שבהן אומר לפניהן דברי כבושין אחינו לא
נאמר באנשי נינוה וירא אלהים את שקם ואת תעניתם אלא
ויראֵ אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ובקבלת
הוא אומר וקרעו לבבכם ואל בגדיכם:

זה הסדר אינו אלא בשבע תעניות:

עמדו בתפלה מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנים
וביתו ריקם כדי שיהא לבו שלם בתפלה ואומר לפניהם
עשרים וארבעה ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף
עליהן עוד שש:

ביתו ריקן רומז לומר ריקן ממזונות וריקן מעבירות ויחזיר הרעוי למכוונו
קודם לכל אדם הוא מי שהוא רגיל בתפלה ולהכיר על ראש הקהל ומחר כך
שיהיה זקן ויש לו בניהם קול וזה בכל שליח ציבור ומוסיף עליהן זה שמלכיך
בו כוזה המקום שיהיה מטופל כלומר בעל בנים וביתו ריקן ושלח ידא עליו
שם רע בילדותו כדי שיתרצו חלין לבות בני אדם ויקבלו כולם דבריו ברצון
וחלו הסדר ברכות הם נחתמים מחר גואל ישראל ויקדש רופא חולים:

ואלו הן זכרונות ושופרות אלהֵ בצרתה לי קראתי ויענני
אשא עיני אל ההרים וגו ממעמקים קראתיך ה׳ תפלה לעני
כי יעטוף רבי יהודה אומר לא היה צריך לומר זכרונות
ושופרות אלא אומר תחתיהן רעב כי יהיה בארץ דבר כי
יהיה בארץ אשר היה דבר ה׳ אל ירמיהו על דברי הבצרות
ואומר חותמיהן:

מזכרונות ושופרות כמו שקדש זכרם בדברי הנביא רומז לומר שלא יהא
זכרון של יחיד ולא זכרון של פורענות והלכה כרבי יהודה:

על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם בהר המוריה
הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך
אתה ה׳ גואל ישראל על השניה הוא אומר מי שענה את
אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם
היום הזה ברוך אתה ה׳ השם זוכר הנשכחות על השלישית
הוא אומר מי שענה את יהושע בגלגל הוא יענה אתכם
וישמע קול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה׳ שומע תרועה
על הרביעית הוא אומר מי שענה את שמואל במצפה הוא
יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה
ה׳ שומע צעקה על החמישית הוא אומר מי שענה את אליהו
בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום
הזה ברוך אתה ה׳ שומע תפלה על הששית הוא אומר מי
שענה את יונה ממעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע בקול
צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה׳ העונה בעת צרה על
השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה בנו
בירושלם הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה
ברוך אתה ה׳ המרחם על הארץ

חזרו על השביעית רומז לומר השביעית מן הברכות שהוסיפו עליהם לפי

שכפר אומר שם ברכות בלבד הוא מוסיף והוא כי הוא מושיע בגואל ישראל
תוספת ותותם בה מי שענית את אברהם בהר המוריה וכו׳ עד גואל ישראל
ולפי שמנה גואל ישראל ברכה אחת מפני התוספת שהוסיף בה וקראה
רבותינו היו כולן שבע ברכות גואל ישראל שהיה מכלל שמנה עשרה
והשם שהוסיפו:

מעשה בימי חלפתא ורבי חנניה בן הרדיון שעבר אחד
לפני התיבה וגמר את הברכה כולה ולא ענו אחריו אמן
תקעו הכהנים תקעו מי שענה את אברהם אבינו
בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היו׳
הזה הריעו בני אהרן הריעו מי שענה את אבותינו על ים
סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה
וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היינו נוהגין כן אלא
בשער המזרח ובהר הבית:

רומז לומר שפני המזרח של הר הבית ושער המזרח של עזרה והלכה
כחכמים:

שלש תעניות הראשונו׳ אנשי משמר מתענין ולא משלימין
ואנשי בית אב לא היו מתענין כלל שלש שניו׳ אנשי משמר
מתענין ומשלימין ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין
שבע אחרונו׳ אלו ואלו מתעני׳ ומשלימין דברי ר׳ יהוש׳ וחכמים
אומרי׳ שלש תעניות הראשונו׳ אלו ואלו לא היו מתענין
כלל שלש שניות אנשי משמר מתעני׳ ולא משלימין ואנשי
בית אב לא היו מתעני׳ כלל׳ אחרונו׳ אנשי משמר מתעני׳
ומשלימי׳ ואנשי בית אב מתענים ולא משלימין:

כגון קדם נסוך סוכה שמשמרות כהונה היו מרבעה ועשרים משמרה והיו
עובדין משמר בכל שבוע על הסדר בכל משמר כיתי לחכות היו עובדין נמי כן
כיתי לחכות כיתותו משמר כל אחד ואחד יומו ואומרו לכנסי בית לך דומה לומר
כל הבית לך שהיתה עובדת אותו היום והיו מקילין עליהם בתענית מפני
העבודה כדי שלא יתבטלו נפש והלכה כחכמים:

אנשי משמר מותרי׳ לשתות יין בלילו׳ אבל לא בימי׳ ואנשי
בית אב לא ביום ולא בלילה׳ אנשי משמר ואנשי מעמד
אסורין מלספר ומלכבם ובחמישי מותרין מפני כבוד
השבת:

מה שאסרו יין על לנכסי משמר ביום הוסיף דבר תמידי ומטעם שמא תכנס
העבודה על לנכסי בית לך ויכוונו לנכסי משמר ויסייעו אותם ועל לנכסי בית
לך מסור כל זמן עבודתם לפי שהם עוסקין בעבודה וכבר ידעת לין מסר
מכתוב לעבות סוס דבר מעניני המקדש בשכרות והוא שנשתמר יין ושכר על
תשת ונו והמעמד הוא מישראל ועוד יתבאר ענייני בסוף זו המסכתא ואסור
שתגלחת על לנכסי משמר ולנכסי מעמד כל ימי עבודתם הטעם נוהג כדי
שלא יכנסו כשהן מגולים כמו שהוזהרו לאסור נחוצו של מועד:

כל הכתוב במגילת תעני׳ דלא למספד לפניו אסו׳ לאחריו
מותר רבי יוסי אומר לפניו ולאחריו אסו׳ דלא להתענאה
בהון לפניו ולאחריו מורתו רבי יוסי אומר לפניו אסור
לאחריו מותר:

היתה חנלס מגילה והיו קורים אותה מגילת תענית והיה כתוב בה ימים
יהודים מחבשים יהודים שעשה עמהם הנס ניסים ונתבטלו מהם הגזרות
והיו מעבתי אותן הימים מהן ימים כמו שזכר בחותה מגילה שהיו לאסורין
בספר ומהן ימים שהם לאסורין בתענית וכפר בעלה אותה מגילה ואינן
לאסורין

מסורין להספד ותענית מותן היחיד עצמן כל שכן לפניהם ולאחריהם
ושוה לחתם בגולה מגילת תענית מלבד פורים וחנוכה שאסור בהספד
ותענית ולפניהם ולאחריהם מותר:

אין נוזרין תענית על הצבור בתחילה בחמישי שלא
להפקיע השערים אלא שלש תעניות הראשונות שני
וחמישי ושני ושלש שניות חמישי שני וחמישי רבי יוסי
אומר כשם שאין הראשונות בחמישי כך לא שניות ולא
אחרונות:

להפקיע השערים ליקר שערים המוותי מפני שאומר מלת העם לולי הצורך
הגדול למטר לא היו מתענין קודם לחצות ומין הלכה כרבי יוסי:

אין נוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים בחנוכה
ובפורים ואם התחילו אין מפסיקין דברי רבן גמליאל אומר
רבי מאיר אף על פי שאם רבן גמליאל אין מפסיקין מודה
היה שאין משלימין וכן תשע באב שחל להיות בערב שבת:

ואם התחילו אין מפסיקין היכא לומר אם התחילו להתענות שעה אחת
אין מפסיקין התענית אלא משלימין היום ואומר רבי מאיר מודה היה
שאין משלימין דומה לומר שמתענין קצת היום ומוכלין קצתו וכן תשעה
באב שחל להיות ערב שבת מתענין קצת היום ומוכלין קצתו מפני
כבוד השבת ומין הלכה כרבי מאיר אלא אם התחילו מתענין
אבל תשעה באב שחל להיות ערב שבת מתענין להתחלה ומשלימין
ותשעה באב לא יחול בערב שבת אלא כשהיו עושין על פי הראיה אבל
לא בחזקת העבור שהוא כידוע היום:

פרק שלישי

סדר תעניות אלו האמור ברביעי ראשון אבל צמחי
ששנו מתריעין עליהן מיד וכן שפסקו גשמים
בין גשם לגשם ארבעים יום מתריעים עליהן
מפני שהיא מכרת בצורת ירדו לצמחין אבל לא ירדו
לאילן לאילן ולא לצמחין לזה ולזה אבל לא לבורות
לשיחין ולמערות מתריעין עליהן מיד וכן עיר שלא ירדו
עליה גשמי דכתיב והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת
לא אמטיר חלקה אחת תמטר וגו אותה העיר מהענה
ומתרעת וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות רבי עקיבא
אומר מתריעות ולא מתענות וכן עיר שיש בה דבר או
מפולת אותה העיר מתענ' ומתרעת וכל סביבותיה מתענות
ולא מתריעות רבי עקיבא אומר מתריעות ולא מתענות
איזהו דבר עיר המוציאה חמש מאות רגלי ויצאו ממנה
שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה הרי זה דבר פחות
מכאן אין זה דבר:

מפולת הוא שיפלו הכתלים התוקים כלי סיכה גלויה ומין הלכה כרבי
עקיבא בכולם:

על אלו מתריעין בכל מקום על השדפון ועל הירקון על
הארבה ועל החסיל ועל החיה רעה ועל החרב מתריעין
עליה מפני שהיא מכה מהלכת: מעשה שירדו זקנים
מירושלם לעריהם וגזרו תענית על שנראה כמלא פי

תנור שדפון באשקלון ושוד גזרו תענית על שאכלו ואבים
שני תינוקות בעבר הירדן רבי יוסי אומר לא על שאכלו
אלא על שנראה:

היה דעתם הוא שירדו מיות רעות בישוב והתנאי שירדו ביום וכן לפי דעתו
מיות מתו שני בני אדם הרי זה משולחת ומתריעין עליהן ואמרו על החרב
ואפילו מין דעת כפי החיל להורגם אלא להרוג לומה מחרת ומין פחתם
אלא לעבור עליהם הרי היא נכה ומתריעין עליה ומהכטחות הפס יתברך
ליסרהל וחרב לא תעבור בארצכם ואמר כאלא פי תנור רופה לומה מקום
מן הקרקע שעורו כפי התנור וכן אמרו כאלא תנור וכבר אמר כי כשילמו
הדיות המזיקות ביום בישוב מתריעין עליהם:

על אלו מתריעין בשבת על עיר שהקיפום נכרים או נהר
ועל הספינה המיטרפת בים ר' יוסי אומר לעזר ולא לצעקה
שמעון התימני אומר אף על הדבר ולא הודולו חכמים:

רבי יוסי אומר מתין תוקעין שופר בשבת אלא כדי שיתקבצו העם להושיע
אותה מיד מכל לבעוק בשם ולהתענות לה ומין הלכה כרבי יוסי למנוע
מהם הצעקה בשבת אלא שמושיעים ומתענין עליהם בשבת אלא תקיעה אלא
כרבי שמעון התימני שאומר מתריעין על הדבר מכל הדין מצלנו מין
מתריעין על הדבר כל עיק מכל מתריעין עליו בלבד ומותן שנפל בהם הדבר
הם בלבד מתענין ומתריעין כמו שקדם:

על כל צרה שלא תבא על הצבור כתריעין עליהן חוץ
מרוב גשמים מעשה שאמרו לו לחוני המעגל התפלל
שירדו גשמים אמר להם צאו והביאו תנורי פסחי בשביל
שלא יטוקו התפלל ולא ירדו גשמי מה עשה עג עוגה ועמד
בתוכה ואמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי
שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז
מכאן עד שתרחם על בניך התחילו גשמים מנטפין אמר לא
כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות התחילו לירד
בזעף אמ' לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו
כתיקנן עד שיצאו ישראל מירושלם להר הבי' מפני הגשמים
באו ואמרו לו כשם שהתפללת עליהם שירדו כך התפלל
שילכו להן אמר להם צאו וראו אם נמחית אבן הטועי שלה
לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי אבל
מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך
רצונך כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו ועליך
הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך:

עג עוגה כמו עגול ואפן התנורים היו לפן גדולה שהיתה כיושלם וכל
מי שהיה מונח תניחה עולה עליה ומכרית כדי שיעמוד כעליה ושורו לו
מניחתו ולפיכך נקרות לפן התנורים ורונח בלשון משנה שמפני שכפו המים
עצם הפאן ונת' פעשה כי הוא התפלל והתולה על חטאתו ועיר נסתלק
המטר והיה הדבר קשה לשמעון בן שטח כמו שתראה והוא ענין רפייתו
שהניח בזה המעשה ופירוש מתחטא מתנצל:

היו מתענין וירדו להם גשמי קודם הנץ החמה לא ישלימו
לאחר הנץ החמה ישלימו ר' אליעזר אומר קודם חצות לא
ישלימו לאחר חצות ישלימו מעשה שגזרו תענית בלוד
וירדו להם גשמים קודם חצות אמר להם רבי טרפון צאו
ואכלו ושתו ועשו יום טוב ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב
ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול:

כלל הגדול הוא מהודו לה׳ כי טוב עד שיר המעלות ומה שחייב אלא קרלו הלל הגדול עד שאכלוהו כי העיקר לגלגולין נאמרים הלל הגדול אלא בנעשה שביעה וכרם מלחה והלכה כרבי אליעזר׃

פרק רביעי

בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאין את כפיהן ד׳ פעמי׳ ביום בשחרית במוסף במנחה ובנעילת שערים בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים׃

שיעור זה המזנה כך בשלשה פרקים הכהנים נושאי׳ את כפיהם בכל תפילה ויש מהם ארבעה פעמים ביום והוא יום הכיפורים ומקנת המעמדות כמו שיתבאר כי בתעניות אין נהם תפילת מוסף אבל במעמדות היו מתפללין תפילה יתירה בכל יום והיא נקראת מוסף וזכור תמיד זה שעיקר וכל זה דעת ר׳ מאיר אבל ר׳ יוסי אומר נשיאות כפי׳ בשחרית במוסף ובנעילה אבל במנחה אין הכהנים נושאי׳ כפיהם וטעם מחלוקתם כי העיקר אצלו שבהן שיכול לא יפח ידיו ויברך שנאמר לעמוד לפני׳ לשרתו ולברך בשמו וכאחר היא אסורה העבודה בשיכור כמו שנתבאר בתורה כמו כן אסור לשיכור לברך והכל מודי׳ כי בכל הימים מלבד אלו השלשה פרקי׳ אין נשיאות כפים במנחה לפי שהוא עת ידוע לשכרות ורוב בני אדם שיכורים ונחום שמש יפח ידיו והוא שכור ועוד יתבאר לך כי אנשי מעמד אסור להם לאכול ביום מרבעה ימים בשבוע ורבי מאיר אומר כי אלו השלשה פרקים שנשתלקה מהם תפלת השכרות יעלו כהני׳ ידיהם בכל תפילה ורבי יוסי אומר תפילת מנחה שמתפללין בכל יום נזרינן שמא לא יניח להם נשיאות כפי׳ במנחה כאלו השלשה פרקים יעשו גם הם כן בשאר ימים שתפשר בהם השכרות ותפילת נעילה שביום אף ביום שהשכרות בו אסור נושאין כפיהן ולא גזרינן והלכה כרבי יוסי ונתיר ביום לכהנים ביום תענית נשיאות כפים במנחה מפני שהן מתחרין תפילת המנחה וכחילו היא תפילת נעילה׃

אלו הן מעמדות לפי שנאמר צו את בני ישראל ואמרת אליה׳ את קרבני לחמי וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות על כל משמ׳ ומשמ׳ היה מעמד בירושלם של כהנים של לוים ושל ישראלי׳ הגיע זמן המשמ׳ לעלות כהנים ולוים עולים לירושלם וישראל שבאותו משמר מתכנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית׃

כגון נתבאר לך מזה הלשון כי מלת מעמד כוללת משמרת כהנים ולוים וישראל אותו מעמד והיו אנשי מעמד הם שלוחי ישראל כולם והיה לעתים וכונתם כולם להתעסק בעבודה ובתפילה ולא היו מתעסקין בעסקיהם והיה לכם ומחשבתם בקרבנות וכשהי׳ מגיע זמן המעמד כל מי שהיה מהם מאנשי אותו מעמד קרוב מירושלם והיה נמנה במקדם בשעת הקרבת הקרבן עם הכהנים והלוים שבאותו משמר ומי שהיה רחוק מירושלם היו מתכנסי׳ בבתי כנסיות שלהם ומתפללין וקורין כמו שנזכר והיו מתעסקין בעבודת השם כל אותו השבוע שהיה המשמר שלהם בתפילה ובקריאה ובתענית כמו שיתבאר והיו קורין מעשה בראשית לפי שעליות המניות העבודה ואין מתעלו עבודה אלא עם הקרבנות וכן אמרו אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ׃

ואנשי המעמד היו מתענין ד׳ ימים בשבוע מיום שני ועד יום חמישי ולא היו מתענין ערב שבת מפני כבוד השבת ולא באחר בשבת כדי שלא יצאו ממנוחה ועונג ליגיעה

ותעמית וימותו ביום הראשו׳ בראשית ויהי רקיע בשני יהי רקיע ויקוו המים בשלישי יקוו המים ויהי מאורות ברביעי יהי מאורות וישרצו המים בחמישי ישרצו המים ותוצא הארץ בששי ותוצא הארץ ויכלו השמים פרשה גדולה קורין אותה בשנים והקטנה ביחיד בשחרית במוסף ובמנחה נכנסין וקורין על פיהן בקורין את שמע ערב שבת במנחה לא היו נכנסין מפני כבוד השבת

היו קורין בספר תורה בשחרית ובמוסף רוצה לומר בתפילתם היתירה שהיו מוסף שלהם אבל במנחה היו קורין על פיה׳ ואמרו נכנסים רוצה לומר נכנסים לבית הכנסת וילינת היו פרשה קורין אותה אחד ואיזו פרש קורין אותה שנים והיינך סדר הקריאה עוד יתבאר במסכת מגילה׃

כל יום שיש בו הלל אין מעמד בשחרית קרבן מוסף אין בנעילה קרבן עצים אין במנחה דברי רבי עקיבא אמר לו בן עזאי כך היה רבי יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה קרבן עצים אין בנעילה חזר רבי עקיבא להיות שונה כבן עזאי׃

יום שיש בו הלל בלי מוסף הם ימים שלאחר חנוכה ולפי שהם מדברי סופרי׳ עשו להם חיזוק ודמו למעמד מתחילת היום ויום שיהיה בו קרבן מוסף יתחה מעמד ממוסף פירוש מתחילת מוסף שלה׳ ומתפילה שני׳ ואין מתפילת מוסף ונמצינו למד שלשה שאנשי מעמד קורין במוסף מורה שיש מעמד במוסף וכבר נתבאר כי ענין תפילתם היא הוספת המיוחדת באנשי מעמד ובאנשי מעמד היו מתפללים תפילה יתירה בכל יום והיא נקראת מוסף וביום שיש בו תפילת מוסף לכל העם בכלל תדחה הקריאה בחותה תפילה היתירה ובתפילת מנחה ואין קורין אלא בשחרית ובנעילה ומזו ההלכה יתבאר לך כי אנשי מעמד היו מתפללין תפילת נעילה בכל יום והלכה כבן עזאי׃

זמן עצי כהנים והעם תשעה באחד בניסן בני ארח בן יהודה בעשרים בתמוז בני דוד בן יהודה בחמשה באב בני פרעוש בן יהודה בשבעה בו בני יונדב בן רכב בעשרה בו בני סנאה בן בנימן בחמשה עשר בו בני זתוא בן יהודה ועמהם כהנים ולוים וכל מי ששטעה בשבטו ובני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה בעשרים באלול בני עדין בן יהודה באחד בטבת שבו בני פרעוש שנייה באחד בטבת לא היה בו מעמד שהיה בו הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים׃

תדע כי לאחד בטבת מכלל ימי תמוכה ולפיכך הוא יום הלל לא מפני שהוא ראש חדש דהלל בראש חדש חדש חיוב הוא ליחיד ולא לציבור לפי שהוא מנהג ועל הציבור לקרותו בדילוג ויחיד לא יתחיל ואם התחיל גומרו ואם היה יום ראש חדש יום הלל לא יהיה בחוץ בניסן מעמד ועיקר קרבן העצים הוא כי המשפחות המנויות היו קובעות להם לכל משפחה ומשפחה יום ידוע להכניס להם עצים לאור המערכה בחלו הזמנים הידועים וביום שיהיה יומם הידוע היו מקריבין קרבנות נדבה וזהו קרבן העצי׳ והעתי׳ המזומנים הכתובים בעזרא׃

חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0099
DFG

את התורה והעמיד צלם בהיכל בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשני ונלכד ביתר ונחרשה העיר משנכנס אב ממעטין בשמחה שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור מלספר ומלכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין רבן שמעון בן גמליאל אומר ישנה רבי יהודה מחייב בכפיית המיטה ולא הודו לו חכמים:

זה הכלל כשם שתענית ציבור מתחלת בשלישי כך תענית בכורות מתחלת בשלישי ומה תענית בכורות שאין בה אבל מפני שהיום מקדש אף תענית ציבור שאין בה אבל מפני שהיום מקדש

איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלני׳ פחו׳ מכאן הרי זה כפר באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב חגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין מותרין בהספד ובתעני׳ ומחנות לאביונים אמר רבי יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה :

עשרה בטלנים הוה שיהי׳ בכ״מ עשרה בני אדם שלא תהיה להם שום מלאכה שלא עסקי גיבור ותלמוד תורה וקביעותם בבית הכנסת וכאיחול יום תשעה באב יום שבת מתענין יום רצון כי הקדומי פורענותה לא מקדימין וכן כאיחול יום חגיגה ביום שבת נקריב ביום רצון כמו שיתבאר במסכת חגיגה וכאיחול יום הקהל ביום השבת תהיה הקריאה יום שמיני ומזמן עצי כהנים כבר קדם לך גדרו נסוף תעניות וכאיחול אחד מאלו הימים ביום שבת יהיה הקדמתן יום רצון וכל אלו מאחרין לפי דלמ מטא זמן חיובייהו ואמרו מתנות לאביונים ר״ל כי מי שנתן בתוכן הימי רוצה לומר יום לא עשר שנים עשר ושלשה עשר מתנות לאביוני׳ יבא ידי חובתו ול׳ יהודה יפרש דברי חכמים בקדם וכרם :

קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר שני אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים :

שנור זאת המשנה כך אין בין תרבעה עשר וחמשה עשר ימים של אדר ראשון לאדר שני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביוני׳ אבל אלו ואלו מסורין בהספד ובתעניות :

אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה ודאנו בידי אדם וזה ודאנו בכרת :

כבר נתרגו בפסחים כי שו דברי בית שמאי לכל בית הלל יש להם דבריס תמריס מלבד אוכל נפש שהם מותרין לעשותם ביום טוב ואסורין בשבת כמו שבארנו שם :

אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלי׳ שאין עושין בהן אוכל נפש אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן ונדבות אינו חייב באחריותן :

נדר הוא שיאמר הלם הרי עלי עולה או שלמים ונדבה הוא שיאמר הרי זו עולה או שלמי׳ והם מתו או נגנב קרבן נדבה אינו חייב באחריותו לפי שהוא יחדו והפריש והוא עובר בכל תאחר על שניהם : כמו שאמר הלם יתברך מוכח שפתיך תשמור ועשית ונו׳ ואמרו בפירוש כאשר נדבת זה נדר לה׳ שקר נדק חטאות ואשמות עולות ושלמים נדבה כמשמעה אשר דברת פיך קדשי נדק הבית נפיק זו נדקה :

אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא הגלחת וצפרים :

כבר נתרגו בפרק שמיני של פסחי מענין זב בעל שתי ראיות או בעל

מה שנדרת בהנאת זה הדבר ועוד יתבארו כל משפטי הזבין במקומן והדבר שאין שום בו הוא טומאה וספירת שבעה כמו שנתרגם שם ומצורע מוסגר הוא שאמר בו הש״ת והסגירו הכהן ומוחלט הוא שאמר בו והשם יתברך ושמו הכהן ענין מוחלט שנגמרת דינו ופסקו עליו לטומאה תרגום למיתות לתלוטין ונשתוו שניהם לטומאה ושלוח מחוץ למחנה וטהור מתוך הספגר הינו שדרך תגלחת וצפרין למה שאמר הלם יתברך וינא הכהן אל מחוץ למחנה והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע וכאלה הקבלה לפי על פי שהדבר ברור מי שנצרעתו תלויה ברפואתו הוא שדרך תגלחת וצפרים יבא מוסגר שנצרעתו תלויה בימים והוא שאמרו והסגירו שבעת ימים ואחר יטהר אפילו נשאר אותו סימן כמו שנתבאר בפרי׳ במסכ׳ נגעים ונשתוו שניהן בטהרה בימים לפי שנאמר בטהור מתוך הספגר וכאלה נגדיו וטהר :

אין בין ספרים לתפילי׳ ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית :

רצה בומרם בכל לשון נכתב כל אומה וכלשון כל אומה וספרים ותפילין ומזוזות שתנאי כתיבתם כלם שוין כמו שנתבאר במנחות והלכה כרבן שמעון בן גמליאל :

אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה :

מרובה בגדים הוא כהן בית שני שלש היה להם שמן המשחה אחד היה כהן גדול בלביושתו בגדי כהונה גדולה : ופר הבא על כל המצות הוא מה שאמר הלם יתברך לם הכהן המשיח : ונשתוו שניהן בפר יום הכפורים ועשירית האיפה וכהן שעבר הוא כשהגיע פסול בכהן גדול ביום הכפורים ומינו תחתיו כמו שביארנו ביומא שאחר יום הכפורים יעשה הרחצה לגדולתו ויעבור הסני שנתמנה ונשתוו שניהן שהן מצוין על הכתובה ומסורין בחלמ׳ ושאר ביני כהן גדול תובא על שניהן מלבד אלו שזכרנו :

אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים זה הכלל כל שהוא נידר ונידב קרב בבמה וכל שאינו לא נידר ולא נידב אינו קרב בבמה :

במה גדולה היא בימת ניבור כמו שאמר הכתוב היא הבמה הגדולה ואמרו לינו קרב בבמה ר״ל בבמה קטנה שהיא בימת יחיד וכל זה בשעה שהותרו הבמות כמו שיתבאר בפרק האחרון מזבחים :

אין בין שילה לירושלם אלא שבשילה אוכלין קדשים קלין ומעשר שני בכל הרואה ובירושלם לפנים מן החומה וכאן וכאן קדשי קדשי׳ נאכלי׳ לפני׳ מן הקלעי׳ קדושת שילה יש אחריה היתר וקדושת ירושלם אין אחריה היתר :

בכל הרואה ל״ל שהיו אוכלין בכל מקום שהיה יכול לראות את שילה ואמר עם אחריה היתר רוצה לומר כי אחר שנבנל הבית יתברך לשילה כשחרב התיבנו הקרבנות ואחר שבחר בירושלם אין מקריבין בשום מקום זולתו לשעול וקע״פ שחרב מסור להקריב בבמ׳ ועוד יתבארו עיקרי שו הלינ׳ כולם ורמיותיהם בסוף זבחים :

פרק

הקורא

הקורא את המגילה למפרע לא יצא קראה על פה קרא תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז והלועז ששמע אשורית יצא:

כתב המגילה מכתבי ועבדי כמו שהי מפשר לאחר לעשות מלאכת נושאין שעבר אם לא עשאה כמו כן הין רשות לקרות את המגילה אחר זמן קריאת ומסור לקרות על פה לאחרו מכתבי ואת כתבו זאת וזכרון בספר ושעור זו המצוה ופי כלעברי שקרא תרגום בכל לשון לא יצא חין מלשון יוני אבל קורין אותה ללועזות בלעז והוא שיהי כתוב בלעז כדי שלא תהא קריאתו על פה ומה שהתיר בלעז יוני משאר הלשונות לפי שהי מובן אלא תרגום כמה שאמר בשקדם אף בספרים לא היו אלא יוונית והטעם מפני שהם פרשו התורה בלשון יון למלכי המלך ותפרסאי אלא אותה העתיקה על שהית אלא אותו הלשון כמו לשון כתילי היתי תשוריתי וכן אמר לשון יוני לכל כשר ומוסיף על זה כי זה הלשון היה מפורסם אצלם רבינו הקדוש אומ' מה לי ללשון תרגמי מה לי לשון עברי או לשון יוני ולועז שמעתי אשורי יצא לפי שמעתי שאינו יודע פי' כל מלה ומלה יודע הוא כל המעשה:

קראה סירוגין ומתנמנם יצא היה כותבה דורשה ומגיהה אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא: היתה כתובה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום על הנייר ועל הדפתרא לא יצא עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו:

סירוגין פיסקי פיסקי ונפילו שהא כדי לגמור את כולה ומתנמנם הוא שהתחיל לישן אבל אם לא נתקע כשינה כמו שדקדקנו בסוף פסחי ואמר כותבה בתגלי שתהיה כותבו על הקריאה שהוא קורא במגילה שכותב מעונה שהיא שלימ' ולא על קריאותו בלומ' שני שהוא כותב לפי שאינו יוצא ידי חובתו עד שיקרא בספר שלם אם אם הענק שקרא הוא כמו אבן שנכתבים בו נכתב לדוס קומוס מין ספר ירוק והוא מסמני הדיו וכערבי אל לוג וקנקנתום ממיני הקומוס נייר הוא הנקרא בערבי כאגד ליפתרא היא העור שאינו מעובד כל צרכו:

בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהן ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו מאיר אומר כולה רבי יהודה אומר מאיש יהודי ר' יוסי אומר מאחר הדברים האלה:

כשלעתיד לחזור למקומו ליל ארבעה עשר ולא חזר קורא במקומו ואם לא היה כן קורא עמהם והלכה כדברי מאיר:

הכל כשירין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן: אין קורין את המגילה ולא מלין ולא טובלין ולא מזין וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר:

הכל יכולין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן שנאמר כי המגילה בקריאת ליל פורי ויום פורי ועל קריאת היום אמרו אין קורין עד שתנץ החמה ואיזהי הלילה נזכרים ובעשים ואמר במגילה וכיום השביעי וגומ' ואמר בהזאה והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וגומ' הקיש שבילה להזאה כי כשביעי טובל כאן שנאמר הכתוב ושומרת יום כנגד יום כתב בתרגו לינה בפסחים ועוד יתבאר בשלומות במסכת נדה ומה שנאמר שנתשוב יום מעת עלות השחר לאמר בעזרת מעלות השחר עד נתת הכוכבי וקרא לותו הזמן יום והוא אמרם והיה לנו הלילה למשמר והיום למלאכה ומה שאמר וכולם שעשו משעלה עמוד השחר כשר למי שעבר ועד נעת הנורך הגדול אבל המעשה הנמור הוא שחר כדן החמה ואין הלכה כדברי יהודה:

כל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת ההלל ולתקיעת שופר ולנטילת לולב ולתפלת המוספין ולמוספין ולוידוי הפרים ולוידוי המעשר ולוידוי יום הכפורים לסמיכת לשחיטה לתנופה להגשה לקמיצה ולהקטרה למליקה ולקבלה ולהזיה ולהשקיית סוטה ולעריפת העגלה ולטהרת המצורע:

ודוי המעשר כבר נתרתי לותו במסכת מעשר שני ונתה שחר זמן הפרשה היום הזה ה' שהיה ונומ' ודרשינן סמוכין היום נאמר בהלל זה היום עשה ה' ובשופר יום תרועה יהיה לכם ובמוספי דבר יום ביומו ובתפלת המוספין כמו המוספין ודוי פרים הוא הודוי הנאמר על פר כהן המשיח ופר העלם דבר של צבור ועוד יתבאר ענינם בהוריות ומיני העבודה כלם שזכר לא יהיו אלא ביום לאמרו ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם ביום ולא בלילה וכבר נתרנו בשלשי מהתם הסבה כי הדינים לא יהיו אלא ביום ואמרי בסוטה ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת ואמר על פי התור' אשר יורוך ועל המשפט אשר משפט ביום תקח הסוטה ואמר בעגלה ערופה וכפר להם הדם ולפי שפת בהם לשון כפרה בקדשים לא יהיו אלא ביום כמו שהקדשים לא יקריבו אלא ביום כמו שזכרנו ושהרת מצורע הוא בפי' ביום עהרתו:

כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטר חלבים ואיברים זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל הלילה דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה:

קצירת העומר אינו אלא בלילה והוא קבלה ועוד יתבאר ענין קציר העומר בעבודי במנחות והקטר חלבים ואמורים הם מותר תמיד של בין הערבים והוא אמרו היה העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה ואמר דבר שמצותו ביום כשר כל היום לתוי שלא יהא סדור בזיכים והם שני בזיכי לבונה שנותנין על לחם הפנים כמו שיתבאר במנחות ודבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה לתתוי אכילת פסחים וכבר ידעת כי אכילת פסח אין מותר לאכלו עד חצות אבל גזרה היא כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

פרק שלישי

בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת בית הכנסת לוקחין תיבה תיבה לוקחין מטפחות מטפחות לוקחין ספרי ספרים לוקחין תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים ספרים לא יקחו מטפחות מטפחות לא יקחו תיבה תיבה לא יקחו בית הכנסת בית הכנס לא יקחו את הרחוב וכן במותריהן:

זו המשנה היא לרבי מנחם בר יוסי שהוא נותן לרחבה של עיר קדושה מאחר שמתפללין בו בתעניות ובמעמדות ואינה הלכה לפי שלא יתדומו לתפילה והתפילה בו ערבי והעקר בכלזה מעלין בקדש ולא מורידין ואסור למכור בית הכנסת אלא בכפרי אבל בית הכנסת של כרכי אי אפשר למוכרו לפי שהרבים יש להם בה זכות:

אין מוכרין את שלרבים ליחיד מפני שמורידין אותו מקדושתו דברי רבי יהודה ואמרו לו אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה:

ואין הלכה כרבי יהודה:

אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו דברי רבי מאיר וחכמי׳ אומרי׳ מוכרין אותו ממכר עולם חוץ מארבעה דברים למרחץ ולבורסקי ולטבילה ולבית המים ר׳ יהודה אומר מוכרין אותו לשם חצר והלוקח מה שירצה יעשה:

זהו כשלא מכרו לאותו אנשי הכפר כולם בהסכמה אבל אם מכרוהו זקני המקום כולם במעמד אנשי המקום כולם יכולים למכור ואפילו לעכו׳ מפני דירה לשתות בו יין תמיד ואין הלכה כרבי מאיר ולא כרבי יהודה:

ועוד אמר ר׳ יהודה בירת הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו ואין מפשילין בתוכו חבלי׳ ואין פורשין להוכו מצודות ואין שוטחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר והשימותי את מקדשיכם קדושתן אף כשהן שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש:

עגמת נפש רוצה לומר שיכאב הלב כשיש בו עשבים וישתדלו בניניו שם יוכלו שלא תכעס נפשם וישובו אל ה׳ שאין בהם יכולת בבנותו ולפיכך מותר לתלוש העשבים ולהניחם במקומם אבל לא יתלוש ולא יתכוין שלא לצורך לגמרי ודברי רבי יהודה אלו כולם תמית:

ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת בשניה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעי החדש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן לכל מפסיקין בראשי חדשים בחנוכה ובפורים בתעניות ובמעמדות וביום הכיפורים:

שבת ראשונה היא שבכלל יומותיה היא ראש חדש אדר והוא כשיתחיל ראש חדש אדר יום ראשון או שני או שלישי או רביעי או חמישי או ששי קורין פרשת ראשונה והיא פרשת שקלים יום שבת שהוא שבת המחרין של שבט וכשתדע שבת ראשון ושניה ושלישית ורביעית יתגלגלו לך שבתות ההפסקה ואני מגלגלם שבת שניה היא השבת שבכלל ימים פורים על הדרך שגלגלנו בשבת ראשונה ושבת שלישית היא השבת הבאה לאחר פורים או קודם ראש חדש ניסן אם יחול ראש חדש ניסן בשבת ושבת רביעית היא שיחול ראש חדש ניסן בתוכה על הדרך שקדם ומה שחזרתי בראש חדש אדר שהפסד להיותו בכל יום מימי השבוע על עיקר סדרי ר״ל הרחיק ופרש שקלי היא כי תשא עד סוף הפרשה ואמרו חוזרין לכסדרן רוצה לומר סדר ההפטרות כי בכל שבת קורין בהפטרה מענין הסדר ובזמן שלנו הפרשיות והמועדים הן הפטרות מעניי הפרשה לא מענין הסדר כי בשבת ראשונה מפטיר ביהוידע הכהן ובשניה פקדתי את אשר עשה לך עמלק ובשלישית וזרקתי עליכם מים טהורים וברביעית ברחמון בחמד לחדש וכן בראשי חדשים וחנוכה יהו ההפטרות מענין הזמן ומפסיק ענין הסדר כמו שיתבאר והוא עני׳ אמרו לכל מפסיקין:

בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים בעצרת שבעה שבועות בראש השנה בחדש השביעי באחד לחדש ביום הכיפורים אחרי מות ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג:

זה הסדר מבואר וסדר הקריאה בגלוי הזמנים והוא מנהג פשוט בכל ישראל מה שאומר לך יום ראשון של פסח מצאנו לכם והפטרה בפסח גלגל יום שני שור או כשב או העטר פסח יהושיבו יום שלישי קדם לי יום רביעי אם כסף תלוש את עמי וביום חמישי פסל לך ויום ששי ויעשו בני ישראל ביום שביעי ויהי בשלח פרעה ויכבר דוד ביום שמיני כל הנכבד הפטרה עוד היום

ושבת שבתוך החג קורין בשלה אתה תומר אלי הפטרה העצמות היבשות וביום ראשון של עצרת קורין בחדש השלישי לצאת בני ישראל וביום שני כל הנכור הפטרה תפלה לחבקוק וביום ראשון מראש השנה קורין ופקד את שרה הפטרה ויהי היום אחד מן הרמתים וביום שני והתלהים נסה הפטרה מפני מן במדבר וביום כפור בשחרית קורין לאחרי מות הפטרה כה אמר רם ונשא ובמנחה פרשת עריות הפטרה בנבואת יונה וביום ראשון וביום שני מסוכות עור לו כשב הפטרה ביום ראשון הגה יום בא ביום שני קורין ויקהלו אל המלך שלמה ושאר ימות החג קורין בקרבנות החג וביום שמיני כל הנכור הפטרה ויהי כשלות שלמה ובתשיעי קורין ואת הברכה הפטרה ויהי לאחרי מות ושבת שבתוך לחג קורין ראש אתה תומר אלי הפטרה ביום כף גוג:

בחנוכה בנשיאי בפורי ויבא עמלק בראשי חדשים ובראשי חדשיכם במעמדות במעשר בראשית בתעניות ברכות וקללות אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן בשני ובחמישי ובשבי במנח קורין בכדרן ואין עולין להם מן החשבון שנאמר וידבר משה את מועדי ה׳ אל בני ישראל מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו:

שבת שבתוך חנוכה מפטירין בגרות בוכריה ושם של יום ראשון מחנוכה ביום שבת שיהו בחנוכה שני שבתות שבת ראשון מפטירין בגרות בוכריה ושניה בגרות שלמה ושם של יום פורים בשבת תהיה ההפטרה פקדתי את אשר עשה עמלק וכן אם יחול ראש חדש בשבת מפטיר והיה מידי חדש בחדשו ואם יחול ביום ראשון הפטרה אחר חדש וזהו שני לאמרו לכל מפסיקין לראשי חדשים לחנוכה ולפורים וכן לתעניות ולמעמדות מפטירין מענין תעניות ומעמדות לא מענין סדר אותה שבת ובתשע׳ באב קורין כי תוליד בנים ומפטיר למוץ מסיפ ונהגו העם לקרות כוה הגלות הפטרה קודם תשעה באב מענין התוכחות לא מענין הסדרים וכן לאחר תשעה באב מפטיר בנחמות עד השבת שקודם ראש השנה שהיא ההפטרה ממנין התשובה וההפטרות שקודם תשעה באב דברי ירמיהו שמעו דבר ה׳ חזון ישעיה אילכה היתה לזונה ואחר תשעה באב נחמו נחמו ותאמר ציון עניית סוערה לאנכי אנכי הוא מנחמכם רני עקרה קומי צורי קום משי עוד ישראל וקורין ברכות וקללות בתעניות לתורת מוסר ה׳ בני אל תמאס ואמר ואינו עולה להם מן החשבון שהיה עולה להם לוקה הקריאה שקורין בשני ובחמישי לקריאת יום שבת ולא נאמר שיחשבו השלשה שקראו ויקראו מרבע ביום שבת ממקום שפסקו בו השלשה לקריאת׳ וישלימו לחשבון שבעה אלא חוזרין לראש הפרשה כמו שהוא גלוי ומפורסם:

פרק רביעי

הקורא את המגילה עומד ויושב קראה אחד קראוה שנים יצאו מקום שנהגו לברך יברך ושלא לברך לא יברך בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה:

אמרו מקום שנהגו לברך יברך רוצה לומר אחר קריאת המגילה אבל לפניה על כל פנים צריך לברך לפי שהיא מצוה והעקר אצלנו כל המצות כולם מברך עליהם עובר לעשייתם ויברך לפניה שלשה ברכות על מקרא מגילה ושעשה ניסים ושהחיינו ואחריה נהגו לברך הרב את ריבינו וזכור אלו הדברים והוא שלא יקראו על רחם הנכור פחות משלשה בני אדם ולא יקרא אדם אחד בספר פחות משלשה פסוקים ולפיכך אם קרא שלשה עשר פסוקי יקרא האחד מהם הארבע פסוקים ולא יתחיל מפרשה פחות משלשה פסוקים ואם יהיה רוצה לו שיפסיק הקריאה וירד ולא ינית מן הפרשה פחות מן שלשה פסוקים ואז יהיה מותר לו להפסיק כל אלו הם עקרים בקריאה על רחם בני אדם והמתחיל לקרות בספר תורה הוא חייב לברך אחר בחר בנו מכל

העמים ונתן לנו את תורתו ואותם נותן התורה והקורא לאחרון שהוא משלי
יבר לאחריו מאחר נתן לנו תורתו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו ואותם
נותן התורה ומה שהדברנו בזמן הזה יכרך כל אחד ואחד לפניה ולאחריה
מפני הנכנסים בבית הכנסת שלא ראו אותו שכירך תחלה וכשהוציאו ספר
אחד שעולה וקורא בלא ברכה יחשבו כי הקורא בתורה אינו צריך ברכה
לפניה וכמו כן הנמצאים בבית הכנסת שלאו הרחשון שירד ולא ביך
ויבאו ולא ראו אחרון שכירך לאחריה יחשבו כי אין צריך לברך אחר קריאת
התורה:

בראשי החדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה זה הכלל כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב קורין ארבעה ביום טוב חמשה ביום הכפורים ששה בשבת שבעה אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן ומפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה:

אמרו זה הכלל סימן בעלמא לפי שאין לנו יום שיש בו מוסף ואינו יום טוב
אלא מה שנזכר וכל זה מבואר ואמת וכבל מקום שיאמר מברך לפניה
ולאחריה רוצה לומר על דרך החיוב כמו שבארנו:

אין פורסין את שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתני ואין מזמנין בשם פחות מעשר ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן:

אמר הש"י ונקדשתי בתוך בני ישראל ואין הקבלה כל דבר שבקדושה לא
יהיה פחות מעשרה ופורסין על שמע הוא הפרישה וההנעה שהיא קודם
קריאת שמע רוצה לומר שיסדר אדם אחר יוצר ואהבה ועוברין לפני התיבה
הוא שיתמנה אחד להתפלל בקהל ומעמד ומושב הוא כשהיו מתקבצים בני
אדם ללמוד את התורה ובאין לשפוט שהיה אדם אחד ספרן ואומר להם בפרק
פלוני בספר פלוני עמדו שנים שהיו יקרים שבו ואין מטריחין כל זה
הטורח אלא אם כן הוי עשרה לו ויותר וכשאומר אדם ברכו עלי והעוברים
פסוקים וילמדים הם כבר בלשון התורה ואין לו לזה המעריך מה שיתן אלא
לתוותו הכהן הממונה על הקדשות יקח מאותה לחומה דמי הערך שנתחייב
בו לפני עשרה מישראל ואחד מהם כהן שיסכימו כולם שזו הוא זה הערך ואז
יהיה לתוכה וכן כשאומר דמי ערכי עלי שהוא חייב כמה שיסומו לותו כשבא
הנמכר בשוק ויתן דמיו כמו שיתבאר בערכים גם כן צריך זה שיסומו לותו
עשרה בני אדם ואחד מהם כהן ויתן כפי שומתן וזהו ענין כשאומר אדם
כיוצא בהם עניני הקרקעות וזה שאמרנו תשעה וכהן הוא שיהיו מכל הוא
רשות כי אם הם תשעה מישראל דיו לפי שפרש ערכים נפנית גם אלת כהן
עשרה פעמים ובאה הקבלה כי כהן אחד בלבד יספיק לנו וכל מה שנפנה
כהן הוא רבוי אחר רבוי למעט ומפילו ישראל:

הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד ובנביא שלשה היו שלשתן שלש פרשיות קורין אחד אחד מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה ועד כמה הוא מדלג עד כדי שלא יפסוק המתורגמן:

אם היו שלשתן שלש פרשיות כמו הפרשה שביעשרים כה תאר תנם כה תאר
ה' אלהי מצרים ועתה מה לי פה ונאום כמו אלו השלשה פסוקים לא יקראם
כולם למתורגמן ואחר כך יתרגם אבל קורא אותם אחד אחד ואין מדלגין
בתורה בשני ענינים אבל בענין אחד כמו באחרי מות וקך בעשור לחדש
מדלגין ובנביאים ואפילו מענין לענין והתנאי בשניהם שלא יפחת אלא כדי
שיעלים התורגמן לתרגם הפסוק שהוא מתרגם או השלשה פסוקים אם הוא
מתרגם בנביא:

המפטיר בנביא הוא פורס על שמע והוא עובר לפני התיבה והוא נושא את כפיו ואם היה קטן אביו או רבו עוברין על ידו:

משום כבוד ענינו תקנו לו חכמים זה אחר שהוא ממנים ענינו להפטיר לאחר
הוא שיעבור על ידו שלא המעבירי המשוכחי וכשהמפטיר בנבי קטן שאי אפשר
לו לעבור לפני התיבה עד שימלא זקנו אביו או רבו יורדין במקומו לאלו
הלבנים ויהיה כאלו הוא ענינו מפטיר בנביא כיון שהוא תלמידו או כפי
והכל שוה:

קטן קורא בתורה ומתרגם אבל אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו פוחת פורס את שמע ומתרגם אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו סומא פורס את שמע ומתרגם רבי יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו אינו פורס על שמע: כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו רבי יהודה אומר אף מי שהיו ידיו צבועות אסטים ופואה לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו:

קטן קורא בתורה אמר אחד מן הגאונים המתרגמים כי זה אחר הסליחי
ופותח הוא שיהי הכנד שעליו נקרע העליון ממנו עד שכתיפיו ולבן נראין
ערומין ומתרגמין ערוס ויקף פתח ויקף ואין הלכה כרבי יהודה שאמרו
כי מי שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע שאף על פי שלא נהנה
מאורם שיראה נהנה מפעולתם שעולם כ"ל הפעולות הכתוב מאור שעולם
הזה ומסטים נצב כדמות תבלת ונערבי פ"נ ופותח שרשים דקים מדומים
שנוכעין בהם אורם ונערבי פוחה וכמו כן כל דבר שנוכע מידים ממנם שם
הין רוב בני אותה העיר נוכעי ידים מפני שמתעסקים באותו נצע אותה לא
ליפח את כפיו שהרי נסתלק מעשה מפני שהעם מסתכלין בו:

האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור העושה תפלתו עגולה שכנגד ואין בה מצוה נתנה על מצחו או על פס ידו הרי זו דרך הטועים ציפן זהב ונתנה על בית אונקלי שלו הרי זו דרך החיצונים: האומר יברכוך טובים הרי זו דרך הצדוקים על קן ציפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך מודי מודים משתקין אותו המבנה בעריות משתקין אותו האומר מזרעך לא תתן להעביר למולך ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא משתקין אותו בנזיפה:

על מצחו או על פס ידו פירוש שיהיה שלו רשם על מצחו או שלו על פס ידו
הרי זה דרך טועים לפי שהוא הולך אחר לשון התורה ממש לפי דעתו על
בית אונקלי שיתלה אות על זרועו או כתיפו או שיתן אות בחיקו והחיצונים
הם הכופרים בתורה בכל ואינם מאמינים מאנם לא תורה שבכתב ולא
תורה שבעל פה ואין לאמר לומר יברכוך טובים לפי שהשם יתברך מברכים
אותו טובים ורעים כמו שכתוב מי לא ירלך מלך הגוים ועל קן נפור יגיעו
רחמיך לפי שהטעם אינו אך רחמניות מהשם יתברך בלומרו לא תקח האם
על הבנים אבל היא גזרת הכתוב ועל טוב יזכר שמך מפני שאמו נזכר על
טוב ועל רע כמו שאמרו מברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ואם אמר
מודים מודים משתקין אותו מפני שנראה כאילו הקודמה לאחד רשויות
והקודמה אינה אלא לאחד והמכנה בעריות הוא שיכנה בנוי הנכתב
באקום כיוצא בהוכח ויאמר בחוק וחמך ומתוך תבין ואמו ואתותו
ואם תרגם מזרעך לא תתן להעביר למולך ומזרעך לא תתן לארמיותא הנה
הפך הלשון ממשמעותן בכל וכונת הפסוק לשם אסור עבוד המולך:

מעשה ראובן נקר׳ ולא מיתרגם מעשה תמר נקרא ומיתרגם
מעשה ענל הראשון נקר׳ ומיתרגם והשני נקרא ולא מיתרגם
ברכת כהנים מעשה דוד ואמנון לא נקראין ולא מיתרגמין
אין מפטירין במרכבה׳ ורבי יהודה מתיר רבי אליעזר אומר
אין מפטירין בהודע את ירושלם :

ענין ענל השני הוא מה שכתוב מעניהו והוא מפסוק ויאמר משה אל אהרן
עד פסוק וירא משה את העם וגומר וכמו כן ויגוף ה׳ את העם וגומר ואלו

הפסוקים אינן מתרגמין על לשון הגבור מפני כבוד אהרן ואין מתרגמין
ברכת כהנים מפני שאומרים אם יש הפסק פנים אליך וירא להמון הפך מה
שאמר לא יאר ה׳ פניו ואמר משה׳ דוד ואמנון לא נקראין ולא מתרגמין
אינה קושיא למה שאמר מעשה תמר נקרא ומתרגם כי כל מה שזוכר אמנון
סתם נקרא ומתרגם ומה שזוכר אמנון בן דוד אינו נקרא ואינו מתרגם משום
כבוד דוד וטעם האומרין מפטירין במרכבה׳ כדי שלא יאמרו הטמון בסיפורו
תופת ולא יסיף להם אלא ספק וטעם רבי אליעזר הוא כבוד לירושלם
ולישראל והלכה כרבי יהודה ואין הלכה כרבי אליעזר :

סליק פירוש המשניות ממסכת מגילה

מסכת מועד קטן

בית השלחין במועד ובשביעית בין ממעיין שיצא בתחילה
בין ממעיין שלא יצא בתחילה׳ אבל אין משקין לא ממי
הגשמים ולא ממי הקילון ואין עושין עוגיות לגפנים :

כאן הקבלה כי חולו של מועד לסור בעשיית מלאכה ומשנה תקרא חולו
של מועד כימים שבין כל מועד ומועד וקבלנו שם מלאכות מיוחדו׳ שמותר
לעשותם במועד ומלאכות מיוחדות שאסור לעשותם במועד וזו היא כונת
המסכתא ומן הדברי׳ שמותר לעשות׳ הן כל דבר שאם מניחו׳ אותו לעשותו
עד לאחר המועד יהיה בו הפסד גדול כמו השקת הארץ הצמ׳ והיא הנקראת
בלשון חכמים בית השלחין תרגום עיק משלהי מפני שהיא צמאה ברוב ואם
יניחוה בלי מים יפסדו כל פירותיה ובלבד שלא יהיה בהשקאתם טורח
הרבה אבל אם יש בו עמל הרבה אסור לעשותו במועד ולפיכ׳ אסור להשק׳
הארץ הצמאה במועד ממי הקילון וכיוצא בדבר ואם המים המכונס׳ במקום
נמוך לפי שצריך להשקות ממנו בדלי יש בו עמל הרב׳ וזהו ענין קילון כלומר
בור עמוק וכן מי גשמים שמתקבצי׳ מהם לגמים וכשהגשמים פוסקי׳ יתמו
המים הכאים לגמים ויצטרך להשקות מהם בדלי ועוגיות הוא שיחפור
סביב עיקרי האילנות חפירות קטנות יתקבצו סם המים וכבר קדם לך
בתענית עב עונה :

רבי אליעזר בן עזריה אומר אין עושין את האמה בתחילה
במועד ובשביעית וחכמי׳ אומרי׳ עושין את האמה בתחילה
בשביעית ומתקנין את המקולקלות במועד ומתקנין את
קילקולי המים שברשות הרבים וחוטטין אותן ומתקנין
את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל
צורכי הרבי׳ ומציינין את הקברות ויוצאין אף על הבלאי׳ :

שמת המים היא שוקת המים ואסור לחפור לותה בשנה שביעית לפי שהוא
מתקן את הארץ שבכך לזרע כי היא מתלחלחת בלחלוחית המים ותצמיח וכבר
ידעת ונתבאר לך בשביעי׳ כי כל שבחי הארץ והחילנ׳ הם אסורין בשביעית
שנאמר ושבתה הארץ ומתקנין את המקולקלו׳ פירוש שיוסיף להעמיקן ויהיו
מתוקנין כהוגן וקלקולי המים מה שנפסד בבריכות המים מותר לתקנן
ולהשותם ואם רבים צריכין להם לותן הבריכות כגון המעיינות שבשדות
מהם רבים מותר לחפור לותן בתוכו של מועד וכל צרכי הרבים הם כגון
קנינת הקולי׳ והשוותן הדרכים המקולקלי׳ ובנין הגשרי׳ ודומיהן והמתנין

יונחין לעקור הכלאים בתוכו של מועד כי שבירות העוקרו חוב׳ על בית דין
ולוקחין לותן השבירות מתרומת הלשכה ובני אדם בתוכו של מועד בטלין
ובשברין בזול ויש בזה ריוח לתרומת הלשכה והלכה כחכמים :

רבי אליעזר בן יעקב אומר מושכין את המים מאילן לאילן
ובלבד שלא ישקה׳ את כל השדה זרעים שלא שהו לפני
המועד לא ישקם במועד וחכמים מתירין בזה ובזה :

מושכין את המים מאילן לאילן הוא שמושכין את המים מעקר אילן זה לעק׳
אילן אחר ואם היתה כל השדה מטונ׳ מותר להשקותה כי לותה השקייה
אינה ברורה בו וזרעים שלא שהו לפני המועד לא יקו׳ במועד לפי שאם
נריכים הם רבי׳ וכבר אמרנו כי כל דבר שיש בו עמל הרבה שאסו׳ לעשותו
והלכה כרבי אליעזר בן יעקב :

שדין את האישות ואת העכברים משדה האילן ומשדה
הלבן שלא כדרכו במועד ובשביעית וחכמי׳ אומרים משדה
האילן כדרכו ומשדה הלבן שלא כדרכו ומקרי׳ את הפירצה
במועד ובשביעית בונה כדרכו :

אישות הוא מין שרץ שאין לו עינים וזו החיה מפסדת האילנות ושדה הלבן
היו חורשים וזורעין לותן ואין בו אילנות ואסור לעדר לותן בשדה הלבן
אלא מ״ב הוא בקרוב משדה האילן שמא ימשכו לותן האישות לשדה האילן
ויפסידו לותן לפי שאין להם בשדה הלבן מה שיפסידו ואמרם כדרכו הוא
שיחפור חפירה בקרקע ותולין בה מכודם ושלא כדרכו הוא שיחפור לותם
חפירה שלא כדרך חפירה והוא שתוקעי׳ יתידו׳ בקרקע ועוקרי׳ לותן ושאר
הקרקע חפור ומקרים את הפרצה הוא שמשים הלבנים או הלבנים זו על
גב זו ולא יטיח בטיט ולא יסיד בסיד וזה בכותל גינה אבל בכותל חצר אם
נפרץ בונה כדרכו והלכה כחכמים :

רבי מאיר אומר רואין את הנגעים בתחילה להקל אבל לא
להחמיר וחכמים אומרים לא להקל ולא להחמיר : ועוד
אמר רבי מאיר מלקט אדם עצמו׳ אביו ואמו מפני ששמחה
היא לו רבי יוסי אומר אבל הוא לו : לא יעורר אדם על טהו
ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום :

כבר ידעת כי מן הנגעי׳ שאמר הש״ת נתם והסגירו הכהן שבעת ימים ומתם
שאמר הש״ת נתם והסגירו שבעת ימי שנית ומחלוקתם הו׳ ברחייתן בהסגר
שרי רבי מאיר לותו שאמר לו טהור לתה ורבי יוסי אומר לו טמא לתה ולתם
לותן שנטמא בותק וזהו ענין שאמרו להקל אבל לא להחמיר וחכמים למדים

ממלמרו לטהרו או לטמאו וכיון שרחקו על כל פנים יש לו לדון ולומר טהור הוא טמא ואין לו לבתוק ולפיכך אינו רואה במועד כדי שלא יטמאו וידלג במועד והשם אמר ושמחת בחגך וכך אין סופדין את המת שלשים יום קודם המועד כדי שלא יבא המועד והוא מתאנח ודואג מפני התעוררות אבילותו ואין הלכה כרבי מאיר בשתי ההלכות :

אין חופרין כוכין וקברות במועד אבל מחנכי את הכוכין במועד ועושין נברכת במועד וארון עם המת בחצר ר׳ יהודה אוסר אלא אם כן יש עמו נסרים :

כוכין הוא שחופרין בקרקע קברי וקברות הוא שבונין קבר על גבי קרקע ואסור לעשות קבר לקבור בו את המת לאחר המועד ומתנכין הוא שיוסיף בעומק הקבר וברחבה לאחר שסיתם חפורה ונברכת היא חפירה כאותן שעושין בו את הפצתן ודומיהן ואין הלכה כרבי יהודה :

אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו אבל מחזיר הוא את גרושתו ועושה אשה תכשיטיה במועד רבי יהודה אומר לא תסוד מפני שניוול הוא לה :

לאמרו מפני שמחה היא לו הטעם לישא אשה במועד כי הענק מצלנו אין מערבין שמחה בשמחה ולפיכך אין לערב שמחת הרגל בשמחה לאחרת ותכשיטי אשה הוא שתכחול עיניה ותעשה משערותיה עגולות כדי שלא יתפזרו ותשי בפניה צבע כדי שתראה לדום ותסיר השער מהקומות מנופה ולפיכך בתער וכל הדומה לזה מותר במועד והיא מנסא הנערות הקטנות שלהם כשהיו קרובות לבגרו שהיו טופלו בשרם בסיד וכיונא בו מן הדברים שיממנו הנשר כדי להבית שם נידותן והיו נותנין עמו סממנים לחריס כדי לפתוח נקבי הנוף הקטנים כדי להסיר את השער ורבי יהודה היא לומר זה במועד למה שים בו מן הטיוח ואין הלכה כרבי יהודה :

ההדיוט חופר כדרכו והאומן מכליב ומסרגין את המטות רבי יוסי אומר אף ממתחין :

ההדיוט הוא מי שאינו נקי ונזהר בהלכות התפירה הוא שאינו יכול לכוין למרוח בשפת חלוקו בשעת מתוך הבגדי ומכליב הוא שתופר תפירה שאינה סוף שלא כשיטי הכלב ומסרגי את המטות הוא שמותחין חבלי בתוך וברוחב בארבע כרבי המטה ומה שאמר רבי יוסי לומר אף ממתחין ל׳ אף ממתחין לכל לא מסרגין וממתחי הוא שפותחין אותן כשהן רפות עד שיתמתחו בחוזק ויתקשו כמו שיתרים המתוחים ואין הלכה כרבי יוסי :

מעמידין תנור וכירים וריחים במועד רבי יהודה אומר אין מכבשין את הריחים בתחילה :

מכבשין פירושו מנקין הריחים ואין הלכה כרבי יהודה :

עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל אבל לא במחלצים הציר והצינור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנן במועד ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד וכל כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד כובשן :

מעשה הדיוט כיון שקדם וכרו שיתן הסכנים זו על גב זו בלא טיט ושפי את הסדקין פי שפין ומחליקין הסדקי של גג כדי שילכו המים ולא ירדו לבית לרך לותן סדקין ואמרו ומעגילין אותן כעין מעגלה ביד או ברגל מבלי שיתנלים ומחנלים כלי ברזל שמכניסים מחליקין בו ובלשון עברי מקנוע

מועד קטן

פרק שני

מי שהפך את זיתיו ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו פועלים טוען קורה ראשונה ומניחה לאחר המועד דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר זולף וגומר וגף כדרכו :

רצה לומר שהטעוהו שלא עמדו הפועלים בתנאם עמו ואמר לאחר המועד ולא אמר אחר החבל שהרגיל ללמדך שהדברים אסור לאדם לעשות בימי חולו כמו שהפיכת זיתיו שהוא מותר לעשות בחולו של מועד וקורא ראשונה שיטתנו הזיתים הטמונה הראשונה בלבד וזולף הוא שיגרוף לותם מן הכור וגומר הוא שיסחוט הזיתי כדי שיצא ממס כל הצמן וגף הוא שיסתום פי הקנית והלכה כרבי יוסי :

וכן מי שדרך יינו ברתוך הבור ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו זולף וגומר וגף כדרכו דברי רבי יוסי רבי יהודה אומר עושה לו לימודים בשביל שלא יחמיץ :

לימודים פי שיכסה לותם בנסרים והלכה כרבי יוסי :

מכנים אדם פירותיו מפני הגנבים ושולה פשתנו מן המשר בשביל שלא תאבד ובלבד שלא יכוין את מלאכתו במועד וכולן אם כיוונו מלאכתן במועד יאבדו :

פי שיכנסו שכ״ד מחכין לו כל לותי הממון ועושין לותו הפקר :

אין לוקחין בתים עבדים ובהמה אלא לצורך המועד או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל : אין מפנין מבית לבית אבל מפנה הוא לחצרו אין מביאין כלים מבית האומן אם חושש להם מפנן לחצר אחרת :

מבית לבית פי מבית לבית אחרת ואמר מפנה הוא לחצרו רצה לומר שמפנה לותן לבי לחר שבעלותו חנר וכשהכלי הם לצורך המועד כגון כרי וכסתות ומצעות וכלי תכילה והשתייה מביאין לותן מבית האומן :

מחפין את הקציעות בקש רבי יהודה אומר אף מעבין מוכרי פירות כסו וכלי מוכרי בצינע לצורך המועד הציידין והדשושה והגרוסות עושין בצנעה לצורך המועד רבי יוסי אומר הם החמירו על עצמן :

מעבין פי שמותנין לות זו על גב זו והוא קרוב ללשון ערבי וכן אמרו בפירות העומד לותן כמין כרי והשוסות מוכרי התיטים נריסי וגרוסות מוכרי פולי וגריסין וכבר ידעת כי הפולין הטחונים נקראין גריסין ורבי יוסי אומר הן החמירו על עצמן שאינן מוכרין לעולם ואפילו בצנעה ואין מוחנין ואין הלכה כרבי יהודה ואין הלכה כרבי יוסי :

פרק שלישי

ואלו מגלחין במועד הבא ממדינת הים ומבית השביה והיוצא מבי האסורי והמנוד שהתירו לו חכמי ובן מי שנשבע לחכ והותר והנזיר והמצורע משומאתו לטהרתו :

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0106
DFG

מה שאסרנו על כל אדם הגילוח וכבוס הבגדים במועד כדי שלא יתכוונו לשם גלוחן וכבוס בגדיהם עד חולו של מועד שיהיו בטלי ממלאכתם ויבא יום טוב הראשון והם מגולחין ולבושין מתקשטין ליום טוב ובכך ממהרת היא בתמיהי שיפרש לי בפירוש או בדבר הצריך לכל אם הפרים להסתפרם בלבד לא לעשק את אסור לגלח ומנודה אסור לגלח בימי נידויו ומי שנשבעו לחכ הוא מי שנשבעו שלא יגלח זמן ידוע ולא נזדמן לו חכם שיתיר לו נדרו שלא בתוך המועד וכבר ידעת דין התורה בתגלחת נזיר ומצורע והעולה מטומאתו לטהרתו כמו מי שהיה טמא ביום טוב ולא שלמו ימי טהרתו שלא בתוך המועד כגון טמא מת או כת על כל אדם וכיוצא בו :

ואלו מכבסין במועד הבא ממדינת הים ומבית השביה והיוצא מבית האסורין והמנודה שהתירו לו חכמים וכן מי שנשאל לחכם והותר מטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחות הספג הזבין וחזבות והנדות והיולדות וכל העולין מטומאה לטהרה הרי אלו מותרין ושאר כל אדם אסורין :

מטפחות הספג הם הרגילים שמנגבין בהם הידים וזה מיאסר מיהו שלא בכלים שאינן של פשתן אבל בגדי פשתן בלבד מותר לכבסן במועד לפי שהם מתלכלכין מהרה כי אפי׳ הכבוסים קודם יום טוב צריכין לכבס אפילו בחולו של מועד ומי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו במועד מפני שיהיה מנין שיהיה מנוגד :

ואלו כותבין במועד קידושי נשים גיטין ושוברין דייתיקי מתנה ופרוזבולין איגרות שום ואיגרות מזון שטרי חליצה ומיאוני ושטרי בירורין וגזירות בית דין ואיגרות של רשו׳ :

שוברין שטרי המחילות והחלוקות הנופלות בין בני אדם הנושאין ונותנין זה בזה דייתיקי הוא מין ממיני המתנות וחלק זו המלה דת תהא למיקם ולהיות והיא מתנת שכיב מרע החרונה שהוא שומך עליה בסוף ופרוזבול כבר נתבאר דברו במסכת שביעית לגרסו שהם שומת שמים כ״ד קרקע ומעריכין אותה לבעל חובו לגבות מזון שהם שמוכרין בית דין הקרקע למזון החשה והבנות וכותבין כזה מעשה בית דין ושטרי בירורין כמו שבארנו זה צורך לו לאחד וזה צורך לו לאחד כמו שיתבאר בסנהדרין גזרת בית דין ענינו גזר דין מגרעות של רשות כתבים שעולין בני אדם זה לזה ממקום למקום :

אין כותבין שטרי חוב במועד ואם אינו מאמינו אושאין לו מה יאכל הרי זה יכתוב אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות במועד ואין מגיהין אות אחת אפילו בספר עזרא רבי יהודה אומר כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו וטווח על יריכו תכלת לציציתו :

אם אין לו מה יאכל כותב ומוכר כדי פרנסתו והלכה כרבי יהודה :

הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזרת שבעה שמונה בטלו הימנו גזר׳ שלשים מפני שאמרו שבת עולה ואינה מפסקת רגלים מפסיקין ואינן עולין :

פסק הלכ׳ הקובר את מתו אפי׳ שעה אחת קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שבעה וענין עולה ויהיו מפסקת שיחשבו מכלל שלשים ועולי למנין ויהיו מפסיק החבילות כי העקר תלינו דברי שבשיעה נוהג כגון תשמיש המטה ורח׳ אם בחמין ופריעת הראש כי כל זה אסור בחול ואפי׳ בשבת אבל לרגל מפסיק על כל פנים ואין נוהגי׳ בו דבר מחבילות ואינן עולי׳ לפי שבשלימו שבעה ימי חבילות ואל הרגל אחר כך בטלה גזרת שלשי׳ יום כמו שמזכר ולא נאמר כי מנין ימי הרגל בלבד תעלה למנין שלשים וכמו כן רגל אינו עולה למנין שבעה אבל נאמר שתבטל גזירת שבעה לגמרי כמו שיתבאר ואם

נקבר קמת בתוך הרגל אינן בחשבון ימי הרגל מימי החבילות :

רבי אליעזר אומר משחרב בית המקדש עצרת כשבת רבן גמליאל אומר ראש השנה ויום הכפורים כרגלים וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא עצרת כרגלים ראש השנה ויום הכפורים כשבת :

הלכה בחכמים בחמרם עצרת כרגלים וכרבן גמליאל בחמרו ראש השנה ויום הכפורים כרגלים ובשוכר הפרס מתו לפילו שעה אחת קודם חג המנות בטלה ממנו גזירת שבעה ושבעה ימי החג בחשבון ויחשובו אחר הרגל שבא עשר יום להשלים שלשים יום וכן אם קבר מתו לפילו שעה אחת קודם עצרת או לפני יום הכפורים ורוח השנה יחשוב לאחריהן שבא עשר יום לפי שהן כרגלים ולפיכך בשנקבר לפניהם שבעה ימים בטלה ממנו גזירת שלשים לכל מי שקבר מתו לפילו שעה אחת קודם חג הסכות בטלה ממנו גזיר׳ שבעה כדין כל רגל ושבעה ימי החג ושמיני של חג יעלו לו למנין שבעה ימים לאחרי כי העקר תלינו שמיני של חג רגל בפני עצמו ולא יעשרו אחר שמיני של חג אלא תשעה ימים מכל השלשי׳ יום ויקובר את מתו כרגל חיבו בחבלות עד יום האחרון של חג ר״ל יום טוב שני של שמיני עצרת ויתחיל למנות ממנו ואחר כן ששה ימים ויתחייב בחותן השבה גזירות שבעה ואחר כך ימנה שלשים יום מיום שמת בו המת ויתחייב בשאר הדברי׳ לאחר המועד בגזירת שלשים וגזירת שבעה היא מה שאניד לך והוא כי כל שבעה ימי׳ חייב בכפיית המט׳ והוא שלא יהיה בביתו מטה שלא כפויים ואסור בתשמיש המט׳ ובנעילת הסנדל ובשעית מלאכה בגלוי ובשאלת שלו׳ וברחיצ׳ בחמין אפי׳ מקצת גופו וברחיצת כל גופו בצונן ואסור בסיכה ולקרו׳ בתור׳ ובמשנה ובגמרא וחייב בעטיפת הראש רוצה לומר שיכסה ראשו ויעטה על פיו ואסור לנעול את הקרע ואסור ליטול בפורניו בכלי וליטול אפילו ואפי׳ מעכב עליו בשעת האכילה והיינו דאמי לכתם בגדיו כל אלו הדברים הם תוכה על האבל כל שבעה ומה שאתה צריך לדעת כי יום ראשון אסור לו להניח תפילין ולאכל קדשים כמו שבארנו בפסחים וחייב ליסב על המטה כפויים על הארץ והיינו אוכל מבלו ובשאר ימי הרחצוני אסור בעשי׳ מלאכ׳ ואפי׳ בסתר ואם נותנין לו שלום היינו מחזירו אלא שיאמר להם אבל הוא וגזירת שלשים שאם דברים ואם שלא יעברו ולא יבאם בגד לבן חדש מגזרן ומותלן והיינו מתחה הקרע שקרע על המת והיינו הולך בחוצות וכן למרינן בירושלמי על כל המתים אסור ללכת בחוצות עד שלשים יום על חביו ועל אמו עד שיגערו בו תבריו ויאמרו לו לך אמנו אסור לו לשתות במסתה מרעות כל שלשים יום על חביו ועל אמו שניים עשר חדש ואסור ליפות שניו ולשחק מטתו עמה והוא אומרם כל שלשים יום לנשואין ויש בגזירת שבעה עשתי עשר דבר ובגזירת שלשים שבה

אין קורעין ולא חולצין ואין מברין אלא קרוביו של מת ואין מברין אלא על משה זקופה : אין מוליכין לבית האבל לא בטבלא ולא באסקוטלא ולא בקנון אלא בסלים ואין אומרים ברכת אבלי במועד אבל עומדין בשורה ומנחמין ופוטרין את הרבים :

אומרו אין קורעין אלא קרובין של מת רוצה לומר בחולו של מועד כי המצוה הזו מדברת בדברים שמותר לעשותן בחולו של מועד אבל כל שלא בחולו של מועד כל הרוצה לקרוע בגדיו ולחלוץ מנעליו אין מוכיחין אותו ועוד זה שאמרנו שאין קורעין בחולו של מועד שלא הקרובי׳ בשאין המת חכם אם אחד כבר אם היינו עומד בשע׳ מיתה כי העקר תלינו שמיני של חג רגל בפני עצמו ולא יעשרו והכל קורעי׳ עליו וכמו כן אחד כבר ועוד יש לנו עקר אחר כל העומ׳ בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע וחולצין ר״ל בכאן חלוצת כתף וקרובי׳ הם החייבין בחבלות והם האחי׳ כלם בין זכרים בין נקבות בין מצדו אחד מאם בין מצדו מאב והבני׳ בין זכרים בין נקבות והבעל והאחות והאשה הלו כולם חייבין בחבלות קנתם על קנתם וקריעות הנגדים מכלל חיובי החבלות וחיובי הקרע כדרך קברה מה שאניד לך והוא שיקרע טפח מן הבגד העליון בלבד וקורע בכלי והיינו צריך להבדיל שפת הבגד וים לו להבנים ידו בבגדים תחת בגדיו וקורע והיינו חייב לקרוע אלא בתוך שבעה ואומרו לאחר שבעה

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0107
DFG

ומתחלה לאחר שלשים וכל זה חייב על כל המתים חוץ מאביו ואמו ורבו מכל
על אביו ועל אמו ועל רבו שלמדות תורה קודם ואפי׳ לאחר שבעה וקודם כל
בגדיו על גיתגלה לבו וקודם בידו ומבדיל קומי ספה וקודם מבחוץ ושולל
לאחר שלשים יום ואינו מתחה לעול׳ ודע כי כל קדימה אינו אלא מעומד ואם
התליף בגדו הקרוע בבגד אחר אינו חייב לקרעו אף על פי שהוא בתוך
שבעה אלא על אביו ועל אמו שלא יהיו עליו כל שבעה אלא בגדים קרועי׳
ובשבת מחזיר הקרע לאחריו ומבדיל הוא שעושי׳ שעוד לאבלי׳ לפי שהאבל
אסו׳ לאכול משלו יום ראשון כמו שנתרכו ואסור לאבל ליסב על גבי מטה כל
שבעה אלא בשבת לפי שהוא חייב בכפיית המטה כמו שנתרכו והנשים
להברותו ולנחמו מן מכרי׳ אותו בחולו של מועד אלא על מטות וקופי׳ כמו
שהיו יושבין קודם על מטות זקופות וכן טבלה ומסקוטלה וקנון הם כלים
מעשי׳ כמו כלי כסף ודומיהם לפי שהיו מכוין אצל הענין ויתבייש ולפיכך
התקינו שיהיו הכל מביאי׳ בכלים של ערבה שהן נמצאי׳ בכל העיר והעני׃

אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את הספד

סליק פירוש המשניות ממסכת מועד קטן

מסכת חגיגה

חייבין בראייה חוץ מחרש שוטה וקטן וטומטו ואנדרוגינוס
ונשים ועבדים שאינם משוחררים ההיגר והסומא והחולה
והזקן ומי שאינו יכול לעלות ברגליו איזהו קטן כל שאינו
יכול לרכוב על כתפיו של אביו ולעלו׳ מירושלים להר הבית
דברי בית שמאי ובית הלל אומרים כל שאינו יכול לאחוז
בידו של אביו ולעלות מירושל׳ להר הבית שנ׳ שלש רגלי׳ ׃

רבותינו היו אומרי׳ יתברך ירחם כל זכותך ולפיכך זו המצוה אין
חייבות בה נשים וטומטום ואנדרוגינוס ואמר את פני האדון ה׳ מי שאין לו
אלא אדון אחד יבא לעבד ולפיכך העבדים פטורין ואמר שלש רגלים אף על
פי שרגל זה המועד אבל לפי מה שאמר רגלים ולא אמר פעמי׳ כמו שאמר
במקום אחר ובאה הקבלה שהוא רומז אזו המצוה אינו חובה על מי שאינו
יכול ללכת ברגליו ולפיכך יבא זקן וחגר וחולה ועוד אמר לרחות את פני
הלקוק ולפיכך אינו חובה אלא על מי שהוא רואה יבא סומא ואמר במצות
הקשה למען ישמעו ולמען ילמדו ולמדנו מזו הרחייה שהיא בשביעית
כל הראוי שתהא חובה על השוטה לפי שאינו למד ולא על חרש לפי
שאינו שומע ואם תלתה רגלו אחת או עינו אחת או לזקנו אחת אינו חייב
בראייה לאמרו רגלים ואמר בהקהל בחזקיהו ואמר לרחות שתהא הראייה
שלימה ואמרו הכל חייבין בראייה להביא מי שחגיו עבד וחגיו בן חורין
וכבר הודעתיך כי קצר מזה הדעת והדין מבלינו שלא נניח אדם חגיו עבד
וחגיו חורין שלא יעמד פליונו ׃

בית שמאי אומרים הראייה שתי כסף והחגיגה מעה כסף
ובית הלל אומרים הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף ׃

אמר ה׳ לא ידעו אתי פני ה׳ היקש הוצה לומ׳ שיביא קרבן עולה בידו כשיעלה
לחג ואלו העולות הם הנקראות עולת ראייה ונקרא׳ גם כן ראיה בתפרון

ולא של נשים לעולם מפני הכבוד ׃ נשים במועד מענות
אבל לא משפחות רבי ישמעאל אומר הסמוכות למטה
משפחות בראשי חדשים בחנוכה ובפורים מענות ומשפחות
בזה ובזה אבל לא מקוננו׳ נקבר המת לא פענו׳ ולא משפחות
איזהו עינוי שכולן עונות כאחת קינה שאחת מדבר׳ וכולן
עונות אחריה שנאמר ולמדנה בנותיכם נהי ואשה רעותה
קינה אבל לעתיד לבא הוא אומר ובלע המות לנצח ומחה
ה׳ אלקים דמעה מעל כל פנים וגומר ׃

ולא שלן נשים לעולם רומה לומר לא במועד ולא בחול ואל תיפסרו אותו
במועד בלבד שלא להרגיל את ההספד במועד על דרך שאמרנו בפ׳ רחצון
ואין הלכה כרבי שמעון ׃

עולות במועד באות מן החולין והשלמים מן המעשר יום
טוב הראשון של פסח בית שמאי אומרים מן החולין ובית
הלל אומרים מן המעשר ׃

כבר שיערו זה המשנה ופירושה כך עולות נדרים ונדבות במועד באות
ביום טוב מיכן באות ועולות ראיה באות אפילו ביום טוב וכשהיא באה מיכ׳
באה אלא מן החולין ושלמי שמחה באין אף מן המעשר ורומה בזה המעשר
מעות מעשר שני וכבר באורנו שלמי שמחה ומה שאומרים בית הלל מן
המעשר רומה בו שהוא מותר להביא שלמי חגיגה ממעו׳ מעשר שני ובתנאי
שיהיה מכילה רשמונה מן החולין לפי שכבר באורנו כי חגיגה חובה והעקר
אצלנו כי כל דבר שהיא חובה מיכה באה אלא מן החולין ומה שפרט יום טוב
הרשום של פסח להודיעך כי חגיגת הרבעה עשר מיכ׳ חובה כמו שנתרכו
בפסחים ולפיכך מינו מדבר אלא בחגיגת יום טוב הרשום ודע כי בשאר
ימות החג אלם יבא אלא ידי חובתו במעשר בהמה ולא נתיר זה ביום טוב גזר
שמא יעשר ביום טוב וזה מינו אות׳ לפי שנראין שירבוש המעשר בסיקר כמו
שיתבאר בבכורות וזה מינו מותר ביום טוב ׃

ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה
והכהנים בחטאות ואשמות ובבכור ובחזה ושוק אבל לא
בעופות ולא במנחות ׃

ר' יוחנן פירוש תוכחת שמחה והוא מאמר הכתוב יתברך ושמחת בחגך ובחגו יוכחים ידי תוכחתן כשלמי שמחה לכל תוכחת רעיה ותוכחת מגיגה מיכה הלא הגד מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך :

מי שיש לו אוכלים מרובים ונפשים מועטים מביא שלמים מרובים ועולות מועטות נכסים מרובים ואוכלין מועטין מביא עולות מרובות ושלמים מועטין זה וזה מועט על זה נאמר מעה כסף ושתי כסף זה וזה מרובים על זה נאמר איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך :

כל זה מבואר וכבר קדמו לך עיקרין :

מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו על זה נאמר מעות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות :

רובה בתמרו חג ולא חג הקרבת העולה והשלמים שהוא חייב בהן כמו שבארנו ודע כי חג השבועות לפי שהוא יום אחד יש לו תשלומין כל שבעה לתמרו בחג מצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ובחג הקבלה אף חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה :

רבי שמעון בן מנסיא אומר איזהו מעות שאינו יכול לתקון זה הבא על הערוה והוליד ממנו ממזר א"ת בגונב וגוזל יכול הוא להחזירו ויתקן' שמעון בן יוחאי אומר אין קורין מעות אלא למי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות ואיזה זה תלמיד חכם הפורש מן התורה : היתר נדרי פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו הלכות שבת חגיגות והמעילות הרי הם כהררי החלין בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות הדינין והעבודות הטהרות והטומאות ועריות יש להן על מי שיסמכו הן הן גופי תורה :

תמרו כן הוא סיפור לזרז לכל הוא מתוסר ר"ל הדיוקן ושיעורו כן וא"א גופי תורה רובה לומר שמצות הבאות בהן :

פרק שני

אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו כל המסתכל בארבעה דברים ראוי לו כאילו לא בא לעולם מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם :

רומז שאסור לדרוש בסתרי עריות אלא אם כן הם השומעין פחות משלשה והטעם שלא יתעסק האחד להקשות על הרב והשנים להקשות זה עם זה ויטרדו מחשבתם לא יבינו המשפט היטב בסתרי עריות ומרוב תאות נבוי אדם בזה הענין יורו היתר לעצמן בסיפול ביניהן ק"ו מה שמעו מן הרב והולכין להקל ואמרו ולא מעשה בראשית בשנים כל שכן אם הם יותר ואמרו כי אחד לא לימים רבים יחיל שומל ואין שנים שוחלי והטעם כבר זכרנוהו בפתיחת דבריהם בזה החבור והוא כי החמון לימים יכולים להבין תוכן הענינים ואינם מתלמדין אלא מאחד לאחד בקבלה כי מעט מועד פוחז מה

שמכילו מהם החמון וכשישמעם הטפש תשתבש מחשבתו ויחשוב שהם סותרין החמת והכהן ומעשה מרכבה אין דורשין בו בכל הפילו ליחיד אלא אם כן היה כמו שאמרנו חכם ומבין מדעתו והוא שיתעורר מעצמו ויבין הכונה מעצמו ולא יהיה צריך לפירוש אלא שרומזין לו הרמזים והוא סובר בהן סברתו ושקול דעתו וזה ענין מאמר מוסרים לו רבותי פרקים לפי שים שם ענינים שרבה יתעיירו בנפשות השלמים מבט אחד ושם פירוש אותם אחד בלשונו ושם בדמיונות יתקשו ויבלו מן הכונה ושמע ממני מה שתבחר לי לפי מחשבתי ממה שראיתי מדברי החכמים והוא שהם מביטים בשעשה בראשית החכמה הטבעית והתעמוקה בהתחלות המציאות ורומים במעשה מרכבה חכמת אלקית שהוא הדבור בכל המציאות ובמציאות שבודל בידיעתו ותאריו ותיוב כל הנמצאים ממנו והמלאכים והנפש והשכל הדבק בגוף ומה שיסיח מאחר המיתה ולפי שגדלו אלו החכמות הטעים הטבעיות והאלהית ורמוי להם להיותם גדולות ומבעו מלמדם כשאחר החכמות הלמודיות ונודע כי כל אחד בטבעו מתעוקק לכל החכמות כולם אין יכיר טעם זו מכם והאחד על כל פנים מתעב בלבו שתי חכמות בתחילת מחשבתו ובשני מחשבתו עליהם בלי התחלות ובלי מדרגו בחכמות מבט זה ללמדם והזהיר עליו ואמר להסתיר זולתו המשליט דעתו בהתחלות מבלי הקדמות כמו שבארנו כל המסתכל בארבעה דברים וכו' ואמ' להכניע המשלים שכלו ומחשבתו בדברים האלהיים בדמיונו המופשט בלי התחלה בחכמות כל אלה שם על כבוד קונו רמוי לו כאילו לא בא לעולם פירוש כי העדרו מן החושות וסיומו כשאר בעלי חיים טוב למציאות ממציאותו מלמד מבני שמבקש לדעת הדבר חוץ מדרכו ועל מה שהינו בטבעו כי לא ידמה מה למעלה ומה למטה אלא לויל בצורת המבלים וכשירצה יראם הפוך החכמה לחשוב עוד שידע מה שעל השמים ומתחת לארץ בדמיונו הנפסד שהוא מלמד לותם כאן בית ועליה וכמו כן מה שהיה קודם שנברא השמי ומה שיהיה אחר שיפסדו השמים תוניח לותו זו המחשבה אל השגעון ותמהון שלבב ועיון זו המלה המפוארה וזה העוד פחלית נאמרם כל אלה שם על כבוד קונו רומה בו מי שלא יחום ויחמול על שכלו כי השכל הוא כבוד שלו ושלזו יודע שעור זה הדבר שניתן לו בשתלה עם תלותו ובמשל כבהמו וכן אמרו מי שלא חס על כבוד קונו זה העובר עבירה בסתר ואמרו בתקוס אחר אין המבלפין מגלפין עד שתבטל בהן רוח שטות וזה אמת כי דעת פתוחה לזו תלוה שתהיה לזן השכל שלם ומה שהביא זה הענין כזה המקו היה למה שאמר במה שקדם הן הן גופי תורה וכן מבעו בגמרא ללמדם בפרהסיא והזהירו על זה מלך ויעצו שילמדם בחלם בינו לבין עצמו ולא יגלם לזולתו ומשלו זה למאמר שלמה שאמר כזה הענין על דרך משל דבש ותלב תחת לשונך :

יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך יוסי בן יוחנן אומר לסמוך יהושע בן פרחיה אומר שלא לסמוך ניתאי הארבלי אומר לסמוך יהודה בן טבאי אומר שלא לסמוך שמעון בן שטח אומ' לסמוך שמעיה אומ לסמוך אבטליון אומ' שלא לסמוך הלל ומנחם לא נחלקו יצא מנחם נכנס שמאי אומר שלא לסמוך הלל אומר לסמוך הראשוני הי' נשיאי' ושניים להם אבות בתי דינין :

תמרו יצא מנחם רצה לומר יצא מבית המדרש לעבודת המלך ולא שמענו לו לעזת נכסיו כיום טוב ופסק ההלכה מביאין עולות רמיי ושלמי חגיגה ביו"ט וסומכין עליהם :

בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהם אבל לא עולות ובית הלל אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם :

כבר פירשנו בפרק שני ממסכת ביצה זו ההלכה ופירשנו כי מחלוקתם הוא בעולות רמיה ושלמי חגיגה אבל נדר ונדבה אין קריבין ביום טוב ומכח בית שמאי הסמיכה לפי שהוא משתתף בבעלי חיים ומייבש עצמו גם כן בסמיכה כי סמיכה בכל מיני קרבנות :

עצר שחל להיות בערב שבת בית שמאי אומרים יום טבוח אחר השבת ובית הלל אומרים אין יום טבוח אחר השבת ומודים שאם חל להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת ואין כהן גדול מתלבש בכליו ומותרין בהספד ובתענית שלא לקיים דברי האומרין עצרת אחר השבת :

כבר קדם לך כי חג השבועו׳ יש לו תשלומין כל שבע׳ וידעת דעת בית שמאי שמין מביאין עולות ביום טוב ולפיכך כשחל עצרת ערב שבת מביאין עולות רחיה לאחר שבת והוא יהיה יום טבוח בית הלל אומרים שלא יהיה יום טבוח אלא בערב שבת עצמו יביאו עולות רחיה כמו שקדם לך מדעתם ומה שהם מחלוקתם כדי שלא תאמר בית שמאי מודים לבית הלל בעצרת שחלה ערב שבת שמביאין עולות ביום טוב כיון שאינן יכולין להקריבן למחר לפי שהוא שבת ובית הלל גם כן היכן מודים לבית שמאי ואפילו במה שקדם לך על פי שאפשר להקריב עולות ממחרת יום טוב אותן שאינן מתמיני בתורת שבעל פה מתמיהין כי עצרת לא תחול לעולם שלא יחר שבת שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת והפסוק קורא יום טוב שבת כמו שקראו כלם שבתות הם :

נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה ולקודש מטבילין ולחטאת אם נטמאו ידיו נטמא גופו :

כיצד שאסור לו לאדם שיאכל לחם ואפילו חולין עד שיטול ידיו וכמו כן חייב ליטול ידיו לתרומה ולמעשר בין לפת בין לפירות וכשנגע לתרומה בלי נטילת ידים פסולה אפילו היכו ודאי ידיו שמאות כמו שיתבאר במסכת טהרות ובשר קדם שלחם קדם מטביל ידיו ואז יגע בהם ועוד יתבאר בתחילת מקואות שעור המים ומרחיקין שרגלו להיות בהם טבילת ידים והחטאת האמור בכאן היא פרה שנאמר בהם גם חטאת היא ונתן לאפרה מעלה יתירה על הקדש ועוד יתבאר בטעם במסכת פרה וכשנטמאו ידיו אין לו לטהרם בשום דבר מדברי אפר פרה עד שיטבול במי מקוה ולא יטביל ידיו בלבד כמו שהוא עושה לגולתו מן הדברים הנראין לטהרה והדברים המטמאים בידים בלבד כשנגעו בהן אבל לא כל הנוגע בהם מוכלין טמאין ומשקין טמאין ודומה להם מטומאות קלות כמו שיתבאר במסכת טהרות ופרה ובידים :

הטובל לחולין הוחזק לחולין אסור למעשר טבל למעשר והוחזק למעשר אסור לתרום טבל לתרומה והוחזק לתרומה אסור לקדש טבל לקודש והוחזק לקודש אסור לחטאת טבל לחמור מותר לקל טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל :

כשטבל אדם ונתכוין שזו הטבילה לאכילת חולין ונשאר על אותה טהרה אסור לו לאכול מעשר על אותו טבילה עד שיטבול פעם שנית ויחזוק שהוא טובל למעשר וזו הטבילה וכן כולם על כל פני׳ צריך כוונה לאותו דבר שהוא טובל לו וכשטבל סתם ולא כיון לשום דבר לא למעשר ולא לגולתו כאילו לא טבל ואינו אוכל באותה טבילה אלא חולין בלבד :

בגדי עם הארץ אדם לפרושין בגדי פרושין אדם לאוכלי תרומה בגדי אוכלי תרומה אדם לקודש בגדי קדש אדם לחטאת יוסף בן יועזר היה חסיד שבכהונ׳ והיתה משפחתו אדם לקודש יוחנן בן גודגדא היה אוכל על טהרת הקדש כל ימיו והיתה משפחתו אדם לחטאת :

פרושים הם אוכלי חולין בטהרה ונזהרין מן הטומאות כולן תמיד וכמו כן שומרין מאכליהן ומשקיהן כדי שיהיו טהורין ועניין אדם לפרושים כי הם כשהיו נוגעים בבגדיהם נטמאו כאילו נגעו באדם הזב וצריכין טבילה וכבר אמרו כי זו שמשנה אסר ממנה מעלה אחת וכי אדר אלו המעלו׳ כולם כן בגדי עם הארץ אדם לפרושים בגדי פרושים אדם לאוכלי מעשר

בגדי אוכלי מעשר אדם לאוכלי תרומה בגדי אוכלי תרומה אדם לקדש בגדי קדש אדם לחטאת ומשמש רבי יוחנן בן גודגדא היה אוכל וכו׳ תדע שחולין שנאכלו על טהרת הקדש כקדש דמו לפי שכבר אמרנו בגדי קדש אדם לחטאת ואמר בזה שהיה אוכל חולין שנאכלו על טהרת הקדש מטפחתו אדם לחטאת וכבר נתבאר בסוף נדה כי זאת המשנה רשומה ושמש חזרו לומר כי חולין שנאכלו על טהר׳ הקדש חולין כקדש בכל הדברי חכמים במקצתן ועוד יתבאר כל זה במקומות מסדר טהרות ועוד ימנה בפרק של אחר זה דברים יתרים בטהרת הקדש על התרומה ואמרו בהן אחד עשר מעלות שהן רשומות בין לקדש בין לחולין שנאכלו על טהרת הקדש אחרונות לקדש אבל לא לחולין שנאכלו על טהרת הקדש ולא יתערב לך אוכל חולין בטהרה עם אוכל על טהרת הקדש כי אוכל חולין בטהרה ישמר מכל דבר שיטמא החולין כדי שיהיו אותם החולין טהורים ואוכל על טהרת הקדש ישמר מכל מה שיטמא הקדש ושם אותן חולין כאילו הם בשר חטאת או אפשר ועוד יתבאר זה במסכת טהרות ושיני הטומאות שהן מטמאות החולין והמטמאות התרומה והמטמאות הקדש ושם יתבארו אלו ההלכות כולם בלשון הטוב לגמרי :

פרק שלישי

חומר בקודש מבתרומה שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקדש אחוריים ותוך ובית הצביטה בתרומה אבל לא בקדש הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקדש : בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש לא כמידת הקדש מידת התרומה שבקדש מתיר ומנגב ומטביל ואחר כך קושר ובתרומה קושר ואחר כך מטביל :

מטבילין כלים בתוך כלים ענינו שנמלא קופה טהורה בדרך מגל מכלים ונטבלי במקוה ולא נעשה כן בכלים שנרצה להשתמש בהם בקדש כי מפני מעלת הקדש נחשוב שלותו קופה חוננת בפני הכלים לף על פי שהמים נכנסים שם וענין אחוריים ותוך דין לאחוריים ותוך לא שנאמר אחורי הכלי בתוכן והוא כי כשנטמאו לאחורי הכלי במשקין טמאין אינו מטמא הכלי שבתוכו שם היה תרומה לחל שם היה קדש מטמא מה שבתוכו והיו עוזין בכליהן בעובי הכלי מקום שמכניס בו האצבע כדי לשים שם האצבע בעת השתייה ולא יצטרכו להכניס היד בכלי והוא הנקרא בית הצביטה ושם נטמאו לאחורי הכלי במשקין טמאין לא נטמאה בית הצביטה לתרומה ונטמאת לקדש ועוד יתבאר לך אלו העקרים כולם במסכת כלים ובמסכת טהרות ואמרו הנושא את המדרס הוא נושא את התרומה רוצה לומר שהוא נושא תרומה וכגד שנטמאת במדרס הזב ביחד והוא שיהיה שניהם בלוח ויהיה לותה ואסור לעשות כן בקדש ואמר מנגב ומטביל רוצה לומר שיגגב הכלי שמא תהיה עליו שמנוני׳ תמנע המים מלהכנס ואמר ובתרומה קושר ואחר כך מטביל הוא לשון שנתן לו שיכול להטביל הכלים ושם קשורי׳ קנת׳ נקנת׳ כמו המטות ודומיהן :

כלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקדש אבל לא לתרומה הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה הרביעי בקדש פסול והשלישי בתרומה ובתרומה אם נטמאת אחת מידיו חברתה טהורה ובקדש מטביל שתיהן שהיד מטמא את חברתה בקדש אבל לא בתרומה :

ואפילו היה העושה אותן תלמיד חכם על כל פנים צריכים טבילה ואינן צריכין הערב שמש וזה לקדש ורומה כאמרו הכלי מצטרף מה שיש בתוכו כי כשיש כלי אלא מכשרות ודומיהן ונגע טבול יום או מי שהוא במעלתו מטומאתו בכתר אחד מהם לא פסל אלא מה שנגע בה בלבד בתרומה אבל בקודש מטמא הכל ומכאן אתה למד שאמרו כף אחת עשרה והכתוב עשה כל מה שבכף אחת וכבר זכרנו שלישי ורביעי בפרק רשון מפסחים כל

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0110
DFG

מה שצריך לו כוה המקוה וכשממלא ילוי בדברים המטמאין את הידים וכבר זכרנו מה הן כמה שקדם ויהיה בחותה היד הטמאה לתלוחית מיד נטמאת ידו השנית לקדש ותפילו שלא נגעה היד הטהורה בטמאה ואם אין בה לתלוחית לא תטמא היד השנית על שתגע ביד הטמאה ואז תפסול אותו לקדש ועוד יתבארו כל אלו הענינים בשלמותן במקומות רבים מסדר טהרות וכשתרצ להיות כולל על ידיעת הטומאה והטהר ולדקדק במשפטיהן תעיין בדבריהן באותו הסדר בהשגחה גדולה מתחילתו ועד סופו ולא תקל אותו קדושת העברה וקבור אלא קדושה השלמה ועיון תמיתי :

אוכלין אוכלים נגובין בידים מסואבות בתרומה אבל לא בקדש האונן ומחוסר כיפורים צריכין טבילה לקדש אבל לא לתרומה :

הענין אצלנו חיבת הקודש מכשתו ואין צריך הכבר וכיון שזה הוא הענין החוב אוכלין נגובין בידיו והן טמאין אין ספק שיטמאו ואין אנו צריכין בזה לדבר אבל דיבר בהן אם לא נגעו בידיו אלא במלקחים ודומיהן וזה גזירה שמא יאכל אחר כך אף זוה דבר על מסקה בידיו ויטמא אותו הקדש שנו כמו שהבארנו אותן הענינים במקומן וזו הגזרה לא עשינו אותו בתרומה וכבר קדם לך בפסחים וזולתו דין אונן ומחוסר כפורים שהוא אסור לאכול בקדשים עד שיטבול כמו שבאר בזה אבל לענין נגיעת מחוסר כפורי פוסל את הקדש כשנגע בו והאונן אותר לינע בו כמו שיתבאר בעזר מוכתים :

חומר בתרומה שביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה ובשערת הגיתות והבדים אף על התרומה עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין של תרומה לא יקבל ממנו אבל מניח לגת הבאה ואם אמרו הפרשתי לתובה רביעית קדש נאמן כדי יין וכדי שמן המדומעות נאמנין עליהם בשערת הגיתות והבדים וקודם לגיתות שבעים יום :

מה שייחד ארץ יהודה משאר ארץ ישראל לפי שעשר הארץ מלבד ארץ יהודה היו שוכנין בה הכותים ולא היו יכולין לטהר שום דבר ולפיכך ורו וכעבורם חזרו כל הארצות כארצות העמים ובארץ יהודה היו נאמנין בני אדם ככל הדבר על יין ושמן של קדש שהוא טהור כשהיה אומר אדם זה היין טהור והוא לנסכי זה השמן טהור והוא למנחות לגודל מעלת הקדש מי הוא זה שעלתה לבו לעבור על הדבר ולא שיקל בו ולא שיאמר טהור אלא על דבר שנתעסק אצלנו שהדתו ואין נאמנין באומרם זה יין של תרומה טהור אלא בשעת הגיתות בלבד שבני אדם נזהרין כולן ומטהרין כליהן ועצמן כדי שיהיה מה שמתעסק מן העוברים טהור ויוכילו תרומה טהורה וכשעברה שעת הגיתות והבדים והוא עת הבציר בשתלתו בני אדם ופסקו בטהרה ומפני שהן מקילין בתרומה אין שומרים אותם שמור גמור ולפיכך אינן נאמנין ואם עברו הגיתות והבדים והכית אחד מהן לכהן מביאת של יין של תרומה כדאית שהיא תרומה טהורה לא יקח אותה ממנו אלא אם לקחו לדעתו שהיא תרומה פסולה כיון שהיא נפסק ואמרו לבל מניח לגת הבאה רוצה לו בעל החבי מניחה לגת הבאה ואז יתן אותה לכהן לפי שנאות שעשה הוא נאמן ואם אמר לו הפרשתי לתוכה רביעית של קדש הרי זה נאמן דכיון שהוא נאמן במקצתה רוצה לומר אותו רביעית של קדש והעקר נאמנין על טהרת יין ושמן של קדש כל ימות השנה נאמן בכולה שהיא טהורה ואמרו כדי יין וכדי שמן המדומעות נאמנים עליהם מבאר לך פירושם והוא כי המדומע כבר קדמו לך בכללי מסכתי תרומות ובארנו כי הוא הדבר שנתערב בו התרומה שקרוי אותם השם דמע וכשהן רוצה בו שהם נאמנים באמרם אלו הקנקנים שהורים אף על פי שהוא קודש לגיתות שבעים יום וביהודה אמרו קודמין בהם את הדמע וענינו הקנקנים שמכניסים בהם המדומע ולשון התוספתא קודם לגיתות שבעים יום נאמנים על הקודש ועל המדומע ועל הקנקן אבל לא על התרומה וכשעת הגיתות והבדים אף על התרומה אבל הכבלי כיצד שאין נאמנים באמרם קנקן זה יין שהוא

לתרומה בשום פנים ואפילו בשעת הגיתות וכי מאמרם בזו המשנה נאמנים על כדי יין ושמן המדומעות רוצה בו המעורבות בלבד ואינן מעניין דמע שהוא התרומה וענין אותה התערובות כמו שזכרנו במשנה ייבו להפריש ממנו נסכים קודם לגיתו שבעים יום ומפני שכוונתו היתה להוציא הנסכים ממנו היה כמו הדבר המעורב מן הקדש והם נאמנים על טהרת הקדש כמו שהוא העקר ולפיכך יהיו נאמנים על אלו הקנקנים שאפילו קודם לגיתות שבעים יום והוא הזמן שהעם מתחילין להזמין כליהם ולטהר אותם לבניר ואלו הדיוטים כולם שאמרו נאמנים ואין נאמנים הם בעמי הארץ אבל תלמידי חכמים נאמנים לעולם על כל מין ממיני הטהרה ונסמוך על כל מה שיאמר כמו שבארנו ממנו קצת במסכת דמאי ועוד יתבאר הכל במסכת טהרות :

מן המודיעית ולפנים נאמנין על כלי חרס מן המודיעית ולחוץ אין נאמנין כיצד הקדר שהוא מוכר הקדירות נבנם לפנים מן המודיעית הוא הקדר והן הקדירות והן הלוקחים נאמן יצא אינו נאמן :

כשמניחים הקדירות חוץ למודיעות ונכנם והדיוט לפנים מן המודיעות והקדירות חוץ למודיעות ובא הלוקח ולקח הקדירות ונכנם לפנים מן המודיעות נאמן שהם טהורות וזהו ענין אמרם הלוקח נאמן כיון שהעקר אכלנו נאמנים על טהרת כלי חרס מן המודיעות ולפנים לבל מי שיכ מירושל וקנה מאותן הקדירות והוציאן בידו היו נאמן כיון שהוא חוץ למודיעו לפ על פי שהקדירות הן הן הקדירות והקדר הוא הקדר עצמו ועומד במקומו וזהו ענין אמר הוא הקדר והן הקדירות השעה בזה לפ על פי שהקדר הוא הקדר והקדירות הן הקדירות הנכנם נאמן והיוצ אינו נאמן לפי שדבר מצאנות תלוי על המקומות והטעם כי הבא חוץ למודיעית וקונה ונכנם רוצה בעל הקדרות ומרגיש בו ולוקח ממה שירצה ומכניסם בידו ולפיכ נאמן לכל היוצ מן המדינה היו רוצה הקדר כי אחריו כלפי פנים ושמא נגע זה הקדר במשקין טמאים בידיו בקדירות ויטמאם ואותו הלוקח לא ירצה אותו ואנו לא נאמנין הקדר שאלו הקדירות טהורות אלא אחר שיהיה לפנים מן המודיעות כמו שביאר ואומר ונכנם לפנים מן המודיעות לבל מה יסב חוץ למודיעות אינו נאמן וכן לפי לא הניח קדרותיו חוץ למודיעות אלא שהכניסן עמו לפנים מן המודיעות יהיה הנכנם והיוצ נאמן ואפילו נגע בהם הקדר והוא לפנים מן המודיעות נאמן הוא אלא טמאם ואין הכונה בזו ההלכה אלא להפלגה כי הנאמנות בטהרת כלי חרס תלוי במקום מן המודיעות ולפנים וכי אותו החדש בעצמו היו נאמן על אותו הכלי בעצמו מן המודיעות ולחוץ וכבר זכרנו בתשיעי מפסחים כי מודיעות מקום קרוב לירושלים ועוד נבאר בזיוה טעם הקילו בטהרת כלי חרס בירושלם בלבד וכל זה בעמי הארץ לבל תלמידי חכמים נאמנים בכל מקום :

הגבאין שנכנסו לתוך הבית וכן הגנבים שהחזירו את הכלי נאמנין לומר לא נגענו ובירושלם נאמנין על הקדש ובשערת הרגל אף על התרומה :

שהחזירו ענינו שעשו תשובה והחזירו מעצמן ולפיכך נאמנין ואמ ובירושלם נאמנים על הקדש רוצה בו כלי חרס הגדולים כמו הכליותיות הגדולות והקדירות נאמנים עמי הארץ עליהן שהן טהורות לקדש לפי שלא היה חפצ להיות בירושלם ככהן לטרוח בו כלי חרס ולפיכך היו חסין עליהם ולא היו מטמאין אותן ועוד הקלו בהם לפי שהיו מועטות והעקר אצלנו כל ישראל מבינים ברגל כמו שזכרתי לך פעמים ולפיכך נאמנים אף על התרומה :

דפותח את חבירתו ודמתחיל בעיסתו על גב הרגל רבי יהודה אומר יגמור וחכמים אומרים לא יגמור :

משעבר הרגל היו מעבירין על טהרת עזרה עבר הרגל ביום ששי לא היו מעבירין מפני כבוד השבת רבי יהודה אומר אף לא ביום ה שאין הכהנים פנויין :

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0111
DFG

כגר בחרתי לך כי כל ישראל חבירים הרגל ונתנו עם הארץ בתלמיד חכם הרגל וכשנתערב היד בחבית ועיסה הרגל רבי יהודה אומר כיון שנתת טומאת עם הארץ עסורה הרגל רבי הוא בחילו לא נגע בה עם הארץ לעולם וגומר לשתותה אחר הרגל בחילו היא עסורה ויעשה בה כל מה שיעשה אדם בדבר טהור וחכמים אומרים כי כל מה שעשו בזה חינו אלא הרגל בלבד ואמר רבי יהודה אף לא יום תמיסי רוכה לומר אם עבר הרגל ברביעי לא היו מעבירין בחמיסי לפי שהיו טרודים בדישון המזבח ואין הלכה כרבי יהודה :

ביצד מעבירין על טהרת עזרה מטבילין את הכלים שהיו במקדש ואומרין להם הזהרו שלא תגעו בשולחן ובמנורה ורטמאהו כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים שאם נטמאו הראשונים יביאו שניים תחתיהן כל הכלים שהיו במקדש טעונין טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שהן בקרקע דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מפני שהן מצופין :

זהו לפי שבני אדם היו מעורכים במקדש והרגלים כמו שנתבטלו ילמד כל זכורך מבל היו נזהרין בשולחן לבדו לפי שאמר הפס יתעלה לפני תמיד וגו' תפשר לסלקו ולשום אחר במקומו :

סליק פירוש המשניות ממסכת חגיגה

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש שמואל בן לא״א כהר״ר משולם סג״ל ז״ל הנקרא פיישל זעצר מק״ק פראג הבירה ממשפחת הורוויץ : ועוסק במלאכת שמים לע״ע פה ק״ק פרנקפורט דאדרה :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש יצחק בן למ״ה כהר״ר משולם סג״ל ז״ל הנקרא מינק זעגר מק״ק פראג הבירה ממשפחת הורוויץ : ועוסק במלאכת שמים לע״ע פה ק״ק פרנקפורט דאדרה :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש הזעניר חייס בן כהר״ר כתריאל זעניר מק״ק קרעפלא ועוסק במלאכת שמים פה ק״ק פרנקפורט דאדרה :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש הפרעסין ציהר צבי הירש בהרר קלונימס כץ ז״ל מק״ק קאליש ראשי קהילה בפולין גדול : עוסק במלאכת שמים פה ק״ק פרנקפורט דאדרה :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכת שמים הזעגר משה נתנאל בן כהרר אהרן פריינד מ״ם ינו מק״ק פראג הבירה : ועוסק במלאכת שמים לע״ע פה ק״ק פרנקפורט דאדרה :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש הפרעסין ציהר צבי הירש בן כמר אליה בן ר׳ בער ליבק מק״ק פראג הבירה : ועוסק במלאכת שמים פה ק״ק פרנקפורט דאדרה :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש הפרעסין ציהר אבינועזר הנקרא זעליג בן כהר״ר שלמה המכונה זלמן ז״ל מק״ק ווינזיהה הבירה ועוסק במלאכת שמים בק״ק פרנקפורט דאדרה :

ועל ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש הזעגר אברהם בהרר צבי הירש כץ מק״ק קאליש :

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0112
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0113
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0114
DFG

R30-C Ic - 4406 (1)

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0115
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0116
DFG

יהו מקבלין אלא עד המנחה ואם באו ערים מן המנחה ולמעלה הנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום: אמר רבי יהושע בנקרחה ועוד זאת התקין רבן יוחנן בן זכאי שאפילו ראש בית דין בכל מקום שלא יהו הערים הולכין אלא למקום הוועד:

סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עמהן ואינו תוקע קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים דברי רבי יוחנן בן נורי אמר לו רבי עקיבא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים:

אין פותחין מעשרה מלכיות זכרונות ושופרות רבי יוחנן בן נורי אומר אם אמר שלש שלש מבולן יצא: אין מזכירין זכרון מלכות ושופר של פורענות מתחיל בתורה ומשלים בנביא ר' יוסי אומ' אם השלים בתורה יצא:

העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה מתקיע ובשעת ההלל הראשון מקרא את ההלל:

שופר של ראש השנה אין מעבירין עליו את התחום ואין מפקחין עליו את הגל לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ואין חותכין אותו בין בדבר שהוא משום שבות ובין בדבר שהוא משום לא תעשה אבל אם רצה ליתן לתוכו מים או יין יתן אין מעכבין את התוקע מלתקוע אבל מתעסקין עמהן עד שילמדו והמתעסק לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא:

סדר תקיעות שלש של שלש שלש שיעור תקיעה כשלש תרועות שיעור תרועה כשלש יבבות תקע בראשונ' ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת מי שבירך ואחר כך נתמנה לו שופר תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים כשם ששליח ציבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב רבן גמליאל אומר שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן:

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779449843/phys_0117
DFG